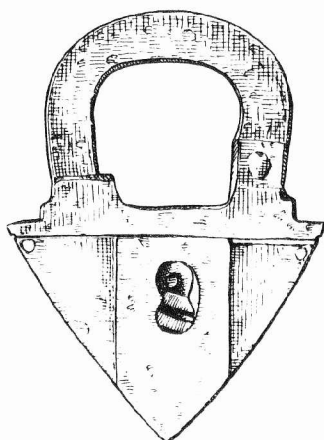

PD 1520

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1979

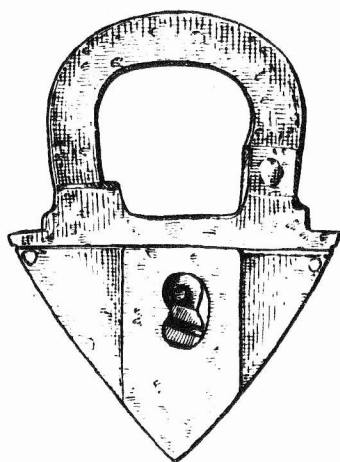

BRNO 1981

h-v

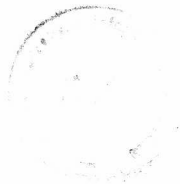
ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1979

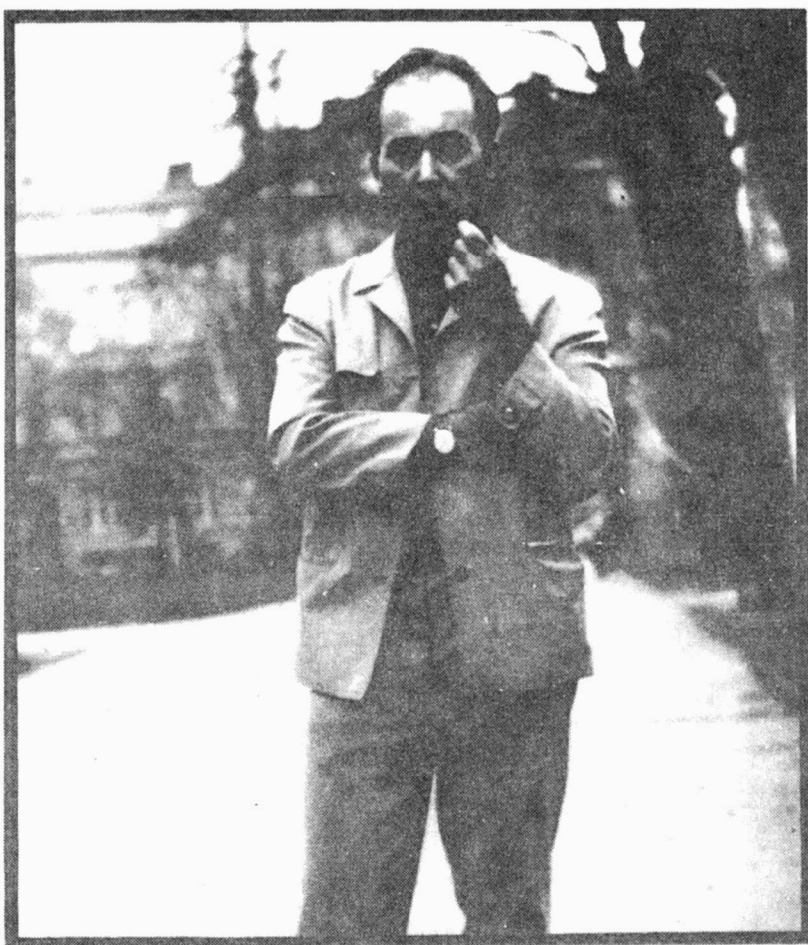

BRNO 1981

PD 1520/1949 (1981)

02478/82 *h*

Dne 3. června 1979 zemřel náhle ve věku nedožitých 56 let samostatný vědecký pracovník Archeologického ústavu ČSAV v Brně, PhDr. Karel Ludikovský, CSc. Jeho překvapivým, předčasným odchodem ztrácí československá archeologie jednoho z předních odborníků v oboru keltského osídlení našich zemí. - Dr. K. Ludikovský se narodil dne 27. října 1923 v Brně v dělnické rodině. Jeho otec byl v roce 1941 umučen v koncentračním táboře v Osvětimi. Svízelnou sociální situací rodiny musel tedy syn řešit tím, že po vyučení fotografem nastoupil do zaměstnání. Vysokoškolské studium v oboru prehistorie a klasické archeologie na filosofické fakultě UJEP v Brně zahájil proto poměrně pozdě až ve věku 26 let. Studia ukončil u prof. Dr. Em. Šimka v roce 1954 obhájením diplomové práce "Keltové na Moravě". - V Archeologickém ústavě ČSAV v Brně se specializoval na laténského období. Výsledky jeho vědecké práce - terénních výzkumů četných keltských sídlišť i pohřebišť, zpracovávání staršího nálezového materiálu z muzejních sbírek -, soustředěné v početných teoretických pracích, mu zajišťují významné místo ve vývoji archeologického bádání na Moravě. Nedokončený, bohužel, zůstává nadějný, široce založený systematický výzkum rozsáhlého keltského oppida na Hostýně v okrese Kroměříž. - Své výrazné technické zaměření uplatnil Dr. K. Ludikovský jako vedoucí speciální laboratoře Archeologického ústavu ČSAV v Brně zaváděním nových, moderních metod a technologických postupů při konzervaci, rekonstrukci a zhotovování kopií zejména kovových nálezů. V posledních letech se jeho činnost mimo vlastní vědeckou práci soustředila v rámci působení Interdisciplinární racionalizační brigády /ve spolupráci s Geofyzikou n.p. Brno/ na ověřování možností aplikace moderních geofyzikálních metod při archeologických terénních pracích. Významným úspěchem této činnosti byl zejména objev a následný výzkum rozsáhlého hutnického centra z římského období v oblasti Boskovické brázdy. Především na tomto úseku si uvědomujeme, že Dr. K. Ludikovský odešel v nejlepších letech svého tvůrčího života, a že zanechal značně citelnou mezeru. Spolupracovníci a přátelé mu zachovají stále světlou vzpomínku.

O B S A H

B. K l í m a: Výzkum paleolitické stanice u Dolních Věstonic /okr. Břeclav/. - Gra - bung der paläolithischen Station bei Dolní Věstonice /Bez. Břeclav/	7
B. K l í m a: Další doklady paleolitického osídlení u Pavlova /okr. Břeclav/. - Weitere Be- lege der paläolithischen Besiedlung bei Pavlov /Bez. Břeclav/	8
R. S n á š i l, R. P r o c h á z k a: Výzkum paleolitické vrstvy u Jarošova /okr. Uherské Hradiště/. - Grabung der paläolithischen Schicht bei Jarošov /Bez. Uherské Hradiště/	8
R. S n á š i l: Osteologické nálezy z Babic /okr. Uherské Hradiště/. - Osteologische Fun- de aus Babice /Bez. Uherské Hradiště/	9
J. P a v e l č í k: Nález diluviální zvířeny v Otčích /okr. Opava/. - Fund diluvialer Fau- na in Otice /Bez. Opava/	10
V. D o h n a l: Nová sídlištní lokalita s páskovou keramikou v Řimicích /okr. Olomouc/. - Eine neue Siedlungslokalität mit Bandkeramik in Řimice /Bez. Olomouc/	10
J. L a n g o v á: Nálezy kultury s keramikou lineární a kultury laténské v Rackové /okr. Gottwaldov/. - Funde der Kultur mit Linearbandkeramik und der latènezeitlichen Kultur in Racková /Bez. Gottwaldov/	11
J. P a v e l č í k: Osada lidu s lineární keramikou u Lhoty /okr. Přerov/. - Niederlassung der Träger der Linearbandkeramik bei Lhota /Bez. Přerov/	11
P. K o š t u ř í k: Nové pravěké nálezy z "Velké Skály" u Senorad /okr. Třebíč/. - Neue vorgeschichtliche Funde von "Velká Skála" bei Senorady /Bez. Třebíč/	12
L. P á g o: Spektrální analýzy měděných předmětů jordanovské kultury z Brna-N. Lískovce /o. Brno-město/. - Spektralanalysen von Kupfergegenständen der Jordanov Kultur aus Brno - Nový Lískovec /Bez. Brno-město/	12
V. G o š: Aneolithische Niederlassung in Moravičany /Bez. Šumperk/	14
J. P a v e l č í k: Dreizehnte Grabungsetappe in Hlinsko /Bez. Přerov/	15
M. S t l o u k a l: Kostra z hrobu s kanelovanou keramikou z Hlinska /okr. Přerov/. - Das Skelett aus dem Grab mit kannelierten Keramik in Hlinsko /Bez. Přerov/	15
M. Š m í d: Stratigrafické pozorování na výšinném eneolitickém sídlišti Rmíz u Laškova /okr. Prostějov/. - Stratigraphische Beobachtungen auf der äneolithischen Höhensied- lung Rmíz bei Laškov /Bez. Prostějov/	17
M. Š m í d: Zjišťovací výzkum na výšinném eneolitickém sídlišti Obrova noha u Otaslavic /okr. Prostějov/. - Feststellungsgrabung auf der äneolithischen Höhensiedlung Obrova noha bei Otaslavice /Bez. Prostějov/	18
M. Š m í d: Výzkum zbytku sídlištního objektu na výšinném eneolitickém sídlišti Čechovsko u Čechovic /okr. Prostějov/. - Grabung des Restes eines Siedlungsobjektes auf der äneo- lithischen Höhensiedlung Čechovsko bei Čechovice /Bez. Prostějov/	18
J. P a v e l č í k: Nález sekeromlatu lidu se šňůrovou keramikou u Strahovic /okr. Opava/. - Fund eines Kriegsbeiles der Träger der Schnurkeramik bei Strahovice /Bez. Opava/.	19
K. G e i s l e r o v á, J. O n d r á č e k: Objekt kultury zvoncovitých pohárů z Bořitova /okr. Blan- sko/. - Objekt der Glockenbecherkultur aus Bořitov /Bez. Blansko/	19
F. K ů h n: Botanický rozbor obilí z eneolitu z Bořitova /okr. Blansko/. - Botanische Ana- lyze von Getreide aus dem Aneolithikum aus Bořitov /Bez. Blansko/	20
S. S t u c h l í k: Další záchranná akce ve štěrkovně v Mušově /okr. Břeclav/. - Weitere Rettungsaktion in der Schottergrube in Mušov /Bez. Břeclav/	21
J. R a k o v s k á, S. S t u c h l í k: Pokračování záchranného výzkumu věteřovského síd- liště v Hodonicích /okr. Znojmo/. - Fortsetzung der Rettungsgrabung der Věteřover Sied- lung in Hodonice /Bez. Znojmo/	21

S. S t u c h l í k : Čtvrtá sezóna na výzkumu v Boroticích /okr. Znojmo/. - Vierte Saison auf der Grabung in Borotice /Bez. Znojmo/	22
S. S t u c h l í k : Časně velatický žárový hrob z Ivančic /okr. Brno-venkov/. - Frühvelaticer Brandgrab aus Ivančice /Bez. Brno-venkov/	23
V. G o š , V. K a p l , J. N e k v a s i l : Dokončení záchranového výzkumu v Paloníně /okr. Šumperk/. - Beendigung der Rettungsgrabung in Palonín /Bez. Šumperk/	24
V. D o h n a l : Pohřebiště lidu lužických popelnicových polí v Olomouci-Neředíně /okr. Olomouc/. - Gräberfeld der Lausitzer Urnenfelderkultur in Olomouc-Neředín /Bez. Olomouc/	25
R. S n á š i l , R. P r o c h á z k a : Lužické sídliště a hradištní hrob z Kostelan /okr. Uherské Hradiště/. - Lausitzer Siedlung und burgwallzeitliches Grab aus Kostelany /Bez. Uherské Hradiště/	26
J. P a v e l č í k : Nález bronzové sekerky s dutinkou v Hradci nad Moravicí-Brance /okr. Opava/. - Fund einer Bronzeaxt mit Hülse in Hradec nad Moravicí-Branka /Bez. Opava/	27
J. N e k v a s i l : Nález nádoby horákovské kultury z Brna-Bohunic /okr. Brno-město/. - Fund eines Gefäßes der Horákov-Kultur aus Brno-Bohunice /Bez. Brno-město/	27
M. Č i ž m á ř , D. K o l b i n g e r : Laténská naleziště na katastru Hulína a okolí /okr. Kroměříž/. - Latènezeitliche Fundorte im Kataster von Hulín und Umgebung /Bez. Kroměříž/	28
J. P a v e l č í k : Laténsko-púchovská osada u Radotína /okr. Přerov/. - Latène-Púchover Niederlassung bei Radotín /Bez. Přerov/	29
Z. K l a n i c a : Vorläufiger Bericht über die Ergebnisse der 26. Grabungssaison in Mikulčice /Bez. Hodonín/	30
Z. K r a t o c h v í l : Zvířecí kostní materiál z hradiště v Mikulčicích z výzkumné sezóny 1974 /okr. Hodonín/. - Tierknochen auf dem Burgwall in Mikulčice aus der Grabungssaison 1974 /Bez. Hodonín/	31
Z. K r a t o c h v í l : Zvířecí kostní materiál z hradiště v Mikulčicích z výzkumné sezóny 1975 /okr. Hodonín/. - Tierknochen auf dem Burgwall in Mikulčice aus der Grabungssaison 1975 /Bez. Hodonín/	33
Z. K l a n i c a : Výzkum pohřebišť z 8. - 11. stol. a pravěkých a slovanských sídlišť v Prušánkách v r. 1979 /okr. Hodonín/. - Grabung von Gräberfeldern aus dem 8. - 11. Jahrhundert und von prähistorischen sowie slawischen Siedlungen in Prušánky im Jahre 1979 /Bez. Hodonín/	35
B. K a v á n o v á : Slovanské pohřebiště ze střední doby hradištní v Mutěnicích /okr. Hodonín/. - Slawisches Gräberfeld aus der mittleren Burgwallzeit in Mutěnice /Bez. Hodonín/	37
B. D o s t á l , J. V i g n a t i o v á : Břeclav - Pohansko 1979 /okr. Břeclav/. - Břeclav - Pohansko 1979 /Bez. Břeclav/	37
J. U n g e r : Mittelburgwallzeitliches Grab aus Stará Břeclav /Bez. Břeclav/	39
M. S t l o u k a l : Dětská lebka z hrobu ve Staré Břeclavi /okr. Břeclav/. - Kinderschädel aus einem Grab in Stará Břeclav /Bez. Břeclav/	40
M. Č i ž m á ř , K. G c i s l e r o v á , I. R a k o v s k ý : Záchraný výzkum slovanských hrobů u Tvarožné /okr. Brno-venkov/. - Rettungsgrabung slawischer Gräber bei Tvarožná /Bez. Brno-venkov/	40
J. P a v e l č í k : Slovanská osada u Oseku nad Bečvou /okr. Přerov/. - Slawische Niederlassung bei Osek nad Bečvou /Bez. Přerov/	41
Z. M ě ř í n s k ý : Výzkum hradišť "Petrova louka" u Strachotína a "Vysoká zahrada" u Dolních Věstonic v roce 1979 /okr. Břeclav/. - Grabung des Burgwalles "Petrova louka" bei Strachotín und "Vysoká zahrada" bei Dolní Věstonice im Jahre 1979 /Bez. Břeclav/	41

L. P á g o : Spektrální analýzy pozdně hradištních záušnic z Olomoucka. - Spektralanalysen spätburgwallzeitlicher Schläfenringe aus der Umgebung von Olomouc.	43
P. K o u ř i l : Výzkum na hradisku Chotěbuz-Podobora u Českého Těšína v roce 1979 / okr. Karviná/. - Grabung des Burgwalles Chotěbuz-Podobora bei Český Těšín im Jahre 1979 /Bez. Karviná/	45
P. K o u ř i l : Hrad Cvilín - předsunutá opevnění /okr. Bruntál/. - Burg Cvilín - vorgeschobene Befestigung /Bez. Bruntál/	47
P. K o u ř i l : Středověký hrádek v Závadě /okr. Opava/. - Mittelalterlicher Hausberg in Závada /Bez. Opava/	47
P. K o u ř i l : Středověké nálezy ze zámku Bruntál /okr. Bruntál/. - Mittelalterliche Funde aus dem Schlosse Bruntál /Bez. Bruntál/	48
V. D o h n a l : Výzkum dómského návrší v Olomouci - 4. etapa /okr. Olomouc/. - Grabung der Domanhöhe in Olomouc - 4. Etappe /Bez. Olomouc/	48
D. Š a u r o v á : Pokračování výzkumu hrádku Kepkova /kat.obec Nížkovice-Heršpice/ ve Ždánickém lese /okr. Vyškov/. - Fortsetzung der Grabung des Kastells Kepkov /Gemeinde Nížkovice-Heršpice/ im Ždánický-Wald /Bez. Vyškov/ ..	52
V. B u r i a n : Nálezy na hradisku Tepenci v roce 1979 /Jívová, okr. Olomouc/. - Funde auf dem Burgwall Tepenec im Jahre 1979 /Jívová, Bez. Olomouc/	53
R. S n á š i l , R. P r o c h á z k a : Archeologické výzkumy v Uherském Hradišti v roce 1979 /okr. Uherské Hradiště/. - Archäologische Grabungen in Uherské Hradiště im Jahre 1979 /Bez. Uherské Hradiště/.	53
J. N o v á k , J. K a r e l : Hrádek Rýmařov /okr. Bruntál/. - Hausberg Rýmařov /Bez. Bruntál/	55
J. U n g e r : Mittelalterliche und neuzeitige Funde aus Mikulov /Bez. Břeclav/.	56
J. U n g e r : Beendigung der Grabung der Kirche in Mušov /Bez. Břeclav/.	56
J. L a n g o v á : Zjišťovací výzkum ve Vizovicích-Chrastěšově /okr. Gottwaldov/. - Feststellungsgrabung in Vizovice-Chrastěšov /Bez. Gottwaldov/	56
J. K o h o u t e k : Současný stav výzkumu hradu Brumova /okr. Gottwaldov/. - Der gegenwärtige Stand der Erforschung der Burg Brumov /Bez. Gottwaldov/	57
J. K o h o u t e k : Nález fragmentu renesančního portálu v Gottwaldově /okr. Gottwaldov/. - Fund des Fragmentes eines Renaissanceportales in Gottwaldov /Bez. Gottwaldov/	59
J. P a v e l č í k : Středověké nálezy z Uherského Brodu /okr. Uherské Hradiště/. - Mittelalterliche Funde aus Uherský Brod /Bez. Uherské Hradiště/	60
J. P a v e l č í k : Zaniklé středověké tvrze ve Vlachovicích /okr. Gottwaldov/. - Mittelalterliche Wüstungen von Festen in Vlachovice /Bez. Gottwaldov/	60
J. P a v e l č í k : Středověké nálezy z Albrechtic /okr. Karviná/. - Mittelalterliche Funde aus Albrechtice /Bez. Karviná/	60
P. K o š t u ř í k : Nálezy středověké keramiky a mincí z hradu Levnova /okr. Brno - venkov/. - Funde mittelalterlicher Keramik und Münzen aus der Burg Levnov /Bez. Brno - venkov/. ..	61
J. U n g e r : Fund neuzeitiger Keramik in Morkůvky /Bez. Břeclav/	61
E. O p r a v í l : Rostlinné zbytky z archeologického výzkumu v Jihlavě /okr. Jihlava/. - Pflanzenfunde aus der archäologischen Grabung mittelalterlicher Objekte in Jihlava /Bez. Jihlava/	62
I. R a k o v s k ý , P. V i t u l a : Právěké nálezy z Pravlova /okr. Brno-venkov/. - Prähistorische Funde aus Pravlov /Bez. Brno-venkov/	65

M. Čižmář, K. Geislerová, I. Rakovský: Rettungsgrabungen der prähistorischen Abteilung im Raume des Baues des mittleren und unteren Stausees des Wasserwerkes Nové Mlýny im Jahre 1979 /Bez. Břeclav/	67
M. Čižmář, K. Geislerová, I. Rakovský: Rettungsgrabungen auf der Autobahntrasse Brno - Holubice im Jahre 1979 /Bez. Brno-venkov und Vyškov/	68
K. Geislerová, J. Hladký: Záchranný výzkum v Brně-Komíně /okr. Brno-město/ - Rettungsgrabung in Brno-Komín /Bez. Brno - město/	70
K. Geislerová, V. Janák: Záchranný výzkum u Drysic /okr. Vyškov/ - Rettungsgrabung bei Drysice /Bez. Vyškov/	71
J. Kovárník: Další nálezy pravěkého osídlení na jihozápadní Moravě /okr. Třebíč, Znojmo/ - Weitere Belege der prähistorischen Besiedlung in Südwestmähren /Bez. Třebíč, Znojmo/	72
J. Král: Domnělé hradisko ve Vrbce /okr. Opava/ - Vermutlicher Burgwall in Vrbka /Bez. Opava/	73
J. Pavelčík: Ložisko jantaru u Študlova /okr. Vsetín/ - Ein Bernsteinlager bei Študlov /Bez. Vsetín/	75
J. Pavelčík: Výzkum ložisek radiolaritu v Bylnici /okr. Gottwaldov/ - Untersuchung von Radiolaritlagern in Bylnice /Bez. Gottwaldov/	75
F. Kühn: Rozbory nálezů polních plodin. - Analysen der Funde von Feldfrüchten.	75
V. Hašek, Z. Měřínský: Interdisciplinární racionalizační brigáda /IRB/ - výsledky práce moravské skupiny za rok 1979. - Interdisciplinare Rationalisierungsbrigade /IRB/ - Arbeitsergebnisse der mährischen Gruppe für das Jahr 1979.	80
Výzkumy a záchranné akce na Moravě 1979. - Grabungen und Rettungsaktionen in Mähren 1979.	82

VÝZKUM PALEOLITICKÉ STANICE U DOLNÍCH VĚSTONIC

/o. Břeclav/

Bohuslav Klíma, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 1/

Výzkum paleolitické stanice u Dolních Věstonic navázal v roce 1979 bezprostředně na plochy odkryté v předchozí sezóně pod vysokou mezí v horní části naleziště, kde byly zachyceny velmi nápadné zbytky ohně. Ty se rozprostíraly i na podstatné části prozkoumané plochy, která dosáhla rozsahu 41 m². Soustředily se hlavně do její západní části, kde představovaly prostorné popeliště. Při jeho horním okraji byla zachycena i dobře zachovaná a zcela zřejmá ohništní jáma. Zahlubovala se kotlovitým způsobem do úrovně 50 cm po povrch mírného břehu. Oblouk jejího jižního okraje přecházel ve zřetelné překlenutí vnitřního prostoru ohniště a byl provázen tělesem světle zbarveným drobnou vápencovou drtí, smíšenou v pevnou hmotu. Nabývala stejného charakteru jako ony formace, které vytvářely překlenutí pecovitěho útvaru uprostřed a vybudovanou zídku při okraji druhého sídlištního objektu, který byl zkoumán r. 1951 jen 40 m východně od popisované situace. Výplň ohništní jámy tvořily pestře zbarvené polohy popelovitých zemin, kostní drt a v různých stupních intenzity přepálených zlomků především mamutích kostí. Převládaly kavernozní kosti s masivními polohami spongiosní tkáň a fragmenty kostí kompaktních. Uhlíky po dřevu se ve vlastní výplni ohništní jámy nedochovaly. Tvořily jen nápadné černou polohu přímo na jejím dně.

Předpolí ohništní jámy přecházelo souvisle v rozsáhlé popeliště, které vzniklo zřejmě opakovaným vyprazdňováním rychle zaplňovaného ohništního prostoru. V dosahu severního otevřeného oblouku nepravidelně kruhovitě ohništní jámy bylo výrazně zvlněné a sklánělo se do zahluobené terénní rýhy. Kromě jamkovitých úprav se zde výrazně rýsovaly dva neširoké a mírně ponořené žláby, které se spojovaly bezprostředně před vstupem do ohništního prostoru. V opačném směru se paprskovitě rozcházely a vyznívaly rozšířeným tvarem do plochy. Měly zřejmě význam přírodních kanálků vzduchu pro zintenzivnění procesu spalování.

Podobný útvar nebyl zatím v takovém rozsahu a v širších náleзовých souvislostech v našem prostředí zachycen. Podává jednoznačnou odpověď na častěji zpochybňovanou otázku živení ohně mamutími kostmi a znamená současně i význačný přínos pro nový pohled na vybavenost sídlišť prvobytných loveckých společností v otevřeném terénu. Se zřetelím k významu tohoto objektu byl přifény profilový pilř ohništním se zdarem konzervován, pak i vyzvednut en bloc a předán jako případný exponát Moravskému muzeu v Brně.

Severnější výběžek popeliště byl i s přívodovým kanálkem odtržen sesuvem a posunut na vzdálenost asi 250 cm níže po svahu. Kořeny této malé sesuté došky ležely v bezprostřední blízkosti ohništní jámy, nebyly však dosti dobře postižitelné. Její východní, poněkud zdvižený okraj se přesunul přes sprašový kryt původní kulturní vrstvy těchto míst. Rovnoběžně s ním procházela ještě dále k východu dislokační linie, podle níž došlo v důsledku vyvíjených tlaků na okolní zeminy k mírnému poklesu a posunu bezprostředně dotčených vrstev. Konečně ještě dále východním směrem se rozprostírala širší doška v obdobné situaci a západně zase od prozkoumané plochy sesutá kra zvětralých třetihorních hornin. Druhohorné pohyby v horní části naleziště jsou prukazně staroholocenního data. Navazovaly nebo i přímo souvisely s destrukčními procesy níže ve svahu. Jejich jednotlivé došky nebyly však opakovaně přemístovány, dochovaly se ještě v celcích a jsou proto také zřetelnější.

Nálezový protokol výzkumných prací v r. 1979 zachytil přes 600 předmětů, většinou kamenných nástrojů obvyklého typologického složení, k nimž se připojilo i několik nástrojů kostěných a předmětů ozdobných. Z řady závěsku z lastur třetihorních měkkýšu vystupuje do popředí provrtaný oblásek z kulmské břidlice a ze serie modelovaných hrudek pálené hlíny tři odlomené nočky zvířecích plastik a hlavička ženské sošky se čtyřmi vpichy na temeni, která je naprosto přesnou obdobou hlavičky známé věstonické venuše. K té se druží konečně i torso větší ženské figurky z téhož materiálu, která byla při vypalování porušena. Její původní podoba je však zcela zřejmá.

Po předchozích dlouholetých výkopových pracech by bylo možno se domnívat, že věstonické naleziště je již dostatečně prošetřeno a poznáno a že již nevydá žádné objevy zásadního významu. Poslední výzkumy, byl omezeného rozsahu, však prokázaly, že toto významné sídliště bude i nadále vydávat důležité poznatky o životních podmínkách pravěkých loveckých společností.

Grabung der paläolithischen Station bei Dolní Věstonice /Bez. Břeclav/. Bei den Grabungsarbeiten auf der paläolithischen Station bei Dolní Věstonice wurden im Jahre 1979 in dem Aushub /41 m²/ weitere Teile einer umfangreichen Aschenstelle und an ihren Rändern in einem mässigen Ufer eine kesselförmig eingetieft Feuergrube abgedeckt. Im Halbkreis der südlichen Seite war sie teilweise überwölbt und von einem mit Kalksteinsplitt vermengten Mergelkörper begleitet. Auf der gegenüberliegenden Seite öffnete sich der Feuerstellenraum in Form eines Herdgebildes und ging in grubenförmige Herrichtungen und zwei nicht breite und seicht eingetieft Rinnen über, die vermutlich die Funktion von Luftzufuhrkanälen für eine Intensivierung des Verbrennungsprozesses hatten. Davon zeugte

die Ausfüllung der Feuerstellengrube, die aus bunt verfärbten Aschenlagen mit einem grossen Inhalt an Bruchstücken stark durchglühter Mammutknochen zusammengesetzt war. Die verfolgte Feuerstelle entstand offensichtlich durch ein wiederholtes Leeren des sich schnell anfüllenden Herdraumes. Das Objekt mit allen Zusammenhängen erbringt vor allem einen neuen Einblick auf die Ausstattung der Siedlungen von urgemeinschaftlichen Jägersgesellschaften im offenen Land. Die Fundsituationen waren auch hier jedoch durch Abrutschbewegungen von kleineren Schindeln gestört, die weiter nicht mehr umgelagert wurden und sich komplett erhielten und auch deutlicher als im mittleren Teil der Station waren. Unter den üblichen Funden /über 600 Gegenstände im Fundprotokoll/ traten Modellierungen in gebranntem Ton, drei Füsse von Tierfigürchen, der Kopf einer Frauenplastik, die eine getreue Analogie der bekannten Venus von Věstonice ist, und der Torso einer grösseren Frauenfigur aus demselben Material hervor, die beim Ausbrennen zwar gestört, aber deren ursprüngliche Form völlig deutlich ist.

DALŠÍ DOKLADY PALEOLITICKÉHO OSÍDLENÍ U PAVLOVA

/okr. Břeclav/

Bohuslav Klíma, A Ú ČSA V Brno

S postupujícím odebíráním spraše v hliníku n.p. Ingstav východně od Pavlova byly v průběhu roku 1979 sledovány hlavně stěny spodního těžebního patra, v nichž se již dříve podařilo zachytit kromě jednotlivých mamutích kostí i ojedinělé sílexy, uhlíky po dřevu a popelovité součásti ve složitém souvrství značně rozrušeném soliflukcí. Na velké ploše odkryté spraše podléhaly snadno a rychle zvětrávání, které nabývalo zvláště na hraně stěny spodního patra značně na intenzitě. Srážkové vody zde bez zábran povrchového krytu mohly vyvinout ničím nešpoutané erosní síly, které vytvořily morfologicky velmi rozmanité a svérázné útvary. Nabývaly podoby od mělkých delé, přes hlubší erosní zářezy až po kanónovité rýhy, jejichž dno leželo i přes tři metry pod povrchem. Boční stěny těchto útvarů se rozvířaly někdy jen do šířky 50 cm, ale vytvářely i široké zahlobené jámy a dokonce i typické sprašové studny. Byly přirozeně provázány též charakteristickými kulisovitými formacemi a jejich destrukcemi. Pozorování projevu eroze pod těžební stěnou s výsledky přímé splachové sedimentace poskytovalo zase široké možnosti studia procesu modelace sprašového terénu v podmínkách nezpěvného povrchu bez vegetačního krytu. Získané zkušenosti jsou velmi poučné zvláště pro posuzování obdobných pochodu v období vlastního ukládání spraší, kdy podléhaly takovým změnám i sídlištní a náleзовé vrstvy paleolitického osídlení. Při prohlídkách těchto zvláštních jevů modelace terénu byly znovu pozorovány zlomky i větší části silně navětralých a rozpadlých mamutích kostí, uhlíky a popelovité polohy. Z přemístěných zemin se podařilo dokonce též získat čtyři sílexy, z nichž jeden vykazuje rydlovitou úpravu.

Weitere Belege der paläolithischen Besiedlung bei Pavlov /Bez. Břeclav/. Bei der fortschreitenden Lössförderung in der Lehmgrube des VEB Ingstav bei Pavlov wurden im Jahre 1979 die Prozesse der Modellierung der Lössterraine in den Bedingungen der ungestützten Oberfläche ohne Vegetationsverdeck, vor allem die tieferen Erosionseinschnitte und canonartigen Rille mit kulisenförmigen Formationen in den Seiten studiert. Es wurden weitere Mammutknochen, durch Solifluktion gestörte Lagen einer aschigen Kulturschicht und auch vier Silexe abgedeckt. Die gewonnenen Erfahrungen sind für die Beurteilung ähnlicher Vorgänge in der Zeit lehrreich, als derartigen Veränderungen die Fundsichten der paläolithischen Besiedlung unterlagen.

VÝZKUM PALEOLITICKÉ VRSTVY U JAROŠOVA

/okr. Uherské Hradiště/

Robert Snášil, Rudolf Procházka, Slovákcké muzeum Uherské Hradiště

Při úpravách terénu na odbíjenkářské hřišti v blízkosti umělého lyžařského svahu na Černé hoře /lidově Rochus/, na katastru Uherského Hradiště-Jarošova, byl bagristou zachycen v hloubce ca 3 m zlomek mamutího klu. Vedoucí lyžařského oddílu TJ Slovákcké Slavie, ing. K. Žallman, upozornil na nález pracovníky Slovákckého muzea, kteří tu bezprostředně od konce května do poloviny června provedli na ploše 25 m² zjišťovací výzkum.

Lokalita se nachází na svahu /30-35°/ přivráceném k západu nad údolní nivou řeky Moravy, v relativní výšce ca 100-120 m. Kulturní vrstva je přeplavená, druhotně přemísťená /soliflukce/ a nasedá na povrch tercierních jílu. Překryta je spraší a deluvioeolickými sedimenty².

Vrstva silná 10-20 cm obsahovala skupiny zlomků i téměř celých klů mamutu a tříštěných a štípaných dlouhých dutých kostí /doklad získávání morku/, zlomky žeber apod. Z kamenných nástrojů byly získány tři kusy; z nichž dva byly zhotoveny z rohovců a jeden z pazourku severských morén. Jeden z čepelovitých nástrojů byl nalezen v intaktní poloze s větším zlomkem klu, zbývající se nacházely ve vrstvě. Na jedné ramenní kosti mamuta byly zjištěny rýhy nepocházející snad z ohlodávání hyenami, ale podle odborného posudku jsou nejspíše stopami po kamenném nástroji. Ze všech známek vyplývá, že zkoumaná vrstva je součástí rozsáhlejšího paleolitického sídliště.

Podle četných nálezů zlomků i větších kusů klů pocházejí kosti většinou z mamutů. V osteologickém materiálu byly rozpoznány bezpečně pozůstatky čtyř kusů zvířat:

- 1/ *Mammuthus primigenius*-kostra /jedinec středního věku, rozhodně ne již mládě/. Převážná část rozbitých klů, úlomků lebky, horní stolička levá 3, žebra, lýtková kost, zánártní kosti, pravá lopatka a ramenní kost.
- 2/ *Mammuthus primigenius* /velmi mladé mládě/. Mléčný molár 2. horní, drobné kostičky.
- 3/ *Caballus germanicus* /Lössfern-sprašový kun!/. Falangy-prstní články.
- 4/ Srstnatý nosorožec. Obratel 2A.

Kamenné artefakty řadí lokalitu do gravetienu. Kulturní a časové zařazení potvrzují i osteologické nálezy: jedná se o chladnou tundrovou faunu, i když chybí sob. Soubor je možné datovat do doby kolem 18.000 let př.n.l. /pleniglacial, tj. vrcholný weichsel-w"urm/.

Poznámky:

- 1 R. Procházka, Stopy člověka doby ledové, Slovácká jiskra XXIX, 1979, č. 26, 27.6., 4.
- 2 Geologické určení RNDr. P. Havlíček, CSc., ÚÚG Praha.
- 3 Osteologické určení RNDr. O. Fejfar, CSc., ÚÚG Praha.

Grabung der paläolithischen Schicht bei Jarošov /Bez. Uherské Hradiště/. Auf einer Fläche von 25m² wurde eine Gravettien-Siedlungsschicht untersucht, die osteologisches Material von Mammut, Pferd und Nashorn und drei Abspliss - Steinartefakte enthielt. Die zeitliche Einreihung gehört dem Pleniglazial /gipfelnder Weichsel/, d.h. der Zeit vor 18.000 Jahren v.u.Z.

OSTEOLOGICKÉ NÁLEZY Z BABIC

/okr. Uherské Hradiště/

Robert Snášíl, Slovácké muzeum Uherské Hradiště

V září 1979 předal K. Abrahám z Babic, č.d. 64, vedoucí šterkovny JZD ČSP Babice-Uhliska, Slováckému muzeu osteologické nálezy, získané při těžení písku z mrtvého ramene řeky Moravy z hloubky ca 7 m pod úroveň dnešního terénu.

Určení nálezu:

1. *Mammuthus primigenius* - třetí /?/ horní pravá stolička, 21 lamel
2. Srstnatý nosorožec nebo mamut - žebro
3. *Equus* sp. /kůň malý, event. osel/ - dvě kosti končetin

První dva druhy náleží würmskému stadiálu, třetí je pouze subfosilního stáří /holocén/¹.

1 Nálezy určil RNDr. O. Fejfar, CSc, ÚÚG Praha.

Osteologische Funde aus Babice /Bez. Uherské Hradiště/. Aus den Schotteransanden wurden Knochen vom Mammut, haarigem Nashorn /Würm/ und von einem kleinen Pferd oder Esel /Holozän/ gefunden.

NÁLEZ DILUVIÁLNÍ ZVÍŘENY V OTICÍCH

/okr. Opava/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

J. Paus z Opavy předal pracovníkům expozitury Opava stoličku koně /*Equus caballus* L/, kterou našel na "Sopce" v Oticích. Podle údajů nálezce došlo na trati místního motokrosového závodiště k sesuvu stěny tzv. "velkého padáku". Ve stěně a v uvolněném písku se údajně měla nacházet podstatná část kostry, z níž si nálezce vzal pouze zub. Při průzkumu místa sesuvu se ukázalo, že kosti již zde nejsou. Nálezíště samo leží ca 150 m severozápadně od známé mladomousterské stanice. Na ní se nám podařilo nalézt pouze několik atypických bíle patinovaných ústěpů, neboť byla porostlá hustě vzešlým ozimem.

Fund diluvialer Fauna in Otice /Bez. Opava/. J. Paus fand unweit der bekannten jungmousterienzeitlichen Station auf "Sopka" bei Otice /Bez. Opava/ in einer eingestürzten Wand der hiesigen Motocrossbahn den Zahn eines diluvialen Pferdes.

NOVÁ SÍDLIŠTNÍ LOKALITA S PÁSKOVOU KERAMIKOU V ŘIMICÍCH

/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum, Olomouc

/Obr. 2,3/

Na podzim 1979 sesbíral L. Čep, traktorista místního JZD, střepy a další nálezy, které se při orbě dostaly na povrch na polích nedaleko od západního okraje Řimic /nyní místní část integrované obce Bílá Lhota/. Lokalita se nachází v trati "Za úvozem" nebo také "Za školkou" v mírně zvlněném terénu, který pak dál k východu, na druhé straně obce, klesá do inundačního pásu podél toku řeky Moravy. Nálezy pocházejí z místa nad svahem, který od severu ohraničuje mělké, krátké údolíčko s potokem. V době naší prohlídky se na povrchu tehdy už zasetého pole daly pozorovat pouze asi dvě nebo tři místa s poněkud tmavěji zbarvenou hlínou, ale nálezy jsme již žádné nenašli. Mezi nevelkým množstvím předaného materiálu převládají střepy z mladší volutové keramiky, zdobené "notovými značkami". Vyskytla se i tuhá keramika. Pozornost zasluhuje především střep z menší nádoby opatřený svisle provrtaným téměř hrotitým pupíkem a zdobený páskovým ornamentem vyplněným vpichy, jak bývá na keramice šáreckého typu /obr. 3:1/.

Kromě neolitické keramiky se vyskytlo i několik střepů z keramiky mladšího /pozdněbronzového/ až halštatského stupně kultury lužických popelnicových polí.

Eine neue Siedlungslokalität mit Bandkeramik in Řimice /Bez. Olomouc/. Bei der Herbstackerung kamen im Jahre 1979 auf den Feldern westlich der Gemeinde neolithische Scherben der Bandkeramik zum Vorschein. Es kamen auch Scherben der Graphitkeramik vor, am häufigsten waren Scherben mit "Notenkopforament". Man fand auch einen Scherben von einem kleineren Gefäß, das mit einer senkrecht durchbohrten Knubbe versehen und mit einem Band, mit Einstichen verziert war, wie dies auf der Keramik des Šárka Types der Fall ist. Ausser neolithischer Keramik kamen auch einige Scherben aus der spätbronze- und hallstattzeitlichen Phase der Lausitzer Urnenfelderkultur vor.

NÁLEZY KULTURY S KERAMIKOU LINEÁRNÍ A KULTURY LATÉNSKÉ V RACKOVÉ

/okr. Gottwaldov/

Jana Langová, Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy Gottwaldov

V květnu 1979 byla při zjišťovací sondáži na sídlišti kultury s keramikou lineární v trati "Skalka" na katastru obce Racková zachycena pravděpodobně část objektu této kultury. Z hloubky 30 - 40 cm pod povrchem byla vyzvednuta téměř celá nádoba bombovitého tvaru s plastickou výzdobou. V těsné blízkosti této nádoby bylo nalezeno několik střepů z dalších nádob, 3 drobné rohovcové čepelky a 1 čepelka z radiolaritu a větší množství mazanice.

Popis nálezu: poněkud asymetrická nádoba bombovitého tvaru s dobře vyznačeným plochým dnem a s poměrně vysoko položenou výdutí. Výzdoba je tvořena 3 symetricky rozloženými plasticky členěnými výčnělky pod okrajem a 3 válcovitými výčnělky s důlkem ve vrcholu na max. výduti. Plastické výčnělky v horní i spodní řadě jsou navzájem spojeny obvodovou a krokvicovou linií prstových dvojduleků. Povrch nádoby je vyhlazený, barva - od okrově hnědé přes oranžově hnědou po šedo hnědou, s šedočernými skvrnami. Materiál tvoří poměrně jemně plavená hlína, obsahující drobné křeménky a malé množství slídy. Rozměry: v. 262 mm, Ø okr. ca 250 mm, Ø max. výdutě ca 350 mm, Ø dna 125 mm.

Nález je možno datovat do II. fáze LnK.

Z povrchových sběrů na tomto sídlišti v letech 1978 a 1979 pochází poměrně velká kolekce broušené industrie /kopytovité klíny, kopytovité sekerky, mlaty/, zmotěrky s rozčítači i četné nálezy industrie štípané /radiolarit, obsidián, rohovec, příp. pazourek/.

V téže trati byl při povrchovém sběru v květnu 1979 nalezen tuhový okrajový střep z mísy, patřící kultuře laténské.

Funde der Kultur mit Linearbandkeramik und der latènezeitlichen Kultur in Racková /Bez. Gottwaldov/. Auf der Siedlung mit Linearkeramik in Racková in der Flur "Skalka" /Bez. Gottwaldov/ wurde bei einer Feststellungs sondage der Teil eines Objektes erfasst, von wo ein fast ganzes bombenförmiges Gefäß mit plastischer Verzierung, einige Scherben von weiteren Gefäßen, 4 Klingen und eine grössere Menge an Lehmewurf geborgen wurden. Den Fund kann man in die II. Phase der LnK datieren.

Bei Lesefunden in derselben Flur hat man einen Randscherben von einer Schüssel aus Graphitmaterial gefunden, die der Latène-Kultur angehört.

OSADA LIDU S LINEÁRNÍ KERAMIKOU U LHOTY

/okr. Přerov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Pracovníci expozitury Opava a členové Kroužku dopisujících členů ČSSA provedli v dubnu roku 1979 záchrannou akci v západní části katastru obce Lhota /okr. Přerov/. Meliorační práce se uskutečnily na ploše vymezené silnicemi Lhota - Týn nad Bečvou /východní hranice/, severozápadní okraj obce a silnice Lhota - Pavlovice /jižní okraj/, okraj lesa na hraně vysoké terasy Bečvy /severní okraj/ a polní cesta do Hlinska /západní okraj/. Terénními pracemi byla zasažena známá aurignacká stanice při silnici Týn nad Bečvou - Lhota, o níž bude referováno B. Klímou na jiném místě a osada lidu s lineární keramikou. Ta se rozkládá na sprašové návěži, přimykající se v délce ca 400 m k severní straně silnice Týn - Pavlovice a k severozápadnímu okraji obce. Osada lidu s vypíchanou keramikou, o níž referoval autor v PV 1978, leží 100 - 150 m jižněji.

Jak jsem již uvedl, zaujala osada táhlou sprašovou návěží, ležící na diluviálních štěrcích. Nad objekty se mimo ornici nacházela poměrně mohutná vrstva /15 - 20 cm/ černozemě nebo žlutky, patrně eolického původu, což způsobilo, že se nám nepodařilo osadu objevit při terénním průzkumu. Jak ukázal rozbor celé meliorované plochy i jejího okolí, váže se osídlení pouze na spraš. Výhodné polohy /stratigraficky umístěné ostrožny s vodními zdroji, atd./, mající za podloží štěrky, jsou neosídleny. Obdobnou situaci můžeme pozorovat i v sousedním Hlinsku a vůbec v širokém prostoru Moravské brány.

Při záchranné akci se nám podařilo zaměřit všech 28 objektů zachycených melioračními rýhami. Řada z nich představuje velké stavební jámy a hliníky, ostatní můžeme klasifikovat jako sklípky, případně menší jámy hospodářského účelu. Získaný keramický materiál datuje lokalitu do fáze "notových hlaviček".

Literatura:

J. Pavelčík, Neolitické sídliště ve Lhotě u Lipníku, PV 1978, Brno 1980, 15.

Niederlassung der Träger der Linearbandkeramik bei Lhota /Bez. Přerov/. Bei Meliorationsarbeiten hat man beim nordwestlichen Rande der Gemeinde eine Niederlassung der Linearbandkeramiker erfasst. Angestellten des AÚ ČSAV gelang es 28 Siedlungsobjekte zu vermessen. Die geborgene Keramik datiert die Siedlung in die "Notenkopfphase".

NOVÉ PRAVĚKÉ NÁLEZY Z "VELKÉ SKÁLY" U SENORAD

/okr. Třebíč/

Pavel Košťálek, UJEP Brno

Na podzim roku 1979 nalezl V. Pelc z Ketkovic se svou vnučkou na výšinném sídlišti u Senorad pravěké keramické fragmenty a jednu rohovcovou čepelku. Charakteristické jsou především keramické zlomky zdobené výčnělkami, které řadí získaný keramický materiál do období kultury s moravskou malovanou keramikou. Kromě toho byla nalezena i část misky, náležející rovněž do keramické náplně této kultury.

Uvedené nálezy pocházejí z prostoru kolem rozoraného pravěkého valu v jižní části opevněného výšinného sídliště.

Neue vorgeschichtliche Funde von "Velká skála" bei Senorady /Bez. Třebíč/. Im Herbst des Jahres 1979 fand V. Pelc aus Ketkovic mit seiner Enkelin Bruchstücke vorgeschichtlicher Keramik auf der Höhensiedlung bei Senorady. Die Funde reihen sich in den Zeitabschnitt der Kultur mit mährischer bemalter Keramik.

SPEKTRÁLNÍ ANALÝZY MĚDĚNÝCH PŘEDMĚTŮ JORDANOVSKÉ KULTURY Z BRNA - NOVÉHO LÍSKOVCE

/okr. Brno - město/

Ladislav Págo, AÚ ČSAV Brno

Studium nejstarších měděných a bronzových předmětů z hlediska jejich chemického složení má podstatný význam především pro řešení otázky pravěké metalurgie, t.j. těžby a zpracování suroviny, její technologie, provenience, atd.

Objasnění této problematiky úzce souvisí s bližším poznáním způsobu života lidí v určitém kulturním období, stupněm jejich vývoje, úrovni výroby a podobně. Jejich pracovní, technické i technologické znalosti se promítají do zpracovávaných materiálů nebo hotových výrobků, z nichž je pak možno vyčíst řadu poznatků a údajů k doplnění a hodnocení sledovaného časového úseku.

Dosavadní zkušenosti a poznatky naznačují, že právě nejstarší měděné resp. bronzové předměty a znalost jejich chemického složení pomohly objasnit vývojovou řadu zpracovávané suroviny, která byla používána od nejstarších dob lidské činnosti. Materiál předložený ke spektrální analýze pochází z období eneolitu, kdy se kovové nálezy vyskytují ještě poměrně zřídka. Surovina nebo hotové výrobky z tohoto období jsou vyrobeny většinou z ryzí /čisté/ mědi a vyznačují se kromě hlavního obsahu mědi, nepatrným stopovým znečištěním některými doprovodnými prvky.

Spektrální analýze byly podrobeny zlomky měděných předmětů, poměrně značně prokorodované, jenom

ve střední části předmětů byly zachovány zbytky kovového jádra. Na jejich povrchu byla silnější vrstva neúspěšně měděných s vápenatými a křemičitanovými sloučeninami i se zbytky hliněných nečistot. Vzhledem k malým zlomkům a stupni koroze byla spektrální analýza provedena přímo z předmětu, bez předjiskření a bez odstranění korozních produktů.

Z tabulky spektrálních analýz vyplývá, že všechny předměty byly vyrobeny z ryzí /čisté/ mědi. Analýza byla zaměřena na sledování 22 prvků. Kromě hlavního obsahu mědi /Cu/, byly zjištěny v množství 0,01% - > 1% prvky hliník /Al/, vápník /Ca/, železo /Fe/, hořčík /Mg/ a křemík /Si/, které se dostaly do předmětů pravděpodobně z prostředí, kde byly nalezeny a pro hodnocení chemického složení suroviny nejsou podstatné. Ze stopových prvků bylo zjištěno pouze stříbro /Ag/, v jednom případě i mangan /Mn/.

Jako méně významný prvek bylo v téže koncentraci zjištěno beryllium /Be/. Ostatní prvky, uvedené ve sloupci jako negativní, nebyly nalezeny ani ve stopách a jsou to : arzén /As/, zlato /Au/, bor /B/, vizmut /Bi/, kobalt /Co/, chrom /Cr/, mangan /Mn/, nikl /Ni/, fosfor /P/, olovo /Pb/, antimon /Sb/, cín /Sn/, tellur /Te/ a zinek /Zn/.

Ze zjištěného chemického složení je tedy zřejmé, že všechny analyzované předměty jsou měděné, s doprovodným stopovým prvkem stříbrem. Jednotlivé rozbory vykazují naprosto shodný chemismus, pouze zlomek měděné dutinky obsahuje ve stopách i mangan. Je známo, že ryzí měď se vyznačuje malým množstvím stopových prvků, neboť vznikla jako produkt dlouhodobě působící oxidace. Podle obsažených prvků možno tuto ryzí měď posuzovat jako surovinu z východních nalezišť, na rozdíl např. od ryzí mědi z alpské oblasti, která se vyznačuje silnějším znečištěním některými stopovými prvky.

Literatura:

L. Págo, Chemická charakteristika slovenské měděné rudy a její vztah k mědi používané v pravěku, Slovenská archeológia XVI-1, 1968, 245-246.

R. Pittioni, Urzeitlicher Bergbau auf Kupfererz und Spurenanalyse, Arch. Austr., Beiheft 1, 1957, 65.

Spektrální analýzy měděných předmětů jordanovské kultury z Brna-Nového Lískovce, okr. Brno-město

číslo anal.	Předmět:	Podstatné množ. / > 10% /	Podřad.množ. / 0,1% -> 1% /	Vedlejší množ. / 0,01-0,1% /	Stopové množ. / < 0,01 % /	Negat.prvky:
1	Měděný plíšek / vel. 5x1,4 mm, tloušťka 1,5mm/	Cu	Ca, Mg, Si	Al, Fe	Ag	As, Au, B, Be, Bi, Co, Cr, Mn, Ni, P, Pb, Sb, Sn, Te, Zn
2	Měděný plíšek / vel. 5x1,5mm, tloušťka 1,5mm/	Cu	Ca, Mg, Si	Al, Fe	Ag, Be	As, Au, B, Bi, Co, Cr, Mn, Ni, P, Pb, Sb, Sn, Te, Zn
3	Měděný plíšek / vel. 4x6-7mm, tloušťka 2mm/	Cu	Ca, Mg, Si	Al, Fe	Ag, Be	As, Au, B, Bi, Co, Cr, Mn, Ni, P, Pb, Sb, Sn, Te, Zn
4	Měděný plíšek / vel. 2,8x6-7mm, tloušťka 2mm/	Cu	Ca, Mg, Si	Al, Fe	Ag, Be	As, Au, B, Bi, Co, Cr, Mn, Ni, P, Pb, Sb, Sn, Te, Zn
5	Měděná dutinka / zlomek korálku? / průměr 7mm, tloušťka 1mm/	Cu	Ca, Mg, Si	Al, Fe	Ag, Be, Mn	As, Au, B, Bi, Co, Cr, Ni, P, Pb, Sb, Sn, Te, Zn

Vysvětlivky k tabulce: > - větší než uvedené číslo < - menší než uvedené číslo

Spektralanalysen von Kupfergegenständen der Jordanov Kultur aus Brno-Nový Lískovec /Bez. Brno-město/. Das Studium der ältesten Kupfer- und Bronzegegenstände vom Standpunkt ihrer chemischen Zusammensetzung hat eine wesentliche Bedeutung vor allem für die Lösung der Frage der prähistorischen Metallurgie, z.B. Gewinnung und Verarbeitung der Rohstoffe, Technologie der Produktion, Provenienz des Rohstoffes u.ä.

Zur Spektralanalyse wurden Fragmente von kleineren stark korrodierten Kupfergegenständen vorgelegt, die aus dem Aneolithikum stammen. In diesem Zeitabschnitt kommen Metallgegenstände verhältnismässig noch selten vor, denn sie wurden meist aus purem Kupfer hergestellt, das auf der Oberfläche gefunden wurde. Der Rohstoff oder die fertigen Produkte aus diesem Zeitabschnitt enthielten ausser dem Hauptanteil an Kupfer nur eine geringe Spurenverunreinigung durch einige Elemente.

Aus der Tabelle der Spektralanalysen geht hervor, dass alle Bruchstücke der Gegenstände aus purem Kupfer hergestellt waren. Ausser dem Hauptanteil an Kupfer hat man in Mengen um 0,01% - > 1% von Elementen Aluminium /Al/, Kalzium /Ca/, Eisen /Fe/, Magnesium /Mg/ und Silizium /Si/ festgestellt, die in das Material effensichtlich aus dem Lagerungsmilieu gelangten und für die Bewertung der Rohstoffe nicht ausschlaggebend sind. Von den Spurenelementen wurde nur Silber /Ag/, in einem Falle auch Mangan /Mn/ festgestellt. Die übrigen Elemente konnte man nicht einmal in Spuren feststellen und sind auf der Tabelle als negative Elemente angeführt. Aus der festgestellten chemischen Zusammensetzung ist ersichtlich, dass es sich um Kupfergegenstände mit begleitendem Spurenelement Silber handelt.

Pures Kupfer aus dem neolithischen und äneolithischen Zeitabschnitt zeichnet sich meist nur durch einige Spurenelemente aus, zum Unterschied von Kupfer, das z.B. aus Kupfererz gewonnen wird, das bis um 30 Begleitspurenelemente enthält.

Nach den bisherigen Erkenntnissen kann das analysierte Material der Jordanov Kultur als Rohstoff betrachtet werden, der von östlichen Fundorten stammt, denn andere Gebiete weisen eine stärkere Verunreinigung durch einige weitere Spurenelemente auf.

ANEOLITHISCHE NIEDERLASSUNG IN MORAVIČANY

/Bez. Šumperk/

Vladimír Goš, Okresní vlastivědné muzeum Šumperk

In den Sommermonaten 1979 eröffnete der Orts-Nationalausschuss in Moravičany den Bau von zwei Höhenwasserbehältern am nördlichen Rande der Gemeinde in der Flur "Dílečky", in der Nähe der heutigen Farm der LPG. Die Erdarbeiten beim Eintiefen des Grundmauersockels verfolgte der Referent und es gelang einige Gruben zu bergen, die in den Zeitabschnitt der Trichterbecher- und der Lausitzer Kultur gehören. In Grube Nr. VII. lag ein Frauenskelett in Hockerlage mit dem Gesicht nach Süden gerichtet, nach dem Befund von M. Stloukal im Alter von ca. 40 Jahren bestattet. Hinter dem Becken des Skelettes fand man eine zerstreute Halskette, von der es gelang 21 Marmorperlen in einer Länge von 10-20 mm und Stärke von 8 mm zu bergen. Zwischen den Perlen befanden sich Teile eines zusammengerollten Kupferdrahtes und zwei Kupferperlen. Heute kennen wir die ursprüngliche Aufreihung der Halskette nicht, denn die Bohrung der Perlen ist konisch und der Draht konnte durch diese nicht durchgehen, wir nehmen an, dass ihre einzelnen Teile mit einer Schnur verbunden waren. Die Grube war stark durch das Eintiefen des Grundmauersockels gestört, einige Scherben, die oberhalb des Skelettes gefunden wurden, datieren sie rahmenhaft in den Zeitabschnitt der Trichterbecherkultur. Die übrigen Gruben hatten einen kreisförmigen Grundriss, im Profil waren sie dann Schlauchförmig.

Die Siedlung ist bereits seit dem Jahre 1953 bekannt, als hier J. Nekvasil eine Feststellungsgrabung durchführte¹. Die Niederlassung erstreckt sich weiter in östlicher Richtung oberhalb der Inundation des Flusses Morava. Grubenüberreste gelang es hier bereits im Jahre 1977 abzudecken, eine grosse Materialkollektion sammelten Mitglieder des Heimatkundlichen Zirkels in Moravičany.

Anmerkung:

1 J. Nekvasil, Eneolitické jámy v Moravičanech, AR IX-1957, 449-452.

DREIZEHENTE GRABUNGSETAPPE IN HLINSKO

/Bez. Přerov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

In der Zeit vom 2. Juli bis 2. August fand die XIII. Grabungsetappe der Höhensiedlung der Träger der kannelierten /Badener/ Keramik in der Flur "Nad Zbružovým" in Hlinsko bei Lipník statt.

Die Grabung konzentrierte sich auf die Verfolgung von drei Fragen:

1. Die weitere Untersuchung der Lehmgrubenbatterie im nördlichen Teil des Zugangssattels war mit der Beglaubigung der Messungsergebnisse mit einem Protonmagnetometer verbunden. Die angeführte geophysikale Methode half die Fläche dieses Areales zu begrenzen, das den ältesten untersuchten Produktionskomplex vorstellt, der ausserhalb der eigentlichen Verbauung der Niederlassung angebracht ist. Durch Sonde 56 gelang es uns den südöstlichen Batterienrand zu begrenzen und durch Sonde 58 weitere 7 Lehmgruben im zentralen Teil zu untersuchen.
2. In der Nordecke des Siedlungsplateaus erfassten wir durch Sonde 57 den Rand des eigentlichen Siedlungsareales. Im westlichen Teil der Sonde untersuchten wir 8 Siedlungsobjekte - Keller, in den zweiten bis vierten Siedlungshorizont der Niederlassung /Boleráz Phase bis ältere klassische KK/datiert. Eine Reihe von diesen war mit Anschwemmungen aus höheren Lagen überdeckt, die Material aus dem I. Siedlungshorizont /sog. vorboleráz gemischte Phase/ enthielten. Durch Sonde 60, auf einem zungenförmigen Ausläufer der Nordecke der Pseudosporenlage angebracht, in das Tal der Bečva sinkend, verfolgten wir eine markante magnetische Anomalie. Ihr Verlauf, mit dem Protonmagnetometer über die ganze Breite des Ausläufers verfolgt, deutete an, dass es sich um eine Fortifikation handeln könnte, deren Verlauf wir an diesen Stellen immer noch nicht kennen. Die Grabung zeigte jedoch, dass es sich um ein felsiges Liegendes handelt, das an diesen Stellen bis zur Oberfläche durchdringt. Ausserdem erfassten wir mit der Sonde ein Objekt - eine seichte Lehmgrube. Der Fund bestätigte die bereits bekannte Tatsache, dass auf dem zungenförmigen Ausläufer verschiedentlich kleinere Förderungsgruben verstreut sind, die eine zweite Gruppierung von Produktionsobjekten ausserhalb des eigentlichen Siedlungsareales bilden.
3. Mit Sonden 55 und 59 setzten wir in der Erforschung der Besiedlungsdichte des südwestlichen Sektors des Siedlungsplateaus fort. In beiden Sonden erfassten wir Teile von zwei Hütten ähnlicher Konstruktion. Eine von diesen hat die Südwand /länger gegen den Hang/ durch eine Steinmauer verstärkt. Die Innenfläche beider Hütten wurde zuerst teilweise in den Hang eingelassen und ganz /auch mit der nicht eingetieften Fläche/ in eine Ebene mit gestampftem Löss und brauner Erde hergerichtet. In den Hang, d.h. südlich von den Hütten, wurde eine Rinne ausgehoben, die das Regenwasser ableitete. Die Gesamtausmasse und die Konstruktion beider Hütten wird erst nach Beendigung ihrer Grabung in den folgenden Saisonen bekannt werden. Bei der Ostwand der Hütte /Obj. 15/79- mit Steinmauer/ fanden wir ein rituell beigesetztes Skelettgrab. In einer kreisförmigen Grube im Ausmasse von 150 x 164 cm lag auf der linken Seite das Skelett einer 50-60 jährigen Frau. Die Beine waren angehockt und die Hände lagen auf der Brust. Der Kopf war nach Nordwest /Azmg 300°/ und das Gesicht nach Nordost gerichtet. Bei der Taille der Verstorbenen lag ein Kriegsbeil mit abgerundetem Rücken, das in lokalen "Werkstätten" aus heimischem Gestein hergestellt war. Unter dem linken Femur lag eine dünne beinerne Nadel. Ihre Lage deutet an, dass sie irgendeinen Textilumhang zusammenhielt, mit dem die Verstorbene bedeckt war.

Der Fund des Skelettgrabes ist eine völlig aussergewöhnliche Erscheinung im mährischen mittleren Neolithikum. Seine Anbringung auf einer befestigten Höhenniederlassung gemeinsam mit einer "Männerausstattung" /Beil/ und mit einem defekten Körper der Verstorbenen /siehe Beitrag von M. Stloukal/ macht uns auf den Umstand aufmerksam, dass es sich um eine Persönlichkeit handelte, die eine aussergewöhnliche Stellung in der damaligen Gesellschaft einnahm.

KOSTRA Z HROBU S KANELOVANOU KERAMIKOU Z HLINSKA

/okr. Přerov/

Milan Stloukal, Národní muzeum Praha

/Tab. 1,2/

Při výzkumu v Hlinsku u Lipníku nad Bečvou /okr. Přerov/ odkryl Jiří Pavelčík v r. 1979 v objektu 379

kostrový hrob s kanelovanou keramikou. Velmi dobře zachovaná kostra byla odevzdána do antropologického oddělení Národního muzea v Praze k laboratornímu zpracování, vědeckému zhodnocení a trvalému uložení.

V hrobě byla uložena téměř kompletní a jen zcela nepatrně poškozená kostra ženy, zemřelé asi ve věku 50 let /mezi 45 a 55 lety/. Lebka má strmé čelo se slabě vyznačenými čelními hrboly, nadočnicové oblouky jsou ploché, glabella II. stupně, středně tlustý horní okraj obou očí, protuberantia occipiti - talis externa je plochá, téměř nezatelná; týl mírně vyčnívá, bradavkové výběžky jsou velké, foramina parietalia nejsou vytvořena. Na obličejové části lebky jsou patrné velmi hluboké fossae caninae, na dolním okraji apertura piriformis je náznak sulcus praenasalis, na graciálních lícních kostech není vytvořeno tuberculum marginale; profil brady je rovný, při pohledu zdola má brada špičatý tvar, úhly dolní čelisti jsou rovné. Lebeční švy jsou na lamina interna plochých kostí zcela obliterované, na lamina externa dosud otevřené. Kompletně zachovaný chrup je středně obradován, v horní čelisti pozorujeme anodoncii obou druhých řezáků; podle posudku MUDr. J. Racka nejsou na rtg snímku patrné ve frontálním úseku horní čelisti retinované zuby, bodily posun 3+3 na místo 2+2 bez mesiální inklinace a reziduálních mezer vylučuje možnost intravitální ztráty zubů.

V metrické charakteristice je lebka v absolutních mírách dlouhá, úzká a středně vysoká, má středně širokou a středně vysoký obličej, horní obličej je nízký. V indexech je mozkovna dolichokranní, chamaekranní, metriokranní a eurymetopní, obličej leptoprosopní, mesénní, mesokonchní, chamaerhinní, mesognátní a mesomandibulární/přesné metrické údaje jsou uvedeny v připojené tabulce/.

Pro určení pohlaví zemřelého je v tomto případě, kdy znaky na lebce nevypovídají zcela jednoznačně, důležitý tvar páneve: má širokou incisura ischiadica major, trojúhelníkovité foramen obturatum, široký arcus subpubicus a oboustranně vytvořený hluboký sulcus praearicularis. Také ischiopubický index podle V. Novotného se hodnotami 75 vlevo a 76 vpravo výrazně řadí do skupiny ženských pánví. Tělesná výška byla vypočítána na základě všech dlouhých kostí končetin na 164 cm /velká/: humerus 311 a 319, radius 235 /dx neměřitelný/, ulna 259 a 261, femur 441 a 441, tibia 350 a 350, fibuly neměřitelné.

Zajímavé jsou patologické nálezy na této kostře, o nichž vypracoval MUDr. L. Vyhnanek tento posudek: Sekundární synostóza levé massa lateralis atlantis a facies articularis superior axis a levé poloviny předního oblouku C 1 s tělem C 2, která vznikla při destrukčním procesu, postihujícím korespondující kloubní partie C 1 - 2 vlevo; došlo k zániku štěrbin kloubu mezi atlantem a axis vlevo. Tento proces umožnil dexterorotaci C 1 a změnu osy páteře v úrovni prvních dvou obratlů s konvexitou do prava. Kloubní plošky vpravo C 1 - 2 jsou normálně konfigurovány, ale nekorrespondují spolu vzhledem k subluxačnímu posunu C 1 oproti C 2. Navíc atlas je skloněn dopředu kaudálně tak, že facies articularis anterior nekorresponduje s příslušnou ploškou na atlantu a je celým svým rozsahem uložena nad ní. Páteřní kanál je rotací a subluxací atlantu významně zúžen. Oblast atlantokondylických kloubů je normální stejně jako 3. až 7. krční obratel. Jde tedy o sekundární synostózu C 1 a C 2 na levé straně na podkladě destruktivního kostního procesu nejspíše zánětlivého původu, která vedla k významné změně osy krční páteře v jejich úrovni. Na lebce pozorujeme ještě asymetrii mandibuly se zkrácením krčku dolní čelisti vpravo a oploštěním hlavičky dolní čelisti na této straně, zatímco levostranná hlavička je naproti tomu výrazně klenutá. V proximální třetině pravé pažní kosti je patrná chronická osteomyelitida.

Závěrem tedy můžeme konstatovat, že v hrobě s kanelovanou keramikou v Hlinsku u Lipníku na Bečovu byla uložena kostra ženy, zemřelé asi ve věku 50 let, výrazně leptodolichomorfního typu. Nález je také zajímavý několika patologickými odchylkami: anodoncií obou druhých řezáku v horní čelisti, sekundární synostózou prvních dvou krčních obratlů pravděpodobně zánětlivého původu, asymetrií dolní čelisti a chronickou osteomyelitidou pravé pažní kosti.

Míry a indexy lebky z hrobu s kanelovanou keramikou z Hlinska

Délka lebky /1/	182	Délka baze /5/	103
Šířka lebky /8/	134	Min. šířka čela /9/	97
Max. šířka čela /10/	114	Aurikulární šířka /11/	108
Biasterická šířka /12/	106	Výška lebky /17/	125
Nadušní výška /20/	108	Obvod lebky /23/	514
Příčný oblouk /24/	294	Podélný oblouk /25/	353
Čelní oblouk /26/	123	Temenní oblouk /27/	120
Týlní oblouk /28/	110	Čelní tětiva /29/	109
Temenní tětiva /30/	110	Týlní tětiva /31/	97?
Kapacita lebky /38/	1267	Délka obličeje /40/	103
Šířka horního obl. /43/	104	Biorbitální šířka /43-1/	98
Bizygomatická šířka /45/	119	Šířka středního obl. /46/	91
Výška obličeje /47/	109	Výška horního obličeje /48/	63?
Šířka očnice /51/	39	Výška očnice /52/	32
Šířka nosu /54/	25	Výška nosu /55/	46
Kondylová šířka mand. /65/	114	Bigoniální šířka /66/	93
Výška brady /69/	30?	Výška ramene mand. /70/	57
Šířka ramene mand. /71/	32	Hloubka frontální /IOW-n/	21,2
Hloubka maxilly /GB-ss/	18,2		

Indexy:

Délkošířkový /I 1/	73,6	Délkovýškový /I 2/	68,7
Šířkovýškový /I 3/	93,3	Transv. frontoparietální /I 13/	72,4
Obličejový /I 38/	91,6	Horního obličejje /I 39/	52,9
Očnice /I 42/	82,1	Nosu /I 48/	54,3
Alveolární /I 60/	100,0	Frontomandibulární	95,9
Nasomalární	21,6	Zygomaxilární	20,0

Das Skelett aus dem Grab mit kannelierter Keramik in Hlinsko /Bez. Přerov/. Bei der Ausgrabung in Hlinsko hat im Jahre 1979 J. Pavelčík ein Skelettgrab mit kannelierter Keramik entdeckt. Das fast unbeschädigte Skelett, das hier gefunden wurde, kann einer Frau zugeschrieben werden, die im Alter von ungefähr 50 Jahren gestorben ist. Der Schädel gehört zum leptodolichomorphen Typ. Man konnte hier einige interessante pathologische Abweichungen feststellen: die Anodontie der beiden zweiten Schneidezähne im Oberkiefer, sekundäre Synostose der ersten zwei Halswirbel /wahrscheinlich entzündlichen Ursprungs/, Asymmetrie des Unterkiefers und chronische Osteomyelitis des rechten Humerus.

STRATIGRAFICKÉ POZOROVÁNÍ NA VÝŠINNÉM ENEOLOTICKÉM SÍDLIŠTI RMÍZ U LAŠKOVA

/okr. Prostějov/

Miroslav Šmíd, Muzeum Prostějova Prostějov

/Obr. 4/

Na mírném západním svahu výšinného eneolitického sídliště Rmízu u Laškova, v blízkosti 4. valu, byla neznámou osobou vyhloubena na ploše 3 m² okrouhlá jáma. Materiál, nalezený při jejím hloubení, byl pohozen v blízkém okolí výkopu. Z takto získané keramiky se mi podařilo rekonstruovat jeden nálevkovitý pohár, torzo dalšího poháru a misku esovitě profilace. Keramika vykazovala příslušnost nejméně ke dvěma časovým horizontům. Na základě tohoto zjištění jsem východní stěnu oválné jámy začistil a srovnal tak, aby bylo možné pozorovat případný sled vrstev.

Pod 25 - 30 cm mocnou vrstvou listovky, která obsahovala četné zlomky mazanice a atypické střepy, se rozkládala 40 cm mocná humózní vrstva hnědé barvy, přesycená keramikou a osteologickým materiálem. Vedle keramiky KNP byla ve vrstvě II nalezena keramika typu Retz-Křepice-Bajč a tři ucha s terčovitým rozšířením při kořeni /ucha typu Hunyadihalom/.

Vrstva III, 10 - 25 cm mocná, ležela na skalnatém podloží a odlišovala se od vrstvy II šedou jílovitou strukturou. Z keramiky, nalezené v této vrstvě, se podařilo rekonstruovat pouze jednu nálevkovitou mísu ostré profilace /Obr. 4:2/. Keramika z vrstvy III překvapuje velmi dobrým technologickým zpracováním /ostře pálený střep, leštěný povrch/. S keramikou stejného charakteru se setkáme i ve vrstvě II, ale vedle ní se objeví i keramika, zhotovená odlišnou technologií.

Keramiku z vrstvy III a převážnou většinu keramiky z vrstvy II můžeme zařadit do baalberské fáze KNP nebo na její úroveň /Obr. 4:4,5/.

Stratigraphische Beobachtungen auf der äneolithischen Höhensiedlung Rmíz bei Laškov /Bez. Prostějov/. Auf der archäologischen Höhensiedlung Rmíz bei Laškov wurde von einer unbekanntenen Person auf einer Fläche von 3 m² eine ovale Grube ausgehoben. Das Material, welches beim Grubenaushub gefunden wurde, war in ihrer Umgebung hingeworfen. Der Autor dieses Berichtes säuberte die Ostwand der ausgehobenen Grube und stellte drei Schichtenfolgen fest.

Schicht I - die Lauberde enthielt zahlreiche Lehmewurfbruchstücke und atypische Keramik. Schicht II war mit Keramik und osteologischem Material durchsetzt. Ausser Keramik, die wir in die Baalberger Phase der TBK einreihen können, fand man Keramik des Types Retz-Křepice-Bajč und Henkel mit scheibenförmiger Erweiterung an der Wurzel /Henkel des Types Hunyadihalom/. In Schicht III, die sich von der Schicht des Hangenden durch eine mergelartige Struktur unterschied, fand man eine Schüssel mit scharfer Profilierung, die wir ebenfalls in die Baalberger Phase der TBK einreihen können.

ZJIŠŤOVACÍ VÝZKUM NA VÝŠINNÉM ENEOLITICKÉM SÍDLIŠTI OBROVA NOHA U OTASLAVIC

/okr. Prostějov/

Miroslav Šmíd, Muzeum Prostějovska Prostějov

/Obr. 5/

V roce 1978 provedli pracovníci Muzea Prostějovska zjišťovací výzkum na výšinném eneolitickém sídlišti Obrova noha u Otaslavic. Sonda byla vyhloubena na východním mírném svahu sídliště v místech, kde bylo v minulých letech vyhloubeno několik jam amatérskými badateli. Z těchto amatérsky provedených výkopů se do sbírek muzea v Prostějově podařilo získat dvě nepoškozené zoomorfí plastiky /Obr. 5:1,2/.

Zjišťovací sonda o rozměrech 280 x 190 cm, orientovaná přibližně ve směru S-J, byla vyhloubena na vnitřní ploše sídliště, 100 m od 3. valu. Pod dvaceticentimetrovou vrstvou listovky následovala 30 cm mocná, černě zbarvená humózní vrstva s velkým obsahem keramiky a kostí. Keramika z této vrstvy je zastoupena tordovaným uchem, tunelovými uchy a větším množstvím hrubších střepů. Z výzdobných prvků je zastoupena svislá mělká kanela, plastická lišta pod okrajem a různé typy plastických výčnělků. Na lezenou keramiku je možné zařadit do KK I-boleráz. Vrstva II byla na spodní straně ohraničena mazanicovou krou, jejíž okraje se nepodařilo v sondě zachytit. Vrstva III o mocnosti 20 - 40 cm byla částečně mísovitě zahloubena do sprašového podloží. Tvořila ji černá humózní hlína s kamennou destrukcí /obr. 5:3/. Keramika nalezená mezi kamennou destrukcí se úpravou povrchu a technologickým zpracováním keramického těsta diametrálně odlišuje od keramiky nalezené ve vrstvě II. /obr. 5:4-6/. Torzovitost keramiky z vrstvy III však nedovoluje její přesnější zařazení.

Feststellungsgrabung auf der äneolithischen Höhensiedlung Obrova noha bei Otaslavice /Bez. Prostějov/. Im Jahre 1979 führten Mitglieder des "Muzeum Prostějovska" in Prostějov eine Feststellungsgrabung auf der äneolithischen Höhensiedlung Obrova noha bei Otaslavice durch. Bei der Grabung wurden drei Schichtenfolgen erfasst. Schicht I - Lauberde, enthielt Lehmewurfbruchstücke und atypische Scherben. Schicht II war auf der unteren Seite von einer Lehmewurfscholle begrenzt, deren Ränder nicht erfasst wurden. Das Material aus dieser Schicht kann man in KK I-Boleráz einreihen. Die aus Schicht III gewonnene Keramik unterschied sich durch die Oberflächenherrichtung und technologische Verarbeitung des keramischen Teiges diametral von der Keramik aus Schicht II. Ihre Torsenhaftigkeit erlaubt jedoch keine genauere Einreihung.

VÝZKUM ZBYTKU SÍDLIŠTNÍHO OBJEKTU NA VÝŠINNÉM ENEOLITICKÉM SÍDLIŠTI ČECHOVSKO U ČEHOVIC

/okr. Prostějov/

Miroslav Šmíd, Muzeum Prostějovska Prostějov

/Obr. 6,7/

Koncem října 1978 jsem provedl výzkum zbytků sídlištního objektu na výšinném eneolitickém sídlišti Čechovsko u Čehovic. Objekt byl orientován delší osou pravděpodobně ve směru S-J. Neporušená zůstala pouze severní část, zapuštěná 100 cm do skalnatého podloží. Dochovaná délka objektu kolísala od 170 cm na straně západní do 200 cm na straně východní. Šířku objektu bylo možné změřit pouze při severní stěně, kde činila 280 cm.

V severovýchodním rohu objektu byla vytvořena snížením okolního terénu čtvercová lavice /120 x 115 cm/ s vyhloubenou oválnou jamkou. Dno jamky bylo vyloženo plochými kameny. Nad nimi následovala 15 cm mocná vrstva jílu, překrytá mazanicovou krou. Tento útvar se dá interpretovat jako otevřené ohniště. V severozápadním rohu objektu se dno mísovitě zahlubovalo 100 cm pod úroveň okolního terénu a bylo rovněž vydlážděno plochými kameny. Ve spárách mezi nimi byly nalezeny četné uhlíky. Mísovitá prohloubenina v severozápadním rohu objektu byla zavalena 40 - 60 cm mocnou vrstvou mazanice s otisky prutů. Mazanicová destrukce byla na západní straně objektu ohraničena zídka, kterou tvořily na sucho kladené kameny. Zídka se pod 70 cm svého průběhu obracela směrem k jihovýchodu a v podobě volně ležících ojedinelých kamenů se vytrácela. Z jižní strany byl mísovitý útvar ohraničen zbytkem oválné jámy.

Tento útvar se dá interpretovat jako pec, jejíž mazaniceová kopule, nesená původně proutěnou konstrukcí, se zřítíla dovnitř topeniště. Mazaniceová kopule pece byla na severní straně objektu opřena o sešikmenou skalní stěnu, na straně západní spočívala na kamenné zídce a na východě byla opřena o boční stěnu lavice s otevřeným ohništěm.

Keramika nalezená v blízkosti pece řadí objekt z Čechovska na rozhraní vrstev C2 a C1 jevišovické stratigrafie.

Grabung des Restes eines Siedlungsobjektes auf der äneolithischen Höhensiedlung Čechovsko bei Čechovice /Bez. Prostějov/. Im Herbst des Jahres 1978 führte der Autor des Artikels eine Grabung der Reste eines Siedlungsobjektes auf der äneolithischen Höhensiedlung Čechovsko bei Čechovice, Bez. Prostějov durch. Bei der Grabung dieses Objektes hat man zwei Feuerräume an seiner Nordwand festgestellt. Die offene Feuerstelle war auf einer quadratischen Bank in der nordöstlichen Ecke des Objektes errichtet. In der nordwestlichen Ecke des Objektes befand sich ein Ofen mit einer Lehmewurfkuppel. Der Körper der Kuppel stützte sich an der Nordwand auf eine abgeschrägte Felswand, auf der Westseite ruhte er auf einer Steinmauer und von der Ostseite war er an die Seitenwand der Bank mit offener Feuerstelle gestützt.

NÁLEZ SEKEROMLATU LIDU SE ŠŇUROVOU KERAMIKOU U STRAHOVIC /okr. Opava/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Jan Malchárek ze Strahovic zapůjčil pracovníkům expozitury v Opavě sekeromlat, který našel západně od obce při cestě k farmě státního statku. Sekeromlat má válcovitý tyl, který přechází v rozšířenou část, umístěnou pod středové těžiště. Ostří je klínovitého tvaru. Provrt je umístěn ve středu rozšíření. D - 110mm, š - 46mm, provrt 21mm, tyl - 32 x 29mm.

Fund eines Kriegsbeiles der Träger der Schnurkeramik bei Strahovice /Bez. Opava/. Jan Malchárek aus Strahovice fand westlich der Gemeinde ein Kriegsbeil der Träger der Schnurkeramik.

OBJEKT KULTURY ZVONCOVITÝCH POHÁRŮ Z BOŘITOVA /okr. Blansko/

Kateřina Geislerová, Jaromír Ondráček, AÚ ČSAV Brno

V roce 1979 pokračoval výzkum sídliště kultury zvoncovitých pohárů v trati "Na Křibě", kde byl orbou narušen jeden sídlištní objekt. Jáma byla nepravidelného tvaru, s delší osou orientovanou V-Z a s nerovným dnem. Zásyp objektu byl humózní, černošedé barvy, při dně promísený spraší. Rozměry objektu : 670 x 300 cm, max. hloubka 120 cm. Bohaté nálezy, především keramiky se koncentrovaly ve vrstvě O-40 cm; lze uvést zejména větší množství střepů ze zdobených zvoncovitých pohárů a zlomek mísy s rozšířeným zdobeným okrajem. Keramický materiál z tohoto objektu odpovídá nálezům, získaným z této lokality již v minulých letech.

Objekt der Glockenbecherkultur aus Bořitov /Bez. Blansko/. Im Jahre 1979 setzte die Grabung auf der Siedlung der Glockenbecherkultur in der Flur "Na Křibě" fort. Hier wurde ein durch Ackerung gestörtes Siedlungsobjekt untersucht, das eine Menge an Keramik, inklusive von Scherben verzierter Glockenbecher und das Bruchstück einer Schüssel mit erweitertem verziertem Rand enthielt. Das keramische Material entspricht den Funden, die bereits in vergangenen Jahren auf dieser Lokalität gewonnen wurden.

BOTANICKÝ ROZBOR OBILÍ Z ENEOLITU Z BOŘITOVA

/okr. Blansko/

František KÜHN, VŠZ Brno

Uvádím rozbor materiálu J. Ondráčka z výzkumu 1966 a 1976 ze sídelního objektu kultury zvoncovitých pohárů u Bořitova okr. Blansko. Bylo získáno několik zuhelnatělých obilek a asi 3 kg mazanic, z nichž asi polovina obsahovala otisky plev atd./celkem asi 70 zlomků mazanice/. V materiálu jsem zjistil:

- Pšenice jednozrnka /*Triticum monococcum*/: řídká příměs v 2 zlomcích mazanice; otisky několika klásků delších než 7,0 mm, šířky 2,3-2,5 mm, s články klasového větene 1,7-2,0 mm dlouhými, a 1,5 mm širokými.

- Pšenice dvouzrnka /*Triticum dicoccon*/ byla hlavní součástí vzorků, vyskytovala se skoro ve všech zlomcích mazanic s obilím. Otisky klásků byly velké /7,5-10,0-10,3 x 2,5-3,8-5,0 x 1,7-2,3 mm, z toho tvoří délka článku větene 1,3-1,7-2,0 mm. Šířka článku větene klasu je na basi článku 0,8-1,1 mm, na horním konci 1,4-1,9-2,0 mm. Plevy jsou ploché, délka plev je 5,5-6,7-7,2 mm, šířka 1,5 - 1,6 - 2,0 mm, tvar kopinatý. Otisky obilek byly 6,0 - 6,5 x 2,0 - 2,4 - 3,0 x 1,5 - 2,5 mm. Ve více vypálených kusech mazanice byly i "vidličky" např. dlouhé 2,0 mm, široké 3,0 - 3,3 mm.

- Pšenice špalda /*Triticum spelta*/ byla v několika vzorcích ve směsi s pš. dvouzrnkou. Délka klásků byla 7,6 - 9,0 mm, šířka 3,3 - 4,2, tloušťka např. 1,6 mm. Články větene klasu byly odlomené, klásky byly na basi vodorovně ukončené, plevy byly tlusté, poměrně ploché, s výraznými podélnými vyniklými žilkami, 4,3 - 5,6 x /1,5-2,3-3,0 mm. Klásky měly tlustou a poměrně vysokou basální osní část, jizva po odlomení článku větene klasu je v určité výši nad basí klásku, a výrazně níže než je nasazení květu. Basální část klásku je v předozadním směru rozšířena, a jizvy po článkách větene klasu jsou obě skoro vodorovné. Článek větene klasu je např. 2,0 mm dlouhý, nahoře široký 2,0 mm, dole 1,2 mm. Velikost obilek byla 5,0 x 1,8 x 2,0 mm /podle otisků/.

- Pšenice obecná /*Triticum aestivum*/. Byla v jednom zlomku jako samostatná plodina, ve dvou vzorcích jako příměs. Plevy měly poměrně ostrou hranu /kýl/, byly 5,0 - 5,3 mm dlouhé a 3,2 mm široké.

- 8 zuhelnatělých obilek pšenice obecné nebo pš. špaldy, prům. velikost z 8 obilek 5,48 x 3,4 x 2,3 mm.

- Poměrně ploché plevy pšenice /*Triticum sp.* /velké 7,0 x 2,0 mm.

- Několik otisků nažek konopí /*Cannabis sativa*/ jako příměs v obilí, velikost 3,0 x 2,5 - 2,6 x 2,3 mm.

- Otisky semen plevelů v obilí:

- Koukol /*Agrostemma githago*/, 2 otisky semen 3,0 x 2,8 x 1,5 mm, 2,6 x 2,6 x 2,2 mm.

- Rdesno svlačcovité /*Polygonum convolvulus*/, 2 otisky 2,0 x 1,3 x 1,3 mm, 2,0 x 1,6 x 1,6 mm.

- Hořčice polní /*Sinapis arvensis*/, 1 semeno 1,1 x 1,1 x 1,1 mm.

- Svízel přítula /*Galium aparine*/, 1 nažka 1,8 x 1,2 x 1,4 mm.

- Pýr plazivý /*Agropyrum repens*/, část klásku dlouhá 3,2 mm.

- Svěřep stoklasa /*Bromus secalinus*/, 1 otisk obilky 6,5 x 2,3 mm.

Závěr: Nález je významný jako doklad o pěstování rostlin v kultuře zvoncovitých pohárů, která je velmi chudá na doklady o pěstování obilí. Vzhledem k tomu, že v nálezě jde většinou o otisky v mazanicích, muselo jít o pěstování obilí v místě nálezu. Významný je zejména nález pšenice špaldy /*Triticum spelta*/, o které z eneolitu zatím z ČSSR nebyly doklady. Ve vzorcích byly klásky s ulomenými články větene klasu. Klásky měly poměrně široké a tlusté base klásků s oběma odlučovacími ploškami skoro vodorovnými; basální osní část klásku je poměrně vysoká, plevy široké a vyniklými podélnými žilkami, zrna byla krátká, tupě ukončená. Pšenice špalda byla ve vzorcích ve směsi s pšenicí dvouzrnkou. Pšenice obecná /*Triticum aestivum*/ byla v jednom zlomku mazanice jako samostatná plodina a dvakrát jako příměs. Její nález jako samostatná plodina v eneolitu je též neobvyklý.

Botanische Analyse von Getreide aus dem Aneolithikum aus Bořitov /Bez. Blansko/. Der Fund ist bedeutend als Beleg für den Pflanzenbau in der Glockenbecherkultur, welche sehr arm an Belegen für den Pflanzenbau ist. Da es sich im Funde meist um Abdrücke in Hüttenlehm handelt, muß das Getreide am Fundort angebaut worden sein. Bedeutend ist besonders der Fund von Spelz /*Triticum spelta*/, welcher aus dem Aneolithikum aus der ČSSR bisher nicht bekannt war. Im Material waren die Spelzährrchen ohne Spindelglieder, die Bruchflächen der Spindelglieder waren breit, die Ährchen an ihrer Basis breit und dick, der basale Achsentheil der Ährchen war recht hoch, die Hüllspelzen hatten hervortretende Nerven, die Körner waren kurz, an den Enden abgestumpft. Der Spelz war im Funde in Gemisch mit Emmer /*Triticum dicoccon*/. Saatweizen /*Triticum aestivum*/ war in einem Stück Hüttenlehm als selbständige Kulturpflanze, und zweimal als Beimengung. Sein Fund als selbständige Kultur ist im Aneolithikum auch ungewöhnlich.

DALŠÍ ZÁCHRANNÁ AKCE VE ŠTĚRKOVNĚ V MUŠOVĚ

/okr. Břeclav/

Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

V roce 1979 byla ve štěrkovně Státního statku na katastru obce Mušov provedena pouze jedna drobnější akce, při níž byly prozkoumány zbytky zničeného kostrového hrobu. Z hrobu bylo zachráněno pouze několik lidských kostí a střepů, podle nichž bylo možno tento objekt datovat do únětické kultury. Celkový počet zkoumaných objektů na této lokalitě tak dosáhl počtu 71 a z toho je 33 hrobů únětické kultury¹.

Poznámka:

1 S. Stuchlík, Záchranný výzkum únětického pohřebiště a dalších pravěkých objektů ve štěrkovně u Mušova /okr. Břeclav/, PV 1976, Brno 1978, 29-30; týž, Druhý rok výzkumu únětického pohřebiště ve štěrkovně Státního statku v Mušově /okr. Břeclav/, PV 1977, Brno 1980, 34; týž, Výzkum na pohřebišti únětické kultury v Mušově /okr. Břeclav/, PV 1978, Brno 1980, 19.

Weitere Rettungsaktion in der Schottergrube in Mušov /Bez. Břeclav/. Im Jahre 1979 hat man in der Schottergrube des Staatsgutes in Mušov Reste eines Skelettgrabes der Úněticer Kultur untersucht, aus dem man nur einige Bruchstücke menschlicher Knochen und Scherben bergen konnte. Bisher waren also auf der Lokalität 71 Objekte untersucht worden, von denen 33 Gräber der Úněticer Kultur waren.

POKRAČOVÁNÍ ZÁCHRANNÉHO VÝZKUMU VĚTEŘOVSKÉHO SÍDLIŠTĚ V HODONICÍCH

/okr. Znojmo/

Jana Rakovská, Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 8,9/

V červenci roku 1979 pokračovaly záchranné práce na sídlišti věteřovského typu v bývalé Loydově cihelně v Hodonicích. Při záchranném výzkumu, který navazoval na akce z let 1977 - 1978¹ bylo prozkoumáno celkem 12 objektů. Sídlištní jámy byly soustředěny na poměrně malé ploše a v několika případech se i vzájemně narušovaly. Část objektů byla porušena těžbou zeminy, takže se podařilo zachránit pouze jejich zbytky. Hloubka objektů, jejichž tvar byl na půdorysu přibližně kruhový a na půdorysu lichoběžníkovitý, se pohybovala od 40 do 140 cm. Průměry dna byly v rozmezí 140 až 220 cm.

Největší množství materiálu bylo získáno z objektu č. 29, který porušoval eneolitický objekt č. 24. Kromě zvířecích kostí, mazanice a běžného střepového materiálu obsahoval pět rekonstruovatelných nádob /2 hrnce, 2 soudkovité hrnky, malou misku s rozšířeným okrajem zdobeným po obvodě příčnými rýhami/ a několik méně obvyklých tvarů. Zlomek plastiky v podobě ptačí hlavičky nemá zatím na Moravě v náplni věteřovského typu analogie. Obdobné nálezy jsou známy z Rakouska² a především z oblasti Karpatů³. Dále bylo z objektu získáno větší množství miniaturních "závažíček" kuželovitého tvaru.

Dalším dokladem pohřbu v sídlištních jamách je nález dětské kostry v objektu č. 38. Kostra byla uložena na dně jámy a spočívala ve skrčené poloze na pravém boku ve směru Z - V s obličejem obráceným k JV. Z objektu pochází pouze nevýrazný keramický materiál. Podle uložení kostry lze soudit na rituální pohřeb, i když u pohřbeného jedince nebyly přiloženy žádné milodary.

Lokalita bude i nadále sledována a v případě pokračování těžebních prací se bude v záchranných pracích pokračovat.

Poznámky :

- 1 J. Rakovská - S. Stuchlík, Záchraný výzkum sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou a věteřovského typu v Hodonicích /okr. Znojmo/, PV 1978, Brno 1980, 12.
- 2 J.W. Neugebauer, Die Stellung der Věteřovkultur bzw. ihrer Böhmeikirchner Gruppe am Übergang von der frühen zur mittleren Bronzezeit Niederösterreichs, Archäologisches Korrespondenzblatt 9, 1979, 46, Abb. 8:1.
- 3 I. Bóna, Die mittlere Bronzezeit Ungarns und ihre südöstlichen Beziehungen, Budapest 1975, Taf. 222:1,2,3; 262:7; 263:1,2,4,5.

Fortsetzung der Rettungsgrabung der Věteřover Siedlung in Hodonice /Bez. Znojmo/. Im Jahre 1979 schritten die Rettungsarbeiten auf der Siedlung des Věteřover Types in Hodonice fort. Bei der Grabung, die an die Aktionen aus den Jahren 1977-1978 anknüpfte, wurden insgesamt 12 Objekte untersucht¹. Das reichste war Objekt Nr. 29, das ausser dem üblichen Material, das Bruchstück einer Plastik in Vogelkopfform enthält. Ähnliche Funde kennen wir lediglich aus Österreich² und vor allem aus dem Raume des Karpatenbeckens³. In Objekt Nr. 38 hat man ein ritual beigesetztes Kinderskelett in Hockerlage gefunden, das einen weiteren Beleg der Bestattungen in Siedlungsgruben vorstellt.

ČTVRTÁ SEZÓNA NA VÝZKUMU V BOROTICÍCH

/okr. Znojmo/

Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 10/

V červenci a počátkem srpna 1979 pokračoval výzkum mohylníku středodunajské mohylové kultury v Boroticích již čtvrtou sezonou. Pro výzkum byla zvolena menší mohyla č. 6, která se nachází při - bližně uprostřed mohylníku. Vedle odkryvu této mohyly se zároveň pracovalo na zpětném navršování mohyl č. 9, 10 a 15, které byly zkoumány v minulých letech¹.

Mohyla 6 o průměru přibližně 15 m byla pro výzkum rozdělena křížovým kontrolním blokem na čtyři sektory. Bylo v ní objeveno celkem 7 hrobů, z nichž prvních šest patří do střední doby bronzové a sedmý pohřeb, který byl do mohyly zapuštěn druhotně, je z období stěhování národů. Hrob I byl patrně porušen a zůstalo z něho zachováno pouze množství střepů z misky s rozšířeným okrajem a z dalších nerekonstruovatelných nádob, mezi nimiž bylo několik lidských kostí, bronzový tyčinkový náramek a prsten se dvěma vstřícnými spirálami. Z hrobu II zůstalo zachováno pouze několik miniaturních zlomků kostí. V hrobě III spočívala kostra v natažené poloze, jež byla bez milodarů. Z hrobu IV zůstala zachována pouze lebka. V hrobě V ležela kostra ve skrčené poloze na pravém boku. Rovněž tento pohřeb byl bez nálezů. V hrobě VI ležela skrčená kostra na levém boku bez milodarů. Hrob VII se odlišoval od mohylových hrobů západovýchodní orientací a podstatně lépe zachovaným kostrovým materiálem. Kostra původně spočívala na zádech, avšak po druhotném zásahu byla horní část těla výrazně porušena. Na východní straně hrobu ležela mísovitá nádoba, při jižní straně v úrovni nohou byl přeslen, kostěný hřeben a drobný železný předmět. Další dva železné předměty ležely u stehenní kosti. Při jižní straně hrobu ležela ještě část zvířecí kosti, patrně psa.

Poznámky:

- 1 S. Stuchlík, Výzkum mohylníku středodunajské mohylové kultury v Boroticích /okr. Znojmo/, PV 1976, Brno 1978, 33-34, Tab. 20; týž, Pokračování výzkumu mohylníku středodunajské mohylové kultury v Boroticích /okr. Znojmo/, PV 1977, Brno 1980, 38; týž, Třetí sezóna výzkumu mohylníku středodunajské mohylové kultury v Boroticích /okr. Znojmo/, PV 1978, Brno 1980, 19.

Vierte Saison auf der Grabung in Borotice /Bez. Znojmo/. Im Jahre 1979 setzte die vierte Grabungssaison des Hügelgräberfeldes der mitteldonauländischen Hügelgräberkultur in Borotice fort. Für die Grabung wurde Hügelgrab Nr. 6 im Durchmesser von ungefähr 15 m ausgesucht. Bei der Grabung wurden sechs Gräber aus der mittleren Bronzezeit /I-VI/ und ein Grab aus der Völkerwanderungszeit /VII/ entdeckt. In Grab I war ein bronzener Armband, ein Fingerring mit zwei Gegenständen -

gen Spiralen, eine Schüssel und Scherben von weiteren nicht rekonstruierbaren Gefässen. Die Gräber II bis VI waren fundlos. Grab VII enthielt ein Gefäss, einen beinernen Kamm, einen Spinnwirtel und drei eiserne Gegenstände und ferner war in diesem noch der Teil eines Tierskelettes, vermutlich eines Hundes.

ČASNĚ VELATICKÝ ŽÁROVÝ HROB Z IVANČIC

/okr. Brno-venkov/

Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV, Brno

/Obr. 11/

V září 1979 byla bagrem hloubena rýha pro elektrický kabel v areálu JZD Ivančice-Letkovice. Při bagrování byl v hloubce 120 cm pod povrchem porušen pravěký objekt, který se v profilu jevil jako dutina, překrytá kamennou deskou¹. Pracovník JZD J. Kabelka z Ivančic posbíral v průkopu a v dutině střepový materiál, úlomky spálených kostí a bronzovou jehlici. Při prohlídce naleziště pracovníkem muzea J. Vaňkem byl průkop již zasypán. V laboratořích AÚ ČSAV se podařilo ze střepového materiálu zrekonstruovat dvě nádoby.

Popis nálezů:

1. Velká zásobnicová nádoba s hrdlem mírně kónicky zataženým a s okrajem vyhnutým ven a z vnitřní strany hráněným. Hrdlo je výrazně odsazeno od těla s vysoko položenou a široce vyklenutou výdutí, která je na malé kónické nožce. Povrch je hnědočerný, vyhlazený. Spodní část těla je svisle prstovaná. Na horní výdutí těsně pod hranou jsou 4 podkovovité žlábků. V. - 33,6 cm; Φ o. - 25,4 cm; Φ d. - 11,4 cm. /Obr. 11:3/.
2. Doplněná malá amforka s kónickým hrdlem, které je ostře odsazeno od těla s vysoko položenou a výrazně vyklenutou výdutí. Na největší výdutí jsou 4 výčnělky, které jsou lemovány dokola trojicí soustředných žlábků. Horní výdutí mezi výčnělky je jemně žlábkovaná. Povrch je hnědočervený, vyhlazený. Zach. v. 11,2 cm; Φ d. - 6,6 cm, /Obr. 11:1/.
3. Bronzová jehlice s bohatě profilovanou hlavicí, jež se nejprve dvojkónicky a potom ještě jednou kónicky rozšiřuje. Nečleněná jehla kruhového průřezu je poněkud druhotně pokrivená. Φ hlavice 1,1 cm; Φ jehly 0,4 cm; d. 11,6 cm; /Obr. 11:2/.

Nejdůležitějším prvkem tohoto nálezového celku je bronzová jehlice s bohatě profilovanou hlavicí. Stejně exempláře uvádí J. Říhovský se sídlištní jámy ve Freundorfu v Rakousku a ze sídliště na Cezavách u Blučiny. Oba dva exempláře pokládá za příbuzné variantě Žarošice jehlic s členěnou hlavicí². Podle jehlice z Blučiny je možno datovat i jehlici z Ivančic do časného stupně popelnicových polí /stupěň Blučina/. Neodporuje tomu ani keramika. Pro velkou amforu najdeme analogie např. na sídlištích v Hodonicích³ a Jiříkovicích⁴ nebo v žárovém hrobě v Marefách⁵, jež jsou řazeny do starší fáze velatické kultury⁶. Pro malou amforku zdobenou výčnělky lemovanými žlábků najdeme obdobu na opevněném sídlišti na Cezavách u Blučiny⁷. Jako celek je možno tento žárový hrob datovat do časné fáze velatické kultury.

Poznámky:

- 1 Za poskytnutí informací a nálezů k publikaci děkuji J. Vaňkovi z muzea v Ivančicích.
- 2 J. Říhovský, Die Nadeln in Mähren und im Ostalpengebiet, Mnichov 1979, 168, 169, Taf. 52:1305, 1306.
- 3 J. Říhovský, K poznání starší fáze kultury středodunajských popelnicových polí - velatické kultury, Sborník ČSA 3, 1963, 76, obr. 17A:21.
- 4 Týž, op. cit., 76, obr. 13A:2.
- 5 Týž, op. cit., 76, obr. 11A:4.
- 6 Týž, op. cit., 74-76.
- 7 Týž, op. cit., 67, obr. 6A:7, 15, 17.

Frühvelaticher Brandgrab aus Ivančice /Bez. Brno-venkov/. Beim Baggern im Areal der LPG Ivančice-Letkovice wurde ein Brandgrab der Velaticher Kultur gestört. Aus dem geborgenen Material gelang es zwei Gefässe zu rekonstruieren. Die grosse Vorratsamphore mit kónischem Hals, he-

rausgebogenem Rand und mit Fingerstrich am Körper hat Analogien auf Siedlungen und Gräberfeldern der älteren Phase der Velaticer Kultur³⁻⁶. Die kleine Amphore mit vier Knubben, die mit dreifachen konzentrischen Rillen eingesäumt sind, erinnert an ähnliche Amphoren von der befestigten Siedlung auf Cezavy bei Blučina⁷. Ferner fand man im Grab noch eine bronzene Nadel mit reich profiliertem Kopf. Ähnliche Nadeln kamen in einer Siedlungsgrube in Freundorf /Osterreich/ und in der Siedlung auf Cezavy bei Blučina vor und beide sind verwandt mit der Variante Žarošice der Nadeln mit gegliedertem Kopf². Als Komplex kann man dieses Brandgrab in die frühe Phase der Velaticer Kultur einreihen.

DOKONČENÍ ZACHRAŇOVACÍHO VÝZKUMU V PALONÍNĚ

/okr. Šumperk/

Vladimír Goš, Vladimír Kapl, Okresní vlastivědné muzeum Šumperk, Jindra Nekvasil, AÚ ČSAV Brno

/Tab. 3,4/

Zemní práce na trase nové silnice, které započaly v roce 1978 /Goš, Kapl, Nekvasil 1978/ nebyly v jarních měsících roku 1979 ještě obnoveny a proto se podařilo dokončit zachraňovací výzkum. V době od 15.3. do 20. 6. pokračovala pracovní skupina Vl. Kapla s odkryvem objektů jednak na západním svahu návrší a jednak po bocích již vybagrovaného zářezu silnice. Severní z nich byl 6 m široký a jižní 8 m široký. Pozůstatky lužické osady byly sledovány až na temeno návrší a na východním svahu byly zachyceny, již na katastru obce Řimice, okr. Olomouc, stopy po ranně středověkých dílnách. Vcelku dosáhl počet odkrytých objektů, včetně kúlových jamek, počtu 552. Byla prozkoumána plocha přibližně 7.800 m². Odbagrováním však bylo zničeno asi 1.900 m² plochy sídliště lužické kultury a podle výpovědi pracovníků stavby byla zničena i celá řada asi středověkých výrobních objektů, snad pecí.

Sídliště lužické kultury.

Odkryv poměrně velké plochy sídliště ukázal závažný poznatek: sídliště bylo rozděleno zhruba na tři části. Nejnižší po svahu se rozkládala zřetelně hospodářská a výrobní část osady. Bylo zde množství obvyklých zásobnicových jam, hustě nakupených vedle sebe, jak již popisovala loňská zpráva o výzkumu. Zásypy těchto jam znovu potvrdily, že osada měla ještě další povrchové hospodářské objekty, které byly zcela zničeny. Prozrazují je především kusy vypálené hlíny z jejich stěn. Velmi často jsou zastoupeny zbytky plynových mazanícových pekáčů se svislými okraji. Zásobní jámy v západní části sídliště obsahovaly kusy stěn pecí s pozůstatky jakýchsi komínků. Poblíž jámy č. 198 byla patrně umístěna hrnčířská pec, protože v jejím zásypu byly jak kusy stěn pece, tak i střepy z přepálených nádob. Jámy obsahovaly hlavně střepy z nádob, jiný běžný sídlištní odpad a nehojně bronzy. Z nich je možno uvést jehlici s hlavíčkou stočenou v očko a tyčinky o kruhovém nebo čtvercovém průřezu, které byly jen zčásti roztepané jakoby do dlátek; patrně jsou to polotovary. Podobně je tomu asi i s kusem drátu stočeným do spirálovité trubičky.

Výše po svahu byl odkryt obytný pruh o šířce přibližně 45 m, který se rozkládal již téměř pod temenem svahu. Tato část sídliště byla již proražena průkopem silnice a mohli jsme posoudit situaci v jižním pruhu. Plocha tu byla pokryta množstvím kúlových jamek. Na stanovení přesných půdorysů kúlových stavení byla však tato plocha příliš malá. Sice jsme zjistili řady souměrně rozmístěných jamek, někdy i souběžné řady, jindy kolmé k sobě, ale celkové půdorysy se prozatím nepodařilo stanovit. Posouzení stěhuje i to, že na některých místech bylo asi postaveno více chat po sobě.

Okraj sídliště byl sledován velkými jamami, které je možné označit za hliníky. Byly to nepravidelně zahloubeniny, různě hluboké a rozsahlé, vesměs s mnoha výklenky. Sloužily zřejmě k dobývání hlíny pro omazávání stěn chat a možná i pro výrobu keramiky. I u nich bylo možno sledovat vývoj od starších, jen rozšiřovaných zásobnicových jam k pozdějším rozsáhlým.

Hranice mezi těmito třemi areály osady nebyla ostrá a byla porušována tím, že na příklad v pásnu kúlových jamek byly i ojedinělé zásobní jámy. Bude úkolem detailního zpracování výzkumu a podrobného rozboru keramiky rozložit vývoj osady na jednotlivé fáze a tak stanovit počty jednotlivých objektů, které byly užívány současně. Snad se naskytne i možnost takto stanovit délku životnosti jednotlivých typů sídlištních zařízení.

Také byl ověřen poznatek, že na tomto místě trvala osada od starolužického období do období středního. Halštatské období v těchto místech nebylo zastoupeno.

Slovanská osada.

V roce 1979 byl dokončen průzkum slovanských objektů, zachycených již v předcházejícím roce. Nálezová situace v narušené části byla obdobná, odkryté objekty můžeme rozdělit do tří skupin, stanovených již dříve. Do první náleží mělké muldovité jámy, které byly původně součástí nadzemních srubových staveb. Výplň těchto jam tvoří sytá černá hlína s kameny a uhlíky. Do druhé náleží užité objekty nejrůznějších tvarů a do třetí hluboké obilnice v průřezu většinou vakovité.

Také nálezy keramiky jsou obdobné jako v roce 1978, ze železných předmětů stojí za zmínku ostruha s výřezy v ramenech a vsazeným bodcem, která je datována do 1. pol. 9. stol. Dále se na sídlišti našla

unikátní litá bronzová jehlice s hlavicí zdobenou koncentrickými kruhy, která má pravděpodobně obdoby na severovýchodě Evropy.

Zjištěná část slovanské osady přispěje nepochybně k lepšímu posouzení života zemědělské osady doby Velké Moravy.

Pozdně hradištní objekty.

Nad východním svahem mírné terénní vlny, již mimo areál osady z 9. - 10. stol., se podařilo odkrýt několik objektů mladší osady. Byly to především dvě jámy s pecemi na pálení vápna. Pece byly mlířovité a měly společný vypalovací a topeništní prostor. V pudoryse měly polokruhovitý tvar o průměru zhruba 160 cm. Na dně každé z obou jam bylo vždy několik pecí, které se navzájem narušovaly. V jejich těsné blízkosti se nalézala jáma s úlomky tuhy a několik dalších užitných jam, které se nedaly blíže specifikovat. Tyto jámy byly prozkoumány pouze v 5 m širokém páse kolem již vyhloubeného zářezu silnice. Neznáme tedy blíže charakter zástavby této části osady.

Z objektů pochází velké množství keramických úlomků. Typické jsou střepy z hrnců s vysoko vzhůru vytaženými okraji a z masivních zásobnic s bohatě zdobenými okraji. V jámě 254 bylo několik střepů zdobených radélkem. Komplex objektů tedy náleží do 12. století a 1. poloviny 13. století. Obdobný materiál se našel na nedalekém sídlišti v Mohelnici.

Literatura :

V. Goš, V. Kapl, J. Nekvasil, Zachraňovací akce u Palonína, Přehled výzkumu 1978, Brno 1980, 68.

Beendigung der Rettungsgrabung in Palonín /Bez. Šumperk/. Im Frühjahr 1979 wurde die Rettungsgrabung auf dem Strassenbau beendet. Insgesamt hat man hier 552 einzelne Gruben, Feuerherde, Pfostengruben und Lehmgruben auf einer Fläche von 7.800 m² abgedeckt. Die Lausitzer Niederlassung gliederte sich auf drei Bezirke. Ganz unten am Hange waren Vorratsgruben und in ihren Aufschüttungen Überreste von zerstörten oberirdischen Ofen. Einige waren Töpferöfen, in anderen waren Stücke von Lehmewurfschüsseln und in anderen vielleicht Spuren von Ofen für die Bronzeschmelzung. Höher am Hange war eine Stelle mit vielen Pfostengruben; hier standen vermutlich Pfostenbau - Wohnhütten. Ihre Grundrisse konnte man jedoch nicht genau bestimmen. Der Rand der Siedlung war auf dem Scheitel der Anhöhe von verschieden ausgedehnten Lehmgruben gesäumt. Wir stellten fest, dass die Niederlassung an diesen Stellen vom altlausitzer Zeitabschnitt in den mittleren /schlesischen/ dauerte.

Von der slawischen Niederlassung aus dem 9. - 10. Jahrhundert wurden weitere muldenförmige Gruben festgestellt, die zu oberirdischen Blockbauten gehörten, ferner andere verschiedene Nutzgruben und auch tiefe schlauchförmige Getreidegruben. Zu bemerkenswerten Funden gehört ein Sporen mit Stachel aus der 1. Hälfte des 9. Jahrhunderts und eine bronzene Nadel mit Scheibenkopf, offensichtlich aus Nordosteuropa.

Von den spätpurgwallzeitlichen Objekten /12. - 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts / gelang es Überreste von zwei Gruben mit Ofen für Kalk, eine Grube mit Graphitbruchstücken und einige weitere Nutzgruben zu bergen.

POHŘEBIŤĚ LIDU LUŽICKÝCH POPELNICOVÝCH POLÍ V OLOMOUCI - NEŘEDÍNĚ

/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

/Obr. 12,13/

V únoru 1979 se při stavbě vodárenského objektu v Olomouci-Neředíně přišlo na čtyři starolužické žárové hroby. Lokalita se nachází v areálu bývalé tereziánské pevnůstky, ve vzdálenosti jen několik desítek metrů severně od silnice do Topolan. Na upozornění stavebních dělníků jsme ve stavební jámě 21 x 10 m zjistili tři popelnicové a jeden jámový žárový hrob. Hroby byly uloženy do žluté jílovité zeminy v hloubce asi 120 cm pod dnešním povrchem. Popelnicové hroby měly téměř neznatelný zásyp; jámový hrob měl výplň tmavší, zbarvenou popelem s uhlíky, v níž byly volně rozptýleny střepy. V chladem ztuhlé zemině sice nebylo možno hroby obvyklým způsobem vypreparovat /hloubení stavební jámy se navíc provádělo bagrem/, přesto však jsme mohli bezpečně zjistit, že hroby nemají žádné kamenné obložení,

a že jsou uloženy v prostých jamkách. Keramika byla silně poškozena, takže zrekonstruovat se podařilo pouze okřín z hrobu 1. Ostatní nádoby zůstaly ve střepech.

Hrob 1 obsahoval kromě zmíněného okřínu /obr. 12:1/ ještě střep z mísy s hrdlem /obr. 12:3/ dále dvojchý soudkovitý hrnek /obr. 12:2/, střep z velké tmavosé nádoby /obr. 12:5/, kónickou misku s rozevřeným okrajem /obr. 12:4/, střepe z menší blíž neurčitelné nádoby s prohnutým hrdlem /obr. 12:6/ a střepe z dalších dvou tmavohnědých nádob. Z hrobu 2 se zachovaly zlomky typologicky zajímavého menšího osudí /dno 135 mm/ s plastickou důlkovanou lištou na lomené výduti /obr. 13:3/, dále střepe z okřínu /?/ s plastickou přesekávanou lištou na lomené výduti /obr. 13:1/ a s dvojicí pupíků i střepe z kónické misky zdobené na vnější straně svislým rýhováním /obr. 13:6/. V hrobě 3 byl okřín přikrytý tuhovanou mísou s hrdlem /obr. 13:4, 2/ a menší nezdobený tmavohnědý džbáněk /obr. 13:5,7/. V jámovém hrobě 4 se našly střepe ze dvou velkých a jedné střední, blíže neurčitelné nádoby. Bronzové předměty jsme nikde nezjistili.

Všechny čtyři hroby lze datovat do starolužické fáze. Ležely nedaleko od sebe /přesná poloha je zakreslena na situačním plánu v náleзовé zprávě, která je uložena jednak v archeologickém oddělení KVM0, jednak v archivu náleзовých zpráv AÚ ČSAV Brno/ v JV části stavební jámy. Pro případné další pokračování pohřebiště přichází v úvahu pouze malý zbytek původního terénu, který se zachoval mezi vodárenským objektem a mohutným příkopem, jímž je zmíněná pevnůstka oddělena od okolního terénu. Rýhy vyhloubené pro vodárenská potrubí směrem jižním a západním od vodárny jsme prohlédli, ale bez jakýchkoliv nálezů.

V souvislosti se zjištěným pohřebištěm je nutno vzpomenout na nález čtyř lužických hrobu, na které se přišlo při stavbě krematoria na ústředním hřbitově, a které byly zachráněny pro olomoucké muzeum¹. Od nynější lokality je tento starší nález vzdálen přímým směrem necelých 600 m.

Poznámka:

1 L. Kovářová, Nové archeologické nálezy v Olomouci a okolí, ČVSMO XLV 1932, 261.

Gräberfeld der Lausitzer Urnenfelderkultur in Olomouc-Neředín /Bez. Olomouc/. Im Winter 1979 wurden beim Baue eines Wasserwerkes im Raume der einstigen thesesianischen Militärfestung am nordwestlichen Rande der Stadt vier altlausitzer Brandgräber erfasst. Drei waren Urnengräber und eines ein Brandgrubengrab. Alle waren in einfachen Gruben ohne Steinkonstruktion beigelegt. Nach der Lage der geborgenen Gräber hat es den Anschein, dass es sich um den Rand eines grösseren Gräberfeldes handeln könnte, von dem jedoch nur ein kleiner Rest erhalten bleiben konnte, denn das ursprüngliche Terrain ist hier grösstenteils durch den Befestigungsgraben zerstört. In einer Entfernung von ca 600 m hat man im Jahre 1931 beim Bau des Krematoriums auf dem Olmützer Friedhof auch vier Lausitzer Gräber entdeckt¹, die vermutlich zu einem weiteren Gräberfeld gehören.

LUŽICKÉ SÍDLIŠTĚ A HRADIŠTNÍ HROB Z KOSTELAN

/okr. Uherské Hradiště/

Robert Snášil, Rudolf Procházka, Slovákcké muzeum Uherské Hradiště

Při výkopu podsklepení novostavby v severní části zástavby Kostelan byl zachycen kostrový hrob. Stavebník nález ohlásil VB v Uh. Hradišti. Na místo byli přizváni i pracovníci Slovákckého muzea.

Po ohledání a preparaci kostry bylo zjištěno, že výkopem byla protáta mohutná černá kulturní vrstva a zahloubené objekty jámového charakteru, nalezející lužické fázi popelnicových polí.

Do vrstvy byl zapuštěn v hloubce ca 120 cm kostrový hrob bez výbavy a milodarů, orientovaný Z-V. Kostra spočívala naznak v přímé poloze, s kostmi paží podél osy kostry trupu. Částečně již byla narušena dřívě základy sousedního stávajícího domu. Podle orientace, způsobu uložení a hloubky nálezí hrob nejspíše hradištnímu období.

Lausitzer Siedlung und burgwallzeitliches Grab aus Kostelany /Bez. Uherské Hradiště/. Bei der Untersuchung eines Hausbauplatzes wurden ausdrucksvolle Spuren einer Lausitzer Siedlung und ein Skelettgrab vermutlich aus der Burgwallzeit festgestellt.

NÁLEZ BRONZOVÉ SEKERY S DUTINKOU V HRADCI NAD MORAVICÍ

- BRANCE

/okr. Opava/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Ladislav Šonek z Hradce n/Mor. předal pracovníkům expozitury v Opavě bronzovou sekeru s dutinkou, kterou našel v poloze Branský kopec /kóta 376,3/ v katastru osady Branka. Lokalita leží na druhé terase pravého břehu řeky Moravice, jižně od silnice Branka - Chvalčovice. Místo nálezů se nachází ca 150 m severně od křižovatky tří polních cest, vedoucích na temeno kopce. Bronzová sekerka s dutinkou a ouškem má vějířovitě utvářené ostří a zobákovitě vytaženou tulej. Na obou bocích zdobí nástroj plastická liséna, na níž visí plastický trojúhelník. D - 87 mm, š - 45 mm, ústí dutiny - 40 x 31 mm, délka ucha - 22 mm, váha 120 g.

Fund einer Bronzeaxt mit Hülse in Hradec nad Moravicí - Branka /Bez. Opava/. Ladislav Šonek aus Hradec n/Mor. fand in der Flur Branský kopec /Kote 376,3/ im Kataster der Niederlassung Branka eine bronzene Axt mit Hülse, mit Ose und schnabelförmig herausgezogener Tülle.

NÁLEZ NÁDOBY HORÁKOVSKÉ KULTURY Z BRNA - BOHUNIC

/okr. Brno - město/

Jindra Nekvasil, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 14/

Z Brna - Bohunic pochází vázovitá nádoba horákovské kultury, ale bližší okolnosti o jejím nalezení nejsou známy. Není vyloučeno, že byla objevena současně s laténskými kostrovými hroby v prostoru ulic Hraničky, Humenná a Žlábek v roce 1966.

Je to typ nádoby, jakého bylo používáno v prostých žárových hrobech z počátku horákovské kultury jako popelnice /Nekvasil 1961/. Pro tuto možnost svědčí i to, že nádoba je celá nepoškozená.

Literatura:

J. Nekvasil, Prosté hroby horákovské kultury z Dolních Věstonic, PA LII, 1961, 251 - 259.

Fund eines Gefäßes der Horákov-Kultur aus Brno - Bohunice /Bez. Brno-město/. Vermutlich handelt es sich um eine Urne aus einem einfachen Brandgrab, aber die Fundumstände sind nicht bekannt.

LATÉNSKÁ NALEZIŠTĚ NA KATASTRU HULÍNA A OKOLÍ

/okr. Kroměříž/

Miloš Čižmář, AÚ ČSAV Brno; Dalibor Kolbinger, Hulín

/Obr. 15/

Systematický povrchový průzkum zemědělského zázemí Hostýna, prováděný souběžně s výzkumem samotného oppida již od roku 1971, pokračoval i v roce letošním. Průzkum na jednotlivých lokalitách musel být, tak jako i v minulosti, podřízen momentálnímu stavu obdělávaných polí, což se projevovalo v rozdílech v množství získaného materiálu i kvalitě terénních pozorování. Zvláštní pozornost byla věnována těm lokalitám, kde vhodné obdělávání podmíněné především dostatečně hlubokou orbou, dávalo možnost získat nejkvalitnější informace. Při volbě zkoumaných lokalit bylo přihlédnuto i k tomu, aby každá lokalita byla zkoumána v návaznosti na předešlé výzkumy několikrát, aby konečný obraz se co nejvíce přiblížil původní skutečnosti.

Průzkumy lze rozdělit do tří skupin: 1/kontrola a doplnění poznatků na lokalitách již zkoumaných /cf. Ludikovský, Kolbinger 1974, 1977, 1978/, 2/ průzkum dosud nezkoumaných lokalit zjištěných v minulosti, 3/ prospekce nových lokalit.

1. Opětovné povrchové průzkumy, při vhodných terénních podmínkách často časově velmi náročné, tvořily podstatnou část průzkumů letošního roku. Prováděny byly na těchto lokalitách: Břest /60/, Dobrotice /56/, Hulín /1, 4, 5, 55/, Količín /9/, Kostelec u Holešova /51/, Pravčice /10/, Rymice /11, 33/, Třebětice /24/, Záhlnice /35/, Žalkovice /50/.

2. Následující naleziště byla již v minulosti zaznamenána při nejruznějších příležitostech, byla jim však věnována dosud jen malá pozornost.

Hulín /61/. Na známém laténském sídlišti ve Skřivánkové písčínku /starší, dnes již téměř zapomenutý název/ byl proveden sběr, který přinesl mimo jiné jeden laténský střep.

Holešov - Všetuly /62/. Na laténském sídlišti v trati "U jámy" /starší, dnes již neuváděný název/ byl proveden sběr na pč. 588, 586/2. Další parcely, z nichž jsou uváděny nálezy J. Doležala, A. Chytila a V. Měsíce jsou v současnosti zastavěny rodinnými domky a závodem na zpracování dřeva.

Rymice /53/. V trati "louky na hrázi" sbíral laténské nálezy J. Doležal již několik let z násypu hráze zaniklého rybníka. V letošním roce se tuto kolekci podařilo doplnit dalšími nálezy. V souvislosti s druhotným uložením nálezů je nutné pátrat po místě jejich původního uložení. Domněnka o původu hlíny pro zásyyp hráze ze sídliště v trati "Na újezdě" je sice pravděpodobná, nicméně zatím bezpevně nepotvrzená.

Rymice /63/. Z trati "Za dvorem" /starší, dnes již neuváděný název/ získal J. Doležal v minulosti laténský střep. V letošním roce se tento název podařilo doplnit typickým laténským materiálem.

Rymice /11/. V trati "Na újezdě" bylo již v minulosti zjištěno vedle osídlení mladolaténského i osídlení časně laténského /J. Doležal, K. Ludikovský/. Letošní sběry přinesly další doklady o této fázi osídlení.

3. Prospekce laténských sídlišť tvoří nejdůležitější část celkové koncepce poznávání ekologického zázemí Hostýna. Přes intenzivní povrchový průzkum minulých let, ukazují dosavadní průzkumy, že ještě velké množství nalezišť je nutno v budoucnosti prozkoumat k poznání vývoje laténského vesnického osídlení. Velká pozornost v jarní i podzimní sběrové sezoně byla věnována pravěkému osídlení v rozsáhlém rovinnatém území podél toku řeky Moravy. Dosavadní náhodné nálezy totiž naznačovaly možnost trvalého osídlení i tohoto rozsáhlého území, o kterém bylo dosud jen málo dokladů /cf. Opravil 1979, 27-29/. Současně s archeologickým průzkumem byla věnována pozornost také rekonstrukci původního vzhledu krajiny; vzhledem k rozsáhlosti sledované oblasti bude tento průzkum pokračovat i v příštích letech.

Největší pozornost byla věnována povodí Svinského potoka, který v minulosti vytvářel složitou síť meandrovitých záhybů. Jeho současná upravená podoba přibližně souhlasí se směrem jeho původního toku, jehož rekonstrukci však není možné provést po celé délce toku pro novodobé zásahy /navážky/.

Břest /64/. V blízkosti pramene Svinského potoka /nikoliv však současného/ v trati "Zlámalo pole" bylo zjištěno laténské sídliště doložené nálezy keramiky, mazanice a železné strusky.

Břest /65/. Další pravděpodobně samostatná skupina laténských nálezů pochází z téže trati z bezprostředního sousedství, případně i koryta zaniklého vodního toku, v západní části trati.

Hulín /66/. Na rozhraní tratí "Zlámalo pole" a "Ve vysokém trní", na pč. 3414 bylo zjištěno další laténské sídliště, situované na západním břehu zaniklého vodního toku.

Hulín /67/. V trati "Ve vysokém trní" na sousední pč. 3413 bylo zjištěno sídliště menšího rozsahu. I tyto nálezy pochází ze západního břehu zaniklého vodního toku.

Hulín /68/. Na protějším břehu zaniklého vodního toku v trati "Ve vysokém trní" bylo nalezeno další laténské sídliště s početnými keramickými nálezy. Povrchově bylo pozorováno množství sídlištních objektů.

Hulín /69/. V trati "Chmelence zadní" na východním břehu zaniklého /i současného/ břehu Svinského potoka bylo zjištěno velmi rozsáhlé laténské sídliště. Množství sídlištních objektů je povrchově patrné jako shluky keramiky, mazanice a kostí. Nalezeno bylo i několik zlomků železné strusky.

Hulín /70/. V téže trati na západním břehu zaniklého vodního toku bylo nalezeno rovněž několik laténských zlomků.

Hulín /71/. V trati "Hřebavce" bylo zjištěno malé laténské sídliště s početnými keramickými nálezy. Také toto sídliště bylo pravděpodobně umístěno na břehu Svinského potoka, jeho koryto je však v této trati zavezeno.

Dalším vodním tokem jemuž byla věnována pozornost je Stonáč. Také jeho tok je moderními úpravami značně pozměněn, nicméně směr jeho toku je zachován. Prameny a horní část tohoto toku zatím zkoumány nebyly. Střední část jeho toku v katastrech Břestu, Skaštic a Bílan je dobře patrná a lze ho poměrně snadno sledovat v délce několika kilometrů. Jen místy je jeho zaniklé řečiště zavezeno. Vedle již známých laténských lokalit v katastrech Břestu /60/ a Skaštic /47/ byly zjištěny tyto nové lokality:

Břest /72/. V trati "Přední kraváky" vytváří zaniklé řečiště Stonáče mohutný obloukovitý záhyb, na jehož západním okraji prochází silnice, spojující Břest se Žálkovicemi. Řečiště potoka v minulosti prodělalo složitý vývoj, který dnes jen obtížně rekonstruueme. Bylo také mnohem bohatší na vodu než je dnes, kdy z pramenů potoka je větší část vody využívána jako vydatný zdroj pitné vody pro širší okolí. Rozsáhlejší laténské sídliště bylo zjištěno na severním břehu mírně skloněného svahu obloukovitého záhybu. Nálezy jsou seskupeny na vrcholu terénní vlny, na svahu a částečně i v inundaci. Sídlištní objekty jsou výrazně patrné jako tmavé skvrny ostře se odlišující od okolní půdy a vyznačují se početnými nálezy.

Břest /73/. V téže trati bylo zjištěno další laténské sídliště, oddělené od předchozího drobným, dnes zaniklým vodním tokem, který byl pravděpodobně jedním z přítoků Stonáče. I na tomto sídlišti jsou jednotlivé objekty výrazně barevně odlišené od okolní půdy. Keramické nálezy jsou zatím nepočtené.

Bílany /74/. V trati "Přední díly" na východním břehu Stonáče /zaniklého i současného/ byly nalezeny zlomky laténské keramiky.

Vedle těchto ucelenějších průzkumů byly prováděny povrchové sběry na dosud nezkoumaných plochách, navazující na průzkumy předešlých let. Výzkumy byly prováděny na levém vyvýšeném břehu řeky Moravy, levém vyvýšeném břehu říčky Rusavy, v povodí potoků Žabinky, Roštěnky a Rymického potoka.

Žalkovice /75/. V trati "Oujezdy" u Břestu bylo zjištěno na levém vyvýšeném břehu řeky Moravy rozsáhlé sídliště s početnými keramickými nálezy a s četnými shluky strusky.

Holešov - Všetuly /76/. V druhotném uložení na hromadě hlíny, pocházející ze skrývky ornice z př. 600 byly zjištěny stopy časnělaténského osídlení. Původní místo nálezu, na levém vyvýšeném břehu říčky Rusavy je dnes zastavěno závodem na zpracování dřeva. Lokalita sousedí s nalezištěm v trati "U jámy".

Holešov /77/. V trati "Čtvrtě" v blízkosti pramenů potoka Žabinky byl nalezen ojedinělý zlomek laténské keramiky.

Pravčice /78/. Na západním břehu potoka Roštěnky v trati "Oflusy" byl zjištěn zlomek laténské keramiky.

Rymice /79/. Ve východní části trati "Výhony", na jižním břehu Rymického potoka byla zjištěna samostatná skupina laténských nálezů na téměř nezpatelném drobném pahorku.

Z nálezů, zjištěných v roce 1979, náleží většina do mladolaténského období, pouze málo početná skupina do časnělaténského období. Zvláštní skupinu mezi nálezy představují doklady železářské výroby. Kromě železné strusky z mnoha sídlišť, je významný nález železných kovářských kleští z Pravčic /10/. Tyto nálezy podporují domněnku K. Ludikovského o vlastní surovinové základně hostýnského oppida. Průzkum dalších let bude zaměřen kromě dokončení systematického průzkumu povodí Rusavy a jejích přítoků, také k podhůří Hostýnských vrchů. Zde je možno pro dobu laténskou předpokládat surovinové zdroje především železa, využívané později zejména v 17. a 18. století.

Latènezeitliche Fundorte im Kataster von Hulín und Umgebung /Bez. Kroměříž/. Publikation der Ergebnisse der weiteren Saison von Terrainbegehungen der Tiefebene des Hinterlandes vom Oppidum Hostýn. Die Lesefunde präzisieren den Umfang und die Lage weiterer Siedlungen und es wurden durch sie auch völlig unbekannt Lokalisationen festgestellt. Wichtig sind Belege der Eisenproduktion. Aufmerksamkeit wurde ebenfalls dem ursprünglichen Naturmilieu gewidmet.

LATÉNSKO - PÚCHOVSKÁ OSADA U RADOTÍNA

/okr. Přerov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Pracovníci Opavské expozitury AÚ ČSAV spolu s členy KDČ ČSSA v Příboře zjistili v poloze "U kříže" severně od obce Radotín /okr. Přerov/ dosud neznámou lokalitu. Ta zaujímá plošinu mezi dvěma prameny bezejmenného pravobřežního přítoku Dolnonětčického potoka. Vlastní lokalita se nachází mezi remízem při polní cestě z kóty 351 do Soběchlebského lesa, skupinou lip s kamenným křížem a jihozápadním okrajem Soběchlebského lesa. Nalezený keramický materiál má výrazný smíšený charakter mladolaténského - púchovského. Tato symbioza se projevuje zejména v tom, že púchovské tvary /typická široká okružít, tzv. halštatské tvary/ jsou vyrobeny z typického tuhového laténského keramického těsta. Naproti tomu laténské

tvary byly vyrobeny z púchovského keramického těsta, typického pro severovýchodní Moravu. Jako ostřivo je použita vápencová dř. Mimo keramické zlomky vystupuje na lokalitě velké množství železné strusky. Zajímavý je nález 20 mm silného válečku čisté tuhy s kuželovitě zbroúšeným jedním vrcholem.

P. Kouřil a J. Pavelčík při terénním průzkumu v listopadu r. 1979 zjistili 500 m západně od laténsko - púchovské osady další lokalitu. Sídliště se rozkládá na východním svahu kóty 351 při silnici Lhota - Oprostovice. V terénu se jeví černými skvrnami ve žlutkovém podkladě /hluboká orba/. Nejvýraznějšími objekty se jeví dva kruhové prstencovité objekty o průměru ca 50 m, vzdálené 80 - 100 m od sebe. Málo početný keramický materiál zřejmě datuje lokalitu do období středního až mladšího neolitu.

Latène-Púchover Niederlassung bei Radotín /Bez. Přerov/. Nördlich der Gemeinde Radoitín /Bez. Přerov/ wurde eine Niederlassung festgestellt, auf der gemeinsam junglatène - zeitliche und Púchover Elemente auftreten. Der Fundhorizont ist durch ein häufiges Vorkommen von Eisenschlacke ergänzt. Fünfhundert Meter westlich von der angeführten Lokalität wurden bei der Terrainbegehung zwei farblich sich abhebende ringförmige Gebilde im Durchmesser von 50 m entdeckt, die von einer Reihe kleinerer kreisförmiger Flecken ergänzt waren. Die Lokalität ist höchstwahrscheinlich in das junge Neolithikum datiert.

VORLAUFIGER BERICHT ÜBER DIE ERGEBNISSE DER 26. GRABUNGSSAISON IN MIKULČICE

/Bez. Hodonín/

Zdeněk Klanica, AÚ ČSAV Brno

Im Jahre 1979 konzentrierte sich die Grabung des slawischen Burgwalles in Mikulčice in den Raum des nordöstlichen Zipfels der Fürstenburg. Es handelte sich hier um die Endlösung der Probleme, die mit dem Tor in der Fortifikation und mit den kirchlichen Bauten verbunden sind, die an dieser Stelle in den vorherigen Grabungssaisonen entdeckt wurden. Parallel hat man eine ähnliche Situation bei dem Tor im Raume der 1. und 2. Kirche und auch bei der VI. Kirche untersucht. Es handelte sich hier jedoch nicht nur um die Konstruktion der Eintrittsräume, sondern um die Problematik der inneren Anordnung der Fürstenburg und der gesamten Agglomeration von Mikulčice, vor allem sofern es den Verlauf der Hauptkommunikationen, die eventuellen Verschiebungen im Rahmen des VIII. - X. Jahrhunderts und besonders ihren Einfluss oder Anknüpfung auf die sozial-ökonomische Siedlungsstruktur betrifft. Die Grabung konnte leider nicht in den Herbstmonaten beendet werden, so dass wir bisher keine Schlussinterpretation der abgedeckten Objekte zu Verfügung haben.

Die Umgebung des XII. kirchlichen Baues und des anliegenden Einganges in den Burgwall brachte neue wichtige Funde vor allem deshalb, da die untersuchte Fläche um Quadrate der Reihen 45 und 46 erweitert wurde, also in östlicher Richtung. Hier arbeitete man auf der jüngsten Siedlungsschicht, die in diesem Raume unmittelbar an die Innenwand der Fortifikation anknüpft. Die gefundenen Herrichtungen der Fußböden mit steinernen Feuerherden datieren wir nach der Keramik mit kelchartig geöffniten und scharf profilierten Profilen und mit einer Rille im oberen Teile an die Wende des 9. und 10. Jahrhunderts. Die bisherigen Beobachtungen deuten an, dass einige Gräber des Gräberfeldes in der Umgebung der XII. Kirche in die Siedlungsschicht mit den erwähnten destruierten Objekten eingetieft waren. Inwiefern zu dieser Gruppe auch Grab Nr. 1506 mit zwei Paar granulierten silbernen Ohrringen gehört, muss noch eine weitere Grabung klären. Die Ohrringe sind nach der Bestimmung von V. Hrubý aus dem Ende des IX. Jahrhunderts und B. Dostál reiht sie in den Umkreis des sog. Veltgrader Schmuckes. In unmittelbarer Nähe der Überreste des Presbyteriums entdeckte man ein Grab mit getriebenen vergoldeten Rundknöpfen, die es ermöglichen, vorläufig den Beginn der Körperbestattung an diesen Stellen in die Zeit um die Mitte des IX. Jahrhunderts zu legen.

Beendet wurde die Abdeckung nördlich der Rotunde. Das Gräberfeld ist an diesen Stellen von der übrigen Siedlungsfläche durch eine Reihe von Pfostengruben abgeteilt. Zwischen ihr und der Rotunde fanden wir ein Grab mit goldenen Traubenohrringen. Ferner wurde die Umfriedung des südlichen Teiles des Raumes in der Umgebung der Rotunde verfolgt. Wir stellten ihre Fortsetzung entlang des Gräberfelderrandes weiter in Ostrichtung fest. Dies ist auch der einzige Ort, wo wir noch den Raum für die Errichtung eines Gehöftes suchen könnten. Auf der West-, Süd und Nordseite reicht das Gräberfeld knapp zu der Umfriedung und Objekte wirtschaftlichen Charakters kennen wir hier nicht.

Weitere Arbeiten auf der Fortifikation der Fürstenburg brachten wichtige Erkenntnisse, besonders sofern es die Interpretation der Palisade betrifft, die parallel die Stirnmauer verfolgt. In der Nähe des Tores stellten wir drei Pfostenreihen fest, vermutlich einer ungleichen Funktionsbestimmung. Die Bestätigung oder Widerlegung dieser Ansicht kann eine geplante eingehende Abdeckung bringen. Am bedeutendsten ist die Erkenntnis von der Unterbrechung der Palisadenreihen unter dem Tor, was neue Richtungen

unseren Erwägungen über die Funktion der Palisade und ihre chronologische Beziehung zu der steinernen Befestigungskonstruktion gibt.

ZVÍŘECÍ KOSTNÍ MATERIÁL Z HRADIŠTĚ V MIKULČICÍCH Z VÝZKUMNÉ SEZÓNY 1974

/okr. Hodonín/

Zdeněk Kratochvíl, AÚ ČSAV Brno

V průběhu výzkumné sezóny 1974 na velkomoravském hradišti v Mikulčicích bylo získáno z dosavadních mnoholetých výzkumů nejmenší množství zvířecího kostního materiálu. Celkem 5.246 kostních zbytků, z čehož bylo 25,5% neurčitelného materiálu. O výsledcích archeologického výzkumu prováděném v tomto roce referuje Tejral 1975, archeobotanický materiál shrnul Opravil 1975, osteologický materiál určil Kratochvíl 1979.

Osteologický materiál, vedle již zmíněné disproporce v porovnání s ostatními léty, přinesl i další nové poznatky /tab. 1/. Na rozdíl od všech předešlých výzkumů je v tomto materiálu poprvé prase domácí nikoliv dominantní, ale zaujímá až třetí místo za domácími sudokopytníky. V počtu kostních zbytků, tak ve stanoveném minimálním počtu jedinců jsou na prvním místě malí přežvýkavci - ovce a koza domácí. Představují 38,5%, skot 32,2% a teprve pak prase domácí 38,5% určitelných kostních zbytků. Stanovením minimálního počtu jedinců jsme pak zjistili tento stav: malí přežvýkavci tvoří 50,4%, prase 31,4% a skot 10,2% skladby určených druhů. Je tedy podstatným výsledkem tohoto výzkumu skutečnost, že malí přežvýkavci na zkoumané ploše hradiště představují nejpočetnější skupinu domácích zvířat, zatím co prase domácí ustupuje do pozadí. Další skutečností je, že v tomto roce výzkumu se snížil podíl kostních zbytků divokých zvířat. Čtyři určené druhy představují 0,7% kostního materiálu, vezmeme-li kritérium minimálního počtu jedinců pak 2,6%. Je pravděpodobné, že tato skutečnost je výsledkem osídlení různých skupin obyvatelstva na ploše sídliště diferencující se společností a mající jiné možnosti či nároky ve spotřebě živočišných bílkovin, získaných z domácích zvířat. Přehledné rozdělení určeného kostního materiálu stanovených druhů na jednotlivé části skeletu je uvedeno v tab. 2.

Literatura:

- Z. Kratochvíl, Zvířecí kostní materiál z Mikulčic XI /1974/. Nálezová zpráva. Archiv AÚ ČSAV v Brně, čj. 186/79.
 E. Opravil, Ergebnisse archäobotanischer Analysen von Pflanzenüberreste aus Mikulčice im Jahre 1974 /Bez. Břeclav/. Přehled výzkumů 1974, Brno 1975, 46.
 J. Tejral, Vorbericht über die Ergebnisse der einundzwanzigsten Grabungssaison in Mikulčice /Bez. Hodonín/. Přehled výzkumů 1974, Brno 1975, 46.

Tab. 1. Přehled zvířecích kostních zbytků /K/ z velkomoravského sídliště v Mikulčicích z výzkumné sezóny 1974. Z nich stanoven: minimální počet jedinců na základě průzkumu jednotlivých čtvrců a jejich sumací /MPJ I/; minimální počet jedinců stanovený z celkového počtu kostí jednotlivých druhů /MPJ II/.

	PK		MPJ I		MPJ II	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Bos primigenius f. taurus	1 086	32,08	59	15,45	23	10,20
Sus scrofa f. taurus	842	24,87	91	23,80	71	31,40
Ovis - Capra	1 330	39,29	171	44,75	114	50,43
Equus ferus f. caballus	52	1,54	21	5,50	3	1,33
Canis lupus f. familiaris	5	0,15	4	1,05	1	0,45
Gallus gallus f. domestica	38	1,12	15	3,95	6	2,65
Anser anser f. domestica	9	0,27	6	1,60	2	0,88

<i>Sus scrofa</i>	12	0,36	9	2,35	2	0,88
<i>Cervus elaphus</i>	9	0,27	4	1,05	2	0,88
<i>Capreolus capreolus</i>	1	0,03	1	0,25	1	0,45
<i>Ursus arctos</i>	1	0,03	1	0,25	1	0,45
Celkem	3 385	100,00	382	100,00	226	100,00
Neurčitelné	1 861					
Celkem	5 246					

Tab. 2. Rozdělení zvířecích kostních zbytků na části skeletu určených druhů zvířat na velkomoravském sídlišti v Mikulčicích z výzkumné sezóny 1974.

	<i>Bos primigenius</i> f. <i>taurus</i>	<i>Sus scrofa</i> f. <i>taurus</i>	Ovis-Capra	<i>Equus ferus</i> f. <i>caballus</i>	<i>Canis lupus</i> f. <i>familiaris</i>	<i>Gallus gallus</i> f. <i>domestica</i>	<i>Anser anser</i> f. <i>domestica</i>	<i>Sus scrofa</i>	<i>Cervus elaphus</i>	<i>Capreolus capreolus</i>	<i>Ursus arctos</i>	Celkem
Ossa cranii	31	141	73	-	-	-	-	-	-	-	-	245
Proc. cornualis	15	-	86	-	-	-	-	-	-	-	-	101
Maxilla	10	4	9	-	1	-	-	-	1	-	-	25
Mandibula	109	233	266	-	2	-	-	-	-	1	-	611
Dentes sup.	165	6	145	6	-	-	-	-	4	-	-	326
Dentes inf.	150	20	231	2	-	-	-	-	-	-	-	403
Atlas	9	30	12	-	-	-	-	-	-	-	-	51
Axis	6	10	12	-	-	-	-	-	-	-	-	28
Sternebrae	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Scapula	29	64	47	3	-	1	2	2	-	-	1	149
Humerus	38	84	75	1	-	7	4	1	-	-	-	210
Radius	48	20	79	5	-	1	-	-	3	-	-	156
Ulna	18	52	6	2	-	4	2	1	1	-	-	86
Ossa carpi	26	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	34
Metacarpus	38	15	51	3	1	-	-	-	-	-	-	108
Pelvis	48	26	27	1	-	-	-	-	-	-	-	102
Femur	24	21	15	-	1	4	-	-	-	-	-	65
Patella	9	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	10
Tibia/fibula	42	42/10	95	1	-	17	1	4	-	-	-	212
Ossa tarsi	10	1	-	6	-	-	-	-	-	-	-	17
Talus	41	16	19	-	-	-	-	1	-	-	-	77
Calcaneus	36	20	11	2	-	-	-	2	-	-	-	71
Metatarsus	36	12	46	4	-	4	-	-	-	-	-	102
Ph. proximalis	75	11	22	4	-	-	-	1	-	-	-	113
Ph. media	51	3	3	1	-	-	-	-	-	-	-	58
Ph. distalis	22	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	24
Celkem	1 086	842	1 330	52	5	38	9	12	9	1	1	3 385
Neurčitelné												1 861
Celkem												5 246

Tierknochen auf dem Burgwall in Mikulčice aus der Grabungssaison 1974 /Bez. Hodonín/. Die Ergebnisse der Grabungssaison 1974 auf der grossmährischen Siedlung in Mikulčice erbrachten neues osteologisches Material, das zum Unterschied von den vorherigen Jahren weniger zahlreich ist. /Taf. 1 und 2/; es überwiegt in diesem nicht das Knochenmaterial des Hausschweines. Am häufigsten sind kleine Widerkäufer, wie Hausschaf und Ziege vertreten und das sowohl in der Zahl der Knochenreste, als auch aufgrund der bestimmten Mindestindividuenzahl aus dem gesamten Knochenkomplex der einzelnen Gattungen /MPJ II/. In diesem Material sind ebenfalls in geringerer Zahl freilebende Gattungen vertreten, nur 0,7% der bestimmten Knochenüberreste.

ZVÍŘECÍ KOSTNÍ MATERIÁL Z HRADIŠTĚ V MIKULČICÍCH Z VÝZKUMNÉ SEZÓNY 1975

/okr. Hodonín/

Zdeněk Kratochvíl, AÚ ČSAV Brno

Stejně jako v předchozích letech byla i v této výzkumné sezóně prozkoumána velká plocha sídliště velkomoravského hradiště v Mikulčicích. Předběžné výsledky archeologického výzkumu dosažené v tomto roce shrnul Klanica 1977. Soustavný výzkum přináší nové výsledky nejen na poli archeologickém, ale i v oblasti pomocných disciplín včetně archeozoologie. Proto mohu na základě zpracovaného materiálu /Kratochvíl 1980/ podat tento stručný materiálový přehled zvířecího kostního materiálu.

Výsledkem zpracování kostního materiálu zvířat v roce 1975 bylo zjištění, že celkový počet kostních zbytků činil 9 004, charakteru kuchyňských odpadků. Z tohoto počtu bylo 44% neurčitelných kostních zbytků v podobě drtě. V tomto počtu jsou zahrnuta i žebra a obratle početně nejhojněji zastoupených domácích zvířat. Zjištěné druhy domácích a volně žijících druhů zcela zapadají do rámce a výsledků dosažených dosud na tomto sídlišti. Mezi domácími zvířaty převažuje prase domácí, neboť je doloženo 42,9% kostních zbytků. Na druhém místě je v tomto materiálu skot, jehož kostní zbytky tvoří 33,1% a teprve na třetím místě, což je ve výzkumu na sídlišti poprvé, jsou malí přežvýkavci-ovce a koza domácí - doloženo 19,5% kostních zbytků. Volně žijící druhy se podílí na celkovém množství určeného materiálu 1,9%; z nich jsou nejpočetněji zastoupeni prase divoké a jelen. Tato zastoupení jednotlivých druhů potvrzují v podstatě i výsledky získané na základě stanoveného minimálního počtu jedinců a to jak stanovením v jednotlivých čtvercích a jejich sumací, tak rozbořením příslušného volumenu patřícího jednomu druhu, jak je možno vyčíst nahlédnutím do tab. 1. Prošetřením 64 čtverců v této výzkumné sezóně jsme získali i obraz o počtu kostních zbytků v jednotlivých čtvercích výzkumné plochy. Podle tohoto prošetření jsme zjistili, že 82,8% čtverců obsahuje do 100 kostních zbytků, zatím co v 17,2% je více než 100 kostních zbytků.

Rozdělení osteologického materiálu na jednotlivé části skeletu je obsahem tab. 2. Je patrné, že u většiny druhů a i v celé sumaci kostního materiálu na jednotlivé části skeletu podstatnou část tvoří dolní čelisti, z kostí hrudní končetiny jsou početné zbytky kostí pažních, lopatek a kostí vřetenních, na pánevní končetině je nejpočetnější kost holenní a stehenní. Z tohoto a předešlých šetření kostního materiálu je zřejmé, že dochovanost jednotlivých částí skeletu je různá, při čemž nejčastější výskyt z dlouhých kostí končetin představují proximální a distální části a v neposlední řadě kompaktní kosti basi-podia.

Literatura:

- Z. Klanica, Vorläufiger Bericht über die Ergebnisse der 22. Grabungssaison des schlawischen Burgwalles in Mikulčice /Bez. Hodonín/. Přehled výzkumů 1975, Brno 1977, 48-49.
Z. Kratochvíl, Zvířecí kostní materiál z Mikulčic XII /1975/. Nálezová zpráva, archiv AÚ ČSAV v Brně, 1 - 124.

Tab. 1. Přehled zvířecích kostních zbytků /PK/ z velkomoravského sídliště v Mikulčicích z výzkumné sezóny 1975. Z nich stanoven; minimální počet jedinců na základě průzkumu v jednotlivých čtvrcích a jejich sumací /MPJ I/; minimální počet jedinců stanovený z celkového počtu kostí jednotlivých druhů /MPJ II/.

	PK		MPJ I		MPJ II	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
<i>Bos primigenius f. taurus</i>	1 666	33,10	113	19,90	47	20,70
<i>Sus scrofa f. domestica</i>	2 162	42,95	184	32,45	100	44,05
Ovis - Capra	984	19,54	160	28,2	58	25,5
<i>Equus ferus f. caballus</i>	72	1,40	31	5,50	3	1,30
<i>Canis lupus f. familiaris</i>	13	0,25	9	1,60	4	1,74
<i>Felis lybica f. catus</i>	5	0,10	4	0,70	2	0,90
<i>Gallus gallus f. domestica</i>	23	0,45	13	2,30	3	1,30
<i>Anser anser f. domestica</i>	15	0,30	7	1,25	2	0,90
<i>Sus scrofa</i>	46	0,90	24	4,25	2	0,90
<i>Cervus elaphus</i>	41	0,80	14	2,45	2	0,90
<i>Capreolus capreolus</i>	2	0,05	2	0,35	1	0,45
<i>Bos primigenius</i>	2	0,05	2	0,35	1	0,45
<i>Lepus europaeus</i>	2	0,05	2	0,35	1	0,45
<i>Ursus arctos</i>	2	0,05	2	0,35	1	0,45
Celkem	5 035	100,00	567	100,00	227	100,00
Neurčitelné	3 969					
Celkem	9 004					

Tab. 2. Rozdělení kostních zbytků na části skeletu určených druhů zvířat na velkomoravském sídlišti v Mikulčicích z výzkumné sezóny 1975.

	<i>Bos primigenius f. taurus</i>	<i>Sus scrofa f. domestica</i>	Ovis - Capra	<i>Equus ferus f. caballus</i>	<i>Canis lupus f. familiaris</i>	<i>Felis lybica f. catus</i>	<i>Gallus gallus f. domestica</i>	<i>Anser anser f. domestica</i>	<i>Sus scrofa</i>	<i>Cervus elaphus</i>	<i>Capreolus capreolus</i>	<i>Bos primigenius</i>	<i>Lepus europaeus</i>	<i>Ursus arctos</i>	Celkem
Proc. cornualis	15	-	23	-	-	-	-	-	-	1 ^{x/}	1 ^{x/}	-	-	-	40
Ossa cranii	50	345	14	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	410
Maxilla	9	19	14	-	1	-	-	-	2	1	-	-	-	1	47
Mandibula	142	385	87	1	5	2	-	-	2	4	-	-	-	-	628
Dentes sup.	124	31	64	3	-	-	-	-	2	7	-	-	-	-	231
Dentes inf.	99	156	128	13	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	399
Atlas	17	49	13	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	80
Axis	13	16	28	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	58
Os sacrum	7	-	6	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	14

Sternum	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	
Scapula	71	185	62	-	1	-	2	3	3	2	-	-	-	1	330
Humerus	91	210	106	1	2	2	6	5	1	1	-	-	-	-	425
Radius	116	91	101	6	-	1	-	1	6	4	-	-	-	-	326
Ulna	55	140	22	-	-	-	1	2	3	3	-	-	-	-	226
Os carpi	59	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	64
Metacarpus	45	31	32	11	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	123
Pelvis	83	78	64	3	-	-	-	-	4	2	-	-	1	-	235
Femur	102	95	26	3	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	231
Patella	15	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	17
Tibia/fibula	97	143/14	116	2	-	-	6	2	5/1	-	-	1	1	-	388
Ossa tarsi	19	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24
Talus	85	66	18	2	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	174
Calcaneus	80	42	18	2	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	147
Metatarsus	70	26	36	5	-	-	4	1	-	3	1	-	-	-	146
Ph. proximalis	119	28	4	2	-	-	-	-	4	5	-	-	-	-	162
Ph. media	60	10	-	7 ^{v/}	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	81
Ph. distalis	23	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	27

Celkem 1.666 2.162 984 72 13 5 23 15 46 41 2 2 2 2 5.035

Neurčitelné 3.969

Celkem 9.004

x/ Paroh

v/ v tom zahrnut 1 ks os sesamoideum

Tierknochen auf dem Burgwall in Mikulčice aus der Grabungssaison 1975 / Bez. Hodonín/. Im Verlaufe der Grabungssaison 1975 hat man auch osteologisches Material von Haus- und freilebenden Tieren gewonnen, dessen Übersicht der Inhalt von Taf. 1 ist. Die Einteilung in einzelne Teile des Skelettes ist auf Taf. 2 angeführt. Das gewonnene Knochenmaterial tritt nicht aus dem Rahmen der bisherigen Ergebnisse, die während der vorhergehenden Grabungen auf dem slawischen Burgwall in Mikulčice gewonnen wurden.

VÝZKUM POHŘEBIŠŤ Z 8. - 11. STOL. A PRAVĚKÝCH A SLOVANSKÝCH SÍDLIŠŤ V PRUŠÁNKÁCH V R. 1979.

/okr. Hodonín/

Zdeněk Klanica, AÚ ČSAV Brno

V roce 1979 pokračoval výzkum v Prušánkách. V letech 1975 a 1978 zde bylo prozkoumáno při systematickém předstihovém výzkumu v souvislosti s přípravou rozsáhlých melioračních úprav celkem 150 slovan - ských hrobů a 20 převážně pravěkých sídlištních objektů. Práci se zúčastnil v r. 1979 stejný tým pracov - níku výzkumu v Mikulčicích jako v minulých letech.

Plošným odkryvem i navazující sondáží mohly být stanoveny okraje pohřebišť na východní a jižní straně, kam hroby dále nepokračují. Pohřebišť, které bylo zkoumáno v minulých letech pod vodárenskou věží se rozšiřuje dále jihozápadním směrem. Zde bylo odkryto v r. 1979 dalších 75 hrobů. Pokud se na zkoumané ploše narazilo na sídlištní objekty, jednalo se převážně o jámy únětické kultury; žádný z objektů nepatřil

do období současného s pohřebištěm.

Při melioračních pracích, prováděných v blízkosti zkoumaného pohřebiště, došlo v průběhu roku k objevu dalších dílčích nalezišť. Asi 200 m jihozápadně od vodárenské věže, při severním okraji větrola - mu, bylo objeveno 15 hrobů /pohřebiště II./, které mají poněkud odlišný charakter než I. pohřebiště, zkoumané pod vodárenskou věží. Dále se narazilo na dvě skupiny sídlištních objektů. První z nich se nachází asi 200 m západně od vodárenské věže, druhá leží při levé straně silnice z Prušánek do Mor. Žižkova, 400 m severozápadně od věže vodárny. Na obou místech bylo narušeno téměř 30 sídlištních objektů, převážně zemnic. Některé jsou pravěké, ale většina je slovanských. Podle předběžného určení zachráněného materiálu jsou současně s pohřebištěm I. Ve druhé skupině objektů, u silnice, byly zachráněny kostrové hroby, mezi nimi hrob 173, který obsahoval šest bronzových náušnic, některé s velkým dutým bubínkem na dolní části obloučku. Plošný odkryv v těchto místech může rozhodnout, zda jde o III. pohřebiště, nebo pouze o ojedinělé hroby, související se zánikovým horizontem slovanského sídliště. Otázku vzájemných vztahů mezi I. a II. pohřebištěm bude možno řešit až po uzavření výzkumu. Podle materiálu, který máme dnes k dispozici se zdá, že rozdíly mohou být způsobeny odlišným sociálním a chronologickým řazením obou pohřebišť. Na I. pohřebišti je převážně starší materiál a pohřebiště má více "vesnický" charakter. Ve třech hrobech na II. pohřebišti byly nalezeny denáry z 11. století, v jednom případě spolu se stříbrnou eosovitou záušnicí. Zajímavý je v této skupině hrob, v němž byl stříbrný goblet s drobnou granulací a zejména hroby s ostruhami a s mečem. Je však třeba si uvědomit, že pro srovnávání máme k dispozici zatím jen útržkovitý materiál, tedy částečně prozkoumané pohřebiště I. s dosud známými 225 hroby a 15 hrobů ojediněle narušených na pohřebišti II.

Na části I. pohřebiště, kde bylo v roce 1979 prozkoumáno 75 hrobů, jsou opět nejčastějším nálezem náušnice, celkem 76 kusů, z toho 4 pozlacené, 11 stříbrných a 56 měděných. Méně než v loňském roce je zastoupena keramika, 26 kusů, zato se objevují ve větší míře sekery, vědérka, první ostruhy a kopí, často se v hrobech vyskytují vajíčka a z dosavadních osmi se počet hrobů s výklenky zvýšil na 13. Velmi důležitým nálezem je depot velkomoravských železných předmětů, objevený na jižním okraji pohřebiště, asi 20 m od posledního hrobu v této části. Skládal se ze šesti srpů, dvou vinařských nožů, vrtáku, kosy a dvou seker, nalezených v hloubce 60 cm pod dnešním povrchem. Nejbližší slovanské sídlištní objekty jsme zachytili téměř 500 m od místa nálezů, nelze proto vyloučit jeho kultovní souvislosti, jak na to upozornil B. Novotný.

Grabung von Gräberfeldern aus dem 8. - 11. Jahrhundert und von prähistorischen sowie slawischen Siedlungen in Prušánky /Bez. Hodonín/ im Jahre 1979. In den Jahren 1975 und 1978 wurden hier insgesamt 150 slawische Gräber /Gräberfeld I/ und 20 prähistorische Siedlungsobjekte untersucht. Zu dem Gräberfeld unter dem Wasserturm /I./ hat man im Jahre 1979 weitere 75 Gräber und einige Siedlungsobjekte abgedeckt, von denen kein in den mit dem Gräberfeld gleichzeitigen Abschnitt gehörte. Ungefähr 260 m südwestlich von dem Wasserturm wurde ein weiteres Skelettgräberfeld /II./ entdeckt, das einen etwas unterschiedlichen Charakter als das I. hat. Hier hat man 15 Gräber untersucht. Ferner stiess man auf zwei Gruppen von Siedlungsobjekten. Die erste von diesen liegt ca 200 m westlich vom Wasserturm und die zweite an der linken Strassenseite von Prušánky nach Mor. Žižkov, 400 m nordwestlich vom Wasserturm. Auf beiden Stellen waren fast 30 Siedlungsobjekte, überwiegend slawische Erdhütten, gestört worden. Nach der vorläufigen Bestimmung des geborgenen Materiales sind diese gleichzeitig mit dem Gräberfeld I. In der Gruppe bei der Strasse wurden Skelettgräber geborgen. Darunter Grab 173, das sechs bronzene Ohringe enthielt, einige mit einer grossen hohlen Trommel am unteren Teil des Reifens. Eine Flächenabdeckung an diesen Stellen kann entscheiden, ob es sich um ein III. Gräberfeld oder nur um vereinzelte Gräber handelt, die mit dem Wüstungshorizont der slawischen Besiedlung zusammenhängen. Die Frage der gegenseitigen Beziehungen zwischen dem I. und II. Gräberfeld wird man erst nach Abschluss der Grabung lösen können. Nach dem Material, das uns heute zur Verfügung steht, hat es den Anschein, dass die Unterschiede durch eine unterschiedliche soziale sowie chronologische Einreihung der beiden Gräberfelder verursacht werden konnten. In drei Gräbern auf dem II. Gräberfeld fand man Denare aus dem XI. Jahrhundert, in einem Falle gemeinsam mit einem silbernen S-förmigen Ohring. Interessant ist in dieser Gruppe ein Grab, in dem ein silberner Kugelknopf mit feiner Granulation war und besonders die Gräber mit Sporen und Schwert. In dem Teil des I. Gräberfeldes, wo im Jahre 1979 fünfundsiebzig Gräber untersucht worden waren, sind wiederum der häufigste Fund Ohringe, insgesamt 76 Stück, davon 4 vergoldet, 11 silberne und 56 kupferne. Verhältnismässig weniger als im vorigen Jahre fand man Keramik, insgesamt 26 Stück. Dafür kommen in einem grösseren Ausmasse Axten, Eimer, erste Sporen und Lanzen spitzen vor, häufig treten in den Gräbern Eier auf und von den bisher acht Gräbern mit Nischen, erhöhte sich ihre Zahl auf 13. Ein sehr wichtiger Fund ist das Depot grossmährischer eiserner Gegenstände, das man am südlichen Rande des Gräberfeldes entdeckte. Dieses bestand aus sechs Sicheln, zwei Weinmessern, einem Bohrer, einer Sense und zwei Axten.

SLOVANSKÉ POHŘEBIŠTĚ ZE STŘEDNÍ DOBY HRADIŠTNÍ V MUTĚNICÍCH

/okr. Hodonín/

Blanka Kavanová, AÚ ČSAV Brno

V trati "Hrubé Kapansko" jsme prozkoumali malé slovanské pohřebiště v počtu 11 hrobů. Leží na vrcholu terénní vyvýšeniny a podle povrchového průzkumu není osamocené. Přes malý počet hrobů se projevila značná variabilita detailů pohřebního ritu. Hrobové jámy byly mělké a úzké, mělké a široké, zvláštní skupinu tvořily tři hlubší hroby s výklenky. Podle situace a vyhodnocení hrobových jam se zdá, že nad hroby byly nasypány mohyly. V hrobech byly nalezeny skořápky vajec, drůbeží kosti a rozbité spodní části nádob s uhlíky.

Mezi nálezy má význačné místo několik předmětů. Mezi ně patří ostruha s háčky, poprvé nalezená v kostrovém hrobě 8. nebo 9. stol., která může být datována k přelomu obou století. Dále jsou to předměty, ukazující na vztahy k pohřebištím 7. stol. v Karpatské kotlině, a sice stříbrná náušnice a kruhové lité bronzové kování.

Podle nálezů je možné hroby diferencovat. Jeden hrob, uprostřed pohřebiště, byl bez jakýchkoliv nálezů, čtyři hroby měly nejnutnější výbavu /případně s nádobou/, ve dvou hrobech byly srpy, dva hroby žen obsahovaly náušnice z drahých kovů a dva hroby válečníků se vyznačovaly zbraněmi - v jednom kopí, v druhém sekera a dýka. Výbava mrtvého nebyla vázána na úpravu hrobové jámy, ani pohanské přežívající zvyky nelze spojit s určitými předměty nebo typem hrobové jámy.

Na pohřebišti v Mutěnicích se projevují souvislosti s ostatními moravskými středohradištními lokalitami. Mezi předměty není žádný, který by prokazoval nepochybnou existenci pohřebiště v mladším období 9. stol., naopak, mnohé předměty datování snižují. Předběžně proto uvažují, že se v Mutěnicích pohřbívalo bez velkého časového rozptýlu přibližně někdy v průběhu 1. poloviny 9. století.

Slawisches Gräberfeld aus der mittleren Burgwallzeit in Mutěnice /Bez. Hodonín/. Das Gräberfeld eines bäuerlichen Charakters bildeten 11 Gräber, trotzdem äusserte sich eine ziemliche Variabilität der Details des Bestattungsritus. Die Skelette der Bestatteten lagen insgesamt in drei Typen von Grabgruben. Die seichten Gruben können in schmale und mit doppelter Breite eingeteilt werden, eine besondere Gruppe bildeten tiefere Gräber mit Nische. In den Gräbern hat man Eierschalen, Geflügelknochen und zerschlagene Gefässe mit Holzkohlestückchen gefunden. Auf dem Gräberfeld äussern sich Zusammenhänge mit anderen mittelburgwallzeitlichen Lokalitäten in Mähren, sowie mit Gräberfeldern aus dem 7. Jahrhundert im Karpatenbecken. Wahrscheinlich wurde hier in einem kurzen zeitlichen Intervall im Laufe der ersten Hälfte des 9. Jahrhunderts bestattet.

BŘECLAV - POHANSKO 1979

/okr. Břeclav/

Bořivoj Dostál, Jana Vignatiová, UJEP Brno

/Obr. 16 - 19/

V roce 1979 pokračovala katedra archeologie a muzeologie FF UJEP pod vedením autorů na Pohansku u Břeclavi ve výzkumu tamějšího slovanského osídlení jednak v rámci státního plánu, jednak v rámci záchranných prací, prováděných v souvislosti s vodo hospodářskými úpravami řeky Dyje.

V rámci státního plánu se pokračovalo především ve výzkumu sídliště v lesní školce v severovýchodní části hradiska. Výkop roku 1979 byl situován mezi plochy, zkoumané v letech 1961, 1968, 1969 a 1978 tak, aby se uzavřel souvisle prozkoumaný prostor v tamější aglomeraci. Celkem bylo prozkoumáno 1475 m² /obr. 16/. Vedle recentní rýhy elektrického vedení, 11 obdélníkovitých jamek po oplocení školky a 12 kruhových jam po výsadbě lichtenštejnské ozdobné aleje z 19. století, které se táhly šikmo přes výkop od severovýchodu k jihozápadu, bylo zjištěno 23 sídlištních objektů /obj. 22, 94, 103-124/ a 8 kostrových hrobů /hr. 24-31/, koncentrujících se převážně v jižní části výkopu.

Ze sídlištních objektů byl pouze jeden /obj. 121/ nadzemní kúlový: šlo o více méně kruhovou ohra - du, ležící uprostřed volné návěsní plochy. Ostatní objekty byly zahloubené. Z nich pouze jeden lze označit za obytnou zemnici s kamennou pecí v rohu /obj. 22/, ostatní měly zřejmě hospodářský a výrobní účel. Jeden z nich měl téměř čtvercovou podobu /obj. 104/ s kúlovými jamkami podél vnější strany seve-

rozápadní stěny; pro jeho skladovací účel svědčí jen nepatrné množství nálezu ve výplni. Výraznou skupinu tvořily protáhlé obdélníkovité objekty 105 a 106, k nimž se řadí i mimořádně hluboký obdélníkovitý objekt, rozdělený na tři části /obj. 103, 107, 108/. V inventáři těchto objektů se nacházely soubory řemeslnických nástrojů /železný sekáč, sekerka s vějířovitým ostrím, bednářská pilka v obj. 105, kladívko v obj. 107 - obr. 17:7, 9, 28, 29/, železné klíče, zlomky ostruh a jiných součástí jezdecké výstroje, železné kroužky z brnění, železné hřivny, nože, olověné slitky, struska apod. / obr. 17:1-6, 11, 17 - 20, 22-27/. Inventář i zvláštní tvar nasvědčuje dílenskému charakteru těchto staveb. Další zahloubené objekty představovaly menší obdélníkovité jámy /obj. 94, 111, 112, 114-120, 122, 124/, případně jámy oválné /obj. 113, 123/ nebo nepravidelné /obj. 109 a 110/, které původně splývaly. Objekt 113 se s azovitou a popelovitou výplní obsahoval zřejmě výheň, s níž asi souvisely hojné nálezy strusky z celého areálu, zkoumaného v roce 1979. Hliněná kopulovitá pec, z níž se zachoval výmaz dna vyloženého drobnými kaménky, překrývala jižní roh obj. 103, který byl starší. Pozoruhodným zjištěním byla i obdélníkovitá podezdívka z kamenů spojovaných maltou /d 460 cm/, zapadající do výplně objektu 108, který byl zřejmě starší. Stavby s maltovými podezdívkami byly běžné v areálu velmožského dvorce a jedna byla zjištěna i na sídlišti v lesní školce již v roce 1961. Z toho je patrné, že obydlí vyšší společenské vrstvy se neomezovala jen na prostor dvorce; potvrzuje to ostatně i inventář některých výše uvedených objektů. Další zvláštností je objekt 122, který měl pravidelný obdélníkovitý tvar a vypálené stěny jako pražnice, jejichž funkci zřejmě plnil; podobné objekty v různém stadiu vypálení byly zjištěny v areálu lesní školky již v roce 1974 a 1975. Do kategorie koňských pohřbů bude patřit nález dislokované koňské kostry v obj. 109 a kostra hřiběte, zjištěná v úrovni podloží vedle obj. 110.

Zjištěné kostrové hroby vytvářely více méně skupinu na jižním okraji prozkoumané sídlištní aglomerace. Byly různě orientovány a ve dvou případech porušovaly sídlištní objekty /obj. 110 a 123/. Silné proklesnutí kostry hrobu 27 do obj. 110 však svědčí o tom, že časový odstup mezi objekty a hroby nebyl velký. V jednom hrobě byla kostra ve skrčené poloze /hr. 31/ a byly u ní bronzové náušnice s trubičkovitými závěsky /obr. 18:8-9/. K dalším výraznějším hrobovým nálezům patří miskovitá nádobka z hr. 26, zdobený dutý parohový předmět /solníčka nebo součást picího měchu či hudebního nástroje?/ a zdobená železná nákončí z hr. 25 /obr. 18:2-5, 7/.

Při proplachování kulturní vrstvy z objektů byla v letošní sezóně získána řada drobných nálezů, zejména korálků a drobných železných kroužků z brnění. Důležitým laboratorním objevem, učiněným P. Čámpem při konzervaci želez byly nože s čepelí, plátovanou zdobeným měděným plechem /obr. 18:1/ a několik zdobených železných nákončí a přezek.

Hlavním přínosem sezóny 1979 v lesní školce je dokreslení půdorysné dispozice velkomoravské sídlištní aglomerace, tvořící oválný útvar s účelově diferencovanými objekty v jednotlivých částech.

Na jižním předhradí Pohanska probíhaly záchranné práce jednak na náklady univerzity v rámci státního plánu, jednak z příspěvku investorské organizace vodohospodářských úprav /Povodí Moravy, Brno/ na dvou úsecích; v jihozápadním sektoru /N- obr. 19 nahoře/ a ve východním sektoru /O- obr. 19 dole/ trasy kanálu. Celkově šlo o plochu asi 19.000 m², na níž bylo zjištěno 10 kostrových hrobů a na 70 sídlištních objektů. Zbývajících asi 40.000 m², které ještě leží v prostoru archeologické rezervace na Pohansku a budou zničeny stavbou kanálu, jsou archeologicky sterilní; bylo to ověřeno pozorováním během mechanické skrývky a sondáží.

V jihozápadním úseku /sektor N/ byl prováděn výzkum na ploše, odlesněné teprve v roce 1978. Bylo tam odkryto 29 sídlištních objektů /obj. 367 - 389, 426-428/ a skupinka 8 kostrových hrobů /hr. 182-189/. Jak hroby tak objekty jsou součástí větších celků, prozkoumaných v předešlých sezónách /obr. 19 nahoře/. Sídlištní objekty byly zahloubené. Z nich 7 byly čtvercovité zemnice s kamennými pecemi, dalších 22 mělo výrobní a hospodářský charakter. I v tomto úseku se vyskytly objekty s výraznou kamennou destrukcí, které byly zkoumány v letech 1976/7, jejichž interpretace není dosud vyjasněna. Zvláštní pozornost zasluhuje objev další studny /obj. 384/, zahloubené do písčitého terénu, v níž zůstaly zachovány zbytky výdřevy. Charakter hospodářských a výrobních zařízení naznačuje, že v tomto úseku sídliště měla zřejmě převahu řemeslná výroba nad zemědělskou produkcí. Byl zde sledován i palisádový žlábek, zachycený již v roce 1976; podrobnější průzkum jeho průběhu a výplně naznačil, že jde patrně o recentní zásah, snad pozůstatek oplocení lesního zařízení. Je škoda, že tento sídlištní komplex nemohl být prozkoumán v úplnosti /další objekty pokračovaly do zalesněné plochy mimo trasu kanálu/, protože hustota osídlení /vzdálenost jednotlivých objektů nepřesahovala 1-3 m/ a rozmanitost nálezů prokazuje, že jde o jednu z nejzajímavějších a nejobhatších částí celého sídliště.

Skupina zde zjištěných kostrových hrobů náleží patrně k rozptýlenému pohřebišti, jehož části byly odkrývány v letech 1976-1978. Hroby obsahovaly převážně keramiku a jednoduché předměty osobního vybavení /nůž, náušnice/. Některé z hrobů porušují obytné objekty a jsou tedy mladší. Hrobové jámy i kostry se v tomto úseku zachovaly velmi špatně. Hroby byly zahloubeny do vrstvy jemného písku, ve kterém antropologický materiál podléhá snadno zkáze. Není vyloučeno, že na tomto pohřebišti bylo více hrobů; svědčí o tom značný počet obdélníkových jam, v nichž nebyly zjištěny žádné nálezy. Vzhledem k tomu, že uvedené jámy byly v blízkosti nesporných kostrových hrobů, měly s nimi většinou shodnou orientaci i rozměry, je možné soudit, že šlo o hroby, v nichž byla kostra pohřbeného zcela ztrávena.

Ve východním úseku /sektor O/ výzkum probíhal za obtížných podmínek, neboť až do července byla plocha zaplavena a silně usazený znesnadňovaly čitelnost podloží. Kromě toho byla v některých místech recentní navážka, pozůstatky oplocení bývalé zahrady a místy tvořila podloží vrstva šterky. Přesto se zde podařilo zachytit východní okraj celého sídlištního komplexu /obr. 19 dole/ s 41 sídlištními objekty /obj. 390-420 etc./ a 3 kostrovými hroby /hr. 190-192/. Také v tomto úseku šlo jak o stavby obytného charakteru, tak o výrobní a hospodářská zařízení. Z obytných staveb jsou zde zastoupeny čtvercovité polozemnice s kamennými pecemi a protáhlé obdélníkovité zemnice s hliněnými pecemi. Mezi výrobními za -

řízeními se opět vyskytly zahluobené objekty s několika hliněnými pecemi a se silnými sazovitými a popelovitými vrstvami. V jedné ze zemnic /obj. 407/ byl nalezen kromě ostatního inventáře /ostruha, bronzová postříbřená náušnice, keramika blučinského typu/ další typ třmene se zaškrcovanými rameny, blízký exempláři z Pobedimi.

Na celé ploše východního úseku nebyl zachycen žádný povrchový kúlový objekt. Není vyloučeno, že takové stavby zde existovaly, ale v obtížných terénních podmínkách nebyly jejich pozůstatky zachyceny. Oba palisádové žlábký, zjištěné ve východním sektoru již v předešlém roce, byly dále zkoumány; bohužel se jejich průběh směrem k jihovýchodu stal velmi špatně sledovatelný, protože terén tam klesá; zdá se, že při mechanické skrývce, která tam byla patrně o něco hlubší, byly pozůstatky palisády zničeny.

Okraj osídlené plochy v sektoru O vykazuje značnou odlišnost od ostatního sídliště charakterem objektů a jejich dispozicí. Nápadný je poměrně malý počet obytných chat oproti většímu množství hospodářských a výrobních objektů. Nález kameny vyzděné studny z roku 1978 a řada objektů s pozůstatky větších hliněných pecí naznačují, že zde, na okraji sídliště, mohlo existovat specializované výrobní centrum, zabývající se snad zpracováním železa.

Záchranné výzkumy na jižním předhradí Pohanska probíhaly v roce 1979 již v menším měřítku než v předešlých sezonách, avšak doplnily podstatnou měrou dosavadní obraz sídlištní aglomerace jižně od hradiška Pohanska. Přinesly řadu nových poznatků o členění sídlištního areálu, o chronologických souvislostech mezi jednotlivými celky i o odlišnostech v jejich ekonomickém charakteru.

Břeclav - Pohansko 1979 /Bez. Břeclav/. Auf Pohansko bei Břeclav verliefen die Grabungen im Jahre 1979 im Areal der ehemaligen Waldbaumschule im Inneren des Burgwalles und auf der südlichen Vorburg.

Die Siedlungsglomeration in der Waldbaumschule gewährte weitere 25 Siedlungsobjekte und 8 Skelettgräber. Eine ausdrucksvolle Gruppe bildeten grosse eingetiefe Objekte vermutlich werkstädtlichen Charakters. Man entdeckte auch ein oberirdisches Pfostenobjekt und die Mörteluntermauerung eines weiteren Oberflächenbaues. Die Skelettgräber waren verschieden orientiert, das eine enthielt einen Hocker und ihr Inventar charakterisiert Keramik, bronzene Röhrenohrringe, verzierte eiserne Riemenzungen und ein verzierter Geweihgegenstand. Die Saison des Jahres 1979 vermittelt das Bild einer geschlossenen Fläche der hiesigen grossmährischen Siedlungsglomeration.

Auf der südlichen Vorburg hat man zwei Abschnitte auf der Trasse des zukünftigen Kanales untersucht. Der südwestliche Sektor N mit 29 Siedlungsobjekten /darunter ein weiterer Brunnen/, 8 Skelettgräbern und einem rezenten Palisadengrübchen; der Sektor gehörte zu dem am dichtesten besiedelten Teil der gesamten Siedlung und in ihm überwog offensichtlich die Handwerksproduktion. Im östlichen Sektor O war bereits der Rand der besiedelten Fläche mit 41 Siedlungsobjekten, drei Skelettgräbern und zwei Palisadengrübchen erfasst worden. Dort hat man ein auffallendes Missverhältnis zwischen den Wohn- und Produktionsobjekten festgestellt. Die Schlussphase der Rettungsgrabung auf der südlichen Vorburg von Pohansko brachte eine Reihe neuer Erkenntnisse über die Gliederung des Siedlungsareales, über die chronologischen Zusammenhänge zwischen den einzelnen mittelburgwallzeitlichen Komplexen sowie über die Unterschiedlichkeiten in ihrem ökonomischen Charakter.

MITTELBURGWALLZEITLICHES GRAB AUS STARÁ BŘECLAV

/Bez. Břeclav/

Josef Unger, Regionální muzeum Mikulov

Im Jahre 1979 übergab E. Kordiovský dem Museum in Mikulov den grösseren Teil eines mittelburgwallzeitlichen Topfes und einen Schädel, die im Jahre 1976 beim Bau einer Garage in der Vinohradní Gasse der Schüler L. Šlicht fand.

DĚTSKÁ LEBKA Z HROBU VE STARÉ BŘECLAVI

/okr. Břeclav/

Milan Stloukal, Národní muzeum Praha

V hrobě se středohradištní keramikou ve Vinohradní ulici ve Staré Břeclavi byla uložena lebka a 1-vostranná klíční kost dítěte, které zemřelo asi ve věku 7 let. Lebce chybí dolní čelist, kalvárium je však jen nepatrně poškozené na bazi. V horní čelisti jsou zachovány všechny čtyři mléčné stoličky a obě trvalé šestky, které ještě zřejmě nebyly v okluzi a jsou zcela bez abraze. Stáří dítěte je poměrně přesně určitelné na základě velikosti zárodků trvalých sedmiček a druhého řezáku.

Lebka mohla být z větší části proměřena:

délka lebky /1/	162	šířka lebky /8/	132
min. šířka čela /9/	89	max. šířka čela /10/	110
aurikulární šířka /11/	105	nadušní výška /20/	101
obvod lebky /23/	462	příčný oblouk /24/	289
podélný oblouk /25/	330	čelní oblouk /26/	115
temenní oblouk /27/	118	týlní oblouk /28/	96
čelní tětiva /29/	109	temenní tětiva /30/	103
týlní tětiva /31/	83	horní šířka obl. /43/	89
bizagomatická šířka /45/	107?	šířka střed. obličejce /47/	87
výška horního obl. /48/	50	šířka očnice /51/	34
výška očnice /52/	29	šířka nosu /54/	23
výška nosu /55/	35	i. délkošírkový /11/	81,5
i. transv. frontop. /113/	67,4	i. horního obličejce /139/	46,7
i. očnice /142/	85,3	i. nosu /148/	65,7

Podle velikosti indexů je lebka brachykranní, metriometopní, euryénní, hypsikonchní a hyperchamaerrhinní.

Kinderschädel aus einem Grab in Stará Břeclav /Bez. Břeclav/. In dem Grab mit mittelburgwallzeitlicher Keramik in der Vinohradní Gasse war ein nur gering beschädigter Schädel eines ungefähr im Alter von 7 Jahren verstorbenen Kindes beigesetzt.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM SLOVANSKÝCH HROBŮ U TVAROŽNÉ

/okr. Brno-venkov/

Miloš Čižmář, Kateřina Geislerová, Ivo Rakovský, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 20; Tab. 5,6/

Na jaře roku 1979 byly ohlášeny nálezy kostrových hrobu, porušených při hloubení vodovodní rýhy severně obce Tvarožná, okr. Brno-venkov. Lokalita se nachází na mírném jižním svahu, na mapě 1:5000 4-0 Brno v prostoru určeném 2,5 cm od J s.č. a 23 cm od Z s.č. Zjistili jsme celkem 8 více či méně porušených kostrových hrobů. Pohřby byly uloženy v natažené poloze hlavou k západu. Ve dvou hrobech byly zjištěny zbytky dřevěného obložení, dokladem vnitřní konstrukce u jednoho hrobu, hlubokého 240 cm, byly kúlové jámy, umístěné v rozích. Z nálezů byly získány vaječné skořápky, železné nože, sekery, koplí, železné kování vědra a keramika. Hroby, které patrně souvisejí s nálezem slovanského hrobu z roku 1935 /NZ čj. 1086/45/, lze datovat do střední doby hradištní.

Dále jsme v rýze zjistili zbytky dvou menších objektů s nevýrazným materiálem, datovatelným do halštatského období.

Rettenungsgrabung slawischer Gräber bei Tvarožná /Bez. Brno-venkov/. Es wurden 8 mehr oder weniger gestörte Skelettgräber untersucht. Die Bestattungen waren in Strecklage mit dem Kopf nach Westen beigesetzt. In zwei Gräbern wurde eine Holzverschalung festgestellt, ein Beleg der Innenkonstruktion, bei einem 240 cm tiefen Grab waren in den Ecken angebrachte Pfosten-gruben. Von den Funden hat man Eierschalen, eiserne Messer, Äxte, Lanzen spitzen, eiserne Eimer -

beschläge und Keramik gewonnen. Die Gräber, die vermutlich mit dem Fund eines slawischen Grabes aus dem Jahre 1935 /FB Prot. 1086/45/ zusammenhängen, kann man in die mittlere Burgwallzeit datieren.

Ferner stellten wir Überreste von zwei kleineren Objekten aus der Hallstattzeit fest.

SLOVANSKÁ OSADA U OSEKU NAD BEČVOU

/okr. Přerov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Členové Kroužku dopisujících členů ČSSA v Příboře zjistili novou slovanskou osadu na katastru obce Osek /okr. Přerov/. Lokalita se nachází na první pravobřežní terase řeky Bečvy jižně od polní cesty Lipník - Osek a svým západním okrajem navazuje na první domky vlastní osady. Mimo slovanskou keramiku z 8.-9. stol., která převažuje, byly nalezeny úlomky lineární keramiky a keramiky lidu popelnice - vých polí. Osada svou polohou navazuje na rozsáhlý sídelní komplex pravobřežní terasy Bečvy jihozá - padně od Lipníka /trati - Haškovec, Nová Chmelnice/.

Literatura:

J. Pavelčík, Osada lidu s lineární keramikou u Lipníku /okr. Přerov/, PV 1974, Brno 1975, 11-12.

J. Pavelčík, Další nálezy z "Nové Chmelnice" u Lipníku. PV 1975, Brno 1977, 99.

J. Pavelčík, Siedlung der Träger mit Linearbandkeramik bei Lipník, PV 1977, Brno 1980, 22.

Slawische Niederlassung bei Osek nad Bečvou /Bez. Přerov/. Am östlichen Rande der Gemeinde hat man eine slawische Niederlassung aus dem 8. - 9. Jahrhundert, ferner eine linearbandkeramische und aus dem Zeitabschnitt der Urnenfelderkultur festgestellt. Die Niederlassungen knüpfen an den Siedlungskomplex, der sich südwestlich von Lipník n/Beč. auf der ersten rechten Terrasse der Bečva befindet.

VÝZKUM HRADIŠŤ "PETROVA LOUKA" U STRACHOTÍNA A "VYSOKÁ ZAHRAHA" U DOLNÍCH VĚSTONIC V ROCE 1979

/okr. Břeclav/

Zdeněk Měřínský, AÚ ČSAV Brno

Na hradišti "Petrova louka" jsme se po předchozích výzkumech v letech 1948, 1956, 1960, 1967 a 1975-1976 pokusili vytypovat vhodná místa pro větší plošné odkryvy¹. K tomuto účelu bylo použito geofyzikálních měření magnetometrií, geoelektrikou a mělkou refrakční seizmikou. Na vhodných plochách pak byly provedeny ověřovací archeologické odkryvy. Všechny archeologické i geofyzikální výzkumné práce se soustředily do severozápadního rohu hradiště, kde již I.L. Červinka a po něm i J. Poulík předpokládali hlavní kumulaci osídlení².

V severozápadní části hradiště v prostoru východně od silnice Strachotín-Dolní Věstonice byly geofyzikálními metodami proměřeny plochy 96 x 50 m /plocha A/ a 50 x 75 m /plocha B/. Na základě výsledků geofyzikálních prací byla navržena část plochy A k ověření plošným archeologickým výzkumem. Bylo zjištěno, že příčinou kladných anomálií ΔT je v tomto úseku příkop široký 9 - 10 m se zbytky valu na vnitřní straně. Výzkum tohoto objektu nebyl dosud z časových důvodů ukončen, ale získaný materiál a celková situace naznačují, že zde v 9. století stával velkomoravský opevněný dvorec. Tuto hypotézu bude nutno ověřit dalším geofyzikálním a archeologickým výzkumem plánovaným na rok 1980.

V úseku mezi silnicí a zbytky valového opevnění v severozápadním rohu hradiště jsme po předchozích geofyzikálních měřeních na ploše 45 x 15 m /plocha C/ uskutečnili plošný odkryv o rozsahu 5 x 15 m a 5 x 10 m. Jižním směrem byl protažen 15 m dlouhou a 1 m širokou sondou. V sondě jsme zachytili příkop široký zhruba 8 - 9 m. Další výzkum příkopu nemohl být v důsledku vysoké hladiny spodní vody

proveden. Pravděpodobně se jedná o pokračování fortifikace z plochy A.

Kromě výše jmenovaných geofyzikálních měření a následujících archeologických zjišťovacích odkryvů jsme znovu otevřeli valové opevnění hradiště v jeho nejzachovalejší západní části. Pro ověření celkové situace jsme jižním směrem navázali na řez B. Novotného z roku 1967³. Vzhledem k nepřízni počasí a vysokému stavu hladiny spodní vody nemohl být výzkum valu ukončen a souhrnně vyhodnocen. Poznatky získané během výzkumu ukázaly, že v horní části se konstrukce tělesa valu z jílovitopísčitého materiálu, zbytky kamenné plenty a její rozpad klesající do příkopu před valem shodovaly s tím, co již zjistil B. Novotný v roce 1967. Zajímavé poznatky však přinesl výzkum pohřbeného horizontu pod nasýpaným tělesem valu. Tento pohřbený humusovitý horizont je datován keramikou s kalichovitými prožlabenými okraji do 2. pol. 9. až na poč. 10. století. Do vrstvy pod nasýpaným tělesem valu se mělce zahlubovala propálená úprava, kterou lze interpretovat buď jako úpravu podlahy srubu z velkomoravského období, nebo může - me uvažovat i o souvislosti tohoto objektu s valovým opevněním. Spodní část humusovitého horizontu pod přepálenou úpravou obsahovala zlomky keramiky kultury se zvoncovitými poháry a mezolitickou štípanou industrií.

Archeologický i geofyzikální průzkum hradiště "Petrova louka" u Strachotína naznačil v uplynulé sezóně velice slibné perspektivy dalšího výzkumu lokality. Poznatky, jež přinesly dosud neukončené odkryvy a geofyzikální měření, popisovaná v této předběžné zprávě, budou v dalších letech jistě upřesněny a rozšířeny o mnoho nových zjištění a přispějí snad k definitivnímu určení funkce a postavení hradiště "Petrova louka" ve velkomoravském období.

Na hradišti "Vysoká zahrada" u Dolních Věstonic byla pro výzkum vybrána plocha 15 x 25 m v severozápadní části lokality. Byl na ní skryt povrchový horizont naplavených kalových jílu a písku, který dosahoval mocnosti 60 - 100 cm. Pod nimi se již objevila černá kulturní vrstva, datovaná do mladohradištního období. Vzhledem k vysoké hladině spodní vody nemohl výzkum dále pokračovat a bude ukončen až v roce 1980.

Poznámky:

- 1 Srov. V. Hašek - Z. Měřínský, Aplikace geofyzikálních metod a výzkumné práce na hradišti "Petrova louka" u Strachotína /okr. Břeclav/ v roce 1979, Sborník referátů konference Metodologické problémy čs. archeologie v Liblicích roku 1979, v tisku.
- 2 I. L. Červinka, Slované na Moravě a říše Velkomoravská, Brno 1928, 93; J. Poulík, Staří Moravané budují svůj stát, Gottwaldov 1960, 124.
- 3 B. Novotný, Záchraný výzkum na hradišti "Louka sv. Petra" u Strachotína /okr. Břeclav/, PV 1967, Brno 1968, 90-92.

Grabung des Burgwalles "Petrova louka" bei Strachotín und "Vysoká zahrada" bei Dolní Věstonice im Jahre 1979 /Bez. Břeclav/. In der Saison 1979 wurden im nordwestlichen Teil des Burgwalles "Petrova louka" bei Strachotín drei grössere Flächen ausgewählt, auf denen geophysikale Messungen verliefen. Archäologisch hat man vorläufig einen Teil der Fläche A beglaubigt, wo eine anomale Zone ΔT festgestellt wurde, die, wie sich erwies, ein 9 - 10 m breiter Graben mit Wallüberresten auf der Innenseite ist. Die Grabung dieses Objektes ist bisher nicht beendet, aber das gewonnene Material und die Gesamtsituation deuten die Möglichkeit an, dass hier im 9. Jahrhundert ein grossmährisches Gehöft stand. Diese Hypothese wird man jedoch durch eine weitere Grabung beglaubigen müssen, ähnlich wie die Fläche B, die bisher bloss mit geophysikalischen Methoden untersucht wurde. Auch auf der Fläche C zwischen der Strasse und dem Wall in der nordwestlichen Ecke des Burgwalles erfassten wir einen 8 - 9 m breiten Graben, der wahrscheinlich die Fortsetzung der Fortifikation von Fläche A ist.

Die weiteren Grabungsarbeiten auf der Lokalität konzentrierten sich auf die Neueröffnung der Wallbefestigung südlich von dem im Jahre 1967 durch B. Novotný durchgeführten Schnitt. Die Terrainsituation stimmte hier mit den Feststellungen aus dem Jahre 1967 überein und dazu noch gelang es uns aufgrund der gefundenen Keramik die Schicht des begrabenen Horizontes unter dem Wallkörper in die 2. Hälfte des 9. bis in den Beginn des 10. Jahrhunderts zu datieren.

Auf dem Burgwall "Vysoká zahrada" bei Dolní Věstonice wurde vorläufig nur auf einer Fläche von 15 x 25 m die Oberflächenschicht der Schlamm-Mergel und des 60 - 100 cm mächtig angeschwemmten Sandes abgenommen. Die Grabung der beiden Lokalitäten wird im Jahre 1980 fortsetzen.

Ladislav Págo, AÚ ČSAV Brno

Znalost chemického složení kovových předmětů z archeologických výzkumů má podstatný význam zejména pro nálezy, pocházející z nejstarších kulturních období. Avšak bližší poznání materiálu, použité suroviny, způsobu výroby, technologie či proveniencie kovu nebo hotových výrobků je jistě důležité i pro hodnocení období mladších.

Je známo, že v různých etapách vývoje lidské společnosti se mění způsob výroby, přípravy materiálu i používání surovin. Tyto poznatky spolu s dalšími mohou vést k přesnějším vyslovení některých závěrů při hodnocení jak jednotlivých výrobků nebo materiálových skupin, tak i pro komplexní hodnocení určitého časového úseku nebo období. Chemický výzkum napomáhá tedy proniknout blíže do některých oblastí dávné lidské činnosti.

Nejspolehlivější metoda k rychlému a přesnému určení chemismu kovových výrobků je bezpochyby spektrální analýza, při níž se zachytí i velmi nepatrné příměsi prvků. Předností této fyzikální metody, vyhovující zejména archeologickým předmětům, je zanedbatelná spotřeba materiálu k analýze. Je pochopitelné, že analýzy co největšího počtu předmětů i různých lokalit mohou přinést zásadní poznatky při studiu dané problematiky.

V následující tabulce jsou uvedeny výsledky spektrální analýzy kovových záušnic z Olomoucka.

Z uvedené tabulky vyplývá, že záušnice byly vyrobeny ze slitiny mědi /Cu/ a zinku /Zn/, kteréžto prvky tvoří podstatné /hlavní/ množství obsažených prvků. Z dalších zjištěných prvků je ve větším množství zastoupen cín /Sn/, vyskytující se v proměnlivých množstvích /od 1 % výše/. Olovo /Pb/ ve srovnání s cínem je většinou v relativně menší koncentraci /s obsahem kolem 1%/. Prvky zařazené do skupiny "vedlejší množství" se vyznačují běžnými kvanty a jsou pro hodnocení většiny předmětů celkem bezvýznamné. Jde především o prvky např. vápník /Ca/, hořčík /Mg/ a křemík /Si/, které se vyskytují často jako prvky sekundární a mohou se do předmětů dostat z půdního prostředí.

Přítomnost železa /Fe/ může nasvědčovat tomu, že měď byla vyrobena z měděného kyzu, např. chalcopyritu /CuFeS₂/. Ostatní obsažené prvky, jako např. nikl /Ni/, stříbro /Ag/, arzén /As/, hliník /Al/, vizmut /Bi/, mangan /Mn/ a antimon /Sb/ jsou zastoupeny poněkud více ve stopovém množství a tvoří doprovodné prvky základního kovu t.j. mědi, případně jiného kovu, použitého k výrobě slitiny. Spektrální analýza byla zaměřena i na ostatní charakteristické prvky mědi resp. její slitiny. U většiny analyzovaných předmětů nebyly zjištěny prvky např. zlato /Au/, kobalt /Co/, tellur /Te/, chrom /Cr/ a fosfor /P/.

Svým chemickým složením se od ostatních záušnic poněkud odlišuje záušnice z Prostějova, inv. číslo G 5773, obsahující menší množství olova a dále pak kobalt, který se nevyskytuje u žádného jiného předmětu. Záušnice z Bolelouce, inv. č. VMO 6936 neobsahuje arzén, čímž se rovněž liší svým chemickým složením od ostatních předmětů. Některé záušnice např. z Kníniček, z Bolelouce a z Prostějova byly analyzovány z různých míst povrchu kovu, jak pro posouzení homogenity materiálu a použité suroviny, tak také pro ověření rozdílů složení barevných odchylek povrchu předmětů. Je zřejmé, že různá místa vykazují prakticky stejné chemické složení, takže možno usuzovat na celkem homogenní slitinu.

Povrch některých záušnic se jevil barevně odlišně a svým vzhledem připomínal pozlacenou bronz. Jak však bylo na různých místech povrchu předmětů spektrální analýzou potvrzeno, stopy zlata nebyly zjištěny. Použitá surovina k výrobě záušnic je tedy slitina mědi a zinku s přídavkem cínu a olova, což svým složením připomíná spíše mosaz. Různý obsah uváděných prvků ve slitině může způsobit i barevnou odlišnost kovového povrchu a to do červena, připomínající barvu kovové mědi nebo do zlatova, odpovídající spíše mosazi. Posuzování kovového vzhledu rozumí se samozřejmě po chemickém odstranění oxidů či jiných korozních produktů mědi nebo její slitiny.

Vzhledem k tomu, že analyzované kovové předměty byly vyrobeny ze slitiny mědi s jinými kovy, nelze je posuzovat z hlediska proveniencie základního kovu, avšak z celkového chemického složení předmětů možno případně stanovit provenienci hotových výrobků, t.j. výrobní oblast, výrobní dílny a podobně.

Závěrem možno konstatovat, že chemické složení předmětů, zjištěné emisní spektrální analýzou odpovídá slitině mědi, obsažené v semikvantitativním odhadu v množství kolem 70 % a zinku v proměnlivých množstvích kolem 10 % /> 10 % i < 10%/, s příměsí cínu a olova v množstvích kolem 1% i více procent. Ostatní prvky jako např. železo, nikl, vápník, hořčík a křemík jsou prvky přítomné ve vedlejších množstvích, stříbro, arzén, hliník, vizmut, mangan a antimon představují pak prvky stopové. Zlato, kobalt, tellur, chrom a fosfor nebyly spektrální analýzou prokázány.

Uvedenému složení odpovídají záušnice, označené v tabulce číslem analýzy 1 - 6, poněkud odlišné složení vykazují záušnice číslo analýzy 7 - 8, neobsahující arzén, a záušnice s číslem analýzy 9 - 10, lišící se obsahem kobaltu, menším množstvím zinku a jiným poměrem cínu a olova.

Použité zařízení a pracovní podmínky:

Spektrograf: Q 24

Generátor: UBI 1, jiskra

Napětí: 12 kV

Elektroda: C - spektrálně čistá

Vzdálenost elektrod: 5 mm

Filtr: třístupňový

Expozice: 51 sek. bez předjiskření

Spektrální deska: Agfa

Spektrální analýzy záušnic

Tabulka 1.

Číslo analýzy:	Lokalita, inv. číslo poznámka:	Podstatné množství: / > 10 % /	Podřadné množství / 0,1 - > 1% /	Vedlejší množ.: / 0,01 - < 0,1% /	Stopové množ.: / < 0,01 % /	Negativní /nebo přeglumatické/ prvky
1	Kníničky, P 722/64 průměr drátu 2 mm	<u>Cu</u> , Zn	<u>Sn</u> , Pb, <u>Fe</u>	Ni, <u>Ca</u> , Mg, Si	Ag, As, Al, Bi, Mn, Sb	Au, Co, Te, Cr, P
2	Kníničky, P 722/64 průměr drátu 1,8 mm	<u>Cu</u> , Zn	<u>Sn</u> , Pb, <u>Fe</u>	Ni, <u>Ca</u> , Mg, Si	Ag, As, Al, Bi, Mn, Sb	Au, Co, Te, Cr, P
3	Kníničky, P 722/64 průměr drátu 2 mm	<u>Cu</u> , Zň	<u>Sn</u> , Pb, <u>Fe</u>	Ni, Ca, Mg, Si	Ag, As, Al, Bi, Mn, Sb	Au, Co, Te, Cr, P
4	Hanovice, L 6913, L 6914	<u>Cu</u> , Zn	<u>Sn</u> , Pb, <u>Fe</u>	Ni, Ca, Mg, Si	Ag, As, Al, Bi, Mn, Sb	Au, Co, Te, Cr, P
5	Doubravice-Mitrovice P 780/64	<u>Cu</u> , Zn	<u>Sn</u> , Pb, <u>Fe</u>	Ni, Ca, Mg, Si	Ag, As, Al, Bi, Mn, Sb	Au, Co, Te, Cr, P
6	Držovice, G 5787	<u>Cu</u> , Zn	<u>Sn</u> , <u>Pb</u> , <u>Fe</u>	Ni, Ca, Mg, Si	Ag, As, Al, Bi, Mn, Sb	Au, Co, Te, Cr, P
7	Bolelouc, VMO 6936	<u>Cu</u> , Zn	Sn, Pb, <u>Fe</u>	Ni, Ca, Mg, Si	Ag, Al, Bi, Mn, Sb	As, Au, Co, Te, Cr, P
8	Bolelouc, VMO 6936	<u>Cu</u> , Zn	Sn, Pb, <u>Fe</u>	Ni, Ca, Mg, Si	Ag, Al, Bi, Mn, Sb	As, Au, Co, Te, Cr, P
9	Prostějov, G 5773	<u>Cu</u> , <u>Zn</u>	<u>Sn</u> , <u>Pb</u> , <u>Fe</u>	Ni, <u>Ca</u> , Mg, Si	Ag, As, Al, Bi, Sb, Co	Au, Te, Mn, Cr, P
10	Prostějov, G 5773	<u>Cu</u> , Zn	Sn, Pb, <u>Fe</u>	Ni, <u>Ca</u> , Mg, Si	Ag, As, Al, Bi, Mn, Co, Sb	Au, Te, Cr, P

Vysvětlivky k tabulce: > = větší než uvedené číslo, < = menší než uvedené číslo
Podířzený prvek nepřerušovanou čarou představuje vyšší obsah v dané skupině prvků,
přerušovaná čára značí relativně menší obsah v uvedené skupině.

Analyzované předměty byly použity přímo jako elektroda. Semikvantitativní vyhodnocení jednotlivých prvků bylo provedeno srovnáním intenzity zčernání spektrálních čar analyzovaných vzorků a standardního vzorku o známém chemickém složení.

Spektralanalysen späburgwallzeitlicher Schläfenringe aus der Umgebung von Olomouc. Für die komplexe Bewertung archäologischer Metallfunde hat eine wesentliche Bedeutung die Kenntnis der chemischen Zusammensetzung. Sie zielt zu einer näheren Erkenntnis des Materiales oder des benützten Rohstoffes, der Herstellungsart, Technologie, eventuell der Provenienz des Metalles oder der fertigen Produkte u.a. Während in den ältesten Kulturabschnitten vor allem der Ursprung der Rohstoffe verfolgt wird, konzentriert sich die Aufmerksamkeit in den jüngeren Zeitabschnitten hauptsächlich auf den Vergleich des Chemismus der Gegenstände, die von verschiedenen archäologischen Lokalitäten stammen. Aufgrund dieser Erkenntnisse können dann die gegenseitigen Beziehungen zwischen den einzelnen Gegenständen sowie den Fundorten beurteilt, eventuell die Produktionsgebiete oder Werkstätten bestimmt werden.

Zum Vergleich der chemischen Ähnlichkeit wurden späburgwallzeitliche Schläfenringe von sechs verschiedenen Lokalitäten um Olomouc spektral analysiert. Aus den Ergebnissen der Analysen geht hervor, dass die Schläfenringe aus einer Legierung von Kupfer /Cu/ und Zink /Zn/ als Hauptelemente hergestellt waren, von den weiteren sind dann in einer relativ kleineren prozentuellen Vertretung /von 1% höher/ Zinn /Sn/ und Blei /Pb/ enthalten. Elemente z. B. Kalzium /Ca/, Magnesium /Mg/, Silizium /Si/ und Eisen /Fe/ sind meistens typisch für das Bodenmilieu, von wo sie in die Gegenstände leicht gelangen. Eisen jedoch könnte auch als Begleitelement des Kupfers sein, verarbeitet z. B. aus Kupferkies. Die übrigen Elemente, wie Nickel /Ni/, Silber /Ag/, Arsen /As/, Aluminium /Al/, Wismut /Bi/, Mangan /Mn/ und Antimon /Sb/ kommen meist in Spuren Mengen vor und bilden Begleitelemente des Grundmetalles. Bei den meisten analysierten Gegenständen wurden Elemente Gold /Au/, Kobalt /Co/, Tellur /Te/, Chrom /Cr/ und Phosphor /P/ nicht festgestellt.

Aus den Ergebnissen der Spektralanalysen sowie durch den gegenseitigen Vergleich der Gegenstände von verschiedenen Fundorten kann festgestellt werden, dass sich von den übrigen Schläfenringen der Schläfenring aus Prostějov etwas unterscheidet, der Kobalt und eine kleinere Menge von Blei enthält und auch der Schläfenring aus Bolelouc /Inv. Nr. VMO 6936/, der kein Arsen enthält.

Es wurde auch eine Prüfung der Homogenität des Materiales vorgenommen. Die von verschiedenen Stellen der Gegenstände analysierten Proben wiesen grösstenteils eine gleiche chemische Zusammensetzung auf. Bei einigen Gegenständen schien die Oberfläche als vergoldet, bei der Analyse hat man jedoch Gold in keinem einzigen Falle nachweisen können. Der zur Herstellung der Schläfenringe benützte Rohstoff ist also eine Legierung von Kupfer und Zink mit einem Zusatz von Zinn und Blei, was durch seine Zusammensetzung eher an Messing erinnert.

Zum Abschluss kann zusammengefasst werden, dass der zur Herstellung von Schläfenringen benützte Rohstoff einer Legierung von Kupfer in einer Menge von ungefähr 70% entspricht und Zink, in einer Menge von ca. 10% vertreten ist, der Zusatz von Zinn und Blei kommt in einer Menge von ungefähr 1 - > 1% vor. Die übrigen Elemente sind bei Gegenständen nur in Neben- oder Spuren Mengen enthalten /siehe Taf. 1/.

VÝZKUM NA HRADISKU CHOTĚBUZ-PODOBORA U ČESKÉHO TĚŠÍNA V ROCE 1979

/okr. Karviná/

Pavel Kouřil, AÚ ČSAV Brno

/Tab. 7/

V roce 1978 započal z iniciativy OVM v Českém Těšíně a za spolupráce AÚ ČSAV v Brně - expozitura Opava, výzkum hradiska Chotěbuz - Podobora /kat. úz. Louky nad Olší - Karviná 9, okr. Karviná / vzdáleného ca 5 km ssz. od Českého Těšína.

Hradisko je situováno na východním okraji Louckého lesa /jižní část katastru obce, nadm. výška 254,15 - 284,53 - měřeno na valesch/ na ostrožně, celkem prudce se svažující k potoku /dříve mlýnský náhon/ zvanému lidově "Mlýnka". Řeka Olše, která v minulosti protékala u paty východního svahu hradiska a jejíž koryto změnilo svůj průběh na počátku 18. stol., je nyní vzdálena 500 - 700 m a tvoří hranici s PLR. Je orientováno ve směru SV - JZ a v maximální míře využívá terénní konfigurace, především přírodních koryt ve šterkovité terase Olše, pro svoji obranyschopnost. Je trojdílné, max. délky 400 m a max. šířky 110 m, přičemž každá část, zejména vlastní hrad - akropole a první předhradí /střední pásáž/, které jsou velmi dobře opevněné, tvoří v podstatě samostatnou jednotku; první i druhé předhradí, vůči akropoli i ve vzájemné geografické poloze, schodovitě klesá.

Nejstarší zmínky o lokalitě pochází od F. Popiołka /1913/, 1916/¹ a ing. V. Kargera /1917/². Ti zde také prováděli první sběry a patrně i sondy; v době okupace zde sondoval i ing. Rosenfeld /1941 - 1943/. V letech 1952 a 1954 prováděl na hradisku zjišťovací výzkum dr. L. Jisl; výsledky jeho bádání byly publikovány poměrně velmi stručně, k podrobnějšímu rozboru materiálu a jeho vyhodnocení se již nedostal³.

V červenci r. 1978 byl tedy zahájen zjišťovací výzkum sondážního charakteru, který měl v této své první fázi ověřit některé starší poznatky, získané na hradisku na počátku století a v 50. letech. Výzkumné práce se soustředily především na ploše akropole a prvního předhradí. Z důvodů ověření stratigrafické situace byla prodloužena původní Jislova sonda /1952/ na obou koncích, tedy ve směru SV - JZ, na akropoli. Celkem bylo položeno pět sond, zachyceno deset objektů, prokopaná plocha činila 85 m². Zjištěná stratigrafická situace a předběžný rozbor nálezů potvrdily zbudování a osídlení hradiska lidem lužické kultury popelnicových polí /H B-C/D/, především pak ověřily slovanské osídlení v 8. - 11. stol.

Na základě uvedených výsledků bylo přistoupeno v r. 1979 k systematickému plošnému odkryvu /Tab. 7:1/. Výkopové práce probíhaly v areálu vlastní hradu, v místech, kde geofyzikální měření /metoda odporového profilování/ indikovalo možnost existence kamenné destrukce v hloubce 50 - 60 cm. Byla odkryta plocha 100 m², tedy čtyři čtverce rozměrů 5 x 5 m / +5/+20, +10/+20, +5/+25, +10/+25/ v zaměřené čtvercové síti orientované podle světových stran. Ukázalo se, že geofyzikální měření reagovalo na vrstvu říčního štěrku /drobné oblázky a valounky/, která měla účel vyrovnávací a odvodňovací. Tato vrstva byla různě mocná a začínala již od hloubky 15 - 20 cm, směrem východním, tedy k hraně svahu, mohutněla a dosahovala zde hloubky 60 - 70 cm. Byla slovanského původu a spočívala na pravěké vrstvě mocné až 80 cm, takže rostlý terén se zde objevil ve 130 - 140 cm.

Zachycení slovanských objektů v tomto štěrkovitém terénu bylo dosti obtížné, neboť se výrazně projeví a rýsovaly až na šedožluté kompaktní pravěké vrstvě v hloubce 60 - 70 cm. Zatím všechny zjištěné objekty byly patrně hospodářského a výrobního charakteru a ve své výplni obsahovaly mimo jiné keramičku převážně 9. - 10. stol.; celkově lze získaný materiál vročit do 8. - 11. stol. Želených předmětů i osteologického materiálu bylo získáno velmi malé množství, za zmínku stojí kompletní žerno velmi dobře opracované a zachovalé, nalezené v objektu č. 15. Pravěké osídlení bude zkoumáno příští sezónu.

Poznámky:

- 1 F. Popiołek, *Dzieje Śląska Austriackiego*, Cieszyn 1913, 29 - 29; *Dzieje Cieszyna*, Cieszyn 1916, 1 - 3.
- 2 V. Karger, *Kurzer Bericht über Vorgeschichtsforschung, prähistorische Funde und Grabungen in Osterr.-Schlesien*, ZGKO 12, 1917, 140.
- 3 L. Jisl, *Slovanský kmen Holasiců ve světle archeologických nálezů*, ČSM II 1952, serie B, 49 - 52; *Zpráva o výzkumu hradiště "Starý Těšín" v r. 1952*, in: *Zprávy Okresního musea v Českém Těšíně*, duben 1954; *Zpráva o výzkumu hradiště "Starý Těšín" r. 1954*, in: *Zprávy Okresního musea v Českém Těšíně*, leden 1957/13; *Bourgwall "Starý Těšín" à Podobora /Moravie/*, in: *Investigations archéologiques en Tchécoslovaquie*, Prague 1966, 241 - 242.

Grabung des Burgwalles Chotěbuz - Podobora bei Český Těšín im Jahre 1979 /Bez. Karviná/. Der Burgwall Chotěbuz - Podobora ist dreiteilig /max. Ausmasse 400 x 110 m / und befindet sich ungefähr 5 km n.w. von Český Těšín, Bez. Karviná, in einer Entfernung von 500 - 700 m vom linken Ufer des Flusses Olše, der die Grenze mit Polen bildet.

Die ersten Erwähnungen von diesem sind aus dem Beginn des Jahrhunderts /1913 - 1917/, in den Jahren 1952 und 1954 führte hier Dr. L. Jisl eine Feststellungsgrabung durch.

Im Jahre 1978 trat das Heimatkundliche Bezirksmuseum in Český Těšín in Zusammenarbeit mit dem AÚ ČSAV in Brno - Expositor Opava zu einer Sondage- und schliesslich im Jahre 1979, zu einer systematischen archäologischen Grabung heran.

Die stratigraphischen Feststellungen und die vorläufige Analyse der Funde bestätigten die Errichtung und Besiedlung des Burgwalles mit den Trägern der Lausitzer Urnenfelderkultur /H B-C/D/, vor allem dann beglaubigten sie eine slawische Besiedlung im 8. - 11. Jahrhundert.

HRAD CVILÍN - PŘEDSUNUTÉ OPEVNĚNÍ

/okr. Bruntál/

Pavel Kouřil, AÚ ČSAV Brno

Přibližně 2,5 km ssz. od vsi Úvalno se nachází předsunuté opevnění hradu Cvilína /Šelenburku/, vzniklého patrně ve 3. čtvrtině 13. stol.

Vlastní jádro má tvar nepravidelného kruhu o průměru 28 - 29 m a obklopuje je příkop široký 8,5 m a val /místa již dosti setřelý/ 10 m široký; terén kolem celé vnější paty valu poměrně povlovně klesá, pouze na straně ssz. je v rovině.

Položením několika malých sond bylo zachyceno jen málo keramických zlomků oboustranně polévané keramiky /některé kusy zdobeny kukačkou/, kterou lze rámcově klást do 17. - 18. stol. Tomuto datování by celkem odpovídaly i historické zprávy, které hovoří o zániku hradu v průběhu třicetileté války, některé udávají dobu zániku již v průběhu 16. stol.¹ Lokalita byla zaměřena a zakreslena.

Poznámka:

- 1 L. Hosák, Místní jména na Moravě a ve Slezsku I, Praha 1970, 149; A. Turek, Místopisný rejstřík obcí severomoravského kraje I, Opava 1974, 79.

Burg Cvilín - vorgeschobene Befestigung /Bez. Bruntál/. Ungefähr 2,5 km nnw. von dem Dorfe Úvalno /Bez. Bruntál/ befindet sich die vorgeschobene Befestigung der Burg Cvilín /Šelenburk/, die vermutlich im dritten Viertel des 13. Jahrhunderts entstanden ist.

Der eigentliche Kern hat die Form eines unregelmässigen Kreises im Durchmesser von 28-29 m und ist von einem 8,5 m breiten Graben und einem 10 m breiten Wall umgeben.

Durch kleinere Sonden hat man keramisches Material gewonnen, das man rahmenhaft in das 17. - 18. Jahrhundert legen kann.

STŘEDOVĚKÝ HRÁDEK V ZÁVADĚ

/okr. Opava/

Pavel Kouřil, AÚ ČSAV Brno

Přibližně 250 m od vsi Závada na levé straně silnice z Bohuslavic v tzv. Panském lese /poblíž kóty 268,3/ se nachází kruhové opevnění, tvořené vlastním jádrem, dvěma příkopy a valem.

Sondou, položenou v severní části středního plateau, byl získán materiál, který lze rámcově vročit do 14. - 15. stol. Lokalita byla zaměřena a zakreslena.

Mittelalterlicher Hausberg in Závada /Bez. Opava/. Ungefähr 250 m von dem Dorfe Závada auf der linken Seite der Strasse aus Bohuslavice im sog. Panský Wald /nahe der Kote 268,3/ befindet sich eine kreisförmige Befestigung, durch den eigenen Kern, zwei Gräben und Wall gebildet.

Durch die im nördlichen Teil des mittleren Plateaus gelegte Sonde wurde Material gewonnen, das man rahmenhaft in das 14. - 15. Jahrhundert datieren kann. Die Lokalität wurde vermessen und gezeichnet.

STŘEDOVĚKÉ NÁLEZY ZE ZÁMKU BRUNTÁL

/okr. Bruntál/

Pavel Kouřil, AÚ ČSAV Brno

V souvislosti se statickými zjištěními, prováděnými v areálu bruntálského zámku, byla v červnu 1979 na jeho nádvoří u stěny kaple položena sonda rozměrů 2 x 1 m. V hloubce 80 cm a ve vzdálenosti ca 1 m od základové stěny kaple se narazilo patrně na střední pasáž kamenného klenebního pasu, jakožto základové konstrukce nějaké starší středověké stavební fáze.

Intaktního podloží nebylo dosaženo, materiál získaný ze zásypu můžeme vročit převážně do 15. - 16. stol. /také střep loštické keramiky/, nejstarší zlomky snad již do druhé pol. stol. 13.¹ Z železných předmětů lze jmenovat fragment podkovy a svícnu.

Poznámka:

1 S. Bříza, Záchraný výzkum Bruntál - zámek 1976 /okr. Bruntál/, PV 1976, Brno 1978, 111.

Mittelalterliche Funde aus dem Schlosse Bruntál /Bez. Bruntál/. Im Zusammenhang mit den statischen Feststellungen, die im Areal des Schlosses von Bruntál durchgeführt wurden, hat man im Juni 1979 auf seinem Vorhofe bei der Wand der Kapelle eine Sonde im Ausmasse von 2 x 1 m gelegt. In einer Tiefe von 80 cm und in einer Entfernung von ca 1 m von der Grundmauer der Kapelle stiess man vermutlich auf die mittlere Passage eines steinernen Gewölbestreifens, als Grundkonstruktion irgendeiner älteren mittelalterlichen Bauphase.

Das intakte Liegende wurde nicht erreicht, das gewonnene Material aus der Aufschüttung können wir überwiegend in das 15. - 16. Jahrhundert datieren /auch einen Scherben der Loschitzer Keramik/, die ältesten Bruchstücke vielleicht schon in die zweite Hälfte des 13. Jahrhunderts¹. Von Eisengegenständen kann das Fragment eines Hufeisens und eines Kerzenleuchters genannt werden.

VÝZKUM DÓMSKÉHO NÁVRŠÍ V OLOMOUCI - 4. ETAPA

/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

/Obr. 21/

Od července 1979 do března 1980 trvala 4. etapa systematického výzkumu, který na olomouckém dóm - ském návrší provádí archeologické oddělení Krajského vlastivědného muzea v Olomouci v rámci restituice a zpřístupnění tamního románského paláce. Hlavní pozornost byla zaměřena na tyto otázky:

1/ Datování a interpretace zděného obdélníkového půdorysu 21 x 8 m, zjištěného v r. 1975 severně od biskupského kostela, v prostoru gotického Rajského dvora a přilehlého ambitu mezi kostelem a románským palácem /V. Dohnal, Beendigung der Grabung des Paradieshofes bei dem Dom von Olomouc, PV 1975, Brno 1977, 74-75/,

2/ otázka podsklepení palácové budovy,

3/ stratigrafie terénu severně od románského paláce, v místě nynější kaple sv. Jana Křtitele,

4/ datování kaple.

Co se prvního problému týká, jeví se na základě posledních zjištění jako nejpravděpodobnější ze tří možností¹, uvažovaných po skončení výzkumu v r. 1975 /V. Dohnal, Mladohradištní pohřebiště na Olomoucku, AR, v tisku/ druhá eventualita, totiž že obdélníkový půdorys patří k paláci. V tomto případě by pak ovšem nešlo o uzavřenou budovu, protože to by nebylo vzhledem k její nepatrné vzdálenosti jak od kostela tak od paláce možné, ale o volný prostor, tedy jakýsi obdélníkový dvorek, vymezený vnitřními stěnami čtyř kolmo na sebe navazujících chodeb, situovaných mezi kostelem a palácem. Otevřená zatím však zůstává otázka, zda všechna čtyři chodbová křídla byla postavena záraz, anebo zda tento útvar vznikl postupným přistavováním jednotlivých chodeb.

Obě zbývající interpretace z r. 1975 jsou už za nynějšího stavu výzkumu málo pravděpodobná. Na přechodu prvního výkladu, že půdorys je pozůstatkem samostatné budovy, která předcházela románskému paláci, je krátkost času, kdy by tato poměrně rozsáhlá a podle dochovaného základu pevná stavba mohla existovat. Jestliže budeme datovat románský palác ve shodě s nynějšími umělecko-historickými rozbory k polovině 12 století² a zároveň vezmeme v úvahu, že hypotetická budova musela být mladší než zjištěné pohřebiště /srv. pozn. 1/, pak pro celé její trvání včetně stavby je k dispozici nanejvýš asi 100 let, ve skutečnosti však doba patrně mnohem kratší. Takto krátké trvání solidního a na významném místě postaveného objektu, který podle nálezové situace nezanikl žádnou náhlou katastrofou, je asi sotva možné.

Nepravděpodobný je i výklad, že budova vznikla, až když palác ztratil svoji původní funkci³. V tomto případě by musela být rozměrná, dobře stavěná budova vtěsnána do úzkého prostoru mezi pravděpo-
dobně už alespoň částečně devastovaným palácem a kostelem. Objekt by byl při pohledu od západu zakryt poměrně vysokou západní zdí někdejší chodby, která dodnes spojuje palác s kostelem. U takto umístěné stavby nejenže by byly velké problémy provozní, ale nevynikla by ani estetická hodnota díla a ztratil by se i veškerý vnější efekt, s nímž se při budování jistě ne nevýznamného objektu v sousedství biskupského kostela nepochybně počítalo.

To, že obdélníkový půdorys je časově blízký oběma sousedním románským budovám, totiž kostelu i paláci, naznačuje i výsledek horninového rozboru vzorku odebraných ze základových zdí zkoumaných architektur⁴. Při rozboru se ukázalo, že základy paláce, kostela i obdélníkového půdorysu jsou postaveny z hornin místního původu /drobový slepenec, droba a kulmská břidlice/ s příměsí opuky /spongilitu/, která je ve zdejších prostředích cizím prvkem. Naproti tomu v základovém zdivu objektu datovatelných do gotického období /lucemburská část hradební zdi, severní a západní zeď kaple sv. Jana Křtitele/ se opuka už nevyskytuje. Pouze v základech gotického ambitu, obklopujícího Rajský dvůr se opukové kameny objevily, což lze vysvětlit tím, že ambit má ve svých základech kámen z rozebraných zdí románských, kde kromě místních hornin byla i opuka. To jsme ostatně zjistili hned v r. 1975, neboť v některých opěrných pilířích gotického ambitu bylo vidět zlomky tesaných a zdobených opukových kamenů z románských objektů, jak jsou vezděny do základového zdiva. Četnost výskytu jednotlivých horninových druhů v základech srovnávaných zdí je zachycena na následující tabulce:

Objekt ^{5/}	počet vzorku	droba	drobový slepenec	kulmská břidlice	opuka, spongilit	vápenec mramor
kostel I	7	4	-	-	3	-
kostel II	11	1	6	4	-	-
palác I	22	17	-	-	5	-
palác II	15	8	-	2	4	1
obdél. půdorys I	31	18	-	-	13	-
obdél. půdorys II	19	11	-	-	8	-
hradba	11	3	1	7	-	-
ambit	9	-	8	-	1	-
kaple I	12	3	9	-	-	-
kaple II	10	5	5	-	-	-

Na druhou otázku, zda a do jaké míry je možno počítat s podsklepením palácové budovy, výzkum přinesl negativní odpověď. Platí to jak pro menší západní část půdorysu, kde jsme v r. 1975 při odkryvu Rajského dvora zjistili, že jsou zachovány hroby, které jsou starší než palác sám, tak i pro východnější část. Pod touto východnější částí jsme při severní zdi paláce založili sondu, která obnažila vnitřní /jižní/ líc zkoumané zdi. Obnažené zdivo je značně nepravidelné, takže je zřejmé, že zeď byla stavěna do vyhloubené rýhy. Rovněž sled vrstev na získaných půdních profilech prokazuje, že žádný suterénní prostor ani v této části budovy nikdy nebyl.

Stratigrafii terénu severně od románského paláce jsme zkoumali sondou vedenou napříč přes kapli sv. Jana Křtitele před oltárními stupni. Tato severojižní sonda sahala až na skalní podloží, které na jejím severním konci, t. j. u severní palácové zdi začíná v hloubce 500 cm pod úrovní kaple a severním směrem ještě klesá až na -620 cm. Severní zeď paláce je svojí jižní lící položena na podložní skále, jak ukázala zjišťovací sonda, založená u této jižní líce /v gotickém ambitu/. Severní líc však na skálu nesažá, protože právě v tomto místě se do skalního podloží zahlubuje nápadná asi 100 cm hluboká příkopovitá prohlubeň, vyplněná hnědošedou hlínou s eneolitickými střepy /kanelovaná kultura/. Vzhledem k tomu, že prohlubeň se nachází právě v místě, kde končí sídlištní areál a začíná krátký, prudký svah, končící pod domským návrším v inundaci ramene řeky Moravy, se zdá, že příkopovitá prohlubeň je součástí opevnění eneolitické osady, i když rozměry příkopu jsou velku skrovné. Věteřovské osídlení reprezentuje v tomto místě asi 80 cm silný horizont, jehož spodní polovinu tvoří vrstva červeně vypálené sprašové zeminy a horní část sypká šedoohnědá hlína. Nad věteřovským horizontem se v jižní části profilu dal rozpoznat asi

100 cm vysoký násyp z velmi kompaktní jílovité zeminy, obsahující množství šterku, který celému útvary dodával neobyčejně pevnosti. V řezu se násyp jevil jako bochníkovitý tvar bez datovacího materiálu, do něhož zasahoval základ románské palácové zdi. Násyp je překryt hlinitou kulturní vrstvou, v níž se kromě pravěkých stěpů objevily i nepřilíš početné nálezy slovanské. Hlinitý val zřejmě patří k věteřovskému osídlení. Horní hranice kulturní vrstvy je vyznačena hroudami žlutozeleného jílu, který upomíná na podobnou situaci na Rajském dvoře /i v některých okolních sondách/, kde právě takový jíl odděloval slovanskou kulturní vrstvu s keramikou 10. století od navážky, datované denárem Spytihněva II. /1055-1061/. Poněkud výš nad jílem se táhl pruh hrudek červeně vypálené hlíny a drobné úlomky opuky /spongilitu/, snad stopa známého požáru, jímž byl r. 1205 devastován kostel a patrně i sousední palácová budova. Zhru- ba v téže úrovni jsme poměrně často nacházeli drobné šnečí ulity⁶, podle nichž lze usuzovat na úroveň někdejšího povrchu, na nějž pak nasedá poslední hlinitá vrstva s keramikou 13. - 14. století. Výš byla už jenom vyrovnávací navážka, v horních vrstvách se značným množstvím stavební ssuti. Spodní hrani- ci navážky bylo možno sledovat podle výrazně odlišných hrud žluté spráše, ležících ve dvou horizontech nad sebou. Podle nejmladších stěpů, které se v navážce vyskytly, se tato terénní úprava dá datovat do prvních dvou až tří desetiletí 15. století.

Datování kaple sv. Jana Křtitele do druhé čtvrtiny 15. století je založeno jednak na uvedených stra- tigrafických pozorováních, jednak na zjištění, že severní /gotická/ zeď kaple stojí na starší hradební zdi, která souvisí se stavební činností markraběte Karla na olomouckém hradě⁷. To vyplynulo z výzku - mu v r. 1973, kdy jsme v sondě u románské kulaté věže zvané Barborka zjistili na obnažené vnitřní líci hradební zdi celkem tři stavební fáze: nejspodnější předgotického stáří, na ní hrubé zdivo, datované pražským grošem Jana Lucemburského /1310-1356/ do druhé poloviny 14. století a nejvýš pak část zdi z období tereziánské přestavby dómského opevnění. Hradební zeď, na níž stojí severní zeď kaple, se shoduje se střední fází v uvedené sondě u kaple Barborky a lze ji tedy i stejně datovat. Z toho plyne, že puvod zkoumané kaple nemůže sahat do dob před druhým velkým požárem biskupského kostela v r. 1262 nebo 1265, jak se o kapli uvažovalo dříve⁸, ale že jde o stavbu pozdněgotickou, jak už dřív naznačil V. Richter⁹. Na hradebním zdivu však nebyla postavena celá severní zeď kaple, ale jen její větší východní část, zatímco západní část tento pevný podklad nemá, ale spočívá na hlinitých vrstvách, jak jsme zjisti- li jinou sondou v r. 1973. Nestejný podklad severní zdi kaple byl později asi příčinou poklesu západního konce severní zdi, což se projevilo roztržením zdi u západního okraje druhého gotického okna /počítáno od západu/.

Kromě zjišťovací sondy ve východní části kaple, provedené v r. 1979 a jiné zjišťovací sondy v západ- ní části kaple z r. 1974, jsme provedli ještě plošný odkryv do hloubky 1 m po celé ploše kaple. /Nezkou- maný zůstal jen malý prostor na východním konci kaple, aby nebyla ohrožena stabilita masivního kamen- ného oltáře/. V kapli jsme zjistili celkem deset hrobů obrácených hlavou k západu. Hloubka hrobů se po- hybovala od 110 do 160 cm, pohřby byly uloženy v dřevěných rakvích na dně prostých hrobových jam vy- hloubených do vyrovnávací navážky. Pokud jsme mohli zjistit - tři hroby totiž byly částečně zničeny ba- rokním kanálem vedeným šikmo přes západní část kaple a čtvrtý hrob byl zničen druhotným výkopem - zemřelí měli ruce položeny někdy volně podél těla, jindy složeny do klína, anebo přeloženy přes trup. Podle antropologického určení¹⁰ byly tři hroby /nejbliž položené k oltáři/ ženské, ostatní mužské. Z hrobových nálezů jsou nejdůležitější tři mincovní nálezy v jednom ženském hrobě /hrob 1/ a nález tenké, dokulata obroušené břidlicové ploténky, upomínající na mincovní střížek, která ležela na pánvi dalšího ženského hrobu /hrob 2/. Podle numismatického určení¹¹ šlo o následující ražby: 1/ Čechy, Ferdi- nand I. /1526-1564/, bílý peníz jedn., stříbro, ve fragmentárním stavu zachovalosti - 2/Morava, Jošt, markrabě /1375-1411/, Brno, obd. 1391-1411, čtyřhranný haléř s malou šachovou orlicí, stříbro, váha 0,161 g, 13,7 x 14,2 mm - 3/ Dolní Rakousy, Albrecht V. /1411-1439/, Vídeň, falsum vídeňského feni - ku, část mince chybí, měď, váha 0,163 g, 10,6 x 12,6 mm. Hrob je datován Ferdinandovou mincí do 16. století, čímž je zároveň určena i doba, kdy se v kapli, postavené před více než sto lety teprve začalo pohřbívat. Ženské hroby, uložené před oltářem, se totiž zdají o něco starší než hroby mužské, které by- ly od oltáře dál. Naznačuje to ostatně i fakt, že třetí ženský hrob, který byl od oltáře nejdále byl ve své západní části zničen při ukládání hrobu mužského. Pokud se uložení mincí v hrobě týká, dvě mince se na- šly ve zbytcích našasené tkaniny na horní části trupu a třetí, nejmladší z nich měla zemřelá v ústech ja- ko zřetelný doklad znovu se objevujícího¹² zvyku vkládat do hrobu minci jakožto obol mrtvých.

Poznámka:

- 1 Tehdy bylo z nálezové situace jisté pouze to, že obdélníkový půdorys je mladší než pohřebiště, vzniklé na navážce, datované denárem Spytihněva II. /1055-1061/, a starší než dodnes stojící gotický ambit.
- 2 D. Líbal, Výtvarné a časové zařazení oken románského Přemyslovského paláce v Olomouci, *Historic - ká Olomouc a její současné problémy*. Acta universitatis Palackianae olomucensis, Philosophica-aesthe- tica 5, Praha 1979, 56-65;
- 3 A. Merhautová-Livorová, K poslání a datování budovy na severní straně svatováclavské baziliky v Olomouci, *ibidem* 67-76;
- 4 A. Rozehnal, Vznik a zánik románského Přemyslovského paláce v Olomouci, *ibidem* 21-44, zvl. 31.
- 5 A. Rozehnal, *op. c.* 35.
- 6 Za rozbor děkuji R. Sládkovi, vedoucímu mineralogicko-petrografického oddělení KVMO.
- 7 Vzorky "kostel I" byly odebrány ze severní líce severní zdi kostela v jeho západní části; vzorky "kos-

- tel II" jsou z téže zdi, ale poněkud dál k východu; "palác I" z vnitřní líce severní palácové zdi; "palác II" z vnější líce téže zdi; "obdélníkový půdorys I" ze severozápadního nároží; "obdélníkový půdorys II" z jihozápadního nároží; "kaple I" z jižní líce severní zdi /gotické/; "kaple II" z východní líce západní zdi /gotické/.
- 6 Podle určení Dr. V. Pflagra z Národního muzea v Praze jde o suchozemského plže plamatku lesní /*Arianta arbustorum*, L. 1758/, který hojně obývá vlhké lesy a lužní údolní porosty. Ulity stejné - ho plže jsou ještě nyní hojné na dnešním povrchu terénu u hradební zdi pod kaplí sv. Jana Křtitele.
 - 7 V. Nešpor, *Dějiny Olomouce. Vlastivěda moravská*, Brno 1936, 27.
 - 8 Týž, op.c. 37-38; po něm R. Smetana, *Průvodce památkami v Olomouci*. Olomouc 1948, 16.
 - 9 V. Richter, *Raněstředověká Olomouc*, Praha-Brno 1959, 89.
 - 10 Za určení děkuji Dr. M. Stloukalovic CSc. z Národního muzea v Praze.
 - 11 Za určení děkuji Dr. T. Kučerovské z Moravského muzea v Brně; všechny níže uvedené údaje jsem převzal z jejího popisu.
 - 12 Při výzkumu hřbitova u kostela sv. Václava v Ostravě zjistila V. Šikulová, že tento zvyk se znovu začíná objevovat až v období ražeb Vladislava II. /1471-1516/ a mizí na počátku třicetileté války - V. Šikulová, *Nálezy mincí z výzkumu středověké Opavy a Ostravy*, *Středověká archeologie a studium počátků měst*, Praha 1977, 141-146.

Grabung der Domanhöhe in Olomouc - 4. Etappe /Bez. Olomouc/. Bei der Grabung, die die archäologische Abt. des Heimatkundlichen Bezirksmuseums in Olomouc seit dem Jahre 1972 durchführt, hat man in dieser Etappe die Aufmerksamkeit auf die Interpretation des rechteckigen gemauerten Objektes 21 x 8 m gerichtet, auf das man bei der Grabung des gotischen Paradieshofes auf der Nordseite der bischöflichen Kirche stieß. Es zeigte sich, dass dieses Rechteck zeitlich dem bekannten romanischen Palast entspricht, der sich von der bischöflichen Kirche des Hl. Wenzel /die Kirche wurde im Jahre 1131 eingeweiht/ noch weiter nördlich befindet. Der rechteckige Grundriss ist allerdings nicht der Rest eines geschlossenen Gebäudes, denn für dieses wäre in dem bedrängten Raume zwischen der Kirche und dem Palast nicht genügend Platz, sondern es ist eigentlich die Fläche eines langgestreckten Hofes, der auf vier Seiten mit senkrecht aufeinander anknüpfenden Gängen umgeben ist.

Die weiter verfolgte Frage in dieser Grabungsetappe war, ob das romanische Palastgebäude unterkellert war. Die Feststellungsprobe bei der nördlichen Palastmauer zeigte, dass der Palast nicht unterkellert war. Untersucht wurde ebenfalls das ursprünglich freie Terrain nördlich des Palastes, knapp am Rande eines kurzen steilen Abhanges, durch den die Anhöhe auf dieser Seite beendet ist, und wo später zur Aussenseite der nördlichen Palastwand die gotische Kapelle des Hl. Johannes des Täufers angebaut wurde. Die bis an das felsige Liegende geführte Feststellungsprobe /Abb. 21/ bestätigte die Anwesenheit einer äneolithischen Siedlungsschicht /Kultur mit kannelierter Keramik/. Die äneolithische Siedlung war vermutlich durch einen seichten in den Felsen eingehauenen Graben geschützt. Höher wurde eine Siedlungsschicht aus dem Ende der älteren Bronzezeit erfasst /Keramik des Věteřov Types/. Zeitgleich ist ein laibförmiges Gebilde aus sehr kompakter Erde mit Schotter, das der Rest eines kleineren Walles ist, von einer slawischen Kulturschicht überdeckt. Oberhalb dieser ziemlich starken erdigen Schicht war ein Horizont, für den gelbgrüne Mergelklumpen charakteristisch sind. Denselben Mergel stellten wir im benachbarten Paradieshof fest und dort trennte er die slawische Kulturschicht mit Keramik aus dem 10. Jahrhundert von der Aufschüttung, die durch einen Denar Spytihněvs II. /1055-1061/ datiert ist. Oberhalb des Mergels zog sich ein Streifen von rot gebrannten Tonklümpchen und kleinen Bruchstücken von Pläuerkalksteinen der Steinmetzverzierung des romanischen Palastes. Dieser Horizont hängt wahrscheinlich mit dem ersten grossen Brand der Kirche im Jahre 1205 zusammen, wobei offensichtlich auch der benachbarte romanische Palast devastiert wurde. Höher war eine Schicht mit Keramik aus dem 13. - 14. Jahrhundert und ober ihr lag dann eine ausgleichende Aufschüttung, die bei dem Baue der Kapelle des Hl. Johannes des Täufers entstand. Nach der in diesen ausgleichenden Aufschüttungen befindlichen Keramik, kann man die Kapelle ungefähr in das zweite Viertel des 15. Jahrhunderts datieren. Die Kapelle war in der ältesten Literatur⁸ als frühgotisch betrachtet worden und erst später wurde sie zu spätgotischen Hinterlassenschaften eingereiht⁹.

Im Raume der Kapelle hat man insgesamt 10 Gräber festgestellt /drei Frauengräber befanden sich im Voralarraum, die übrigen Männergräber lagen weiter nach Westen/. Alle waren in einfachen Grabgruben beigesetzt, die in der Aufschüttungsschicht ausgehoben wurden. Die Särge waren aus Holz. Von den Funden war ein kleines rund bearbeitetes Steinplättchen wichtig, das aus einer dünnen Schieferplatte geschnitzt war und an einen Münzschatz erinnert, der auf dem Beckenknochen des zweiten Frauengrabes gefunden wurde. Im ersten Frauengrab fand man drei Münzen: einen viereckigen Heller, Brünner Prägung des Markgrafen Jost /1375-1411/ aus dem Zeitabschnitt 1391-1411, ferner das Falsum eines Wiener Pfennigs Albrechts V. /1411-1439/ und ein sog. weisses Geldstück - eine silberne böhmische Prägung Ferdinands I. /1526 - 1564/. Mit dieser letzten Münze ist das Grab datiert und gleichzeitig wird dadurch auch der Bestattungsbeginn in der Kapelle bestimmt. Die beiden älteren Münzen fand man in Überresten eines gefalteten Gewebes am oberen Körperteil, die jüngste Münze hatte die Verstorbene in den Mund gelegt, als deutlichen Beleg des wiederum aufkommenden Brauches in ein Grab den Obolus der Toten zu legen.

POKRAČOVÁNÍ VÝZKUMU HRÁDKU KEPKOVA /KAT. OBEC NÍŽKOVICE -
HERŠPICE/ VE ŽDÁNICKÉM LESE

/okr. Vyškov/

Dagmar Šaurová, Historické muzeum Slavkov u Brna

/Obr. 22; tab. 8/

Výzkum r. 1979 byl zaměřen zčásti též na poznání širší terénní dispozice zaniklého hrádku. Příno - sem je zjištění, že není se svými dvěma valy a hlubokými příkopy zcela separován od terénu, v němž sto - jí jako západoevropské motty a rakouské hausbergy, takže pro označování objektů, podobných Kepkovu se pravděpodobně vrátíme k původně používanému termínu věžovitý hrádek. Malý rozsah vrcholové plo - šiny právě u Kepkova takovému termínu nejvíce odpovídá.

Na Kepkově mají k hlavnímu objektu vztah i určité umělé terénní úpravy mimo vnější val - na západní straně je to čtyřmetrovy, čtvercový zářez k jedné straně rozevřený, na jižní straně hrádku určité oblou - kovité terasy. Analogie takových přílehlých objektů z jiných regionů dosud neznáme, ale soudíme, že v našem kraji se vycházelo zásadně z místních terénních podmínek bez jakýchkoli cizích vzorů, což jistě bylo za středověkých stavitelských možností svrchované účelné. Hlubší odkryv jsme na uvedených plo - chách dosud neprováděli, proto nepřinášíme prozatím jejich nákresy.

Dalším přínosem r. 1979 byla příležitost ověřit si v blízkosti Kepkova relikty analogického hrádku se stejně hlubokými, svažitými příkopy. Je to lokalita u Rašovic, zvaná Na hrádku.

Držitelem tohoto zaniklého hrádku byl ve 14. stol. Pavel starší ze Sovince, strýc majitele hradu So - vince na severní Moravě, který r. 1365 zakoupil pro svou dceru Kateřinu vesnici Kunovičky /naše zkou - mané Konůvky jižně od Kepkova / a pro dceru Bolku Bohušice /naše zkoumané Bohušky-Bousky severně od Kepkova/. Od r. 1386, kdy Bolka ovdověla, byly osudy obou vesnic společné. Pozůstatky rašovické - ho hrádku jsou dnes překryty novodobou vesnickou zástavbou, ale je možno vysledovat mezi domky a za - hrádkami průběh obou někdejších valů a příkopů i jejich terénní sklon. Markantní zůstala též vrcholová plošina. Místo je vzdáleno od Kepkova vzdušnou čarou přes údolí Bohušek přibližně 3 km. V obci se vy - praví, že při přestavbách domků se velmi snadno rozšiřují sklepy v neudusaných zásypech bývalých va - lů. Nálezy z rašovického hrádku jsou údajně uloženy v museu v Brně a v Bučovicích.

Historické návaznosti mezi Konůvkami, Kepkovem, Bohuškami a hrádkem u Rašovic budou řešitelné až po úplném dokončení výzkumu. Nyní se zaměřujeme především na aspekty archeologické.

Pokračující výzkum znovu potvrdil původní předpoklad, že stavební princip Kepkova se zcela shoduje s Konůvkami. Odkrýváme ploché podložní písčové v pravouhlé konfiguraci a zlomky mazanice, často ve tvaru větších pravidelných trojhranných špalíků, dosvědčujících, že šlo o hliněný výmaz mezi kulatinou, ze které byly sroubeny obytné objekty.

Nejmocnější nálezovou vrstvu, především keramiku, poskytla prozatím vrcholová plošina. V ní se na - chází též mohutný zářez suterénního typu s hloubkou oproti plošině 150 cm, rozevřený ke vnější straně vrcholové kužele. Do tohoto místa nejspíše zaústovalo dřevěné přemostění, vedené z malého, příko - pem odděleného předhradí na východní straně hrádku.

Získaných něco přes 2.000 keramických zlomků je ve vztahu k výsledkům výzkumu v Konůvkách číslo nízké, ale soudíme, že mnoho zlomků bylo časem sneseno do hradebních příkopů, podobně jako je tomu s mazanicí a kameny, které také sklouzly s vrcholu, ale na rozdíl od keramiky a jiných drobných před - mětů zůstaly prozatím nepřekryty lesním humusem.

Keramika z Kepkova je zcela shodná s konůveckou, materiálem i typologicky, což značí společnou keramickou dílnu. Přibližně 10% je zlomků se slídou, asi 2% činí keramika staršího typu s tuhou nebo z písčitého, méně konsistentního materiálu, 1% materiál železitý tzv. loštický, při čemž nejde o známé po - háry nýbrž jen hrnce s manžetovitým okrajem. Přibližně 1% tvoří zlomky nádobek glazovaných.

Dna nádob činí v celkovém počtu zlomků 13% a stejně je procento okrajů. Výduti zahrnují 70%, z to - ho je 47% bez dekoru a 23% s výzdobou v převaze šroubovicemi na nejširším místě výduti a vlnicovým mo - tivem pod hrdlem nad ní. V menším počtu se vyskytují rádelkové nebo prstové vrypy. Početní převahu ma - jí střepy z hrncířského těsta dobře propracovaného a zvonivě vypáleného, především nezdobené spodní části větších hrnců nebo džbánů o síle střepů 10-12 mm, při čemž dna těchto nádob jsou mnohem slabší, ve středu zpravidla jen 5 mm. Jinak je v zásadě tloušťka dna téměř u každé nádoby odlišná, což vyplývá z rukodělné výroby. Dna jsou pracována převahou na podsýpce.

Zlomky pokliček činí 3%. Jen jedna byla terčovitá, ostatní zvonovité, různých profilů, se známým ty - pem vrcholových úchytek. V jednom případě má knoflíkovité držadlo provrt. Nalezeny byly 2 kahánky, 14 kónických misek a 9 uch, některá zdobená šikmými přesečky. V jednom případě je to dlouhé páskové ucho stíhlého světlého hrnečku se šroubovicí, jehož typ datujeme do poloviny 15. stol., a který pak vy - trvává dále.

Z celkového podílu 13% okrajů připadá na rozevřené tzv. šikmo ven vyhnuté 8%, na střečovité přeh - nuté 15%, římsovité 12%, ovalené 21%. Ostatek jsou okraje misek, džbánek, pohárů, okruží a manže - tovitě okraje. Vyskytují se v řadě variant a za účelem chronologické sekvence budou moci být podrobně vytríděny až po úplném dokončení výzkumu. Pro datování na základě keramiky zůstává prozatím v plat - nosti již vyslovený předpoklad o trvání Kepkova od konce 12. stol. do r. 1468, kdy byl zřejmě zničen

zároveň s Konůvkami.

Kovové nálezy představují čtyřboké šipky, nože, přezky, podkovy, hřeby, 1 srp, bronzový kloboučkovitý kotouček, který pokládáme za puklici štítu, zlomky různých kování, klíček válečkového závěsného zámku a trojboký závěsný zámek úplný /obr. 22:4/. Analogie některých nalezených předmětů z dosud publikovaného materiálu neznáme. Je to např. zlomek kostěné, osoustružené destičky s několika vyvrtnými otvory, z nichž v jednom trčí dřevěný nýt /obr. 22:6/. Stejně dosud neznámý je železný předmět zobáčkovitého zakončení, který pokládáme předběžně za napínák pro kuši a při této příležitosti vyzýváme k diskusi o této eventualitě /obr. 22:1/.

Ze starších nálezů z Kepkova máme malou bronzovou amforku, za jejíž určitou analogii je možno pokládat nález B. Polly /Polla B. 1962 Stredoveká zaniknutá osada na Spiši-Zalužany, SAV Bratislava, 146, obr. 112/17, 205, tab. IX.10/, ta je však lépe zachována a jeví dokonalejší výrobní provedení. Amforka z Kepkova je silně poškozena ohněm, což pokládáme za jeden z dalších dokladů válečného požáru z r. 1468. Celá spodní zaoblená část závěsné nádoby byla žárem vytavena, při čemž něco taveniny přeteklo na hrdlo nádoby a na její ouško /obr. 22:2/. Zachovalo se však druhé, protilehlé ouško, které je na rozdíl od zalužanského nálezu čtyřhranné a vertikální. Zach. výška amforky z Kepkova činí 50 mm, rozměry zalužanské neznáme, podle fotografie soudíme, že se obě příliš neliší, kepkovská má však širší hrdlo, Ø 20 mm, a zdá se banatější, neboť zalužanská je s jedné strany podle popisu zcela plochá. Navíc je zdobena štítkem s majuskulní iniciálou, která umožňuje její datování do 14. - 15. stol., zatím co pro naši amforku nemáme přesnější datovací oporu.

Předpokládáme, že výzkum Kepkova se podaří dokončit r. 1980.

Fortsetzung der Grabung des Kastelles Kepkov /Gemeinde Nížkovice-Heršpice/ im Ždánický Wald. Bei der Grabung im Jahre 1979 hat man Relikte bestimmter Objekte festgestellt, die zum Kastell Kepkov gehörten, aber bereits hinter seinem äusseren Wall angebracht waren. Es wird notwendig sein ihre Vermessung und Abdeckung vorzunehmen. Bei Rašovice auf der sog. Lokalität Na hrádku ist eine fast genaue Analogie von Kepkov, ebenfalls mit zwei Wällen und abfallenden Gräben festgestellt worden. Vorläufig wurden Keramikfunde und Metallgegenstände gewertet, die bisher bei der Grabung des Gipfelplateaus von Kepkov gewonnen wurden.

NÁLEZY NA HRADISKU TEPENCI V ROCE 1979

/Jívová, okr. Olomouc/

Václav Burian, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

Po dosažení hranice těžební stěny kamenolomu, kterým byla devastována akropole hradiska, došlo opět k odkrytím pravěkých a středověkých kulturních vrstev, které pokračují ve zbylém areálu opevnění. Při opětné terénní pochůzce v srpnu 1979 bylo možno konstatovat pokročilý stav v narušování odkrytých profilů. Tak ve vzdálenosti ca 150 m ssv. směrem od nejvyššího bodu bývalé akropole /kóta 496,7/ byly ve vrstvách často atypických zlomků keramiky zjištěny střepy hlásící se do druhé poloviny 14. století. Jsou to vesměs rozevřené okrajové fragmenty z hrubšího materiálu s příměsí písku nebo střepy jemnější struktury, zdobené na podhrdlí třemi linkami a linií drobných šikmých vpichů, na vnitřní ploše těsně u okraje třemi širokými výžlabky. Mimo keramiky se vyskytly ve stejné vrstvě i přímé stopy sídelního objektu ve formě úlomků červeně přepálené mazanice s otisky pravouhlé hrany.

Funde auf dem Burgwall Tepenec im Jahre 1979 /Jívová, Bez. Olomouc/. In dem durch die Förderung des Steinbruches abgedeckten Terrainprofil wurden wiederum Kulturschichten festgestellt, die keramisches Material und Lehmewurf aus dem 14. Jahrhundert enthielten.

ARCHEOLOGICKÉ VÝZKUMY V UHERSKÉM HRADIŠTI V ROCE 1979

/okr. Uherské Hradiště/

Robert Snášil, Rudolf Procházka, Slovácké muzeum Uherské Hradiště

V roce 1979 byl v Uherském Hradišti zahájen za podpory orgánů ONV a MěstNV dlouholetý systema-

tický archeologický průzkum, vyvolaný demolicemi jednotlivých domů a vznikem rozsáhlých proluk v historickém jádru, určených postupně k nové zástavbě. Cílem průzkumu je postihnout celkový vývoj od založení města v polovině 13. století, a v souvislosti se staroslovanským osídlením nejbližšího okolí pokusit se postihnout význam někdejšího ostrova před městskou lokací. Závažnost úkolu je potvrzena i skutečností, že v jádru Uherského Hradiště nebyl dosud proveden žádný rozsáhlejší archeologický výzkum.

1. Hradební ulice, parcela č. 25, prostor demolovaného pivovaru. Předstihový výzkum byl uskutečněn prostřednictvím těžkých mechanismů na ploše ca 800 m², uvnitř prostoru, vymezeného bývalým gotickým a barokním opevněním. Zjištěno bylo původní koryto řeky Moravy nebo jeho ramene /dna však nebylo dosaženo/, které zaniklo zvedáním úrovně dna při změně hydrologického režimu a dosypáním ještě před 14. stoletím. Zbývající zúžené části bylo použito pro vybudování gotického vodního příkopu. Význam zjištění spočívá v částečném vymezení plochy ostrova, na němž bylo v 50. letech 13. století založeno město Hradiště. Původní obvod ostrova byl patrně celé respektován kamenným gotickým opevněním, dobovaným převážně ve 14. století. K plošnému rozšíření došlo do 17. století. Tento stav je znám již z nejstarších městských vedut. Z výzkumu i studia vedut a mladších vojenských plánů vyplývá, že ramena řeky měnila svoje koryta, a tedy, že i obvod a konfigurace ostrova se v průběhu staletí měnila. S tím bude nutno počítat při dalších výzkumech, zejména v okrajových částech historického městského jádra.

2. Otakarova ulice, č. popisné 103, nádvoří barokní prachárny a zbrojnice, nyní budovy galerie Slovákého muzea. Zjišťovacím průzkumem byla odkryta kamenná barokní studna s vnějším kaskádovitým obvodovým prstencem cihlového zdiva v horní části, vestavěná do předkopané a vydržené jámy čtvercového půdorysu. Dvěma přilehlými sondami bylo zjištěno 3 m silné souvrství, skládající se z 8 základních vrstev, datovaných od 9. století do současnosti. Kromě toho byly zachyceny zbytky objektu ze 14. století. Prostor byl věleňen do městských hradeb až v 1. pol. 16. století, do té doby se tu rozkládalo menší předměstské sídliště. Zároveň tu byla poprvé na území města zachycena intaktní sídlištní velkomoravská vrstva.

3. Otakarova ulice, čísla parcel 128 až 130. 1. etapa předstihového výzkumu na místě demolovaných domů, přiléhajících k městskému opevnění. Mechanizačně byla skryta plocha ca 600 m² na úroveň 17. - 18. století. Sondážní a plošný výzkum, zejména na p. č. 129 - 130, zjistil opět mohutné sídlištní velkomoravské souvrství, dále zbytky tří srubových obydlí /součást usedlosti?/ s kamennými pecemi a dřevěnou úpravou podlah z 2. poloviny 13. století, kulturní vrstvy s nálezy 14. století, šitévanou podlahu stavby s kúlovou konstrukcí a parcelní hranici shodnou s parcelací 129/ 130 včetně odpadní jámy z 15. století. Obdobně jako na nádvoří dnešní galerie, byly objekty a tedy i toto předměstské sídliště pojato do městských hradeb až v 1. pol. 16. století. Kamenné hradby byly v těchto místech zahlobeny spodními základovými částmi až do velkomoravského souvrství. Již před výstavbou opevnění byl prostor osazen řemeslníky-hrnčíři, jak dokládají četná střepoviště ze 16., ale též 17. století a nejstarší zachovaný název ulice z roku 1603 - Hrnčířská. Z 18. století pochází studna s kamenným kruhovým pláštěm, kladeným na sucho, vybudovaná v předkopané kruhové jámě. Výzkumem bylo získáno 28.521 předmětů a jejich zlomků. Převažuje keramika, nalezeny byly mince, útržky plátna, kachle, pracovní nástroje, militaria, zlomky skleněných předmětů, zemědělské nářadí, část žerna, dětské hračky, apod. Výzkum bude pokračovat v roce 1980.

4. Tř. Obránců míru, zjišťovací průzkum opevnění. Průzkumem výkopu pro plynovod byla zjištěna část kamenného opevnění a odebrán archeologický materiál z intaktních horních vrstev. Byla prokázána oprávněnost hypotézy o průběhu gotických hradeb 14. století v těchto místech.

Archeologický výzkum v Uherském Hradišti v roce 1979 přinesl několik zcela nových poznatků: 1. obvod a konfigurace ostrova nebyla neměnná. 2. Poprvé bylo prokázáno staroslovanské osídlení ostrova prostřednictvím sídlištních kulturních vrstev. 3. V rámci středověkého osídlení mělo město alespoň jedno předměstí, situované až do poloviny 16. století vně hradeb.

Archäologische Grabungen in Uherské Hradiště im Jahre 1979 /Bez. Uherské Hradiště/. Im Zusammenhang mit der geplanten langjährigen archäologischen Untersuchung des historischen Kernes von Uherské Hradiště wurden im Jahre 1979 Vorsprungs- und Feststellungsgrabungen an vier Stellen eröffnet und realisiert. Bei der Hradební Gasse hat man das Flussbett der Morava oder ihres Armes festgestellt, in der Otakarova Gasse Nr. 103 wurde ein barocker steinerner Brunnen und eine Siedlungsschichtenfolge aus dem 9. Jahrhundert bis in die Gegenwart, in derselben Gasse auf den Parzellen Nr. 128-130 eine Siedlungsschichtenfolge und Objekte aus dem 9. bis 18. Jahrhundert inklusive eines Abschnittes der Stadtbefestigung aus der 1. Hälfte des 16. Jahrhunderts und Brunnen aus dem 18. Jahrhundert und in der Strasse Obránců míru der Teil einer gotischen Befestigung aus dem 14. Jahrhundert untersucht.

Die Grabungen, abgesehen davon, dass sie die ersten umfangreicheren intentionellen Aktionen im Gebiet des historischen Kernes waren, brachten einige völlig neue Erkenntnisse: der Umfang und die Konfiguration der Insel, auf der in den 50. Jahren des 13. Jahrhunderts eine Stadt lokalisiert war, änderten sich, sie waren nicht beständig. 2. Zum erstenmale hat man eine altslawische Besiedlung der Insel durch Vermittlung der Siedlungskulturschichten belegt. 3. Im Rahmen der Mitte des 13. bis Mitte des 16. Jahrhunderts hatte die Stadt mindestens eine Vorstadt, die ausserhalb der Wälle situiert war.

Jaromír Novák, Jiří Karel, Vlastivědné muzeum Bruntál

/Obr. 23/

V sedmé výkopové sezóně v r. 1978 se pokračovalo po několikaletém přerušení ve výzkumu sv. sektoru hrádku v Rýmařově. Po odstranění nejmladších zásypů byly zjištěny zbytky základů ohrazení již dřívě prozkoumaného velkého obytného objektu 1-4. horizontu. Hrazení vymezovalo ovál délky 25 m a šířky 20 m. Obytný dům s vchodem k jihu byl umístěn při hrazení v záp. části. Brána na východě měla šířku jen 2 m. Hrazení tvořila hliněná zeď, která v základech měla šířku kolem 0,5 m a byla založena mělce na dřevěných roštech. Zeď zpevňovaly hranoly 10 x 15 cm, umístěné ve vzdálenosti kolem 4 m, případně podélná prkna. Jen u brány bylo zčásti použito i jednotlivých kamenů. Výška hrazení byla, soudě podle destrukce, kolem 2 m.

Hrádek byl oddělen od města příkopem. Pod hrazením byl strmý svah městského příkopu vyztužen kůly ve vzdálenostech 1 m a stěnou z dusané hlíny.

V r. 1979 byly ve vých. sektoru odkryvány vrstvy 3. horizontu. Při postupu do hloubky bylo zjištěno, že před vlastní stavbou výše uvedeného domu s hrazením byl terén vyrovnán a zčásti na okrajích dosypán. Pro zásyp bylo použito materiálu z přilehlého městského příkopu /sterilní podloží/ a i z jiných ploch, kterými byly rozrušeny vrstvy s převahou tuhové keramiky, vycházející z mladohradištních tradic. Doba vyrovnávky je datována grošem Karla IV., tedy se potvrzuje, že obytný objekt vznikl ve druhé polovině 14. století /zánik klademe na počátek 15. století/.

Další 3. horizont tvoří zásypy šikmo vrstvené, v kterých jsou četné polohy, přeplněné železářskou struskou. Povrch 2. horizontu proti předpokladu není rovnoběžný s povrchem 4. horizontu, přesahuje jeho obrisy, vytváří plochý úzký hřbet s příkřejším svahem jen k městskému příkopu /asi druhotnému/. Na povrchu 2. horizontu se místy dochovala až 10 cm humusovitá vrstva, bohatá keramikou. Opět jsou zde zjištěny objekty, prokazující železářskou výrobu. Z keramiky jsou velmi výrazné třínožky. Okraje jsou prosté, zaoblené nebo vodorovně hraněné, vně nebo oboustranně zesílené, složitějších tvarů vně vodorovně vytažených. Pouze jediný okraj je srpovitě zatažený. Těla třínožek se vždy zužují k vypouklému dnu. Dutá tulejkovitá držadla jsou konicky rozšířená a jejich okraj je vždy zesílen vodorovným vytažením, k nádobě jsou připojena s jednou ze tří nožek. Nožky bývají oboustranně zmáčknuty do oblé hrany, někdy bývá na spodině noha přehrnuta a obdobně přitištěna. Hmota třínožek je jílovitá, ostřena křemitým pískem. Výpal dosahuje převážně světle oranžových a červených odstínů na lomu. Všechny třínožky kryje vnitřní poleva, někdy vně přetékající. Glazury jsou hnědé /vzácně bezbarvé/ a průsvitné, nabíhají do duhových tónů.

Poznámka:

1 V. Goš, J. Novák, J. Karel, Nadzemní objekt 14.-15. století v Rýmařově-hrádku, Časopis Slezského muzea, 24, 1975, B, 97 - 105.

Hausberg Rýmařov /Bez. Bruntál/. Im Jahre 1978 wurde die Umfriedung beglaubigt, ein Oval von 25 x 20 m begrenzend, das das Wohnobjekt/Hausberg/schützte, das bereits früher festgestellt worden war¹. Die Umfriedung bestand aus gestampftem Lehm, Breite 0,5, Höhe ca. 2m, das Tor in einer Breite von 2 m war östlich. Vor der Errichtung des Hausberges war das Terrain hergerichtet worden, die Aufschüttungen sind durch einen Groschen Karl IV. datiert. Die tieferen Aufschüttungen /im Jahre 1979 abgedeckt/ sind schräg geschichtet, einige Lagen sind mit Eisenschlacke überfüllt /3. Horizont/. Diskordant setzen sie an den 2. Horizont auf, der im östlichen Teil einen langgestreckten, mässigen Rücken bildet. Auch in diesem Horizont befinden sich Objekte der Eisenverhüttungsproduktion, ein bedeuten - des Element sind Dreifüsse mit Innenglasur.

MITTELALTERLICHE UND NEUZEITIGE FUNDE AUS MIKULOV

/Bez. Břeclav/

Josef Unger, Regionální muzeum Mikulov

Bei der Gasleitungslegung in Mikulov in den Sommermonaten 1979 wurde eine ganze Reihe von Objekten gestört. Die Funde verfolgten und bargen V. Samec und V. Hortvík, die sie auch samt der Dokumentation dem Museum in Mikulov übergaben. Bemerkenswert sind Funde von Tiegeln in der Nähe der Stadtmauern, von keramischen Wasserleitungsrohren, mittelalterlicher und neuzeitiger Keramik, sowie von eisernen Gegenständen.

BEENDIGUNG DER GRABUNG DER KIRCHE IN MUŠOV

/Bez. Břeclav/

Josef Unger, Regionální muzeum Mikulov

Im August bis September 1979 wurde die Grabung der Mušover Kirche beendet, die im Jahre 1977 begann. Durch Sonden nördlich, westlich und südöstlich von der Kirche verfolgte man den Verlauf des Grabens, der die ursprüngliche romanische Kirche umgab. Nördlich der Kirche hat man einen 3m breiten und entgegen der heutigen Oberfläche einen 3m tiefen Spitzgraben festgestellt. Der auf der südwestlichen Seite festgestellte Graben war 9 m breit und seinen Boden konnte man wegen des Grundwassers nicht erfassen. Bemerkenswert war die stratigraphische Situation dieses Grabens, der eine zwei Gräber überdeckende Schicht störte. Der Graben war mit Schichten schwarzer Erde mit Lehmewurf und Holzkohlestückchen verschüttet. Oberhalb des Grundwasserspiegels hat man eine bis 0,7 m mächtige Schicht von Baugeröll mit Steinen festgestellt, die Brandspuren aufweisen. Aus der stratigraphischen Situation kann gefolgert werden, dass der Graben erst zu der Zeit ausgehoben wurde, als um die Kirche bereits bestattet wurde. Allmählich verschlammte er und wurde teilweise auch mit Baugeröll verschüttet, das mit dem Umbau der romanischen Kirche zur gotischen zusammenhängt. Weitere Sonden waren derart gelegt worden, um die Hypothese von einer feudalen Kurie mit dem Turm verbunden, zu bestätigen oder zu widerlegen. Es gelang nirgends die als eine Kurie interpretierbaren Bauüberreste festzustellen.

Im Kircheninneren wurde der Teil einer Knochenanhäufung untersucht, die offenbar dem Baue der gotischen Kirche voranging. Im nordwestlichen Teil des Kirchenschiffes fand man ein Männergrab, bei dem goldene Fäden aus einer vermoderten Bekleidung waren und oberhalb des Beckens ein Henkeltopf mit dem Boden nach oben gekehrt. Es ist dies schon der zweite Fall dieser, im Inneren der Kirche erfassten Bestattungsgepflogenheiten.

Durch die archäologische Grabung der Mušover Kirche wurde ein weiterer romanischer Bau in Südmähren festgestellt, dessen Anfänge wir am ehesten in den Beginn des 13. Jahrhunderts datieren können. Es wurde eine Befestigung dieses Objektes in einer bestimmten Phase seiner Existenz und sein wesentlicher Umbau in der Gotik belegt. Ferner gewährte die Grabung datiertes anthropologisches Material, interessante Beobachtungen aus der Entwicklung des Bestattungsritus und weitere Belege für die Datierung der mittelalterlichen Keramik in Südmähren.

ZJIŠŤOVACÍ VÝZKUM VE VIZOVICÍCH-CHRSTĚŠOVĚ

/okr. Gottwaldov/

Jana Langová, Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy Gottwaldov

V září 1978 a v červenci 1979 proběhl na katastru obce Chrastěšov /trať "Dolní Zadní"/ zjišťovací sondážní průzkum pod vedením referenta. Jeho podnětem bylo upozornění majitele pozemku M. Hlavenky na nálezy středověkého střepového materiálu při výkopu kanalizace pro novostavbu rodinného domku. Po ohlášení nálezu OM v Gottwaldově bylo rozhodnuto položit v místě nálezu několik sond, které by přispěly ke zjištění datace, charakteru a příp. funkce objektu, z něhož keramický materiál pocházel.

Lokalita leží na severním konci obce /parc. č. 67/, ve spodní části mírného jižního svahu obtékané - ho dvěma potůčky, na vrstevnici 380 /státní mapa SMO-5, Gottwaldov 2-1/. Podloží je tvořeno jílovitým eluviem břidlic.

Sondami A, B a C byla prozkoumána plocha ca 34 m² /možnost výzkumu na větší ploše byla v těchto místech omezena/. V hl. 35-55 cm byla zjištěna homogenní kulturní vrstva o mocnosti max. 20 cm, z níž pocházejí nálezy střepevého materiálu, železných předmětů, mazanice a uhlíků. Kulturní vrstva překrývala kamennou destrukci, tvořenou jednak šedožlutými pískovcovými kameny místního původu /max. velikost 15 x 20 cm/, jednak drobnějšími pískovcovými kameny červenohnědými. V některých místech byla vrstva kamenů tak kompaktní, že působila dojmem vyštětované podlahy objektu. Kamenná destrukce /max. 10 cm silná / pokrývala ve více nebo méně souvislé vrstvě dna všech sond, takže tvar ani rozměry objektu nebylo možné zjistit.

Nalezený střepevý materiál patří běžným tvarům středověké užitkové keramiky, několik tuhových zlomků pochází ze silnostěnné zásobnice s kyjovitě zesíleným okrajem. Většina okrajových střepeů je šikmých nebo ve tvaru okruží /několik zdobeno na vnější ploše okruží vlnicí/, pouze 1 okraj je ovalový. Nej - častější výzdobu tvořila rytá nebo žlábkovaná šroubovice, méně často radélková výzdoba, výjimečně rytá vlnice mezi dvěma vodorovnými liniemi. Na jednom z den byla zjištěna plastická značka - kříž uvnitř kruhu. Výdutě nádob nesly často stopy nálepkové techniky. Z dalších nálezů je možno jmenovat část hliněného kahánku a zlomky pokliček zvonovitého tvaru, z nekeramického materiálu část plochého pískovcového brousku a železné předměty /hřeby různých tvarů, nožík ?/. Z kulturní vrstvy pochází rovněž menší množství hnědočerveně vypálené mazanice a rozptýlené uhlíky.

Nebyly zjištěny žádné zbytky otopného zařízení, ani stopy po kúlových jamkách nebo jámovitých zahloubeních.

Nalezený keramický materiál lze datovat do časového rozmezí od 2. pol. 13. st. do počátku století 15. Zjišťovací výzkum tedy prokázal, že v tomto období existovala v těchto místech stavba /příp. komplex staveb/, pravděpodobně se srubovou konstrukcí na kamenné podezdívce. Charakter destrukce a nalezených předmětů nesvědčí o násilném způsobu zániku stavby.

Časové zařazení lokality, získané na základě archeologického materiálu, spadá do období, kdy se o existenci vesnice na katastru dnešního Chrastěšova zmiňují písemné prameny - poprvé roku 1261, kdy je Chrastěšov uváděn jako součást panství kláštera Šmilheimu ve Vizovicích; r. 1455 byla už ves pustá /Hosák 1938/.

Lze tedy předpokládat, že zjišťovací sondy zachytily část této zaniklé středověké osady, známě dosud jen z písemných pramenů.

Literatura:

L. Hosák, Historický místopis země moravskoslezské, IV, 1938, Hradištský kraj, 456, 460.

Feststellungsgrabung in Vizovice - Chrastěšov /Bez. Gottwaldov/. Bei der Sondagegrabung im Kataster der Gemeinde Chrastěšov /Bez. Gottwaldov/ auf Parzelle Nr. 67 in der Flur "Dolní Zadní", hat man Überreste eines mittelalterlichen Objektes - Kulturschicht mit Funden von Scherbenmaterial, eisernen Gegenständen, Holzkohlestückchen, Lehmewurf und Teile eines Schleifsteines aus Sandstein festgestellt, die eine Steindestruktion überdeckte, aus gelbgrauen und rotbraunen Sandsteinen gebildet. Das gefundene Scherbenmaterial stammt aus der 2. Hälfte des 13. bis Anfang des 15. Jahrhunderts. Man kann voraussetzen, dass an diesen Stellen eine Niederlassung stand, die in schriftlichen Quellen erstmals im Jahre 1261 erwähnt, und zum Jahre 1455 als Wüstung angeführt wird.

SOUČASNÝ STAV VÝZKUMU HRADU BRUMOVA

/okr. Gottwaldov/

Jiří Kohoutek, Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy Gottwaldov

V roce 1979 proběhla třetí etapa systematického historicko - archeologického výzkumu brumovského hradu.

Hrad Brumov byl zbudován na temeni středně vysoké ostrožny /kat. úz. Brumov - Bylnice, okr. Gottwaldov, parc. č. 1 594/, která je na severní straně oddělena úzkou šíjí od okolního pohoří - Hložecké skupiny Bílých Karpat.

Celková plocha temene ostrožny, kterou lze rozdělit na "horní hrad" /hrad II/ a "dolní hrad" /hrad I/, má délku přibližně 170 m a její šířka kolísá mezi 35 až 50 m. Delší osou je plocha hradního areálu orientována ve směru S - J.

Výzkum byl zahájen roku 1977 Oblastním muzeem v Gottwaldově / roku 1976 byly ve spolupráci s KSSPPOP Brno zahájeny přípravné práce/. Během první výzkumné sezóny jsme prozkoumali část přízemí a suterénního traktu vnitřní obvodové zástavby v jihozápadním sektoru hradu II¹.

V roce 1978 průzkum navázal východním a severním směrem na již zkoumanou část hradu a zároveň byla položena zjišťovací sonda /a/78/ v severovýchodním sektoru hradu II, která odkryla základy stavby, jejíž účel a funkci nelze zatím jednoznačně určit.

Během třetí výzkumné etapy byla částečně prozkoumána velká půlkruhovitá bašta na jihovýchodním okraji areálu hradu II, suterénní objekt I/II; dále se pokračovalo v průzkumu suterénního traktu v západní části areálu hradu II a v části vnitřní obvodové zástavby, ležící mezi velkou baštou /obj. XII/II/ a palácovým /?/ traktem. Sondami byla zkoumána plocha obou předpokládaných nádvoří /hrad I a II/.

Při průzkumu jihozápadní věže /obj. XII/II/ byly zjištěny dvě stavební fáze, z nichž starší lze zařadit do období pravděpodobné výstavby nové fortifikace hradu /1. pol. 16. stol/. Potvrdil to také získaný archeologický materiál. Při odkryvu obvodové zástavby hradu II západně od půlkruhovité bašty a souběžně také obj. I/II jsme v hloubce přes 4 m narazili na vrstvy s keramikou z konce 14. - 15. stol. V téže hloubce byl odkryt portálek s ostěním z opracovaných pískovcových bloků /zaklenutí se nedochovalo/, kterým se procházelo z prostoru věže /obj. XII/II/ do nově odkryté prostory - obj. XI/II, a který je analogický s portálkem ve východní stěně obj. IV/II /objeven při výzkumu v roce 1978/. V hloubce přes 5 m byly odkryty vrstvy s keramikou, kterou lze datovat do 1. pol. 13. stol. /některé fragmenty dokonce na rozhraní 12. a 13. stol. /.

Keramikou podobného charakteru obsahovaly vrstvy v sondě /E/79, položené v západní části suterénního traktu areálu hradu II v hloubce přes 6 m.

V sondách na ploše předpokládaného nádvoří hradu II /sondy i/79 - 1,2 / byla zjištěna následující stratigrafická situace: pod destrukční vrstvou hradu je vrstva, obsahující keramikou 14. - 15. stol., pak následuje vrstva čistého jílu a pod ní jsou vrstvy s keramikou 13. století. V těchto vrstvách byly také zachyceny zbytky kamenné destrukce /výzkum zde nebyl dokončen/.

Při průzkumu tzv. "dolního hradu" jsme odkryli půlkruhovou baštu, která, jak se ukázalo pozdějším průzkumem, chránila vstup do areálu původního hradu. Tato věž byla postavena na mohutném zděném základu, který odkryla až sonda c/79, vedená po celé délce plochy předpokládaného nádvoří hradu I. Na témže základu byl zbudován také kulatý kamenný pilíř mostní konstrukce /?/.

Pokračování kamenného zdiva základu zachytila také sonda ch/79, položená v jihozápadním sektoru hradu I k destrukci velkého pilíře na západní straně obvodu hradu I. V této sondě jsme také odkryli zbytky obytného /?/ objektu s otopným zařízením, který patří do mladší fáze osídlení hradu /16. - poč. 17. stol./.

Sonda g/79 odkryla nároží kamenného pilíře na východní straně hradního areálu a zachytila také průběh hradby o šířce 4 m /hrad I/.

Sonda d/79 odkryla nároží základu dalšího pilíře, který byl zbudován na západní straně hradu II a byl součástí opěrného systému palácového traktu.

Z archeologického materiálu tvoří převážnou část keramiky, hlavně z mladšího období /16. - 17. stol/. Zajímavé byly nálezy keramiky, která byla importována z falcké oblasti. Z železných předmětů byly nalezeny části postroje, kování, apod. Četné byly také nálezy skleněných výrobků.

Závěrem lze konstatovat, že výzkum v roce 1979 přinesl kromě nových poznatků o celkové architektuře hradu řadu dalších závažných zjištění ohledně stáří původního osídlení hradní ostrožny. V sondě e/79 v objektu X/II suterénního traktu hradu II byly ve vrstvě nad podložím v hloubce přes 7 m nalezeny zlomky keltské /?/ keramiky, která spolu s nálezem keltských mincí² může svědčit o existenci osídlení - ní lokality v protohistorickém období.

V dosavadní literatuře byl vznik brumovského hradu kladen do období vlády Přemysla Otakara II a spojován s kolonizační činností na východní Moravě³. I když se doposud nepodařilo prokázat spojitost některé z odkrytých staveb s nálezy z 1. pol. 13. stol. - sporná je situace v sondách a/78 a i/79 /hrad II/, kde bude výzkum ještě pokračovat - lze s největší pravděpodobností usuzovat na existenci osídlení ostrožny již v 1. pol. 13. století.

Poznámky:

- 1 J. Kohoutek, Předběžná zpráva o výzkumu hradu Brumova, *Archeologia Historica* 4, 1979, 141-147.
- 2 Podle AÚ ČSAV Brno, č.j. 898/47.
- 3 L. Hosák, *Naše Valašsko VIII, 1943*; K. Svoboda, *Naše Valašsko XI, 1948*.

Der gegenwärtige Stand der Erforschung der Burg Brumov /Bez. Gottwaldov/ Im Jahre 1979 verlief die dritte Etappe der systematischen historisch-archäologischen Grabung der Burg in Brumov.

Untersucht hat man den südöstlichen Teil der inneren Umfassungsmauer mit halbkreisförmiger Bastion und zwar durch eine Flächenabdeckung und eine Sondage dann den Sutterraintrakt des Areales der ursprünglichen Burg /Burg II/. Sonden wurden auch im Raume des vorausgesetzten Burghofes und auf der Vorburg gelegt.

Wir deckten den ursprünglichen Eintritt in die Burg ab, der durch eine halbkreisförmige Bastei geschützt war, in Richtung eines Angriffes auf einer mächtigen gemauerten Basis errichtet. Wir erfassten auch den Verlauf des östlichen Walles der Vorburg / Burg I / und den Pfeiler vermutlich einer Brückenkonstruktion. Durch die Sondage beglaubigten wir das System der Stützpfiler der eigentlichen Burg und Vorburg.

Bei der Grabung des suterrainen Traktes und in den Sonden auf dem Burghof II stiessen wir in einer Tiefe von rund 6 m auf Schichten mit Keramik aus der 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts und in einem Falle stellten wir in einer Schicht oberhalb des Liegenden auch latènezeitliche Keramik /?/ fest.

In dem gefundenen archäologischen Material überwiegt Keramik /besonders dann aus dem jüngeren Zeitabschnitt der Burgexistenz - 16. - 17. Jahrhundert/, ferner dann eiserne Gegenstände, Fragmente von Glasprodukten und sehr wenig architektonische Bruchstücke.

Die dritte Grabungssaison brachte eine Reihe neuer Erkenntnisse, einerseits die alleinige Architektur der Burg und andererseits die Lösung der Fragen der älteren Besiedlung der Lokalität, respektive die Entstehung der alleinigen Burg betreffend.

NÁLEZ FRAGMENTU RENESANČNÍHO PORTÁLU V GOTTWALDOVĚ

/okr. Gottwaldov/

Jiří Kohoutek, Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy Gottwaldov

V srpnu 1979 proběhl menší záchranný výzkum v Gottwaldově - Zlíně na ploše staveniště nové telegrafní ústředny. Lokalita se nachází na parcele č. 306/1 severozápadním směrem od náměstí Míru.

Při průzkumu destrukce suterrénního traktu domu čp. 163 byly objeveny tři architektonické články, druhotně použité ve zdivu sklepa.

Nejzajímavější je nález pískovcového fragmentu ostění z portálu, který je charakterizovaný profilem oblounu a ploché lišty. Tyto znaky jsou typické pro přechod z pozdněgotického období do renesance.

V 1. pol. 16. stol. probíhá přestavba malenovického hradu za Tetourů z Tetova, kteří jsou také majiteli zlínského panství. Je tedy nanejvýš pravděpodobné, že se podíleli také na výstavbě samotného Zlína, a proto můžeme nalezený fragment datovat do 1. pol. 16. století.

Fund des Fragmentes eines Renaissanceportales in Gottwaldov /Bez. Gottwaldov/. Bei der Rettungsgrabung in Gottwaldov /- Zlín auf Parzelle Nr. 360/1 im Stadtzentrum, fand man ein Sandsteinbruchstück eines Portalgewandes aus der 1. Hälfte des 16. Jahrhunderts. Der Fund hängt vermutlich mit der Bautätigkeit der Herren von Tetov in der 1. Hälfte des 16. Jahrhunderts zusammen, als in einem ähnlichen Stil die nahe Burg Malenovice umgebaut wurde.

STŘEDOVĚKÉ NÁLEZY Z UHERSKÉHO BRODU

/okr. Uherské Hradiště/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Počátkem roku 1979 byla hloubena základová jáma pro nový dům kultury v Uherském Brodě. Stavba zaujala celou severovýchodní frontu "Horního" náměstí, tj. prostor mezi výpadovou silnicí k Prakšické /severní/ bráně a dále na Prakšice - Velký Ořechov - Gottwaldov - Zlín a areálem dominikánského kláštera. Na celém staveništi se nám podařilo zachytit a částečně prozkoumat 14 objektů z období 13. - konce 18. století. Závažným příspěvkem k poznání architektonického vývoje města byl nález dvou zemnic, které přesahovaly dnešní stavební linii a z velké části zasahovaly pod dlažbu chodníku. Tato okolnost způsobila, že oba objekty nemohou být do ukončení stavby prozkoumány, neboť na chodníku je položena jeřábová dráha. Jejich umístění ve střední části dvou ze šesti dnešních parcel severovýchodní fronty náměstí spolu s jejich datováním do 13. stol. /u zbylých čtyř parcel můžeme jejich existenci předpokládat vzhledem k tomu, že zde nešel výkop až na linii zástavby/ ukazuje, že se jedná o původní parcely a dispoziční zástavby z doby, kdy město bylo budováno jako hrazené podle jednotné urbanistické koncepce. Analogické členění se zemnicemi, které předcházejí románskou zděnou zástavbu, známe z Mostu¹, Prahy², Tábora³ a Olomouce⁴.

Mimořádně závažný nález poskytla i odpadní jáma z konce 18. století, která vznikla po rozsáhlém

požáru města v době, kdy v letech 1795 - 1804 byla asanována celá severovýchodní část náměstí. Doba dokončení jednotlivých budov byla doložena datací nad vchody. Samotná jáma obsahovala rozsáhlý soubor semen pěstovaných i planých rostlin, stavební rum a ohořelá dřeva. Vše nasvědčuje tomu, že byla zasypána při bourání předchozí zástavby, tj. v letech 1790 - 1795. V dosud ne zcela zpracovaném botanickém materiálu⁵ zaujme unikátní nález semen rajských jablíček, dokládající v současnosti jejich nejstarší výskyt ve střední Evropě. Velké množství získaného materiálu bezpečně dokládá jejich intencionální pěstování.

Poznámky:

- 1 J. Klábště, - T. Velimský, Mostecká zemnice 13. století, Arch. Hist. 3, 1977, 121 - 130.
- 2 L. Hrdlička, Referát Liblice, 1979.
- 3 M. Drda, Archeologický výzkum čp. 279 v Táboře, AR XXX, 1978, 76 - 86.
- 4 P. Michna, Archeologický průzkum historického jádra města Olomouce, ul. Barvířské, Arch. Hist. 2, 1976, 271 - 282.
- 5 Za informaci děkuji RNDr. E. Opravilovi. Rozsáhlý dokladový materiál se dosud laboratorně zpracovává. Souborná zpráva bude publikována v PV 1980.

Mittelalterliche Funde aus Uherský Brod / Bez. Uherské Hradiště/. Beim Baue eines neuen Kulturhauses in Uherský Brod hat man die ursprüngliche Erdhütten-Stadtverbauung aus dem 13. Jahrhundert erfasst. Gleichzeitig gewährte er den ältesten Beleg vom intentionalen Anbau der Tomaten in Mitteleuropa aus dem letzten Jahrzehnt des 18. Jahrhunderts.

ZANIKLÉ STŘEDOVĚKÉ TVRZE VE VLACHOVICÍCH

/okr. Gottwaldov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

V rámci soupisu moravských hradů a tvrzí byly zaměřeny obě středověké fortifikace ve Vlachovicích. Prvá z nich leží v severozápadní části obce ca 200 m severně od místního kostela. Vybudována byla na prudkém svahu, od něhož je oddělena podkovovitým, 3 m hlubokým příkopem. Ten na východní straně nad prudkou strží, klesající k Vlárce, chybí a je nahrazen dvojitou terasovitou úpravou. Vlastní sídelní areál je kruhový o průměru 32 m. Datování je obtížné, i když celý povrch je obděláván /zelinářská zahrada/. Ojedinelé střípky pochází zřejmě z XIII. až XIV. stol.

Druhý objekt se nachází při jižním okraji obce, západně od silnice Bohuslavice nad Vlárí - Vrbětice - Vlachovice. Položen je v inundační nivě Vlárý. Areál tvrze je obdélníkový se zaoblenými rohy /53 x 42 m - koruna; u paty o 4 - 6 m na každé straně širší/ a je obehnan 6 - 14 m širokým, původně vodním příkopem. Podle místní tradice zanikla tato tvrz za třicetileté války.

Mittelalterliche Wüstungen von Festen in Vlachovice / Bez. Gottwaldov/. Im Jahre 1979 wurden beide Festen in Vlachovice vermessen. Die erste von diesen, vermutlich die ältere, befindet sich im nordwestlichen Teil der Gemeinde auf einem steilen Abhang, die zweite, jüngere am südlichen Gemeinderand in der Vlára - Talflur.

STŘEDOVĚKÉ NÁLEZY Z ALBRECHTIC

/okr. Karviná/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Okresní vlastivědné muzeum v Českém Těšíně dokončilo v červenci 1979 výzkum na parcele č. 1094/24 - u moštárny. Vedením výzkumu byl pověřen Č. Valošek. Získaná stratigrafická situace ukázala, že pod orníci /30 cm/ a pod povodňovými hlinito-písčitými nánosy /70 cm/ se nachází 25 cm mocná črčka černo-

hnědé hlíny, prostoupené hojně mazanicí. Čočka měla oválný tvar 650 - 350 cm a orientována byla ve směru sever - jih. Lože, v němž se nacházela, mělo mísovité tvar. Při severním okraji vrstvy ležel kus ohřelého trámce /50 x 30 x 12 cm/, podložený přepáleným kamenem z pískovce. Severní část byla pokryta sazovitou až dehtovitou vrstvičkou. Nálezová situace nám dovoluje vyslovit tézi, že se jedná o zahloubenou část dřevěné budovy /snad chaty/. Ta spolu s nedaleko zjištěnou jednokomorovou pecí představuje zatím jediné bezpečně prokázané sídlištní objekty ze XIV. až poč. XV. století /na základě nálezů keramiky/ v Albrechticích. Jejich poloha v inundaci, překrytí povodňovými hlínami a mohutné rony se silně korodovaným střešním materiálem, zjištěné na více místech v Albrechticích a ve Stonavě ukazují, že vlastní osídlení bylo výše, nad povodňovou čarou. V inundaci byly zřejmě umístěny pouze objekty krátkodobé působilosti, respektive zařízení vyžadující speciální bezpečnostní zajištění a blízkost vody /hrnčířské pece/.

Mittelalterliche Funde aus Albrechtice /Bez. Karviná/. Das Heimatkundliche Bezirksmuseum Český Těšín beendete unter Leitung von Č. Valošek die Grabung des Siedlungsobjektes aus dem XIV. bis XV. Jahrhundert auf Parzelle Nr. 1094/24 in Albrechtice.

NÁLEZY STŘEDOVĚKÉ KERAMIKY A MINCÍ Z HRADU LEVNOVA

/okr. Brno - venkov/

Pavel Koštuřík, UJEP Brno

V roce 1979 získal V. Pelc z Ketkovic soubor keramických zlomků z prostoru hradu Levnova, který leží asi 3 km jihozápadně Ketkovic. Keramika se svým provedením řadí do 14. a 15. století. Kromě keramického souboru z Levnova byly z uvedeného prostoru získány rovněž mince domácího i cizího původu. Mince nalezla M. Svobodová z Ketkovic. V současné době je podrobně zpracovává T. Kučerovská z Moravského muzea v Brně.

Funde mittelalterlicher Keramik und Münzen aus der Burg Levnov /Bez. Brno - venkov/. Im Jahre 1979 gewann V. Pelc aus Ketkovic einen kleineren Komplex keramischer Fragmente aus dem Raume der Burg Levnov. Die Keramik reiht sich durch ihre Durchführung in das 14. und 15. Jahrhundert. Ausser Keramik wurden auch Münzen heimischen und fremden Ursprunges gewonnen. Die Münzen fand M. Svobodová aus Ketkovic.

FUND NEUZEITIGER KERAMIK IN MORKŮVKY

/Bez. Břeclav/

Josef Unger, Regionální muzeum Mikulov

Bei der Erweiterung der Fahrstrasse zum Zwecke eines Bushalteplatzes wurden in der Gemeinde drei Gruben von unregelmässiger Form entdeckt, die der Chronist Fr. Kincl wahrnahm. Aus einer Grube konnten er Funde bergen und dem Museum in Mikulov übergeben. Die gefundene Keramik stammt grösstenteils von Töpfen, die innen glasiert waren. Ausserdem wurden auch Scherben eines glasierten Tellers gefunden, mit Wellenlinien- und Girlandenbändern verziert. Auf einigen unglasierten Scherben sind Spuren einer weissen Bemalung. Einige Scherben stammen von Dreifüssen und Kacheln. Bemerkenswert ist eine Glasscheibe von einer Vitrage. Rahmenhaft können die Funde in die zweite Hälfte des 16. bis in das 17. Jahrhundert datiert werden.

ROSTLINNÉ ZBYTKY Z ARCHEOLOGICKÉHO VÝZKUMU V JIHLAVĚ

/okr. Jihlava/

Emanuel Opravil, AÚ ČSAV Brno

Při záchranném výzkumu středověkých objektů na staveništi obchodního domu Prior v Jihlavě odebral dr. J. Král několik vzorků výplně odpadní jímky k paleobotanické analýze: mimo to předložil k určení druhu dřeviny též několik desek, částečně opracovaných zlomků dřeva a koště. Podle ostatních nálezu stanovil dobu ukládání makrofosilií do období od 13. do 15. stol.

V následujícím přehledu zjištěných rostlinných rodů a druhů je použita nomenklatura s přihlédnutím ke Květeně W. Rothmaler, u rodu *Prunus* též k pracím K. Domina, A. Hrabětové-Uhrové a J. Baase.

Objekt 4:

a/ dřevo

Abies alba Mill., jedle bělokorá - 1 deska s vyříznutým kruhovým otvorem, 1 odřezek desky, 2 odštěpky dřeva, 1 široká tenká hoblina.

Acer platanoides L., javor mléč - 4 zlomky tenkých větví.

Betula sp., bříza - svazek břízového proutí, zcela zjevně zbytek koštěte; kromě toho několik dalších zlomků tenkých větvíček, pocházejících rovněž z koštěte; v obsahu byly rozptýleny i kousky papírovité borky břízy.

Corylus avellana L., líska obecná - 1 zlomek větve.

Pinus sylvestris L., borovice lesní - 1 deska.

Populus sp., topol - zlomek opracovaného dřeva s čepem.

b/ semena, plody a jejich části:

- pěstované rostliny

Cerasus avium /L./ Moench, třešeň ptačí pěstovaná - 82 pecek, které podle tvaru a velikosti možno rozlišit do tří skupin, odpovídajících nejméně třem odrudám.

Cerasus vulgaris Mill., višně pravá - 54 pecek, mezi nimiž možno podle tvaru a velikosti rozlišit aspoň dvě odrůdy.

Juglans regia L., ořešák královský - 1 polovina endokarpu o tloušťce stěny 1,9 mm a celkové velikosti 28,8 x 22,0 x 13,0 mm.

Lens culinaris Med., čočka jedlá - 1 polovina semene o průměru 4 mm.

Malus domestica Borkh., jablň pěstovaná - 36 semen, 13 šupinovitých zbytků z jadřince.

Panicum miliaceum L., proso seté - 40 úplných pluchatých obiliek, mimo to četné drobné zlomky pluch.

Prunus domestica ssp. *oeconomica* var. *oxycarpa* Bechst., "špendlík" v moravském pojmenování /nikoliv odrůda Katalánský/, žluté plody se špičatými peckami Inoucími k dužině - 1 pecka o rozměrech 18,4 x 6,2 x 9,4 mm, v obrysu kopinatá, slabě asymetrická báze i apex špičaté, na povrchu slabě nepravidelně hrboilatá až hladká; hřbetní šev s výraznou, široce rozevřenou rýhou s ostrými kýlovitými, avšak nepravidelně přerušovanými okraji; břišní šev je slabě kýlovitý, hladký, postranní rýhy jsou hluboké, rozevřené, s okraji kýlovitými, ostrými, avšak nepravidelně přerušovanými; po stranách pecky vyběhají od báze málo zřetelná žebra, sahající do 1/4 až 1/3.

Prunus domestica ssp. *insititia* v. *juliana* L., slíva - 7 pecek následujících rozměrů v mm:

délka	12,3	12,4	12,7	11,9	13,2	12,1	13,6
šířka	5,7	6,1	7,2	6,4	6,1	6,6	6,6
tloušťka	8,1	8,7	9,0	8,2	7,8	8,3	9,6

Pecky jsou v obrysu široce kopinaté, asymetrické; jejich báze je utáta, apex špičatý nebo zašpičatělý a povrch nepravidelně jemně hrboilatý až hladký; hřbetní šev hluboký, rozevřený, okraje slabě kýlovité, téměř rovné jen nepatrně hrboilaté; břišní šev velmi široký, na středu s naznačeným úzkým kýlem; postranní rýhy hluboké, s okraji nevystouplými; pecky pocházejí ze slívy s plody více kulovitými než následující, která má vyšší pecku.

Prunus domestica ssp. *insititia* v. *juliana* L., slíva - 1 pecka o rozměrech 16,6 x 6,8 x 11,1 mm, v obrysu široce kopinatá, slabě asymetrická; báze i apex jsou zašpičatělé, povrch slabě nepravidelně hrboilatý až hladký; hřbetní šev je mělký, široký, s okraji nevystouplými, z části nepravidelně přerušovanými; břišní šev je tupě kýlovitý, postranní rýhy mělké a široké s okrajem nezřetelně vystouplým; svým tvarem se podobá podnoži St. Julien Orléans /cf. též Baas 1974/.

Pyrus communis L. em. Gaertn, hrušň pěstovaná - 48 semen.

Papaver somniferum L., mák setý - 9 zuhelnatělých semen.

Vitis vinifera ssp. *sativa* /DC/ Beger, réva vinná pěstovaná - 31 semen.

cf. *Cerealia*, obiloviny? - zlomky stébel, sláma?

- sbírané plodiny

Corylus avellana L., líska obecná - 6 oříšků následujících rozměrů v mm:

délka	17,0	15,8	18,1	16,0	13,6	14,3
-------	------	------	------	------	------	------

šířka	15,2	13,6	14,0	13,0	11,3	11,0
tloušťka	13,0	11,8	8,2	10,8	9,5	10,0

Fragaria cf. vesca L., jahodník obecný ? - 397 nažek,

Humulus lupulus L., chmel otáčivý - 3 nažky.

Juniperus communis L., jalovec obecný - 3 semena.

Prunus spinosa ssp. *spinosa* var. *ellipsocarpa* Dom., trnka - 2 pecky o rozměrech 11,9 x 5,1 x 7,0 mm a 11,4 x 5,8 x 8,0 mm, v obryse široce kopinaté; jejich báze tupá, apex špičatý, povrch silně nepravidelně hrbolatý; se stran jsou slabě smáčknuté; hřbetní šev je široký, slabě tupě kýlovitý, postranní rýhy mělké, široce otevřené, s okrajem nevystoupilým.

Prunus spinosa ssp. *spinosa* var. *virgata* /Martr.-Don./ Dom.,

trnka - 16 pecek následujících rozměrů v mm:

délka	10,0	10,0	10,1	10,5	8,1	9,0	7,4	8,6
šířka	5,8	5,8	5,3	6,2	5,3	5,5	5,0	5,0
tloušťka	7,9	7,6	7,5	8,1	6,9	7,4	6,6	6,8
délka	9,1	9,0	9,0	8,0	8,4	8,1	8,0	8,0
šířka	5,6	5,8	5,2	5,2	5,2	4,9	5,2	5,6
tloušťka	7,7	7,7	7,0	6,6	6,8	6,6	6,8	6,3

Pecky jsou v obrysu široce vejčité, asymetrické; jejich báze je uťatá, apex špičatý, povrch nepravidelně síťovitě hrbolatý, v dolní třetině s náběhy 1-2 žeber; jsou více zduřelé než předchozí varieta; hřbetní šev je široce rozevřený, hluboký, kýlovitě vyniklé okraje mají nepravidelně hrbolaté; břišní šev je téměř plochý, postranní rýhy hluboké, rozevřené, se slabě vyniklým hrbolatým okrajem.

Prunus spinosa ssp. *spinosa* var. *spinosa*, trnka - 11 pecek následujících rozměrů v mm:

délka	7,8	7,1	7,7	7,5	7,9	7,6	8,0	7,9	7,2	8,0	7,0
šířka	4,8	4,8	5,4	5,2	5,4	5,0	5,5	5,2	4,9	5,0	5,0
tloušťka	6,2	5,4	6,2	7,0	6,8	6,0	7,0	6,7	6,6	6,5	6,6

Pecky jsou v obrysu široce elipsoidní, báze i apex zakulacené, tento někdy zašpičatělý; povrch nepravidelně hrubě hrbolatý; se stran jen nezřetelně smáčknuté, zduřelé; hřbetní šev hluboký, široce rozevřený, s okraji ostře vyniklé hrbolatými, břišní šev je široký, tupý; laterální rýhy jsou úzké, s okrajem nezřetelně vyniklým, hrbolatým.

Rosa sp., růže - 7 nažek.

Rubus caesius L., ježiník - 14 semen.

Rubus fruticosus L. sp. aggr., ostružník křovitý - 61 semen.

Rubus idaeus L., maliník - 108 semen.

Sambucus ebulus L., chebdlí - 1 pecička.

Sambucus nigra L., bez černý - 1 pecička.

Sorbus aucuparia L., jeřáb obecný - 12 semen.

- plevely a rumištní rostliny

Agrostemma githago L., koukol polní - 2 semena.

Alchemilla cf. xanthochlora Rothm., kontryhel žlutozelený? - 89 nažek.

Anthemis arvensis L., rmen rolní - 1 nažka.

Aphanes arvensis L., nepatrnec rolní - 5 nažek.

Atriplex nitens Schkuhr, lebeda lesklá - 2 nažky.

Avena fatua L., oves hluchý - 1 plucha.

Carex sp., ostřice - 1 nažka.

Chenopodium album L., merlík bílý - 1 nažka.

Chenopodium hybridum L., merlík zvrhlý - 1 nažka.

Chenopodium urbicum L., merlík městský - 1 nažka.

Euphorbia helioscopia L., pryšec kolovratec - 2 semena.

Fallopia convolvulus /L./ A. Löve, svlačecovec popínový - 1 nažka.

Fallopia dumetorum /L./ Holub, svlačecovec křovištní - 2 nažky.

Galeopsis pubescens Bess., konopice pýřitá - 1 tvrdka.

Galeopsis speciosa Mill, konopice zdobná - 1 tvrdka.

Geranium dissectum Jusl., kakost dvousečný - 1 semeno.

Lithospermum arvense L., kamejka rolní - 1 tvrdka.

Neslia paniculata /L./ Desv., řepinka latnatá - 2 nažky.

Papaver rhoeas L., mák vlčí - 1 semeno.

Polygonum lapathifolium ssp. *lapathifolium*, rdesno blešník uzlovitý - nažka.

Polygonum persicaria L., rdesno červivec - 1 nažka.

Potentilla anserina L., mochna husí - 26 nažek.

Potentilla reptans L., mochna pětilístek - 14 nažek.

Potentilla sp., mochna - 110 nažek.

Ranunculus repens L., pryskyřník plazivý - 1 nažka.

Rumex conglomeratus Murr., šťovík klubkatý - 1 nažka.

Rumex sp., šťovík - 1 nažka.

Senecio vulgaris L., starček obecný - 1 nažka.

Setaria glauca /L./ P. Beauv., bér sivý - 2 obilky.
Stachys annua L., čistec roční - 1 tvrdka.
Valerianella dentata /L./ Poll., kozlíček zubatý - 2 nažky.

- pobřežní rostliny

Sparganium erectum ssp. *neglectum* /Beeby/ Vollmann, zevar vzpřímený přehlížený - 1 nažka.

Vzorek 391/1976 B vrstva 1:

Abies alba Mill., jedle bělokorá - 9 zlomků dřeva.

Fagus silvatica L., buk lesní - 1 zlomek dřeva.

Poznámky k nálezům:

K analýze byl předložen jen malý počet dřev, takže nelze dělat žádné obsáhlejší závěry a už stran jejich zpracování nebo ve vztahu k přirozenému rozšíření těžených dřevin. Ojedinelý je nález zbytku koštěte z březového proutí. Všechny uvedené dřeviny mají nepochybně místní původ.

Než však přistoupíme k hodnocení zbytků kulturních plodin, je třeba se obeznámit s místními poměry ve středověku. Jihlava vznikla původně na místě, kde obchodní stezka z Čech na jižní Moravu přecházela řekou /Dostál et soc. 1974/. Výskyt stříbra přilákal německé hornické kolonisty, kteří po r. 1240 rozšířili město na blízkou příhodnější ostrožnu. Traduje se tu tedy starší slovanské osídlení, které bylo zárodkem odlesněné enklávy v původně souvislém hvozdu, pokrývajícím celou Českomoravskou vrchovinu. Toto odlesňování, související s počátky hornictví na celém horním toku Jihlavy, bylo později tak intenzivní, že autoři historického atlasu /1965, mapa 5a/ neváhali na mapce, zpodobňující hospodářské podmínky od 10. do poč. 13. stol. zakreslit poměrně rozsáhlou odlesněnou enklávu.

S rozvíjející se důlní činností, která vyvrcholila v polovině 13. stol. /Čsl. vlastivěda II. 1, p. 152/ narůstala spotřeba dřeva a zvětšovaly se odlesněné plochy, na kterých se záhy začalo rozvíjet podhorské zemědělství /nadm. výška Jihlavy je 526 m/. Existenci odlesněného území v hraničním hvozdu mezi Čechami a Moravou, které nezůstalo bez spojení se starým sídelním územím moravským, nám do jisté míry potvrzuje přítomnost 3 variet planě rostoucí trnky - světlomilné křoviny, pronikající z nižších poloh vysoko do podhůří všude tam, kde ji člověk trvale zbavil konkurence zapojeného lesního porostu. Zhruba můžeme předpokládat, že tato dřevina sem pronikala již ve 13. stol. Toto spontánní pronikání nelesních prvků v průběhu kolonizace a po ní dokazuje značný rozsah v té době odlesněného území, dnes v mnoha případech opět lesem zaujatého /cf. řada prací Málkových, 1966, 1976 aj./. Výskyt pecek trnky v objektech na jihlavském náměstí souvisí s jejím rozvojem na odlesněné půdě, na pastvinách a na okrajích polí ve vrcholícím středověku.

Protože prvořadým hospodářským odvětvím bylo v té době na Jihlavsku hornictví, je pochopitelné, že zemědělská výroba byla dlouho na druhém místě a značný význam měl import, ať už z vnitrozemí Čech nebo z jižní Moravy. K nepochybným importům patří víno - semena vinné révy mají minimální zastoupení. Obdobně u ořešáku můžeme předpokládat spíše dovoz než místní provenienci, kterou nelze v klimaticky příznivějším období vrcholného středověku, zvláště v renesanci vyloučit. Podobně je tomu i u ostatních dřevin, u kterých by mohl být místní původ na sklonku středověku pravděpodobnější: jablon, hrušen, třešen, višen, několik méně náročných odrůd sliv a možná i uvedený typ špendlíku z příbuzenstva švestky. Pecky pravé švestky domácí se v nálezech nepodařilo zjistit. Podle laskavého sdělení dr. I. Růžičky /Muzeum vysočiny v Jihlavě/, se ani v současné době v Jihlavě švestka domácí nepěstuje, protože by nedozrála; zato ojedinelé se pěstuje ořešák. Jisté se stále dovozem z vnitrozemí hradila aspoň část spotřebovaných obilnin a luštěnin. Nelze ale naprosto vyloučit tehdejší místní původ jistého množství prosa, čočky nebo máku.

Sběrné hospodářství se rozvinulo na odlesněných plochách a na lesních okrajích a mýtinách. Existenci společenstev světломilných křovin dokazují nálezy pecek trnky a oříšky lísky, k nimž se družily růže, bez černý, chebď, ostružiníky a maliníky. Jejich pravidelným průvodcem v této nadmořské výšce byl jeřáb obecný. Trnkové porosty v okolí Jihlavy se uchovaly podle dr. I. Růžičky dodnes. Podobně je tomu s průvodním druhem pastvin jalovcem, jehož semena patří v archeologických nálezech našeho středověku k relativně vzácným. Rovněž se dodnes v křovinatých lemech podél Jihlavy vyskytuje chmel - chmelové hlávky byly po celý středověk užívanou léčivou drogou. Pokud se ve středověké Jihlavě vařilo pivo, pak byl asi používán chmel z dovozu, i když nelze vyloučit i sběr z planě rostoucích rostlin.

Zjištěná synantropní vegetace vykazuje zjevnou převahu plevelných druhů nad ruderalními. Mezi nimi je nejvíce plevelů charakteristických pro obilniny - koukol, nepatrnec, oves hluchý, mák vlčí, řepinka latnatá, kamejka rolní, svlačcovec popínový, kozlíček zubatý, čistec roční, nebo společných obilninám i okopaním - konopice pýřitá, rdesno blešník a r. červivec; k plevelům okopanin, přecházejícím též do společenstev ruderalů, náleží merlík bílý, m. zvrhlý, bér sivý, kakost dvousečný, prýšec kolovratec, starček obecný. Malý rozsah analyzovaných vzorků však nedovoluje bližší závěry; snad jen to, že obilniny, po případě luštěniny představovaly důležitý obchodní artikl. Z nedostatku plevelů náročnějších na výživné půdy teplejších poloh bychom mohli všem zjištěným druhům přisoudit místní původ. Pravděpodobně s dováženým obilím sem pronikl i bér sivý, který dnes podle sdělení dr. I. Růžičky v Jihlavě ani blízkém okolí neroste; sporadický výskyt zaznamenal v současné době až na Telečsku. Ve středověkých nálezech, zvláště z vrcholícího středověku, je však bér obecně známý, často ve značném množství; např. v Opavě byl ve středověku mnohem hojnější než v současnosti. Bér sivý můžeme oprávněně pokládat za indikátora příhodnějších klimatických podmínek ve vegetačním období ve vyšších polohách ve středověku.

Typický druh ruderalů je v našem nálezu málo - merlík městský, lebeda lesklá a štovík klubkatý; druhy okrajů chodníků a cest zastupuje především mochna husí, m. pětílístek, prýskyřík plazivý a s velkou pravděpodobností se k nim v této nadmořské výšce družil kontryhel. Obtížné vysvětlení máme pouze pro

ojedinělý výskyt zevaru vzpřímeného na jihlavském náměstí, zástupce pobřežních porostů od řeky; patrně jde o náhodné zavlečení plůdku. Z pobřežních křovin však pronikají do ruderálních společenstev svlačcovce křovištní a konopice zdobná. Z převahy plevelné složky nad rumištní soudíme, že odpadní jímka se nacházela v prostoru silně kontaminovaném polními plodinami.

Literatura:

- J. Baas, Kultur- und Wildpflanzenreste aus einem römischen Brunnen, 1974.
K. Domin, O proměnlivosti trnky /Prunus spinosa L./. Rozpravy II. tř. Čes. akad. 1944, 54/27, 1945, 1 - 39.
K. Domin, O původu slívy a švestky a základy botanické klasifikace těchto ovocných dřevin. Rozpravy II. tř. Čes. akad. Praha 1944, 54/28, 1945, 1 - 96.
O. Dostál, et. soc., Československá historická města, Praha, 1974, 1 - 566.
Československá vlastivěda II Dějiny 1, Praha 1974, 1 - 647.
A. Hrabětová-Uhrová, Příspěvky k taxonomii některých keřů, Práce Brněnské základny Čs. akad. věd 30/6, 1958, 1 - 59.
J. Málek, Vývoj vegetace na území osad zaniklých v 15. a 16. stol. v oblasti jihozápadní Moravy, ČSM 50, 1966, 153 - 180.
J. Málek, Vlivy hornictví na lesy na příkladu Jihlavska a Pelhřimovska. Dějiny věd a techniky 9, Praha 1976, 145 - 159.
W. Rothmaler, Exkursionsflora für die Gebiete der DDR und der BRD, Berlin, 1976, 1 - 811.

Pflanzenfunde aus der archäologischen Grabung mittelalterlicher Objekte in Jihlava /Bez. Jihlava/. Bei der archäologischen Rettungsgrabung mittelalterlicher Objekte /aus dem 13. bis 15. Jahrhundert/ im historischen Stadtkern von Jihlava wurde auch eine kleinere Menge an Pflanzenüberresten gewonnen. Die Stadt Jihlava entstand an Stellen, wo sich praktisch bis in die jüngere Burgwallzeit ein ursprünglicher Grenzwald zwischen Böhmen und Mähren erstreckte. Die Kolonisation, durch das Vorkommen von Silber bedingt, war mit der anwachsenden Silberförderung Grund der Entwaldung und Entstehung von einer Siedlungsenklave am oberen Laufe der Jihlava. In den gefundenen Pflanzenresten kommen einesteils Gattungen heimischen Ursprunges, andererseits absichtlich eingeführte Gattungen und einige unwillkürlich verschleppte vor. Heimischen Ursprunges sind zweifellos alle in Holzbruchstücken festgestellten Holzbestände: Weisstanne /Bretterstücke/, Gemeiner Kiefer /Brett/, Pappel /Bruchstück eines bearbeiteten Holzes/, Rotbuche /Holzstück/, Spitzahorn, Hasel und Birke /Zweig- und Rutenbruchstücke, inklusive Reste eines Birkenbesens/. Heimischen Ursprung haben vermutlich auch Pflanzen der Sammelwirtschaft: Hasel, Erdbeere, gemeiner Wacholder, Hopfen, Schlehe /in 2 Varietäten/, Rose /Hagebutte/, Strauch-Brombeere und bereifte Brombeere, Himbeere, Attich, schwarzer Hollunder, gemeine Vogelbeere. Bei der Schlehe und Rose kann jedoch das Auftreten erst nach der Entstehung der entwaldeten Enklave vorausgesetzt werden. Ähnlich ist dies mit der Mehrzahl von Unkraut- und Ruderalpflanzen, unter denen eine Menge von Getreideunkräutern vorkommt. Zu den eingeführten Früchten resp. Produkten gehört die Süß-Kirsche, Sauer-Kirsche, Walnuss, Kriecherle /in mehreren Arten/, Birne, Weinrebe, gesäter Schlafmohn, Rispenhirse, Linse. Andere Getreidearten wurden nicht in den gewonnenen Funden festgestellt. Bei einigen Pflanzen kann vorausgesetzt werden, dass mit der fortschreitenden Bodenbearbeitung ein Teil der Nahrungsmittel heimischen Ursprunges sein konnte, z. B. Rispenhirse, Linse, nicht einmal einige weitere Pflanzen können ausgeschlossen werden. Der Fund von Fuchshirse, eines wärmeliebenden Unkrautes beweist, dass sie höchstwahrscheinlich mit dem eingeführten Getreide ausgestreut wurde. Im Raume um Jihlava wächst sie nämlich nicht einmal heutzutage. Das Übergewicht an Getreideunkräutern am Fundort deutet an, dass es sich in der Vergangenheit um einen durch Feldfrüchte stark kontaminierten Raum handelte, vor allem durch Getreide.

PRAVĚKÉ NÁLEZY Z PRAVLOVA

/okr. Brno - venkov/

Ivo Rakovský, Petr Vitula, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 24-26/

V březnu 1979 oznámil Petr Ševla, že při zemních pracích při výstavbě chaty v roce 1972 našel množství zvířecích kostí, štípanou industrii a keramiku. Materiál pochází patrně z kulturní vrstvy, i když vzhledem k jeho početnosti nelze vyloučit, že byly porušeny i zahloubené objekty. Místo nálezů leží na katastru

obce Pravlova, na jihovýchodním svahu tratě "Hájky" na levém břehu řeky Jihlavy. Lze je nalézt na mapě 1:5000, vydané v roce 1978 v Brně na listu Moravský Krumlov 3-7, kde je vymezeno souřadnicemi 210 mm od Z s.č. a 311 mm od J s.č..

Nejstarší získané nálezy představuje několik patinovaných ústěpů paleolitického stáří. Intenzivně byla lokalita osídlena zejména v období neolitu a eneolitu. Vedle několika zlomků keramiky, náležejících kultuře s lineární keramikou /obr. 24:2-5/ jsou početné zejména pozůstatky po sídlišti lidu s moravskou malovanou keramikou. Tvoří je soubor 14 kusů keramiky s vypovídací hodnotou. Staršímu stupni kultury s MMK náleží zlomek mísy /obr. 25:5/ s asymetricky vystouplým výčnělkem /O3/¹ na výdutí a patrně sem patří i část naběračky s vodorovně nasazenou tulejí a zlomek rohatého ucha. Nejvýraznější jsou nálezy z mladšího stupně jmenované kultury /obr. 25:1-4, 6-11/. Tři fragmenty mis mají prohnuté, v řezu zesílené plece, ukončené zaostřeným nebo seříznutým okrajem /obr. 25:1,3,4/. Uvedené typy okraje najdeme i na dalších zlomcích a jsou v uvedeném souboru nejpočetnější. Stejně jako výrazné zesílení plecí u mis jsou charakteristické pro nejmladší fázi kultury s MMK na jižní Moravě. Plastická výzdoba se nám dochovala na dvou kusech. Stlačené rohaté ucho s otvorem /45/ se zatím zdá být chronologicky málo průkazné. Výzdobu části hrnce se zaostřeným okrajem /č. 6/ tvoří kuželovité výčnělky /11/ klikatkovitě umístěné na hrdle a na výdutí. Zdá se, že v nejmladší fázi kultury s MMK dochází k posunutí výčnělků níže z okraje na hrdlo. Vhloubená výzdoba se nachází na dvou zlomcích. V jednom případě jde o skupinu nevelkých jamek /36/ na těle nádoby, v druhém případě jsou na výdutí žlábků, tvořící oblouky /43/. Žlábkovaná výzdoba je charakteristická pro nejmladší fázi kultury s MMK a z jihozápadní Moravy ji známe např. z Boskovštejna, Nové Vsi u Oslavan, nejnověji pak z mladšího len gyelského sídliště v Jezeřanech-Maršovicích, vzdáleného pouze několik kilometrů. Materiál kultury s MMK z Pravlova představuje výrazný soubor, který lze, s výjimkou několika uvedených jedinců ze staršího stupně, zařadit do nejmladší fáze IIb kultury s MMK podle Palliardiho třídění, a který nese všechny znaky charakteristické pro tuto fázi.

Eneolitické osídlení lokality doplňuje střep kultury nálevkovitých pohárů, zdobený plastickou lištou při okraji /obr. 26:9/ a rekonstruovatelný exemplář hmoždíře jevišovické kultury. Při dně je zdoben řadou trojúhelníků vyplněných liniemi, provedenými brázděným vpichem /obr. 26:7/.

Z mladších období pravěku se ojediněle vyskytl též střep, náležející patrně únětické kultuře. Početněji je v souboru zastoupen materiál z období popelnicových polí a horákovské kultury /obr. 26:1-6,8/, některé zlomky keramiky lze snad považovat za laténské.

Poznámky:

1. Podle V. Podborský-E. Kazdová-P. Koštuřík -Z.Weber, Numerický kód moravské malované keramiky, Brno 1977.

Prähistorische Funde aus Pravlov /Bez. Brno-venkov/. Bei Terrainarbeiten im Kataster der Gemeinde Pravlov fand P. Ševela archäologisches Material, das er Mitarbeitern des Institutes übergab. Ausser Spaltindustrie, unter der auch paläolithische Funde sind, bilden den Komplex zahlreiche Keramikbruchstücke. Das älteste neolithische Material gehört der Kultur mit Linearkeramik an /Abb. 24:2-5/. Die weitere Besiedlung der Lokalität fällt in den Zeitabschnitt der Kultur mit mährischer bemalter Keramik. Ausser sporadischen Funden aus der älteren Stufe /Abb. 25:5/ ist vorallem das Material aus der jüngsten Phase IIb der genannten Kultur markant /Abb. 25:1-4, 6-11/. Charakteristisch ist besonders das Vorkommen der Ränder Nr. 6 und 7, eine markante Verstärkung der Schultern bei Schüsseln und die eingetiefte Riefenverzierung.

Die äneolithische Besiedlung repräsentiert ein Scherben der Trichterbechérkultur /Abb. 26:9/ - und ein rekonstruierbares Exemplar eines Mörsers der Jevišovice Kultur /Abb. 26:7/. Aus dem jüngeren prähistorischen Zeitabschnitt kam auch ein Scherben vor, der vermutlich der Üněticer Kultur angehört. Zahlreich ist in dem Komplex Material aus dem Zeitabschnitt der Urnenfelder- und der Horákovské Kultur vertreten /Abb. 26:1-6,8/, einige Keramikbruchstücke können vielleicht als latènezeitliche betrachtet werden.

RETTUNGSGRABUNGEN DER PRAHISTORISCHEN ABTEILUNG IM RAUME
DES BAUES DES MITTLEREN UND UNTEREN STAUSEES DES WASSER-
WERKES NOVÉ MLÝNY IM JAHRE 1979

/Bez. Břeclav/

Miloš Čižmář, Kateřina Geislerová, Ivo Rakovský, AÚ ČSAV Brno

/Abb. 27, 28; Taf. 9, 10/

Die bereits fünfte Grabungssaison eröffneten wir Ende April und beendeten im Verlaufe des Monats Oktober. An den Rettungsaktionen nahmen ausser den Referenten die technischen Institutsmitarbeiter P. Bernard, V. Doležal, J. Hladký, L. Rozbroj, J. Šlosár und P. Vitula teil. Die wichtigste Aufgabe der Anfangsetappe war die Beendigung der Forschungsarbeiten in der Schottergrube bei Strachotín /siehe PV 1978/. Maschinell deckten wir ab und nachher bereiteten wir manuell eine Fläche von 95 x 20 - 40m vor, die in nordwestlicher Richtung an die Grabung aus dem vorherigen Jahr knüpfte. Auf ihr stellten wir 67 Objekte fest, die allen bereits bekannten Kulturen angehören. Drei Objekte waren in der Förderungswand südlich der Grabung gestört und im Raume der alten Schottergrube deckten wir ein weiteres, vermutlich slawisches Grab ab. Bei der Feldbegehung in der Umgebung der untersuchten Fläche stiessen wir an einigen Stellen auf markante Anomalien im Getreidewuchs, die eine Anwesenheit archäologischer Objekte signalisierten. Mit positivem Ergebnis beglaubigten wir einige Anomalien durch eine kleinere Flächenabdeckung - Objekte 219 - 223.

Insgesamt deckten wir in der Strachotín-Schottergrube im Verlaufe von zwei Grabungssaisonen eine Fläche von 215 x 20-40m ab und untersuchten 224 Objekte. Die älteste Besiedlung der Lokalität fällt in das junge Äneolithikum. Fünf untersuchte Objekte gewährten ein interessantes, wenn auch zahlenmässig geringes keramisches Material, das etwas jünger als die Keramik der Jevišovice Kultur scheint und chronologisch vielleicht der Gruppe Kosihy - Čaka entspricht. Vier regelmässige rechteckige Objekte können als Siedlungsobjekte interpretiert werden. Neue Funde brachte auch die heurige Grabung der Siedlung der Velatice Kultur. Besonders markant ist ein, aus Objekt 222 stammender Komplex, der vom vorherigen Material abweicht und man kann ihn in die späte Hügelgräberkultur datieren. Die Erkenntnisse aus der vergangenen Saison über die Besiedlung der Lokalität von Trägern der Horákov Kultur erweiterte die Abdeckung von weiteren vier Objekten, von denen beweisbar besonders das Material aus Erdhütte Nr. 150 ist, das der Stufe HD angehört. Die Niederlassung aus der Latène Zeit endete im zentralen Teil der Anhöhe und es gelang uns aus ihr im Verlaufe von beiden Jahren insgesamt 11 eingetieftete Hütten, eine Abfallgrube und Töpferöfen zu untersuchen. Grösste Aufmerksamkeit widmeten wir auch im Verlaufe der zweiten Grabungssaison der Erforschung des Gräberfeldes aus der Völkerwanderungszeit. Wir stellten weitere 8 Gräber fest, von denen drei durch Terrainarbeiten teilweise gestört waren. Insgesamt untersuchten wir also 21 Gräber. Beweisbar erfassten wir den Westrand der Nekropole, in nördlicher und offensichtlich östlicher Richtung können weitere Gräber ausserhalb des Raumes der freigelegten Fläche erwartet werden. Der Südtail der Nekropole wurde durch die Schotterförderung bereits in früheren Jahren vernichtet, wovon auch die Nachricht von H. Freising, vor dem Kriege, deutet. Die neu untersuchten Gräber waren ähnlich wie die vorherigen sämtlich ausgeraubt. Ein Ausnahmsfund ist ein goldener Triens, als Anhänger hergerichtet und aus Grab H 156 stammend. Es handelt sich um eine oströmische Prägung mit der Abbildung von Aelia Pulcheria Augusta, die in den Jahren 414 - 450 regierte. Vorläufig kann man das Gräberfeld bei Strachotín an die Neige des 5. Jahrhunderts u. Z. datieren. Die Grabung der Lokalität beendeten wir im Herbst 1979 und zur Zeit ist die untersuchte Fläche durch die Schotterförderung bereits vernichtet.

Die zweite Hälfte der Grabungssaison, besonders die Sommermonate, widmeten wir der Abdeckung in der Flur "Na pískách" im Kataster der Gemeinde Milovice. Es gelang uns hier eine Fläche von 100 x 50 m abzudecken, die für die Grabung im Jahre 1980 vorbereitet ist. In den oberen Schichten stellten wir ausser bereits bekannten Funden aus der älteren Bronze- und späten Latènezeit auch Material der Kultur mit mährischer bemalter Keramik, der Glockenbecher- und der Velatice Kultur fest. Die Lokalität selbst befindet sich auf einer mässigen Anhöhe in der Inundation der Dyje ca. 200m westlich von der Strasse Milovice - Nové Mlýny. Bereits H. Freising kannte sie, der hier eine Rettungsgrabung in der ehemaligen Sandgrube durchführte, wo er einen horizontalen Töpferofen aus der späten Latènezeit entdeckte. Die besiedelte Fläche ist ideal durch das Ausmass der Anhöhe begrenzt und wir setzen voraus, dass eine umfangreichere Flächengrabung eine Abdeckung des gesamten Siedlungsareales ermöglichen wird.

Im Verlaufe des Jahres führten die Mitglieder des Arbeitsteams auch einige kleinere Feststellungs- oder Beglaubigungsgrabungen durch. Eine kleinere Sonde 12 x 4 m legten wir in der Flur "Na lukách" im Kataster der Gemeinde Horní Věstonice, womit wir unsere Erkenntnisse über die Lokalität, die wir bei der Grabung im Jahre 1978 gewannen, ergänzen wollten. Wir stellten ein weiteres latènezeitliches Objekt fest, und da es nicht möglich sein wird in den Bergungsaktionen fortzusetzen /der Fundort wird zu Beginn 1980 überschwemmt/, legen wir kurz gefasste Ergebnisse der Forschungsarbeiten vor.

Das Grab aus der Völkerwanderungszeit /obj. H 1/ war in Richtung W-O orientiert und hatte eine

schwarze humose Aufschüttung. In einer Tiefe von 40 cm stiessen wir auf Grundwasser, ohne die Anwesenheit eines Skelettes festzustellen. Beim Westrand der Grabgrube knapp unter der Oberfläche erfassten wir zwei Gefässe, von denen das eine völlig aufgeweicht war. Ihre Lage sowie der Charakter der Aufschüttung deuten an, dass das Grab ausgraubt wurde. Das erste von den Gefässen ist ein auf der Drehscheibe hergestellter, grauer hart gebrannter Krug mit eiförmigem Körper und hinausgebogenem Rand. Vom zweiten Gefäss aus fein geschlemmtem Material mit braungrauer Oberfläche gelang es lediglich den unteren Teil zu rekonstruieren. Das Grab kann man in die ältere Phase der Völkerwanderungszeit, in die zweite Hälfte des 5. Jahrhunderts u. Z. datieren. Zwei latenezeitliche Hütten /Obj. 5 und 12/ waren mit der längeren Achse übereinstimmend in SW-NO Richtung orientiert und in jeder von den kürzeren Seiten hatten sie zu je einen Pfosten. Beide Objekte gewährten vor allem keramisches Material, auf dessen Grund man Obj. 5 in den spätlatenezeitlichen Abschnitt datieren kann. Obj. 12 ist etwas älter und man kann es vielleicht bereits an die Neige der vorhergehenden Stufe LT-C einreihen. Weitere neun Objekte auf der untersuchten Fläche stellten nicht datierte Pfostengruben vor. Das Bild von der Lokalität ergänzt eine Scherbenkollektion der Kultur mit Stichbandkeramik, ein rahmenhaft in die Bronzezeit einreihbares Material und Keramik aus der römischen Kaiserzeit und dem slawischen Zeitabschnitt.

Bei der Terrainbegehung der alten Schottergrube am Kataster der Gemeinde Zaječf stellten wir in den Frühjahrsmonaten gestörte archäologische Objekte fest. Ausser ihrer Grabung deckten wir hier auch eine kleinere Fläche von ca. 40 x 15 m ab. Insgesamt untersuchten wir 10 Objekte. Die älteste festgestellte Besiedlung fällt in den Zeitabschnitt der Kultur mit mährischer bemalter Keramik, wir fanden auch Keramik der Glockenbecherkultur. Am zahlreichsten sind latenezeitliche Funde vertreten. Vier eingetiefte Hütten gewährten mit Ausnahme von Obj. 5 wenig markantes Material, auch mit älteren Funden vermischt. Im südlichen Teil der abgedeckten Fläche stellten wir offensichtlich den Rand eines latenezeitlichen Gräberfeldes fest, von welchem wir drei Körpergräber erfassten, ungefähr in Richtung N-S orientiert. Die ziemlich korrodierten Eisenfibeln und bronzene sowie Lignitarringe datieren die Gräber in den Zeitabschnitt der Stufe LT - B2. Ein weiterer bedeutender Fund aus der Schottergrube bei Zaječf ist eine seichte Hütte mit gestörtem Steinherd, durch ein Gefäss des Prager Types und den Teil eines beinernen Kammes in den altslawischen Zeitabschnitt datiert.

Die kurz gefasste Übersicht der Ergebnisse von Rettungsaktionen im Jahre 1979 ergänzen vereinzelte Funde aus Dolní Věstonice und aus Strachotín - Gemeinde. Bei Terrainherrichtungen unweit der neuen Schottergrube des VEB Ingstav bei Dolní Věstonice gewannen wir zwei, in die jüngere Phase der Velatice Kultur datierbare Gefässe. Einen weiteren Fund gewann Herr Seidl aus Strachotín, Nr. 115. Beim Kelleraushub fand er ein Gefäss und den Teil eines anderen, die man in die Völkerwanderungszeit datieren kann.

RETTUNGSGRABUNGEN AUF DER AUTOBAHNTRASSE BRNO - HOLUBICE IM JAHRE 1979

/Bez. Brno-venkov und Vyškov/

Miloš Čižmář, Kateřina Geislerová, Ivo Rakovský, AÚ ČSAV Brno

/Abb. 29-31; Taf. 11,12/

Der umfangreiche Investitionsaufbau ruft in den letzten Jahren immer häufiger den Bedarf hervor, grosse Rettungsgrabungen vorzunehmen. Eine von den grössten Rettungsaktionen des Archäologischen Institutes der ČSAV in Brno waren im Jahre 1979 Untersuchungen am Bau der Autobahn, die östlich von Brno in Richtung Slowakei und Polen gebaut wird. Eine eingehendere Terrainbegehung der ersten vier-zehn Kilometer langen Baustrasse von Brno nach Holubice brachte Belege von einer dichten Besiedlung des untersuchten Raumes in verschiedenen prähistorischen sowie frühhistorischen Zeitabschnitten. Die Rettungsgrabungen verliefen durchgehend während des ganzen Jahres parallel mit dem Verlauf der Bauarbeiten und ausser den Verfassern beteiligten sich an ihnen die technischen Institutsmitglieder P. Bernard, V. Doležal, J. Hladký, A. Majer, L. Rozbroj, J. Šlosar und P. Vitula.

Grabungen wurden in verschiedenem Ausmass insgesamt auf 8 Lokalitäten vorgenommen:

1/ Bedřichovice /Bez. Brno-venkov/

Auf einem mässigen Osthang wurden hier auf dem sterilen Lössboden bei der Herrichtung eines Bauplatzes Siedlungsobjekte der Úněticer Kultur gestört, aus denen ein wenig zahlreiches archäologisches Material gewonnen wurde. Durch einen Rinnenaushub kam es zur Störung eines Objektes der Glockenbecherkultur mit Keramik, die es in den jüngeren Abschnitt der genannten Kultur reiht.

2/ Bedřichovice I /Bez. Brno-venkov/

Auf einem mässigen Südhang stellten wir bei der Begehung gestörte Objekte und gewannen aus ihnen keramisches Material aus dem kaiserzeitlichen Abschnitt.

3/ Tvarožná I /Bez. Brno-venkov/

Wir untersuchten hier einige Siedlungsobjekte der Úněticer Kultur mit wenig zahlreichen Funden und ein Körpergrab aus demselben Zeitabschnitt.

4/ Tvarožná II /Bez. Brno-venkov/

Im sterilen Lössboden auf einem mässigen Südwesthang hoben sich sehr gut dreizehn Grabgruben ab, der Úněticer Kultur angehörend. Alle Gräber waren ausgeplündert und in einer Reihe von Fällen unterschieden sich die Raubschächte sehr gut von der eigentlichen Aufschüttung der Grabgruben. Mit Rücksicht auf den schnellen Vorgang der Bauarbeiten war es jedoch nicht möglich ihre detaillierte Dokumentation vorzunehmen. Sofern in den Gräbern wenigstens Teile der Skelette in ursprünglicher Lage erhalten blieben, waren die Verstorbenen stets in Hockerlage auf der rechten Seite mit dem Kopf nach Westen oder Südwesten bestattet. Funde an Bronzegegenständen waren nicht zahlreich, am häufigsten erschienen aus Bronzedraht gewundene Noppenringe, ausnahmsweise auch Nadeln oder ihre Bruchstücke. Wesentlich zahlreicher war in den Gräbern Keramik vertreten. Von chronologischer Sicht kann das angeführte Grabfeld vorerst in den entwickelten Zeitabschnitt der Úněticer Kultur, am ehesten in ihre nachklassische Phase eingereiht werden.

5/ Tvarožná III / Bez. Brno-venkov/

Archäologische Objekte befanden sich beiderseits der Strasse, die von der Staatsstrasse Brno-Vyškov in Richtung Jiřkovice führt. Wir untersuchten hier eine Grube, deren Inventar für die Kultur mit mährischer bemalter Keramik charakteristisch ist. Weitere zwei Siedlungsobjekte kann man nach den spärlichen Keramikfunden in die Jevišovice Kultur einreihen. In ihrer Nähe deckten wir auch zwei Körpergräber ab, die Spuren eines sekundären Öffnens trugen. Das erste von ihnen war ohne Beigaben, im zweiten fand man eine beinerte Ahle und einen grossen Krug, die in den jungäolithischen Abschnitt gehören, vermutlich in die Kultur mit Schnurkeramik.

6/ Holubice /Bez. Vyškov/

In diesem unvollständig vom Humus abgenommenen Raum stellten wir lediglich eine ovale, sehr seicht eingetiefte Grube fest, die Keramik enthielt, verziert in Furchenstichtechnik des Types Retz-Křepice-Bajč. Da es sich um den ersten Fund dieser Keramik in einem Objekt in Mähren handelt, widmeten wir der Untersuchung der Fundumgebung erhöhte Aufmerksamkeit, leider jedoch mit negativem Ergebnis.

7/ Holubice I /Bez. Vyškov/

Eine umfangreiche Abdeckung der Ackerkrume ermöglichte eine Fläche von mehreren zehn Hektar zu verfolgen, was die bisher bedeutendsten Ergebnisse brachte. Während des ersten Abdeckungsstadiums stellten wir vier der Glockenbecherkultur angehörenden Siedlungsobjekte fest. Sie bildeten Doppelgruben, die voneinander einige zehn Meter entfernt waren. Zwischen ihnen sowie in ihrer Umgebung war nur der gewachsene Boden. Die Objekte gewährten reiche keramische Funde sowie zahlreiches osteologisches Material und man kann sie vorläufig in den jüngeren Abschnitt der Glockenbecherkultur einreihen.

Die fortschreitende Abdeckung am Ende des Herbstes brachte die bisher wichtigste Entdeckung, zu der es bei den Rettungsgrabungen beim Autobahnbau im Jahre 1979 kam. Auf einem mässigen südwestlichen Hang ca. 200m von den Objekten der Glockenbecherkultur wurde auf einer Fläche von ungefähr 70 x 60 m ein komplettes Grabfeld aus der Völkerwanderungszeit abgedeckt. Insgesamt stellte man 105 Gräber fest, von denen bis Mitte November 85 untersucht werden konnten. Die Nekropole bildeten drei Gruppen mit einer Reihenordnung der Gräber, in südöstlicher Richtung kamen verstreute Einzelgräber zum Vorschein. Ungefähr 40 m südwestlich entdeckten wir den Grundriss eines oberirdischen Pfostenbaues ab, dessen Zusammenhang mit dem Grabfeld nicht auszuschliessen ist. Als Bestattungsritus waren Körpergräber mit Ausnahme eines Falles, wo in einer seichten Grube ein Gefäss mit verbrannten Knochen gefunden wurde. Die Verstorbenen waren meistens in Strecklage auf dem Rücken, mit dem Kopf nach Westen bestattet. Die Mehrzahl der Gräber enthielt je eine Bestattung, wir stellten aber auch drei Doppelgräber fest. Ferner waren in einem Grab zwei erwachsene Personen und ein Kind bestattet, in einem Grab waren vier Individuen beigesetzt - unter zwei Erwachsenen lagen zwei Kinder. Eines von den Gräbern im Nordteil der Nekropole war vermutlich von einem Ringgraben umgeben, im Durchmesser von ca. 10m, dessen grösserer Teil jedoch durch die Planierung vernichtet worden war. Holzkohlefunde in den Gräbern belegen eine Holzverschalung der Bestattungen, deren Charakter man jedoch nur selten präzisieren konnte. Als Beleg einer Überdeckung der Bestattungen kann man Stufen entlang der längeren Grabwände interpretieren. In einem Falle stellten wir eine kompliziertere Herrichtung der Grabgrube fest, als in den Längsstufen in den Ecken Pfostenlöcher eingelassen waren.

Alle Gräber waren ganz sicher oder höchstwahrscheinlich ausgeraubt. Als Beleg dieser Tatsache kann man anführen:

1/ Ungleichartigkeit der Aufschüttung in einer Grabgrube

2/ Lage des Skelettes oder seiner Teile

3/ Lage der Funde.

Wir nehmen an, dass die schwarz verfärbten Eingriffe in die Ausfüllungen der Grabgruben nicht die eigentlichen Raubschächte vorstellen, sondern sie sind lediglich deren sekundäre Erscheinung, die durch

Abschwemmungen in ihren Überresten entstanden. Wir haben nämlich beobachtet, dass auf den verfolgten Profilen der Grabgruben diese Schachtüberreste mit schwarzer Ausfüllung nicht bis zur eigentlichen Bestattung reichten. Dabei konnte bei Gräbern mit Überresten von Raubschächten, die in der Regel im westlichen Teil der Grabgrube waren, eine Plünderung nicht nur in dem Raum unter ihnen, sondern auch auf der gesamten Grabfläche oder sogar im entgegengesetzten, anscheinend ungestörten Teil belegt werden. An der Lage der Skelette äusserte sich das Ausrauben im Grunde auf zwei Arten. Einerseits wurden Gräber mit völlig zerstörten und verrückten Skeletten oder ihren Teilen abgedeckt, wobei in einigen Fällen ganze Körperteile in ursprünglicher anatomischer Lage versetzt waren. Die zweite Gruppe bilden ausgeraubte Gräber mit fast ungestörten Skeletten, wo als Beleg ihrer Plünderung nur eine unscheinbare sekundäre Verlegung einiger Knochen ist, am häufigsten in der Gegend der Schultern und des Brustkorbes. Wir nehmen an, dass diese zweite Art der Grabplünderung die Tatsache belegt, dass es zum Ausrauben nicht lange nach dem Begräbnis kam, als der Raum um den Körper noch nicht mit Erde ausgefüllt war. Die Verlegung von Körperteilen in anatomischer Lage zeugt ebenfalls von der Grabplünderung kurz nach dem Begräbnis. Bei Bestattungen der zweiten Gruppe ist ihre unscheinbare Störung unseres Erachtens nach dadurch zu erklären, dass sie in einem hohlen Raum beigesetzt und ausgeraubt wurden, wo die Funde nach seiner Öffnung deutlich sichtbar und leicht zugänglich waren. Für die Grabplünderung zeugt auch das Verrücken der Funde, vor allem sofern sie in der Grabgrubenaufschüttung gefunden wurden. Gleichfalls ist auch die Knochenpatinierung ein Beleg der ursprünglichen Bronzebeigaben.

Von den Funden gehört die grösste Zahl Gegenständen des täglichen Gebrauchs und Bekleidungsbestandteilen an. Es handelt sich um eine grosse Menge von eisernen Messern, beinernen und eisernen Spitzen, Steinabspisse, keramische handgemachte sowie auf der Drehscheibe gefertigte Gefässe, tönernen Spinnwirtel, beinerne Käbme, eiserne und bronzene Riemenschnallen, vereinzelt auch um einen eisernen Zaum, und überwiegend bronzene Beschlagstücke von verschiedenen Formen. An Waffen wurden drei eiserne Schwerter, ein grosses eisernes Hiebmesser und in einigen Gräbern eiserne Pfeilspitzen gefunden. Unter den Ziergegenständen waren am häufigsten Glasperlen, überwiegend Kleinformen von verschiedener Farbe. Es kamen jedoch auch grössere Perlen mit einer komplizierteren Verzierung und in einem der Gräber auch Perlen aus Millefioriglas vor. Vereinzelt wurde auch eine Bernsteinperle und ein Kristallspinnwirtel festgestellt. In der Aufschüttung eines Grabes fand man eine silberne vergoldete Fibel mit Knöpfen, in der Aufschüttung eines zweiten einen zerbrochenen Knopf von einer Fibel desselben Typus. Ein Ausnahmefund ist eine bronzene Waagschale.

In den Gräbern waren nicht nur Menschen, sondern auch Tierbestattungen beigesetzt. Ausser kleineren Teilen von Tierkörpern verdient unsere Aufmerksamkeit vor allem das Überdecken von Kinderkörpern in einem Doppelgrab mit Elchgeweih und Bestattungen zweier Pferde. In einem Grab befand sich gemeinsam mit dem Bestatteten ein grösserer Teil eines Pferdes, in einer weiteren Grabgrube fand man lediglich ein ganzes Pferdeskelett.

Das Gräberfeld kann man rahmenhaft in die erste Hälfte des 6. Jahrhunderts datieren, wobei einige Formen der Gegenstände relativ sehr jung sind. In der Grabung dieser langobardischen Nekropole werden wir in der ersten Hälfte des nächsten Jahres fortsetzen.

Ungefähr 60m südwestlich des Gräberfeldrandes stellten wir eine vereinzelt Grube mit kreisförmigem Grundriss und Material der Úněticer Kultur fest.

8/ Holubice II / Bez. Vyškov/

In dieser Lage stellten wir im Planierungsstreifen der Ausfahrt von der Autobahn in Richtung Slavkov eine grössere Anzahl von überwiegend kreisförmigen Gruben der Úněticer Kultur fest. Vorläufig untersuchten wir von ihnen eine ganze Grube mit zahlreichem keramischem Material, von weiteren Gruben nahmen wir Proben ab. Ferner untersuchten wir ein vereinzelt Skelettgrab. Die Bestattung in Hocklage auf der rechten Seite war in Richtung N-S orientiert und auf beiden Schläfen befanden sich bronzene Drahtspiralen, die sie ebenfalls in die Úněticer Kultur datieren.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM V BRNĚ - KOMÍNĚ

/okr. Brno - město/

Kateřina Geislerová, Jaroslav Hladký, AÚ ČSAV Brno

V dubnu roku 1979 bylo při výkopových pracech na stavbě sídliště v Brně-Komíně zjištěno několik porušených pravěkých objektů. Pracovníci AÚ ČSAV zde provedli záchranný výzkum, na němž se podíleli rovněž M. Čizmář, I. Rakovský a P. Vitula.

Místo nálezů je nepříliš vzdáleno od plochy, kde v roce 1961 prokopával R. Tichý několik objektů s materiálem I. fáze kultury s lineární keramikou¹. Podařilo se částečně prozkoumat celkem tři narušené jámy, z nichž jedna náležela kultuře s LnK a dvě kultuře mohylové.

Objekt 1 byl zachycen ve stěně výkopu a obsahoval pouze několik střepů mohylové kultury.

Objekt 2 byl vybrán pouze zčásti a byl začištěn a nakreslen profil, na němž se rýsovaly tři odlišné vrstvy.

Dochované rozměry objektu - ca 600 x 400 cm, max. hloubka - 130 cm. Při začišťování bylo nalezeno několik střepů kultury s LnK a kamenné nástroje, z výplně byl získán zejména bohatý keramický inventář mohylové kultury. Z materiálu kultury s LnK, který můžeme zařadit do její II. fáze², lze uvést zlomek z výdutě nádoby s výzdobou rytých linií a notové značky, a další střep, zdobený vstřícnými nehtovými vrypy. Z kamenných nástrojů stojí za zmínku drobný kopytovitý klín /d - 7 cm/ a dvě retušované čepelky.

Z objektu 3, zjištěného ve stěně výkopu, bylo získáno několik zlomků hrubší nádoby s okrouhlým pro-máčklým výčnělkem a výzdobou nehtových vrypů, střep z výdutě masivní nádoby s odlomeným horizontálním uchem a výzdobou trojnásobných žlábků, tvořících spirálu aj. Kromě keramiky bylo v objektu nalezeno rovněž kostěné šídlo a zvířecí kosti. Obsah této jámy lze rovněž zařadit do II. fáze kultury s LnK.

Poznámky:

- 1 R. Tichý, Nové nálezy volutové keramiky z Brna-Komína, PV 1961, Brno 1962, 41.
- 2 R. Tichý, Osídlení s volutovou keramikou na Moravě, PA LIII-2, 1962, 290-293.

Rettungsgrabung in Brno-Komín / Bez. Brno-město/. Im April 1979 wurden beim Baue der Siedlung in Brno-Komín drei gestörte prähistorische Objekte untersucht. Objekt 1 enthielt einige Scherben der Hügelgräberkultur. Objekt 2 enthielt eine Menge Keramik der Hügelgräberkultur, und von der Oberfläche hat man ebenfalls einige Scherben und Steinwerkzeuge der II. Phase der Kultur mit Linearkeramik gewonnen. Aus Objekt 3 stammen Keramikbruchstücke der II. Phase der Kultur mit Linearkeramik, eine beinerne Ahle und Tierknochen.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM U DRYŠIC

/okr. Vyškov/

Kateřina Geislerová, AÚ ČSAV Brno, Vratislav Janák, Muzeum Vyškovska Vyškov

/Tab. 13/

Při stavbě silnice 1/46 z Brna do Prostějova a Olomouce, tzv. "hanácké dálnice", bylo u obce Dryšic /o. Vyškov/ při skrývce ornice v prostoru km 7,5 narušeno několik pravěkých objektů. AÚ ČSAV ve spolupráci s Muzeem Vyškovska zde od května do srpna 1979 prováděl záchranný výzkum, na němž se kromě referentů podíleli M. Čižmář, V. Doležal, J. Hladký, I. Rakovský, L. Rozbroj a P. Vitula.

Lokalita se nachází těsně za obcí Dryšice /směrem od Brna/ po pravé straně silnice Brno-Olomouc, v trati "Dolní Radlicus". Na jaře roku 1979 zde bylo provedeno odhumusování, které bylo dokončeno v srpnu. Celkem byl skryt pás o délce asi 300 m a šířce asi 30 m. Z toho bylo detailně začišťováno a prozkoumáno asi 170 m, na zbývajících 130 m byly zkoumány jen objekty, rysující se po skrývce zemními stroji.

Celkem bylo prokopáno 98 objektů, z toho 43 kúlových jamek. Nejvíce objektů /21/ náleželo kultuře s lineární keramikou. Šlo vesměs o nehluboké jámy nepravidelného tvaru, obsahující nepočetnou keramikou, mazanici, zvířecí kosti a vzácně štípanou a broušenou industrii a zrnotěrky. Podle nálezů keramiky můžeme objekty s LnK rámcově datovat do II. fáze této kultury podle třídění R. Tichého¹.

Nejvýznamnějším nálezem z období kultury s LnK je však kompletní půdorys kúlového domu /obj. 79/. Celá stavba, orientovaná SZ-JV, je dlouhá 14,2 m a široká 6 m, přičemž směrem k SZ se poněkud zužuje. Chata je tvořena dvěma vnějšími řadami menších, hustěji řazených kúlů, a třemi řadami vnitřních nosných kúlů, které byly na severozápadním zakončení domu zdvojeny. Výplň kúlových jamek tvořila černo-hnědá hlína, nálezy zde nebyly žádné. Při východní delší stěně chaty byla obdélníková jáma pravidelného tvaru /obj. 78/ o rozměrech 7,2 x 2,4 m a max. hloubce 50 cm. Obsahovala několik zlomků nezdobené lineární keramiky, mazanici, malé množství zvířecích kostí, uhlíku a štípané industrie. Dále byl zachycen neúplný půdorys stavby, tvořené čtyřmi nebo pěti řadami kúlů, orientované zhruba S-J, která snad rovněž náležela kultuře s LnK.

Celkem 16 objektu, nalezených na zkoumané ploše, náleželo mladší době bronzové - kultuře velatické. Byly zde zastoupeny jámy různých tvarů, většinou nepravidelných, které obsahovaly poměrně početný keramický materiál a zvířecí kosti. Byla nalezena rovněž bronzová jehlice. V jednom z objektů, snad zásobnicové jámě, byl zapuštěn pohřeb silně skrčeného jedince, který měl pod lebkou bronzovou pukličku. Jižovýchodně od nohou lidské kostry byla nalezena část zvířecí kostry. Zbývajícím kúlovým jamkám, nalezeným na sídlišti, souvisely zřejmě s osídlením z mladší doby bronzové, nebylo však u nich možno vysledovat žádný určitý půdorys.

Na trase dálnice, asi o 500 m dále směrem k Prostějovu v trati "Holcase", byl zjištěn komplex tří objek-

tů kultury s LnK, které mohly být pro rychlý postup stavebních prací pouze ovzorkovány. Byla odtud získána vesměs nezdobená keramika a rohovcová čepelka.

Poznámka:

1 R. Tichý, Osídlení s volutovou keramikou na Moravě, PA LIII-2, 1962, 290 - 293.

Rettungsgrabung bei Drysice /Bez. Vyškov/. Beim Baue der sog. "Hannakischen Autobahn" von Brno nach Olomouc wurden im Raume von km 7,5 bei Drysice /Bez. Vyškov/ einige Objekte gestört. Von Mai bis August 1979 verlief hier eine Rettungsgrabung. Insgesamt hat man 98 Objekte durchgraben, davon 43 Pfostenrunden. 21 Objekte gehörten der Kultur mit Linearkeramik an, und zwar ihrer II. Phase. Der bedeutendste Fund aus diesem Zeitabschnitt ist der komplette Grundriss eines Langhauses im Ausmasse von 14,2 x 6m, von 5 Pfostenreihen gebildet, an dessen Ostseite eine rechteckige Grube war.

16 Objekte, die verhältnismässig reiches keramisches Material gewährten, gehören der Velaticer Kultur an.

Ungefähr 500 m weiter in Richtung nach Prostějov wurden Proben von einem gestörten Komplex dreier Objekte der Kultur mit Linearkeramik abgenommen.

DALŠÍ NÁLEZY PRAVĚKÉHO OSÍDLLENÍ NA JIHOZÁPADNÍ MORAVĚ

/okr. Třebíč, Znojmo/

Jaromír Kovárník, JMM Znojmo

Jaroměřice n/Rok. VII /okr. Třebíč/

Při terénním průzkumu okolí Jaroměřic n/Rok. jsem našel po pravé straně silnice do Ratibořic u rybníku Troubský další pravěkou lokalitu. Povrchovým sběrem jsem získal štípanou industrii a fragmenty nádob. Keramika nese znaky hrubšího provedení s plastickou výzdobou pod okrajem. Mezi nálezy je též kolečko, vykroužené ze střepu nádoby. V kategorii štípané industrie je zastoupeno kromě retušovaných ústěpů také pěkně provedené škrabadlo.

Jaroměřice n/Rok. VIII /okr. Třebíč/

Ve Štěpánovické trati po levé straně Štěpánovického potoka ve vzdálenosti 700 m severně od hřbitova jsem zjistil lokalitu kultury s MMK. Na mírné vyvýšenině se nacházejí střepy nádob s typickými znaky uvedené kultury a štípaná industrie. Kromě toho byla sběrem získána kamenná sekerka a krevel sbroušený do tvaru trojúhelníka, používaný při výrobě tzv. terry sigillaty. Ze štípané industrie lze vyčlenit pěkně zpracovaná škrabadla a jádra rohovce. Z další suroviny je zastoupen i křišťál.

Jaroměřice n/Rok. IX /okr. Třebíč/

Ve stejné Štěpánovické trati nad soutokem Štěpánovického potoka s potůčkem od Vacenovic je po levé straně další pravěká lokalita. Na mírném svahu byla povrchovým sběrem získána štípaná a broušená kamenná industrie. Silně narušená keramika je hrubozrná. Na protějším břehu soutoku se nachází známá lokalita kultury s MMK Štěpánovice /okr. Třebíč/.

Jaroměřice n/Rok. X /okr. Třebíč/

Po pravé straně silnice do Mor. Budějovic asi 200 m od okraje města se nachází další lokalita lidu kultury s MMK. Povrchovým sběrem jsem získal pazourkové jádro s ústěpy, trapezoidní kamennou sekerku a střepy nádob s typickou výzdobou.

Lesonice I /okr. Třebíč/

Na pozemku v těsné blízkosti bývalé cihelny jsem našel atypický keramický materiál. Lokalita se nachází na sprašovém svahu nad potokem.

Moravské Budějovice II /okr. Třebíč/

V trati Nový rybník u háje jsem při povrchovém průzkumu našel několik silně narušených hrubozrných střepů nádob a pazourkové jádro s patinou.

Třebíč I /okr. Třebíč/

V trati za bazilikou nad meandrem řeky Jihlavy jsem povrchoým sběrem získal několik úštěpů rohovcové suroviny, jádro a štípanou industrii z opáloviny. Naleziště opálové suroviny je vzdáleno asi 400 m od místa nálezů na protějším břehu řeky.

Vacenovice IV /okr. Třebíč/

Ve vzdálenosti 100 m severozápadně od nově vybudovaného rybníka se nacházejí po provedené melioraci části nádob a mazanice. Povrchovým sběrem jsem získal též několik pazourkových úštěpů. Získaný keramický materiál svým provedením odpovídá kultuře s MMK.

Vesce I /okr. Třebíč/

Asi 400 m severozápadně od obce v místech trasy plynovodu jsem objevil další pravěkou lokalitu. Nachází se na mírném svahu v blízkosti soutoku dvou potůčků. Povrchovým sběrem jsem získal štípanou industrii včetně několika jader. Ze střepového materiálu lze usuzovat na vícenásobné osídlení lokality.

Hostěradice - Míšovice I /okr. Znojmo/

Na jaře r. 1979 byly narušeny výkopem pro plynovod v katastru obce pravěké objekty. Lokalita se nachází 500 m severně od okraje obce po pravé straně silnice vedoucí do Míšovic. Keramický materiál, získaný z objektů, lze přiřadit únětické kultuře.

Skalice I /okr. Znojmo/

Při terénním průzkumu jsem našel lokalitu s neolitickým materiálem. Jde o polohu, nacházející se asi 1000 m severozápadně od obce v místě soutoku dvou menších potůčků. Získaný keramický materiál přináleží lidu kultury s MMK.

Skalice II /okr. Znojmo/

V katastru téže obce jsem zachytil další polohu asi 1000 m západně od obce. Na jihovýchodním svahu po levé straně silnice vedoucí do Skalice se nachází četný archeologický materiál, který přísluší jednaku lidu kultury s MMK a dále lidu s horákovskou kulturou. Kromě keramiky se zde též vyskytuje kamenná broušená a štípaná industrie.

Znojmo - Suchohrdly /okr. Znojmo/

Roku 1978 našel Z. Bína asi 1 km jihovýchodně od Suchohrdel dva patinované úštěpy. Po bližším průzkumu jsem našel další patinované nástroje. Nálezů zasahují i do katastru obce Dobšice. V menší kolekci nálezů jsou zastoupeny čepele, škrabadla a rydla. Uvedené nálezů lze zařadit do mladšího paleolitu.

Weitere Belege der prähistorischen Besiedlung in Südwestmähren. /Bez. Třebíč, Znojmo/. Im Jahre 1979 setzte der Autor mit der systematischen Terrainuntersuchung der prähistorischen Besiedlung um Třebíč, Jaroměřice n/Rok., Mor. Budějovice /Bez. Třebíč/, ferner um Hostěradice und Znojmo /Bez. Znojmo/ fort.

Bei der Erforschung des Jihlava-Raumes entdeckte man eine neue Lokalität mit Spaltindustrie, zu deren Herstellung Opalrohstoff von den bekannten Fundorten im Kataster der Stadt Třebíč verwendet wurde.

Im Gebiet um Jaroměřice und Mor. Budějovice wurden weitere prähistorische Lokalitäten erfasst. Besonders bei Jaroměřice n/Rok. hat sich die Zahl der Lokalitäten der Kultur mit MBK erweitert. Die Dichte der Besiedlung dieser Kultur bestätigt den Gedanken von einer zyklischen Art der Landwirtschaft, eventuell die Existenz einer zentralen Siedlung und einiger bäuerlichen Nebenniederlassungen.

Um Hostěradice wurden neue neolithische Siedlungen und eine Lokalität der Úněticer Kultur festgestellt.

Jungpaläolithisches Werkzeug aus Znojmo - Suchohrdly präzisiert das Bild der Besiedlung um Znojmo in diesem Zeitabschnitt.

DOMNĚLÉ HRADISKO VE VRBCE

/okr. Opava/

Jaroslav Král, AÚ ČSAV Brno

H. Seger /1936/ uvádí na katastru obce Vrbka hradisko s valem, na kterém byly údajně nalezeny dvě bronzové sekerky. Ty obdrželo museum ve Vratislavi v r. 1879, později byly několikrát publikovány s rozdílnými údaji o nalezišti /Kobeřice, Rohov/. H. Seger zaznamenává starý písemný údaj podplukovníka

Stöckela z Ratiboře, že sekerky byly nalezeny ve vnitřním prostoru dosud nezkoumaného valu mezi Vrbkovským lesem a cestou ze Svobody do Kobeřic. Týž autor dále píše, že první a původní záznam v katastru musea označuje za místo nálezu katastr Kobeřic, později jiný mylný záznam obec Rohov. Úvahou došel k názoru, že naleziště sekerky je nepochybně v jižní části katastru obce Vrbka, východně od kóty 275,5 a odvolává se na rozhovor s M. Hellmichem, který se rozpomínal, že před třiceti léty /asi kolem r. 1905-6, pozn. J. Král/ zde viděl vysoko položený val mohutných rozměrů.

V archivu pravěkého odd. Slezského musea v Opavě je dále strojem psaný výtah z dopisu M. Jahna z Vratislavi ing. Kargrovi - "Kobeřice: dvě bronzové sekerky s laloky, nalezené 1879 při cestě z Kobeřic do Snow /nelze lokalizovat, pozn. J.K./. Hlavní naleziště je kamenolom v klidu. Při provozu lomu bylo darováno museu ve Vratislavi 1/Bronzová sekerka s lištami, 2/Kostrový hrob se dvěma bronzovými kličkovitými záušnicemi a několik jantarových perel. "-K tomu je připojena písemná poznámka L. Jisla: " 4.V.1952 vyhledal jsem naleziště a zjistil jsem, že leží asi 2 km od Kobeřic ke Střelovicím /? J.K./ u Bernátova mlýna /na mapách někdy falešně ozn. jako Bendův mlýn/. Na louce u mlýna je asi 3 m vysoký plochý násyp, vypadající jako hradisko, jehož středem jde příkop. Podle výpovědi stařenky ve mlýně, která je zde již od r. 1912, je to navážka, vzniklá při hloubení rybníka u lomu, který byl založen pro odvodnění kyselé louky. "Bendův mlýn již v dnešní době neexistuje, zpusťl a byl rozbořen. Dále si L. Jisl na téměř místě poznamenal: "Ringwall - týká se snad hradiska u Vrbky, odkud zaznamenán nález sekerky?"

V létě 1979 v rámci průzkumu Hlučínské pahorkatiny jsem důkladně prochodil katastr obce Vrbky, nikde jsem však nenašel útvar, který by odpovídal pravěkému valu, jen východně od kóty 272,6 /1: 25 000/ je poškozená hráz bývalého rybníka v jižní části Vrbkovského lesa. Stejně jako tento bývalý rybník, ani rybník u Bendova mlýna nelze považovat za pravěké sídliště. Jedině v prostoru mezi Vrbkovským lesem, Kobeřicemi a Rohovem na území ČSSR a Šciborzyce Wielke /něm. název Steuberwitz/ v PLR se nachází mohutný val, o kterém M. Hellmich věděl, a jako přesní zeměměřič a výborný znalec pravěkých hradisk /H.Seger, 1937/ jej mohl charakterizovat jako "vysoko položený mohutný val". A tento val se nachází u obce Kobeřic, za tratí Hanýsovec /mapa 1: 5 000, list Opava 4-0/ na kótě 272,5, přibližně 2 km od obce směrem na Šciborzyce Wielke, vzdušnou čarou 750 m na severovýchod od Bendova mlýna, nad bývalým čedičovým lomem /kóta 273,3 na mapě 1: 25 000/. J. Pavelčík /1976/78/ popisuje vlastně znovuobjevení tohoto hradiska a k jeho údajům můžeme doplnit, že potok se ve starých záznamech označuje jako Mlýnský /Mühlbach/ a nově Kobeřický potok u T. Kruti /1973/ ve stati o historii čedičového lomu u Kobeřic.

Konfrontací písemných záznamů a podrobného kontrolního průzkumu v terénu docházíme k závěru, že sekerky údajně nalezené ve vnitřním prostoru valu ve Vrbce, ve skutečnosti pocházejí z dosud nezkoumaného pravěkého hradiska u Kobeřic, za tratí Hanýsovec, na kótě 272,5. Údaj H. Segera /1936/: und später auf Grund eines irrtümlichen Aktenvermerks für die Nachbargemarkung Rohow in Anspruch genommen, " jenom potvrzuje, že sekerky jsou z lokality na kótě 272,5, neboť na katastrálních mapách leží toto hradisko větší částí na katastru obce Rohova menší částí na katastrálním území Kobeřice /1968/.

Otevřenou otázkou zůstává, zda se někdy podaří osvětlit možný vztah tohoto hradiska a rohovského bronzového depotu, nalezeného při orbě r. 1878, který kníže Lichnovský daroval v r. 1906 museu ve Vratislavi/ H. Seger, 1936, 85-182/.

Literatura:

- H. Seger, Schlesische Hortfunde aus der Bronze- und frühen Eisenzeit, Altschlesien 6, 1936, 117; týž, Nekrolog - Max Hellmich, Altschlesien 7, 1937, 1-4.
Mapový lexikon obcí ČSSR, 7 - 6 Opava, Praha 1968.
J. Pavelčík, Hradisko u Kobeřic, PV 1976, Brno 1978, 128-129.
T. Krutá, Kamenolom na čedič v Kobeřicích, in Slezské nerosty a jejich literatura, Brno 1973, 181.

Vermutlicher Burgwall in Vrbka /Bez. Opava/. Durch den Vergleich der schriftlichen Vermerkungen in der prähistorischen Abteilung des Schlesischen Museums inklusive der Publikation von H. Seger /1936/, mit dem Ergebnis der eingehenden Terrainbegehung der Kataster der Gemeinden Vrbka, Kobeřice und Rohov ist die Angabe über den Burgwall in Vrbka mit dem Fund von zwei bronzenen Axten als irrtümlich zu betrachten. Der Burgwall befindet sich keineswegs in Vrbka, sondern an der Grenze der Kataster Kobeřice und Rohov. Es wird die Frage aufgeworfen, ob und in welcher Beziehung das Bronzedeptot aus dem Jahre 1878, das in Rohov gefunden und 1906 dem Museum in Vratislav von Fürst Lichnovský geschenkt wurde, zu diesem mächtig befestigten Burgwall stehen kann.

LOŽISKO JANTARU U ŠTUDLOVA

/okr. Vsetín/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Pracovníci expozitury v Opavě uskutečnili předběžný průzkum ložiska jantaru, které se nachází na katastru obce Študlov /okr. Vsetín/. Lokalita leží jihovýchodně od obce při soutoku obou pramenů potůčku, tekoucího z kopce Počár /kóta 791/. Poměrně bohaté ložisko je vázáno na nevýrazné sloje /do síly 2 cm/ druhohorního uhlí, prostupující místní flyšový útvar. Při průzkumu byly odebrány vzorky suroviny pro srovnávací analýzy, další průzkum se zaměří na vyhledávání případných pravěkých a raně středověkých těžišť.

Ein Bernsteinlager bei Študlov /Bez. Vsetín/. Angestellte der Expositur in Opava verwirklichten eine vorläufige Untersuchung eines Bernsteinlagers bei der Gemeinde Študlov /Bez. Vsetín/. Die Untersuchung verfolgte die Beglaubigung der Ausnutzungsmöglichkeit des Rohstoffes in der Urgeschichte und im frühen Mittelalter.

VÝZKUM LOŽISEK RADIOLARITU V BYLNICI

/okr. Gottwaldov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Na základě starších osobních sdělení J. Skutila o výchozech radiolaritu se uskutečnil průzkum v prostoru kóty Březová /519/ severovýchodně od Bylnice. Do těchto míst klade výskyt těžebních jam i J. Čubuk /NŽ v MM Brno odd. Anthropos/. Jejich výskytu nasvědčuje i řada ateliérů na katastru obcí Bylnice, Popov, Štítá, Divnice, Vlachovice, které prstencovitě obklopují tuto kótu, obdobně jako dílny ve Štěpánu, Sidonii, Vršateckém Podhradí a Horním Srní, výchozy v prostoru Chmelové a Tertalky. Vzhledem na omezenou dobu pobytu jsme mohli prozkoumat pouze jižní svah kóty, na němž se nám výchozy ani těžební jámy nepodařilo zjistit. Pouze v prostoru samoty "Stráž" jsme objevili novou dílnu, zaujímavější plochu 20 x 8m.

Untersuchung von Radiolaritlagern in Bylnice /Bez. Gottwaldov/. Bei der Forschung nach den Radiolaritausgängen im Raume der Kote "Březová" nordwestlich von Bylnice, fand man in der Umgebung der Einöde "Stráž" ein bisher unbekanntes Atelier - Werkstätte.

ROZBORY NÁLEZŮ POLNÍCH PLODIN

František Kühn, VŠZ Brno

V článku uvádím krátce výčty nalezených druhů v dosud nepublikovaných rozborech, provedených v letech 1958 - 1979, především z nálezů pracovníků Archeologického ústavu ČSAV. Podrobnější údaje jsou v rozborech předaných nálezcům, nebo u autora.

Rozbor nálezů mimo území ČSSR:

1. Aqar Quf jižně Bagdadu, zikkurat, postavený v 14. stol. před n.l., mazanice, kterou přivezl E. Hadač: *Hordeum vulgare conv. vulgare*, *proles rigidum* Vav., obilky s tuhými pluchami, a včetně klasu značně lámavá, a stébla. *Triticum /durum?/*, plevy.

Rozbory z území ČSSR :

Neolit:

2. Mohelnice, výzkum R. Tichý, zuhelnatělé obilky: *Triticum dicoccon*, *T. monococcum*, *T. aestivum*, *Hordeum vulgare*, *Pisum sativum* vel *Vicia sativa*, *Corylus avellana*, *Malus silvestris*, *Cannabis sativa*?
3. Vedrovice, 4. tisíciletí př. n.l., výzkum J. Ondruš, větší množství mazanice: *Triticum dicoccon*, *T. monococcum*, *Prunus domestica* s.l., část listu.
4. Kyjovice, výzkum V. Podborský, mazanice: *Triticum dicoccon*.
5. Mor. Krumlov, od cukrovaru, zaslal Kaufmann, zuhelnatělá semena, 9,5 g : *Vicia faba* v. *minor*, *Pisum sativum* conv. *sativum*, - příměs: *Hordeum vulgare* conv. *distichon*.

Eneolit:

6. Moravičany, kultura nálevkovitých pohárů, výzkum V. Goš, zuhelnatělé obilí: *Triticum dicoccon*/klásky zčásti tříkvěté/, *Hordeum vulgare* conv. *distichon*, - plevele: *Agrostemma githago*.
7. Obřany - Hradiska, trať Široké /Brno/, kultura zvoncových pohárů, výzkum Vodička 1927, mazanice : *Triticum dicoccon*/plevy, typ s drobnými klásky/, - plevele: *Bromus arvensis*.
8. Bořitov, kultura zvoncovitých pohárů, asi 2000 let př. n.l., výzkum Ondráček, obilky a otisky plev: typ *Triticum aestivum*.
9. Staré Zámky u Líšně /Brno/, výzkum A. Medunová, větší množství mazanice: *Triticum dicoccon* subsp. *volgense*, *T. monococcum*, *T. aestivum*, *Hordeum vulgare* conv. *vulgare*, conv. *distichon*, pluchaté typy, *Avena /strigosa*?, - plevele: *Bromus secalinus*, *Agropyrum repens*, *Quercus robur /žalud*/.

Starší doba bronzová:

10. Nitrianský Hrádok, kultura maďarovská, výzkum A. Točfk, zuhelnatělé obilí:
a/ 435 g, *Triticum dicoccon* subsp. *volgense* s hojnou příměsí *T. monococcum*, - příměsí: *Triticum aestivum*, *Secale cereale*, *Hordeum vulgare*, *Avena sativa* vel *fatua*, - plevele: *Agrostemma githago*, *Vicia sativa* subsp. *angustifolia*, *Galium aparine* subsp. *aparine*, *Bromus arvensis*, *B. secalinus*, *Lolium temulentum*, *Agropyrum repens*.
b/ *Triticum dicoccon*/60 obilek/, - příměs: *T. monococcum*, *Hordeum vulgare* conv. *distichon*, - plevele: *Lolium temulentum*, *Agropyrum repens*, *Chenopodium album*.
c/ 21,3 g *Chenopodium album*, - řídké příměsí : *Triticum aestivum*, *T. monococcum*, - *Chenopodium hybridum*.
d/ 632 g, *Triticum dicoccon* subsp. *volgense*, 3 typy obilek: široké, větší, - štíhlé - velmi drobné obilky, - příměsí : *T. aestivum*, *Hordeum vulgare*, *Secale cereale* ?/1 obilka/, *Pisum sativum* conv. *speciosum*, - plevele: *Avena sativa* + *A. fatua*, *Bromus secalinus*, *B. arvensis*, *Lolium temulentum*, *Agropyrum repens*, *Vicia tetrasperma* ?, *V. hirsuta* vel *V. sativa* subsp. *angustifolia*/semena 2,4 mm velká/.
e/ *Hordeum vulgare* conv. *distichon*, - příměs *H. vulg.* conv. *vulgare*, *Triticum aestivum*.
11. Hodonice, věteřovská kultura, výzkum J. Rakovská : *Triticum dicoccon*, *T. monococcum*.
12. Prasklice, únětická kultura, výzkum K. Ludíkovský, zuhelnatělé obilky ze zásobnice, 1600g / *Triticum dicoccon* subsp. *volgense*, - příměsí /*T. monococcum*, - plevele : *Bromus secalinus*, *B. arvensis*, *Agropyrum repens*, *Lolium temulentum*, *L. remotum*/ 3 obilky/, *Agrostemma githago*, *Atriplex nitens*, *Vicia* sp., *Galium aparine*, *Convolvulus arvensis*.

Střední doba bronzová:

13. Mor. Krumlov, čtvrt Zachráněná, dříve zvaná "Mexiko", trať Dolní Novosady, vzorek zaslal Kaufmann, zásobnice kultury mohylové, 42 g: *Hordeum vulgare* conv. *vulgare*, pluchatý typ, obilky a věténa klasu, - příměsí: *Triticum dicoccon*/8 obilek a vidličky/, *T. monococcum*/ 15 obilek/, *Pisum sativum*?, - plevele: *Agropyrum repens*, *Bromus secalinus*, *B. arvensis*, *Lolium temulentum*, *Fumaria* sp.?, *Agrostemma githago*, *Chenopodium album*, *Cruciferae*, *Galium aparine*.

Mladší doba bronzová:

14. St. Lískovec /Brno/, kultura velatická, výzkum J. Čižmářová: a/ zuhelnatělé obilí: *Triticum dicoccon*, - plevele: *Agrostemma githago*, *Bromus secalinus*. - b/ mazanice: *Triticum dicoccon*. - c/ mazanice s otisky plodů *Camelina sativa*.

Pozdní doba bronzová:

15. Tepenec u Jívové, výzkum V. Dohnal, asi 0,7 kg zuhelnatělého obilí: *Triticum spelta* /tvoří 2/3 až 3/4 vzorku, obilky, zlomky klásků a plev/, *T. dicoccon* - příměsí: *T. monococcum* /1 obilka/, *T. aestivum*, *Hordeum vulgare* conv. *distichon* /2 obilky/, *Secale cereale* /1 obilka/, *Avena sativa* vel *fatua*, *Panicum miliaceum*, *Setaria italica* /2 obilky/, *Pisum sativum* conv. *sativum*, *Vicia faba* v. *minor*, *Lens culinaris* subsp. *microsperma*, *Vicia sativa* subsp. *sativa* v. *lentisperma*, *Cannabis sativa* ?/ 1 nažka/, - plevele: *Agrostemma githago*, *Scleranthus annuus*, *Chenopodium album*, *Ch. polyspermum*, *Atriplex patula*, *Polygonum convolvulus*, *P. persicaria*, *Rumex acetosella*, *R. acetosa*, *Erysimum cheiranthoides*, *Cruciferae*, *Geranium pusillum*, *Erodium cicutarium*, *Vicia tetrasperma*?, *Vicia* sp., *Sambucus* sp., *Galium aparine* subsp. *aparine*, *Galium mollugo*, *Glechoma*?, *Labiatae*, *Phleum pratense*, *Bromus*

secalinus, *B. arvensis*, *B. tectorum*, *Agropyrum repens*, *Lolium temulentum*, *Setaria viridis*, *Secalocrocium hub* /Fungi/.

Starší doba železná /halštatská/

16. Kyjovice okr. Znojmo, výzkum V. Podborský:
a/ 8,1 zuhelnatělého obilí z obilní jámy: *Hordeum vulgare*, především conv. *vulgare*, s menším podílem conv. *distichon*, oboje asi pluchatý ječmen, - příměsi: *Triticum aestivum* /1 obilka/, *Avena sativa* ? /1 obilka/.
b/ *Hordeum vulgare* conv. *distichon* v. *nudum* /11,3 g; z toho např. jedna obilka spečená s hlínou, bez pluchy; obilky bez podélných hran/.
c/ *Quercus robur*, 11 pálek zuhelnatělých žaludů.
d/ 34g *Triticum dicoccon*, obilky a vidlička, - příměsi : *Triticum aestivum*, *Avena sativa* /1 obilka/, *Hordeum vulgare* conv. *distichon* /var. *nudum* ?/, 1 obilka/, - plevele: *Agropyrum repens*.
e/ mazanice, větší množství: *Triticum dicoccon* subsp. *volgense* /více typů/, - příměsi : *Hordeum vulgare*, asi conv. *distichon*, pluchaté obilky, jen 1 obilka var. *nudum*, *Panicum miliaceum*, 1 otisk listu *Corylus avellana*, - plevele: *Agropyrum repens*.
17. Zelená Hora u Vyškova, výzkum Č. Stana, zuhelnatělá semena: *Lens culinaris* /21 semen/ s zachovaným osemením/.
18. Staré Zámky u Líšně /Brno/, výzkum A. Medunová, mazanice : *Triticum dicoccon*, list *Salix caprea*?, pecka *Prunus domestica* subsp. *domestica*?
19. Uvalno okr. Krnov, Cvilín, Šelenburk, slezská kultura, 700-600 př. n.l., výzkum J. Pavelčík, zuhelnatělá semena:
a/ *Pisum sativum* conv. *sativum*, - příměsi : *Vicia faba* v. *minor*, *Lens culinaris*, *Triticum aestivum* /2 typy/, *Hordeum vulgare* conv. *distichon*, pluchatý typ.
b/ *Triticum dicoccon*, - příměsi : *T. aestivum*, *Hordeum vulgare* conv. *vulgare*, H.v. conv. *distichon*, *Secale cereale*, *Panicum miliaceum*, *Pisum sativum* conv. *sativum*, *Lens culinaris*, - plevele : *Bromus secalinus*, *Lolium temulentum*, *Avena sativa* ?, *Agropyrum repens*, *Agrostemma githago*, *Polygonum convolvulus*, *Polygonum* sp., *Rumex crispus*, *Chenopodium album*, *Galium aparine*.
20. Ardovo okr. Šafárikovo, jeskyně, starý halštát, výzkum Archeol. úst. ČSAV Nitra, zuhelnatělé obilí : a/ *Panicum miliaceum*, b/ *Triticum aestivum*.
21. Vyšný Kubín - Tupá Skalka, mladší halštát, výzkum P. Čaplovič: 76g *Pisum sativum* conv. *sativum*, P. s. conv. *medullare*, *Vicia faba* var. *minor*, - příměsi : *Triticum aestivum*, *Avena sativa*?, list *Tilia*?

Mladší doba železná /laténská/:

22. Staré Hradisko u Prostějova, poslední století př. n.l., výzkum J. Meduna, zuhelnatělé obilí:
a/ *Triticum dicoccon*, 8,1 g, bez plevelů.
b/ *Triticum dicoccon*, 127 g, 2 typy obilí, - příměsi: *Triticum aestivum* ?, *T. monococcum* ?, *Secale cereale*, *Hordeum vulgare*, pluchatý typ, *Panicum miliaceum*, - plevele : *Bromus secalinus*, *Lolium temulentum*, *Agrostemma githago*.
c/ *Hordeum vulgare* conv. *vulgare*, pluchatý typ, 76g, + příměsi : *Triticum dicoccon*, *T. aestivum* ?, *Panicum miliaceum*, *Avena sativa* vel *A. fatua*, *Vicia sativa*, *V. sativa* var. *lentisperma*, - plevele: *Fumaria officinalis*?, *Polygonum convolvulus*, *Galium aparine* subsp. *spurium*, *Lolium temulentum*, *Agropyrum repens*, *Bromus secalinus*.

Doba římská :

23. Starý Lískovec /Brno/, výzkum J. Čižmářová : *Triticum* /1 obilka/, *Corylus avellana*, *Sambucus nigra*.
24. Jiříkovice u Brna, germánská kultura, 3. stol., výzkum K. Ludíkovský, mazanice: *Avena sativa*, - příměs: *Hordeum vulgare*, - plevele: *Agropyrum repens*.
25. Komořany okr. Vyškov, výzkum K. Ludíkovský, mazanice : *Hordeum vulgare* conv. *vulgare*, pluchatá forma, - příměsi: *Avena sativa*, *Triticum monococcum*, *T. aestivum*, - plevele: *Setaria glauca*.

Slovanské období:

- 25a. Zlechov, 3. -4. st., raněslovanská kult., výzk. J. Hrubý: 1 ob. *Triticum aestivum*, 2 ob. *T. dicoccon*.
26. Uherské Hradiště - Sady - Dolní Kotvice, 8. stol., výzkum J. Hrubý: *Prunus cerasus* / 1 pecka/.
27. Uherské Hradiště - Sady, 8. stol., dno obilní jámy, výzkum J. Hrubý: *Hordeum vulgare* conv. *vulgare* /1 obilka/.
28. Uherské Hradiště - Sady, předvelkomoravské období, výzkum J. Hrubý, 1,06 g zuhelnatělého obilí: *Triticum aestivum* /širokozrný a úzkozrný typ/, - příměsi: *Triticum dicoccon*, *Secale cereale*, *Hordeum vulgare* conv. *distichon* /pluchatý typ/, *Avena sativa*, *Panicum miliaceum*, *Pisum sativum* conv. *sativum*, - plevele: *Lathyrus tuberosus*, *Bromus secalinus* - *Cannabis sativa* ? /1 nažka/.
29. Pohansko u Břeclavi, 6.-8. století, výzkum B. Dostál, větší množství mazanice : *Panicum miliaceum*, *Triticum aestivum* /osinaté i bezosinné typy/, *Triticum spelta* ? /plevy/, *Triticum dicoccon*, *Hordeum vulgare* conv. *distichon* /pluchaté typy/, *Secale cereale*, - plevele : *Arenaria serpyllifolia*, *Chenopodium album* / v jednom vzorku velmi hojně/, *Ch. hybridum*, *Polygonum aviculare*, *P. convolvulus*, *Medicago lupulina*, list *Prunus spinosa* vel *insititia*, *Cirsium arvense*, *Setaria viridis*, *S. glauca*,

- Bromus arvensis, Trisetum flavescens, Phleum pratense.
30. Starý Lískovec /Brno/, výzkum J. Čižmářová, mazanice:
 a/ Triticum dicoccon subsp. volgense, - příměs: Vicia sativa.
 b/ Triticum dicoccon, - příměs: T. monococcon /1 obilka/.
 c/ Triticum dicoccon, - příměsi: T. aestivum, Hordeum vulgare /pluchatý typ/, - plevce: Agropyrum repens, Vicia sativa subsp. segetalis.
 d/ Triticum dicoccon.
 e/ Triticum dicoccon, - příměs: Panicum miliaceum.
 f/ Triticum dicoccon, - příměsi: T. monococcon, T. aestivum, Secale cereale, Hordeum vulgare, Panicum miliaceum, - plevel: Agrostemma githago.
 g/ Panicum miliaceum.
31. Moravičany, výzkum J. Nekvasil, zuhelnatělé obilí: Triticum aestivum /šírokozrný a úzkozrný typ/, - příměsi: Avena sativa vel. A. fatua /1 obilka/, Secale cereale, - plevce: Agrostemma githago, Bromus secalinus, Phleum pratense ?, Lolium temulentum, L. remotum /2 obilky/, Agropyrum repens, Agrostemma githago, Sinapis arvensis, Galium aparine, Anthemis arvensis.
32. Strážnice - Německá ulice, nález J. Junec, zuhelnatělá semena 17,5 g: Panicum miliaceum, - plevce: Chenopodium album, Sinapis arvensis.
33. Mikulčice, výzkum J. Poulík, 3,1 g zuhelnatělého obilí: Triticum aestivum, - příměsi: Hordeum vulgare conv. vulgare, pluchatý typ, Secale cereale, Avena sativa /1 obilka/.
34. Pohansko, výzkum B. Dostál, větší množství mazanice; zkoumáno 21 čísel: Nejčastější byly /po 6 číslech jako samostatná plodina/: Triticum aestivum /obilky až 6,1 mm dlouhé/, Secale cereale, Hordeum vulgare conv. vulgare i conv. distichon, pluchaté typy, Panicum miliaceum. Výskyt tlustých /basálních/ zlomků stébel a kolének/ Hordeum 4,3 mm, Triticum dicoccon 3,1 mm/ a zlomků listů ukazuje na to, že se obilí žalo v blízkosti země. - Méně časté byly: Triticum dicoccon, Setaria glauca /jeden vzorek jako plodina/, Avena sativa vel. A. fatua /1 obilka/, - plevce: Agrostemma githago, Chenopodium album, Pimpinella saxifraga, Cirsium arvense, Setaria viridis.
35. Staré Zámky u Líšně /Brno/, 9. - 10. stol., výzkum A. Medunová, mazanice: Triticum aestivum /pravděpodobně bezosinný typ/.
36. Olomouc, výzkum V. Dohnal:
 a/ Rajský dvůr, 10. až první polovina 11. stol.: Panicum miliaceum, Avena sativa.
 b/ Křížkovského ulice, 10. stol.: Panicum miliaceum, Corylus avellana, Chenopodium album, Cucurbitaceae, Galium aparine, Setaria viridis.
37. Kvítkovice, vzorek nalezený Bachmánkem, označený jako volutová kultura. Dle sdělení prof. J. Hrubého na lokalitě byly též slovanské nálezy. Vzorek podle svého složení musí být zařazen do slovanského období: Secale cereale, - příměsi: Triticum aestivum, Panicum miliaceum, - plevce: Delphinium consolida, Agrostemma githago, Erucastrum gallicum ?, Lepidium campestre, Thlaspi arvense, Reseda lutea, Bupleurum rotundifolium, Convolvulus arvensis, Bromus arvensis.
- Středověk :
38. Opava, 13. stol., výzkum V. Šikulová, otisk klasu ve vypálené hlíně: Secale cereale.
39. Šárovice okr. Želiezovce, polovina 13. stol., výzkum B. Novotný, větší vzorek zuhelnatělých semen, nálezcem označený jako vzorek obilí, z okolí slovanské chaty: Chenopodium album.
40. Hradištko - Davle, 1278, výzkum J. Kavan :
 a/ zuhelnatělé obilí, 750 g: Hordeum vulgare conv. distichon, pluchaté.
 b/ mazanice: Secale cereale.
41. Loštice, 13. - 15. stol., výzkum V. Goš, zuhelnatělé obilky: Triticum aestivum /šírokozrný a úzkozrný typ/, - příměsi: Secale cereale, Avena strigosa ?/2 obilky/, - plevce: Agrostemma githago, Agropyrum repens, Bromus secalinus.
42. Neplachovice, raný středověk, semena od E. Opravila: Triticum aestivum.
43. Opava, z "moravské kaple" dominikánského kláštera, dat. před 1336, výzkum V. Šikulová, zuhelnatělé obilí, 140g: Secale cereale, - příměsi: Avena sativa, Triticum aestivum, Hordeum vulgare conv. distichon /pluchatý typ/, Pisum sativum conv. sativum, P. s. conv. medullare /1 semeno/, Panicum miliaceum, Vicia sativa, Rubus idaeus, Fragaria vesca, Corylus avellana, - plevce: Agrostemma githago, Silene alba, Chenopodium album, Centrospermae, Polygonum aviculare, P. convolvulus, Neslia paniculata, Alchemilla vulgaris, Vicia hirsuta, Lathyrus tuberosus, Sambucus racemosa, Galium aparine subsp. aparine, G. ap. subsp. spurium, Galeopsis tetrahit, Cirsium arvense, Agropyrum repens, Bromus secalinus, Lolium temulentum.
44. Jihlava, Brožíkova ulice, 14. stol., obsah jímky: Prunus avium, P. cerasus, P. domestica subsp. insititia, P. d. subsp. domestica, Malus silvestris, Pirus communis, Corylus avellana, Juglans regia, Cornus mas.
45. Rytířská jeskyně, Mor. Kras, asi 1420, výzkum J. Skutil, zuhelnatělé obilí: Avena sativa, - příměsi: Triticum aestivum, - plevce: Agrostemma githago, Vicia /villosa?/, Vicia /hirsuta?/.
46. Opava, zahrada minoritského kláštera, 15. stol., výzkum V. Šikulová, zuhelnatělá semena: Linum usitatissimum, 37 g, Cannabis sativa, samostatná hrudka, 26 g, - příměsi: Hordeum vulgare conv. distichon /zlomky obilek, lánané před požárem/, Triticum aestivum, Secale cereale, - plevce: Sparganium angustifolium v. arvensis, S. a. var. sativa, S. a. var. maxima, Spargularia rubra /?/, Sceleranthus annuus, Stellaria media, Agrostemma githago /var. linicola, semena 2,1-2,4 mm velká, s drobnými hrbolky/, Silene gallica, S. linicola?, Chenopodium album, Ch. ficifolium, Atriplex patula,

- Polygonum aviculare*, *P. convolvulus*, *P. persicaria*, *Rumex acetosella*, *Thlaspi arvense*, *Camelina alyssum* subsp. *alyssum* a jiné typy, *Lepidium campestre*, *Erysimum cheiranthoides*, *Brassica* sp., *Raphanus raphanistrum*/?/, *Euphorbia helioscopia*, *Vicia tetrasperma*, *V. hirsuta*, *Anagallis arvensis*, *Geranium pusillum* /?/, *Cuscuta epilinum*, *Galium aparine* subsp. *aparine*, G.a. subsp. *spurium*, *G. mollugo*, *Veronica agrestis*, *Glechoma hederacea*, *Sonchus asper*, *Lapsana communis*, *Lolium remotum*, *L. temulentum*, *Poa trivialis*, *Bromus secalinus*, *Agropyrum repens*, *Setaria viridis*, *S. glauca*, sklerocia hub/Fungi/.
47. Hrad Rokštýn u Luk nad Jihlavou, r. 1468, nález E. Coufal, zuhelnatělé obilí : *Triticum aestivum*, - příměsí : *Secale cereale*, *Avena sativa*, *Hordeum vulgare* conv. *distichon*, - plevele: *Agrostemma githago*, *Silene alba*?, *Chenopodium album*, *Polygonum convolvulus*, *Rumex acetosella*, *Galium aparine*, G.a. subsp. *spurium*, *Lapsana communis*?, *Centaurea cyanus*, *Lolium temulentum*.
48. Mstěnice u Rouchovan, 15. století, zuhelnatělé obilky v hlíně: *Panicum miliaceum*, *Triticum aestivum*, *Avena sativa*?
49. Opava, středověk, semena zaslaná E. Opravilem: *Secale cereale*, *Hordeum vulgare* conv. *distichon*, *Triticum aestivum*, *Avena sativa*, - plevele: *Lolium temulentum*.

Souhrn: Článek obsahuje výčet určených plodin a plevelů z dosud nepublikovaných rozborů autora. Pozoruhodné nálezy jsou zejména: a/ pšenice špalda /*Triticum spelta*/, Tepenec, pozdní doba bronzová; je to pluchatá pšenice, která u nás byla známa jen z doby železné z Rvenic a ze slovanské doby z Devína. - b/ bér sivý/*Setaria glauca*/ jako plodina, Pohansko u Břeclavi, velkomoravská doba, čistý vzorek mazanice. Tato plodina je dosud známa jako plodina jen z NDR z doby hradištní. - c/ lnička setá /*Camelina sativa*/, Starý Lískovec u Brna, mladší doba bronzová, plody a semena v mazanici, čistý vzorek. Tato olejnína dosud z ČSSR nebyla známa. - d/ specialisované plevele rozširující se s osivem lnu, Opava, 15. století: koleneček obrovský /*Spergula arvensis* v. *maxima*/, lnový koukol /*Agrostemma githago* v. *linicola*/, silenka lnová /*Silene linicola*/, lnička smrdutá /*Camelina alyssum*/, kokotice hubilen /*Cuscuta epilinum*/, jflek oddálený /*Lolium remotum*/. Specialisované plevele lnu zatím z česko-slovenských nálezů nebyly známy.

Pokud bylo ve vzorcích pšenice dvouzrnky /*Triticum dicoccon*/ možno určit vnitrodruhový taxon, byl to vždy poddruh volžsko-balkánských dvouzrnky /Subsp. *volgense*/, k němuž patří i dnešní reliktové typy této plodiny na Slovensku. Ve střední až západní Evropě se pěstovaly jiné poddruhy pšenice dvouzrnky.

Analysen der Funde von Feldfrüchten. Der Beitrag enthält die Aufzählung der Nutzpflanzen und Unkräuter aus den bisher nicht publizierten Analysen des Autors. Bemerkenswerte Funde sind besonders folgende: a/ *Triticum spelta*, Tepenec, späte Bronzezeit; es ist dies Spelzweizen, der bei uns nur aus der Eisenzeit aus Rvenice und aus dem slawischen Zeitabschnitt von Devín bekannt war. b/ *Setaria glauca* als Nutzpflanze, Pohansko bei Břeclav, großmährische Zeit, reines Muster von Lehmewurf. Sie ist bisher als Nutzpflanze nur von der DDR aus der Burgwallzeit bekannt. - c/ *Camelina sativa*, Starý Lískovec bei Brno, jüngere Bronzezeit, Früchte und Samen im Lehmewurf, reines Muster. Diese Ölpflanze war bisher aus der ČSSR nicht bekannt. - d/ Spezialisierte Unkräuter, die sich mit dem Saatgut von Lein verbreiten, Opava, 15. Jahrhundert; *Spergula arvensis* v. *maxima*, *Agrostemma githago* v. *linicola*, *Silene linicola*, *Camelina alyssum*, *Cuscuta epilinum*, *Lolium remotum*. Spezialisierte Leinunkräuter waren vorläufig in tschechoslowakischen Funden nicht bekannt.

Sofern in den Mustern von *Triticum dicoccon* intraspezifische Taxone bestimmt werden konnten, war es immer die Unterart des wolgabalkanischen Emmers /subsp. *volgense*/, zu dem auch die heutigen Relikttypen dieser Nutzpflanze in der Slowakei gehören. In Mittel- bis Westeuropa wurden andere Unterarten des Emmers angebaut.

INTERDISCIPLINÁRNÍ RACIONALIZAČNÍ BRIGÁDA /IRB/ - VÝSLEDKY PRÁCE MORAVSKÉ SKUPINY ZA ROK 1979

Vladimír Hašek, Geofyzika n.p. Brno, Zdeněk Měřínský, AÚ ČSAV Brno

Metodicko - výzkumné geofyzikální práce, provedené v roce 1979, navazují svojí povahou na rozpracovanou problematiku, řešenou částečně již v předchozích letech.¹

Hlavní náplní výzkumných úkolů je další rozšíření použitelnosti jednotlivých geofyzikálních disciplín pro archeologický výzkum objektů různého charakteru i kulturní příslušnosti. Účelem geofyzikálních prací bylo další rozpracování racionálního komplexu geofyzikálních metod, který by v rámci spolupráce a na základě hospodářských smluv s archeologickými organizacemi zvýšil počet informací za finančně přijatelných podmínek i úspory času.

Metodicko - výzkumné měření, zpracování a ověřování výsledků bylo proto v souladu s dlouhodobými záměry a ročním projektem výzkumných prací² a koordinační činností IRB prováděno na rozpracovaných akcích /archeologické lokality zahrnuté do plánů dlouhodobých systematických výzkumů/ a na nových lokalitách /zjišťovací a záchranné výzkumy/. Řešení jednotlivých dílčích problémů se soustředilo hlavně na úkoly AÚ ČSAV v Brně a katedry archeologie a muzeologie FF UJEP v Brně. Z hlediska archeologického výzkumu byla metodicko - výzkumnými pracemi sledována problematika sídlištních objektů a slovanských hradišť. Při řešení těchto úkolů se uplatnila převážně magnetometrie /M/ a geoelektrika /E/. Ve stadiu pokusných a ověřovacích prací zůstává i nadále využití mělké refrakční seizmiky /S/.

Měření byla prováděna na těchto lokalitách: Bořitov /okr. Blansko/, sídliště MMK a KZP /M/; Břeclav - Pohansko /okr. Břeclav/, středohradištní sídlištní objekty a fortifikace /M, E, S/; Hluk - Dolní Němčí /okr. Uh. Hradiště/, římsko - barbarské sídliště /M/; Palonín /okr. Šumperk/, středohradištní a mladohradištní sídliště /M/; Strachotín /okr. Břeclav/, fortifikace velkomoravského hradiště, středohradištní a mladohradištní sídlištní objekty /M, E, S/; Žádlovice /okr. Šumperk/, mladohradištní sídliště /M/.³

Oproti schválenému ročnímu projektu nebyly realizovány metodické práce na lokalitách Mikulčice a okolí, Hradisko u Kroměříže a Drvňovice. Stalo se tak v důsledku toho, že na vytypovaných plochách nebyl v roce 1979 prováděn archeologický výzkum.

Terénní práce zajistili pracovníci střediska metodického výzkumu v inženýrské geofyzice PVÚ Geofyzika n.p. Brno /dr. V. Hašek, CSc., J. Menšík, L. Novotná, ing. V. Pantl/ ve spolupráci se závodem IVT /S. Mayer/. Zpracování výsledků měření provedli dr. V. Hašek, CSc., L. Novotná /magnetometrie, geoelektrika/, ing. V. Pantl a S. Mayer /seizmika/. Numerickou a grafickou dokumentací zpracovala L. Novotná. Archeologické posouzení výsledků geofyzikálních měření zajistili vedoucí jednotlivých výzkumů AÚ ČSAV, FF UJEP v Brně a dalších spolupracujících institucí /dr. J. Ondráček, CSc., dr. Z. Měřínský, doc. dr. B. Dostál, CSc., dr. J. Vignatiová, doc. dr. R. M. Pemička, CSc., H. Vaňková, dr. V. Goš/.

V chemické sekci vedené dr. L. Págem pokračovaly práce na analýzách archeologického materiálu, zejména spektrálních a laserových mikrospektrálních analýz kovů i nekovového materiálu. Byla navázána plodná spolupráce s pracovníky Ústavu jaderné fyziky v Řeži. Ing. Z. Hrdlička, CSc. provedl neutrografické snímkování velkomoravských zbraní z Pohanska u Břeclavi. Rovněž byla s úspěchem vyzkoušena metoda použití neutronové aktivační analýzy při studiu nejstarších kovových předmětů.

Ve dnech 2. - 4. 10. 1979 uspořádala IRB v Petrově nad Desnou /okr. Šumperk/ 1. celostátní konferenci na téma "Aplicace geofyzikálních metod v archeologii a Moderní metody archeologického výzkumu a dokumentace". Zasedání v Petrově nad Desnou zhodnotilo dosavadní čtyřletou činnost brigády a vyplynuly z něj další hlavní směry výzkumné činnosti, rozšíření spolupráce s některými přírodovědnými disciplínami, či navázání dalších kontaktů, i některá organizační opatření, jež jsou obsaženy v závěrečném usnesení konference. Na základě tohoto usnesení byla patronace, zastoupená dvěma zakládajícími složkami, a to akademikem J. Poulíkem za AÚ ČSAV v Brně, Ing. J. Ibrmajerem, DrSc a dr. B. Beránkem, DrSc za np. Geofyzika Brno, rozšířena o zástupce FF UJEP v Brně, kterou reprezentuje její proděkanka pro vědecký výzkum prof. dr. J. Pačesová, DrSc. Konference se zúčastnilo 73 odborníků z řad archeologů, geofyziků i specialistů dalších přírodovědných disciplín. Ve dvou sekcích na ní odeznělo 30 referátů a řada dalších diskusních příspěvků. Účastníci měli k dispozici theze referátů a již v únoru 1980 vyšel sborník referátů z konference.⁴

Činnost IRB, tak jako v předchozích letech, přispěla významnou měrou k racionalizaci, efektivnosti a komplexnosti archeologických výzkumů. Řada archeologických památek by nemohla být objevena a prozkoumána bez zásluhy geofyziky, nebo by k tomu bylo zapotřebí několikanásobně vyšších nákladů, nehledě ani k faktu, že archeolog přistupuje k výzkumu již s určitými vědomostmi o tom, na co může pod zemí narazit. Ve výzkumné sezóně 1979 došlo také k ještě výraznějšímu přesunu v prováděných geofyzikálních akcích na lokality, zkoumané v rámci státního plánu základního výzkumu a naleziště důležitá pro poznání klíčových úseků našich národních dějin, zejména období formování a existence velkomoravského státu. Dále se pozornost soustředila především k záchranným výzkumům na velkých stavbách socialismu. Tam je nutno vzhledem k rozsahu zemních prací zkoumat skutečně ty lokality a jejich úseky, z nichž získáme co nejvíc informací a budou co největším přínosem pro další rozvoj bádání. Ve větší mí-

ře se též prováděla plošně rozsáhlejší měření a přistoupili jsme k systematickému plánování provádění dlouhodobých výzkumů některých důležitých lokalit.

Poznámky:

- 1 V. Hašek - K. Ludikovský - V. Pantl, Výroční zpráva Aplikace geofyzikálních metod v archeologii - ETAPA 1977, Praha 1977; V. Hašek et al., Výroční zpráva úkolu Aplikace geofyzikálních metod v archeologii - ETAPA 1978, místo nev. 1979; V. Hašek - K. Ludikovský, Výroční zpráva úkolu Aplikace geofyzikálních metod v archeologii - ETAPA 1976, Praha 1977; všechny tyto elaboráty ulož. na AÚ ČSAV Brno a v n.p. Geofyzika Brno. Dále srov. V. Hašek - K. Ludikovský, Některé výsledky prací moravské sekce IRB v r. 1976, Zprávy ČSSA při ČSAV XIX, 1977, č. 4-5, 108 - 115; K. Ludikovský - V. Hašek, Interdisciplinární racionalizační brigáda /IRB/ - výsledky práce moravské skupiny za rok 1976, PV 1976, Brno 1978, 136-138; tíž, Bericht über die Tätigkeit der IRB im Jahre 1977, PV 1977, Brno 1980, 120 - 121.
- 2 V. Hašek - S. Mayer - V. Pantl, Projekt úkolu Aplikace geofyzikálních metod v archeologii, ETAPA 1979, Brno 1978.
- 3 Podrobnosti viz V. Hašek et al., Výroční zpráva úkolu "Aplikace geofyzikálních metod v archeologii" ETAPA 1979, Brno 1980; ulož. AÚ ČSAV v Brně a n.p. Geofyzika Brno. Další podrobnosti obsahují zprávy jednotlivých vedoucích výzkumů v tomto PV a další články. Srov. např. V. Hašek - Z. Měřinský, Aplikace geofyzikálních metod a výzkumné práce na hradišti "Petrova louka" u Strachotína /okr. Břeclav/ v roce 1979, Sborník referátů proslouvených na konferenci Metodologické problémy čs. archeologie v Liblicích roku 1979, v tisku; B. Dostál - V. Hašek - S. Mayer - Z. Měřinský - J. Vignatiová, Uplatnění geofyziky při archeologickém výzkumu opevněných sídlišť, Sborník referátů 1. celostátní konference "Aplikace geofyzikálních metod v archeologii a Moderní metody terénního výzkumu a dokumentace", Petrov nad Desnou 2.-4. října 1979, 41 - 47.
4. Srov. Tézé referátů 1. Celostátní konference "Aplikace geofyzikálních metod v archeologii a Moderní metody terénního výzkumu a dokumentace", Petrov nad Desnou 2.-4.10. 1979; Sborník referátů 1. celostátní konference "Aplikace geofyzikálních metod v archeologii a Moderní metody terénního výzkumu a dokumentace", Petrov nad Desnou 2.-4. října 1979.

Interdisziplinäre Rationalisierungsbrigade /IRB/ - Arbeitsergebnisse der mährischen Gruppe für das Jahr 1979. Die im Jahre 1979 durchgeführten methodischen Forschungsarbeiten knüpfen mit ihrem Charakter an die Problematik an, die man bereits in den vorherigen Jahren teilweise zu lösen begann. Das Hauptthema der Forschungsaufgaben ist die Erweiterung der Benützbarkeit von einzelnen geophysikalischen Disziplinen für die archäologische Untersuchung von Objekten verschiedenen Charakters sowie kultureller Zugehörigkeit. Vom Standpunkt der archäologischen Grabung wurde mit den methodischen Forschungsarbeiten die Problematik von Siedlungsobjekten und slawischen Burgwällen verfolgt. Bei der Lösung dieser Aufgaben machte sich überwiegend die Magnetometrie /M/ und Geoelektrik /E/ geltend. Im Stadium von Versuchs- und Beglaubigungsarbeiten bleibt auch weiterhin die Ausnützung der seichten Refraktionsseismik /S/.

Messungen wurden auf folgenden Lokalitäten vorgenommen: Bořitov /Bez. Blansko/, Siedlung mit mährischer bemalter Keramik und der Glockenbecherkultur /M/; Břeclav-Pohansko /Bez. Břeclav/, mittelburgwallzeitliche Siedlungsobjekte und Fortifikation /M, E, S/; Hluk - Dolní Němčí /Bez. Uherské Hradiště/, römisch-barbarische Siedlung /M/; Palonín /Bez. Šumperk/, mittel- und jungburgwallzeitliche Siedlung /M/; Strachotín /Bez. Břeclav/, Fortifikation des grossmährischen Burgwalles, mittel- und jungburgwallzeitliche Siedlungsobjekte /M, E, S/; Žadovice /Bez. Šumperk/, jungburgwallzeitliche Siedlung /M/.

In der von Dr. L. Págo geführten chemischen Sektion setzten Arebiten auf Analysen von archäologischem Material fort, vor allem Spektral- und Lasermikrospektralanalysen von metallischem und nicht metallischem Material. Es wurde eine nützliche Zusammenarbeit mit Mitarbeitern des Institutes für Kernphysik in Řež eingeleitet. Ing. Z. Hrdlička, CSC führte neutronographische Aufnahmen von grossmährischen Waffen aus Pohansko bei Břeclav durch. Ebenfalls wurde mit Erfolg die Methode der Verwendung der Neutronaktivierungsanalyse beim Studium der ältesten Metallgegenstände ausprobiert.

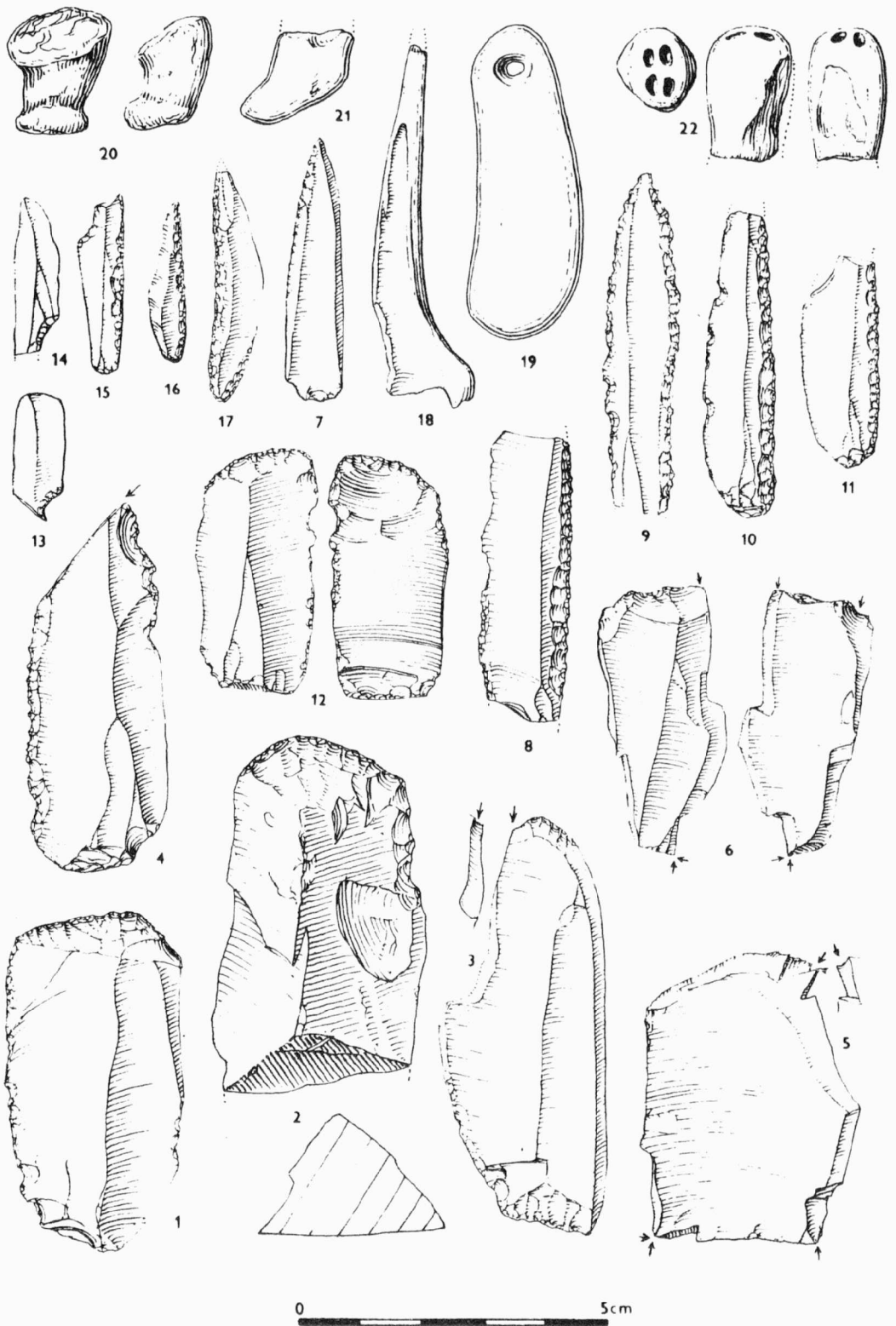
In den Tagen vom 2. - 4. Oktober 1979 realisierte die IRB in Petrov nad Desnou /Bez. Šumperk/ die 1. Gesamtstaatliche Konferenz "Aplikation geophysikalischer Methoden in der Archäologie und moderne Methoden der archäologischen Grabung und Dokumentation". Die Tagung in Petrov nad Desnou bewertete die bisherige vierjährige Tätigkeit der Brigade und erbrachte weitere Hauptrichtungen der Forschungstätigkeit, Erweiterung der Zusammenarbeit mit einigen naturwissenschaftlichen Disziplinen oder Anknüpfung weiterer Kontakte, sowie einige Organisationsvorkerhungen, die im Schlussakt der Konferenz enthalten sind. An der Konferenz nahmen 73 Spezialisten - Archäologen, Geophysiker sowie Fachleute von weiteren naturwissenschaftlichen Disziplinen teil. In zwei Sektionen fanden 30 Referate und eine Reihe weiterer Diskussionsbeiträge statt. Die Teilnehmer hatten Referatthesen zur Verfügung und bereits im Februar 1980 erschien ein Sammelband der Konferenzreferate.

/obr. 32/

1. Albrechtice /okr. Karviná/; středověk
2. Babice /okr. Uh. Hradiště/; osteol. - paleolit
3. Bedřichovice /okr. Brno-venkov/; kultura zvoncovitých pohárů, kultura únětická, doba římská
4. Břlany /okr. Kroměříž/; doba laténská
5. Borotice /okr. Znojmo/; středodunajská mohylová kultura
6. Bořitov /okr. Blansko/; kultura zvoncovitých pohárů
7. Brno-Bohunice /okr. Brno-město/; kultura horákovská
8. Brno-Komín /okr. Brno-město/; kultura volutová, kultura mohylová
9. Brno-Nový Lískovec /okr. Brno-město/; kultura jordanovská
10. Brumov-Bylnice /okr. Gottwaldov/; středověk
11. Bruntál /okr. Bruntál/; středověk, novověk
12. Břeclav-Pohansko /okr. Břeclav/; doba slovanská
13. Břest /okr. Kroměříž/; doba laténská
14. Bylnice /okr. Gottwaldov/; radiolarit
15. Čechovice /okr. Prostějov/; eneolit
16. Dolní Věstonice /okr. Břeclav/; paleolit, kultura velatická, doba slovanská
17. Drysice /okr. Vyškov/; kultura volutová, velatická
18. Gottwaldov /okr. Gottwaldov/; novověk
19. Hlinsko /okr. Přerov/; kultura kanelovaná
20. Hodonice /okr. Znojmo/; kultura věteřovská
21. Holešov-Všetuly /okr. Kroměříž/; doba laténská
22. Holubice /okr. Vyškov/; typ Retz - Křepice, kultura únětická, doba stěhování národů
23. Horní Věstonice /okr. Břeclav/; kultura vypíchaná, doba bronzová, laténská, římská, stěhování národů, slovanská
24. Hostěradice - Míšovice /okr. Znojmo/; kultura únětická
25. Hradec nad Moravicí - Branka /okr. Opava/; kultura lužická
26. Hulín /okr. Kroměříž/; doba laténská
27. Ivančice /okr. Brno-venkov/; kultura velatická
28. Jaroměřice n/Rok. /okr. Třebíč/; moravská malovaná keramika, eneolit?
29. Jarošov /okr. Uh. Hradiště/; paleolit
30. Jihlava /okr. Jihlava/; středověk
31. Jívová - Tepenec /okr. Olomouc/; středověk
32. Ketkovice /okr. Brno-venkov/; středověk
33. Kostelany /okr. Uh. Hradiště/; kultura lužická, doba slovanská
34. Laškov /okr. Prostějov/; kultura nálevkovitých pohárů
35. Lesonice /okr. Třebíč/; atyp.
36. Lhota /okr. Přerov/; kultura volutová
37. Louky nad Olší /Chotěbuz-Podoborá/ /okr. Karviná/; doba slovanská
38. Mikulčice /okr. Hodonín/; doba slovanská
39. Mikulov /okr. Břeclav/; středověk, novověk
40. Milovice /okr. Břeclav/; moravská malovaná keramika, kultura zvoncovitých pohárů, starší doba bronzová, kultura velatická, kultura laténská
41. Moravičany /okr. Šumperk/; kultura nálevkovitých pohárů, kultura lužická
42. Moravské Budějovice /okr. Třebíč/; paleolit, atyp. střepy
43. Morkůvky /okr. Břeclav/; novověk
44. Mušov /okr. Břeclav/; kultura únětická, středověk
45. Mutěnice /okr. Hodonín/; doba slovanská
46. Nížkovice - Heršpice /okr. Vyškov/; středověk
47. Olomouc /okr. Olomouc/; středověk
48. Olomouc - Neředín /okr. Olomouc/; kultura lužická
49. Osek nad Bečvou /okr. Přerov/; doba slovanská
50. Otaslavice /okr. Prostějov/; kultura kanelovaná
51. Otice /okr. Opava/; osteol. - paleolit
52. Palonín /okr. Šumperk/; kultura lužická, doba slovanská
53. Pavlov /okr. Břeclav/; paleolit
54. Pravčice /okr. Kroměříž/; doba laténská
55. Pravlov /okr. Brno-venkov/; paleolit, kultura volutová, moravská malovaná keramika, kultura nálevkovitých pohárů, jevišovická, únětická, popel. polí, horákovská; doba laténská
56. Prušánky /okr. Hodonín/; doba slovanská
57. Racková /okr. Gottwaldov/; kultura volutová, doba laténská
58. Radotín /okr. Přerov/; doba laténská, kultura púchovská
59. Rýmařov /okr. Bruntál/; středověk
60. Rymice /okr. Kroměříž/; doba laténská

61. Řimice /okr. Olomouc/; kultura volutová
62. Senorady /okr. Třebíč/; moravská malovaná keramika
63. Skalice /okr. Znojmo/; moravská malovaná keramika, kultura horákovská
64. Stará Břeclav /okr. Břeclav/; doba slovanská
65. Strahovice /okr. Opava/; kultura šňůrová
66. Strachotín /okr. Břeclav/; mladý eneolit, kultura velatická, mohylová, horákovská, doba laténská, stěhování národů, slovanská
67. Študlov /okr. Vsetín/; jantar
68. Třebíč /okr. Třebíč/; štípaná industrie
69. Tvarožná /okr. Brno-venkov/; moravská malovaná keramika, kultura jevišovická, šňůrová, únětická, doba slovanská
70. Uherské Hradiště /okr. Uh. Hradiště/; středověk
71. Uherský Brod /okr. Uh. Hradiště /; středověk
72. Úvalno /hrad Cvilín/ - /okr. Bruntál/; středověk
73. Vacenovice /okr. Třebíč/; moravská malovaná keramika
74. Vesce /okr. Třebíč/; štípaná industrie, pravěká keramika
75. Vizovice - Chrástěšov /okr. Gottwaldov/; středověk
76. Vlachovice /okr. Gottwaldov/; středověk
77. Zaječí /okr. Břeclav/; moravská malovaná keramika, kultura zvoncovitých pohárů, doba laténská, doba slovanská
78. Závada /okr. Opava/; středověk
79. Znojmo - Suchohrdly /okr. Znojmo/; paleolit
80. Žalkovice /okr. Kroměříž/; doba laténská

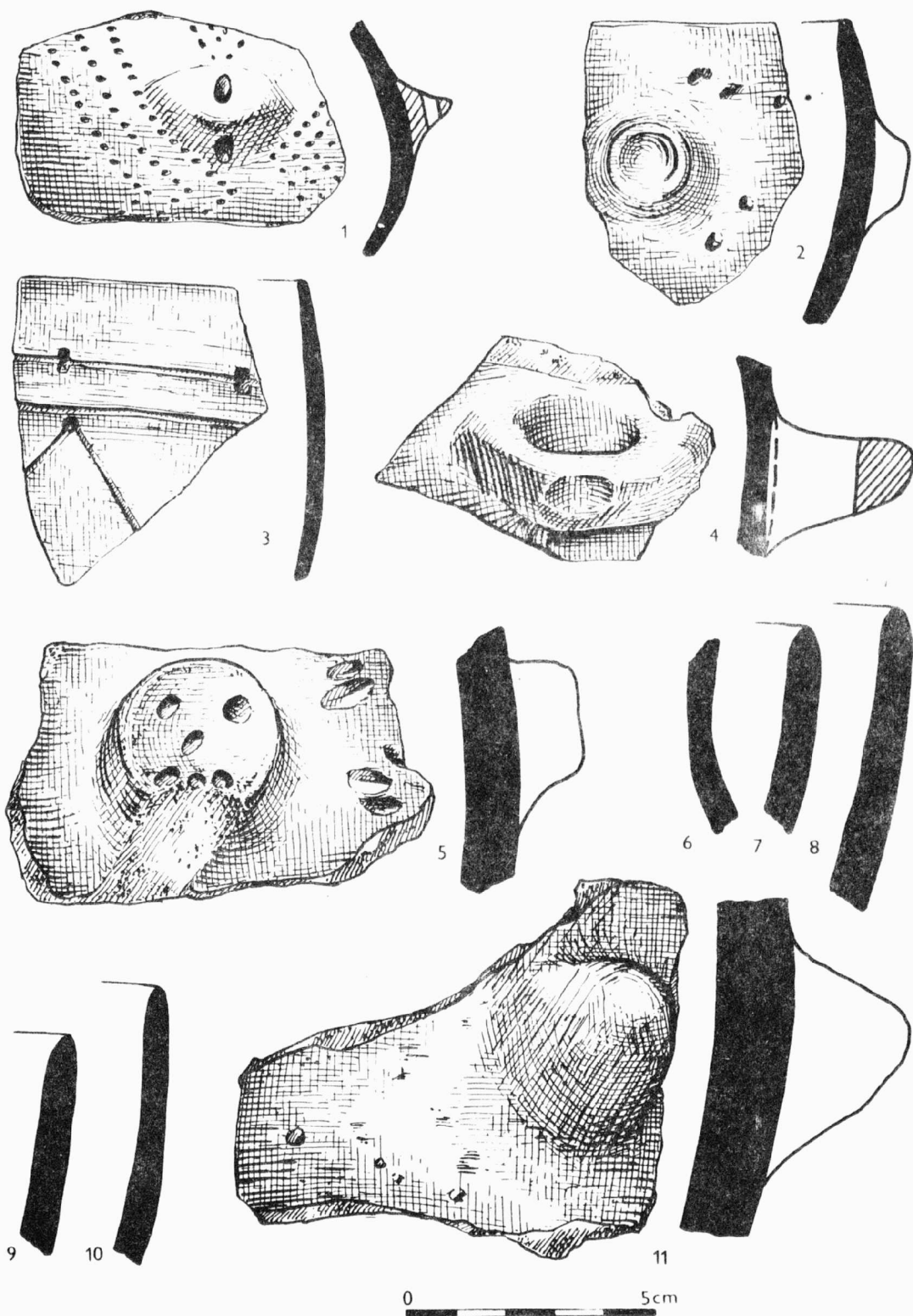

Obr. 1

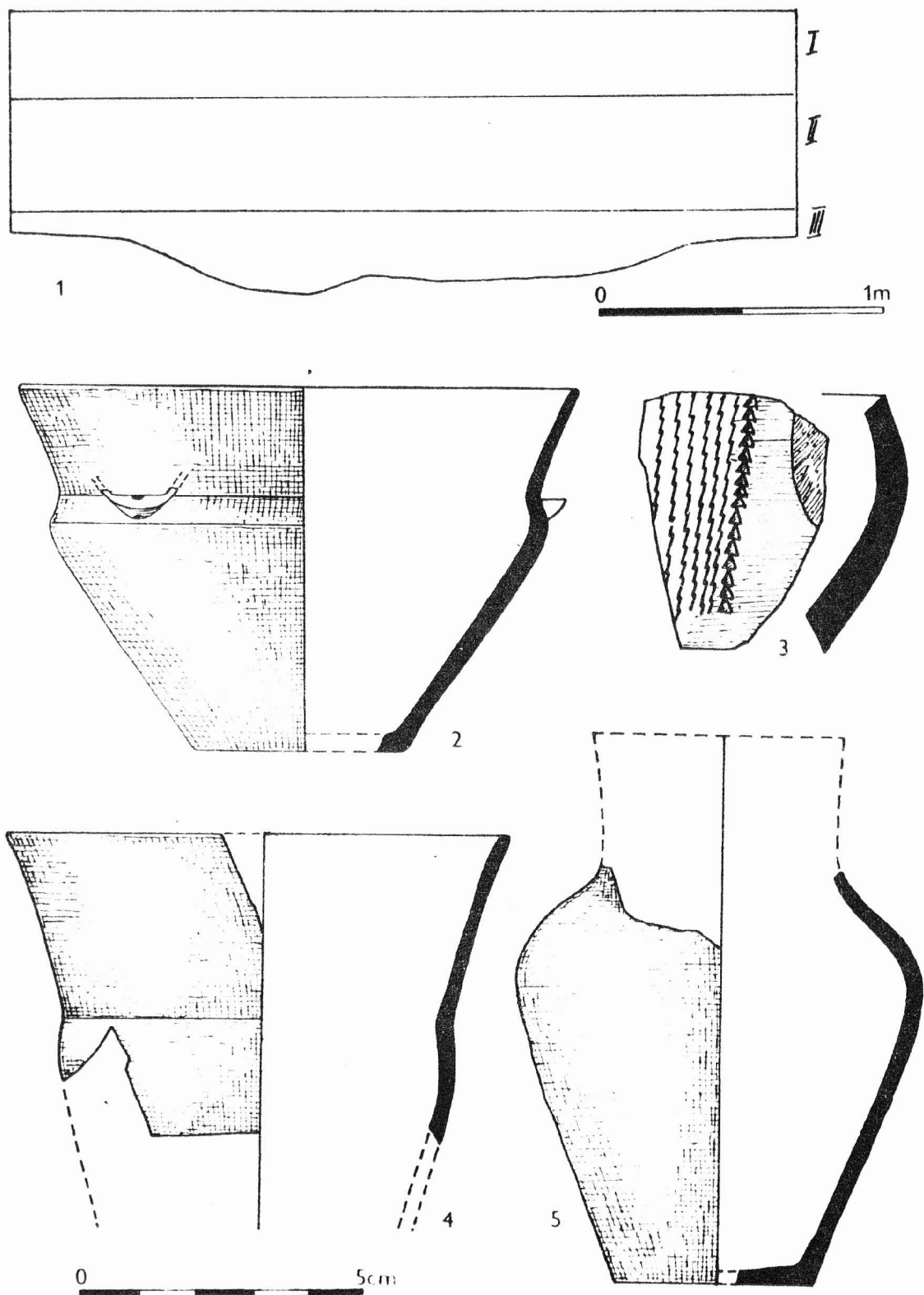
Dolní Věstonice /okr. Břeclav/. Paleolitická stanice. 1-17 výběr kamenné industrie; 18 kostěné šídlo; 19 provrtaný valoun kulmské břidlice; 20-22 zlomky sošek z pálené hlíny. - Paläolithische Station.
 1-17 Auswahl an Steinindustrie; 18 beinerne Ahle; 19 durchbohrter Rollstein aus Kulmschiefer; 20-22 Bruchstücke von Figürchen aus gebranntem Ton.

Obr. 2
 Řimice /okr. Olomouc/. Situační plán lokality v terénu. - Situationsplan der Lage der Lokalität im Terrain.

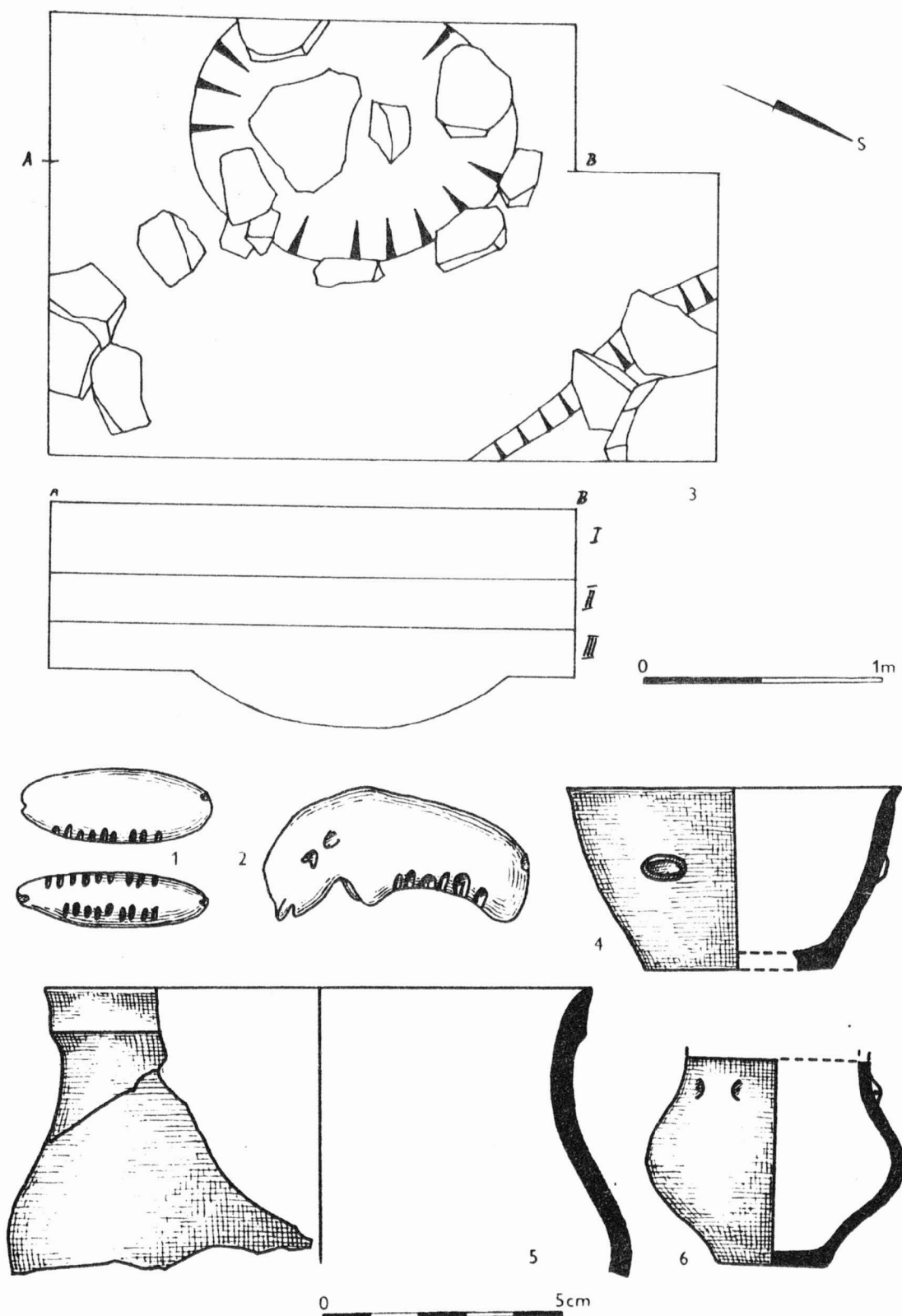

Obr. 3
 Řimice /okr. Olomouc/. Výběr nálezů z povrchového sběru. - Auswahl an Lesefunden.

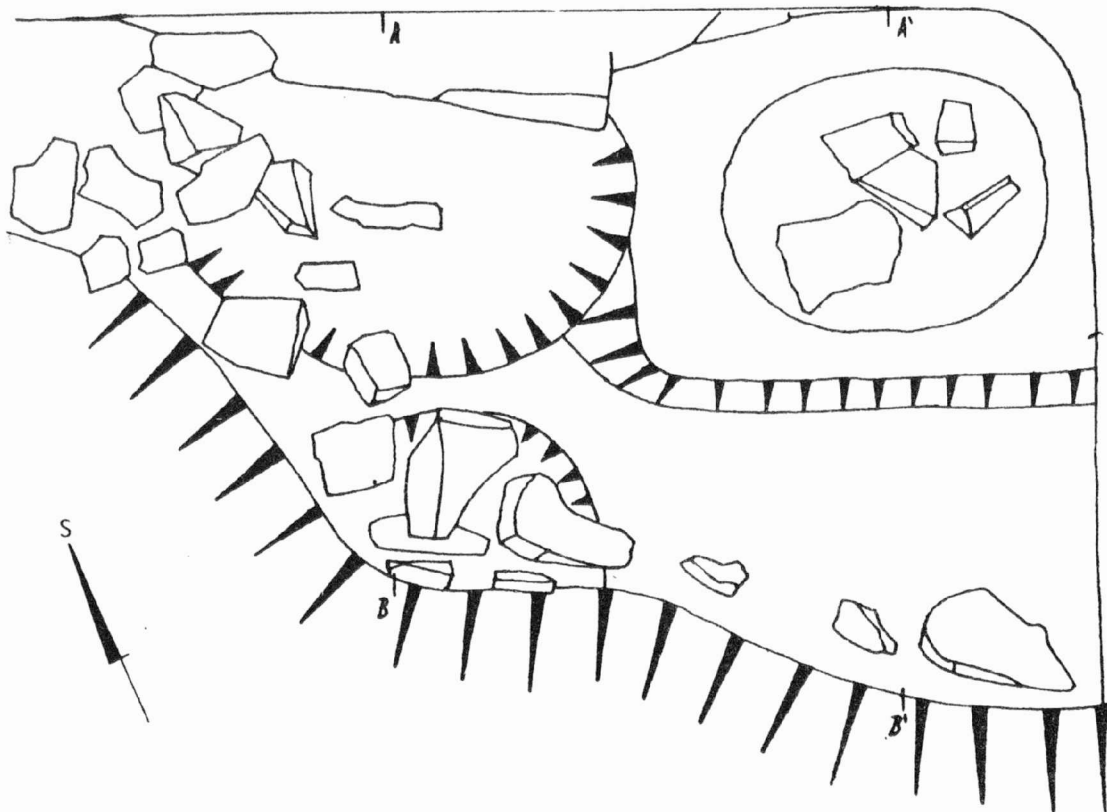

Obr. 4

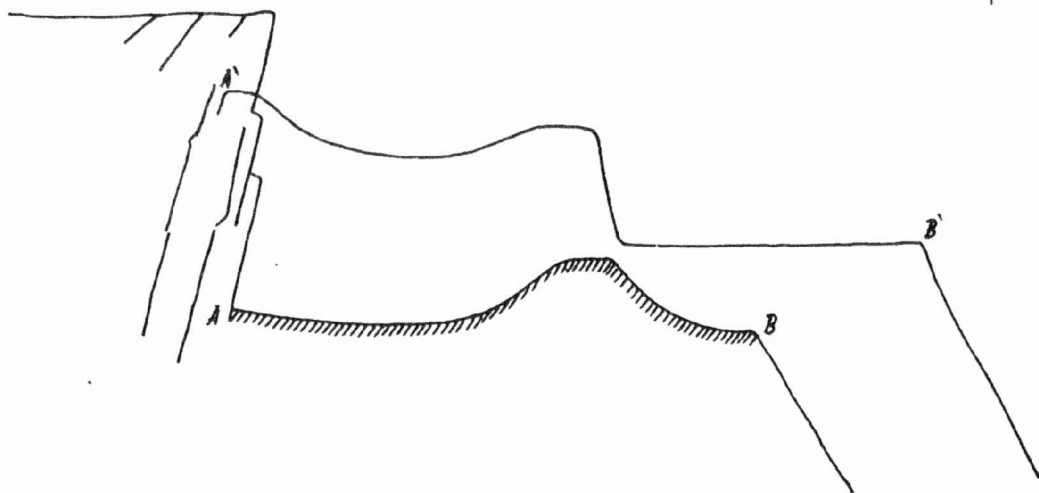
Laškov /okr. Prostějov/. "Rmíz" - výšinné eneolitické sídliště. 1 sled tří vrstev na sídlišti; 2 mísa ostré profilace z vrstvy III; 3-5 keramika z vrstvy II. - "Rmíz" - äneolithische Höhengsiedlung. 1 Folge von drei Schichten auf der Siedlung; 2 Schüssel von scharfer Profilierung aus Schicht III; 3-5 Keramik aus Schicht II.

Obr. 5
 Otaslavice /okr. Prostějov/. "Obrova noha" - výšinné eneolitické sídliště. 1-2 zoomorfní plastiky; 3
 půdorys a profil sondy; 4-6 keramika z vrstvy III. - "Obrova noha" - äneolithische Höhensiedlung.
 1-2 zoomorphe Plastiken; 3 Grundriss und Profil der Sonde; 4-6 Keramik aus Schicht III.

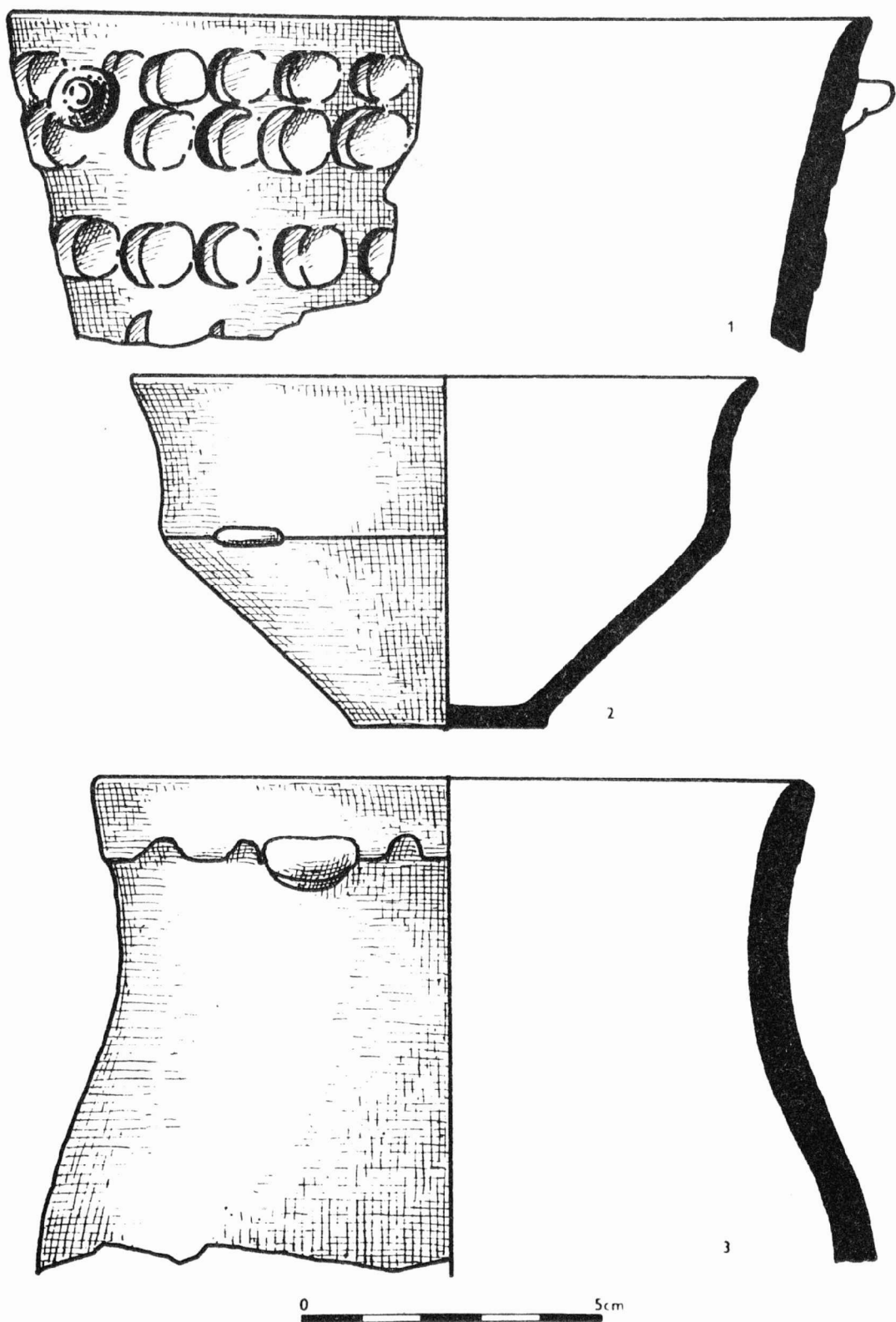
1

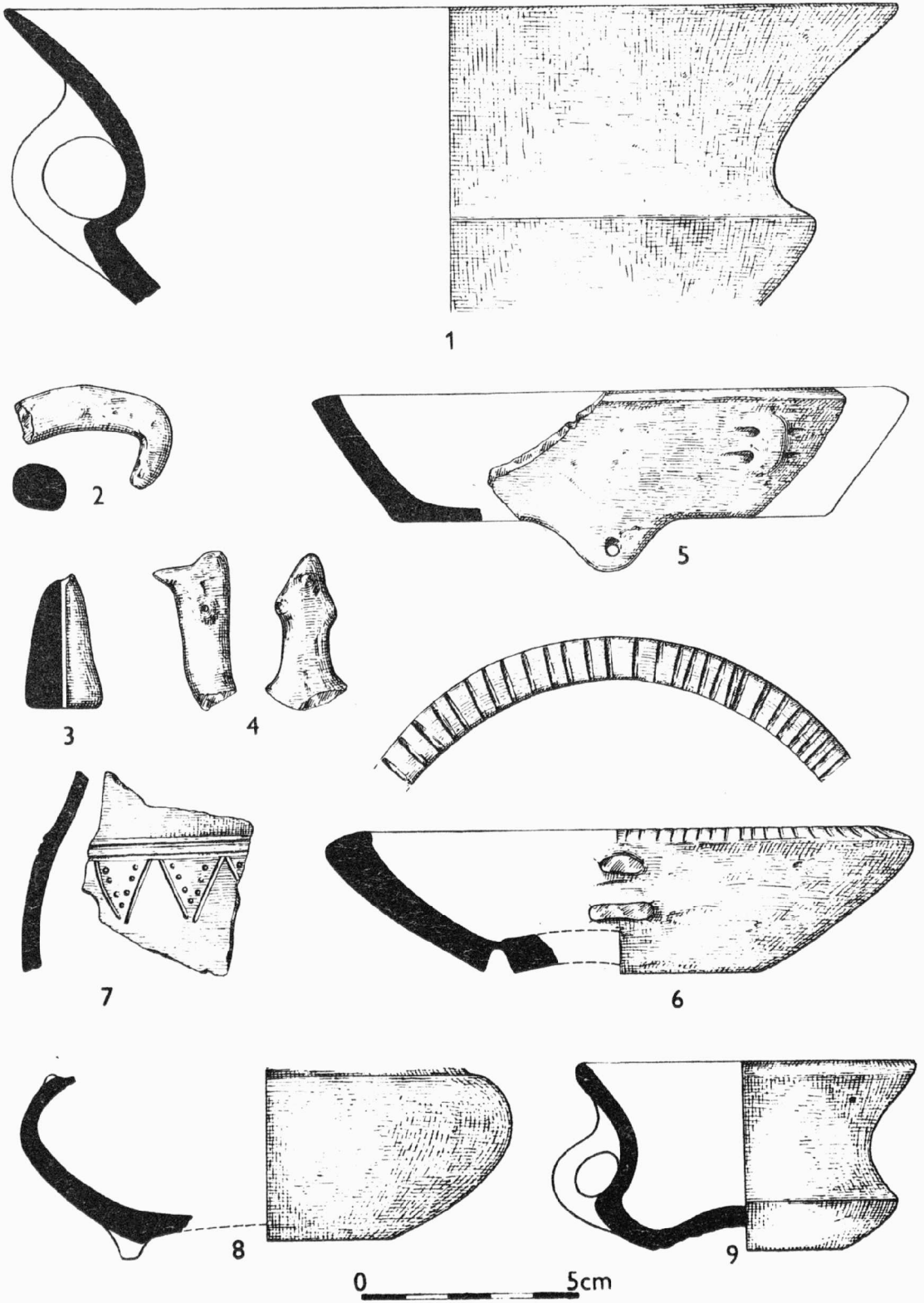
2

0 1m

Obr. 6
 Čechovice /okr. Prostějov/. "Čechovsko" - výšinné eneolitické sídliště. 1-2 půdorys a profil objektu.
 - "Čechovsko" - äneolithische Höhensiedlung. 1-2 Grundriss und Profil des Objektes.

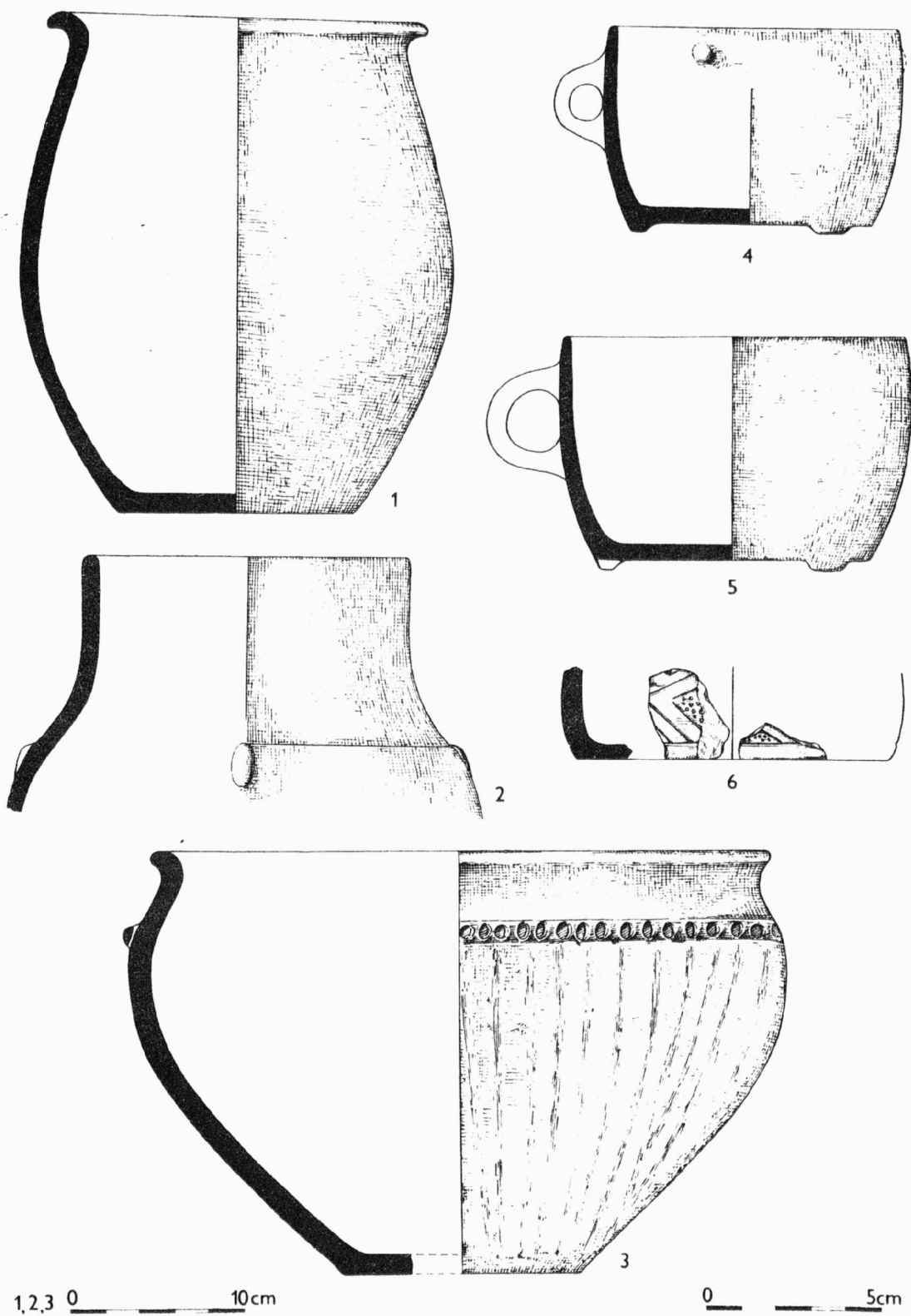

Obr. 7
 Čechovice /okr. Prostějov/. "Čechovsko" - výšinné eneolitické sídliště, 1-3 keramika z objektu. -
 "Čechovsko" - äneolithische Höhensiedlung. 1-3 Keramik aus dem Objekt.

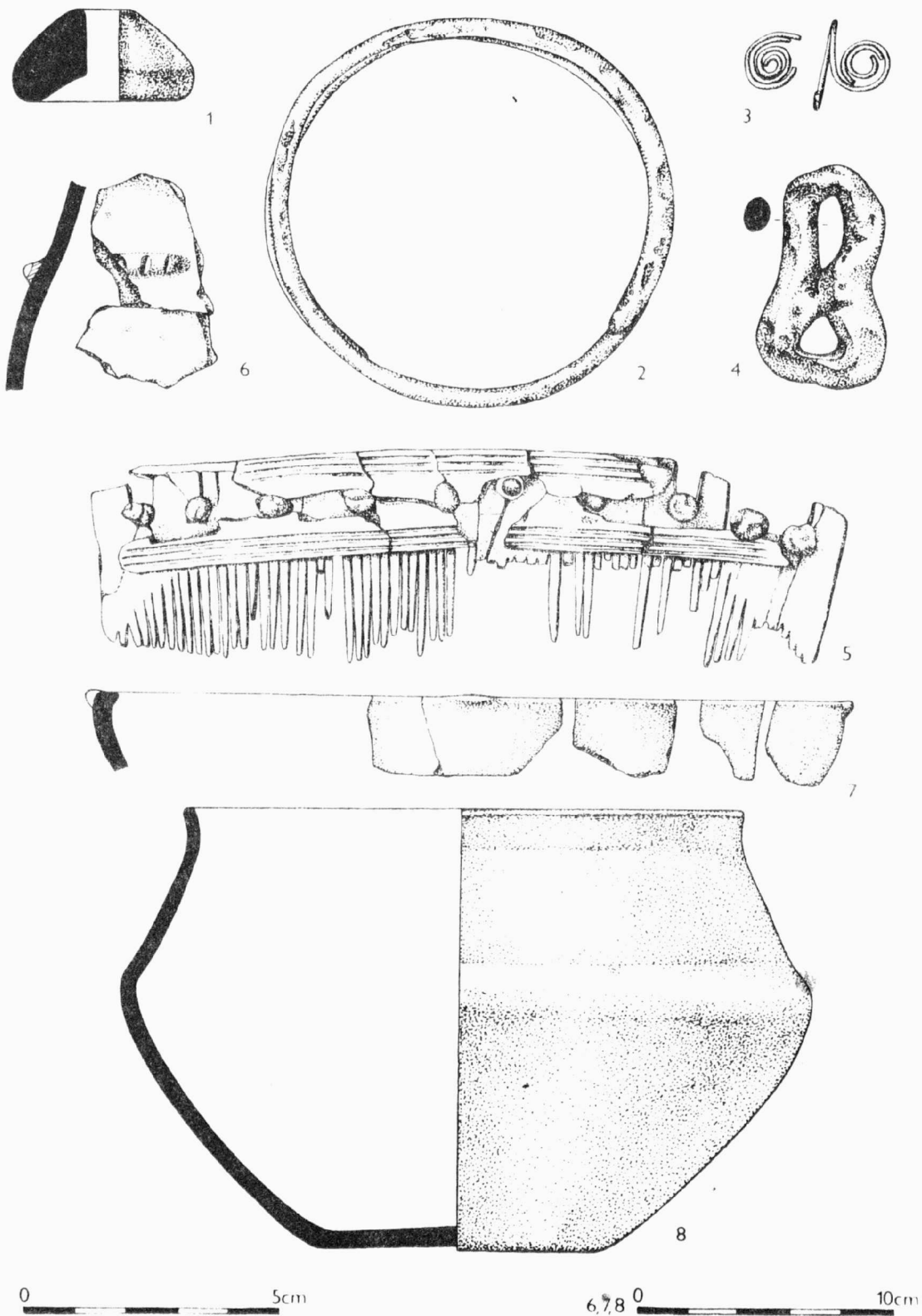

Obr. 8

Hodonice /okr. Znojmo/. Bývalá Loydova cihelna. Výběr keramiky ze sídliště věteřovského typu. - Ehemalige Loyds Ziegelei. Keramikauswahl aus der Siedlung des Věteřov Typs.

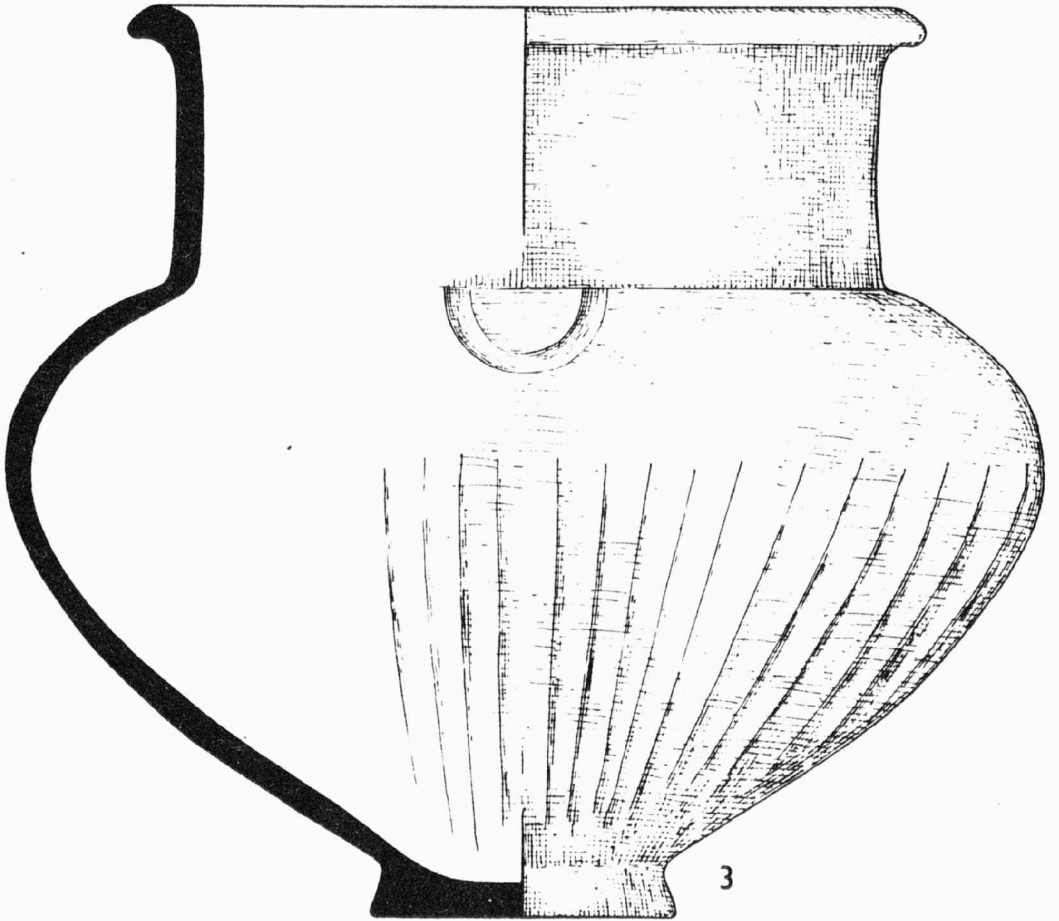
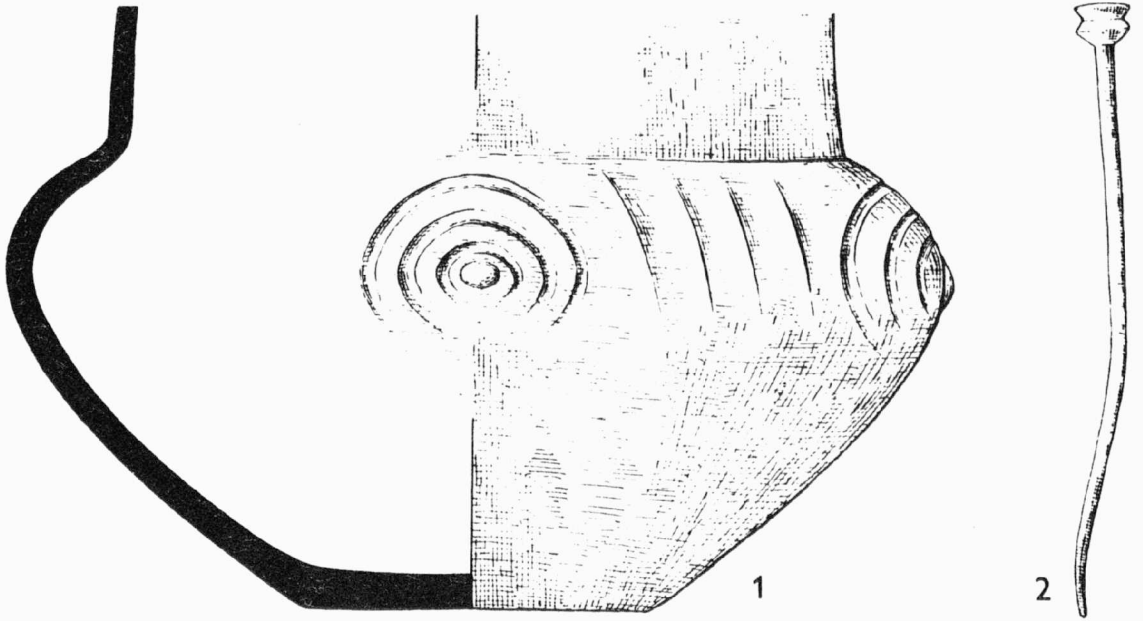

Obr. 9
 Hodonice / okr. Znojmo/. Bývalá Loydova cihelna. Výběr keramiky ze sídliště věteřovského typu, - Ehemalige Loyds Ziegelei. Keramikauswahl aus der Siedlung des Věteřov-Typs.

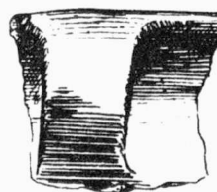
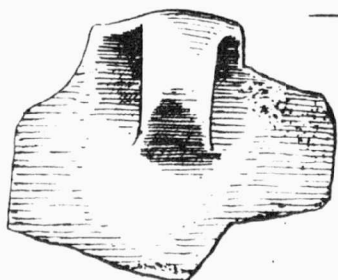
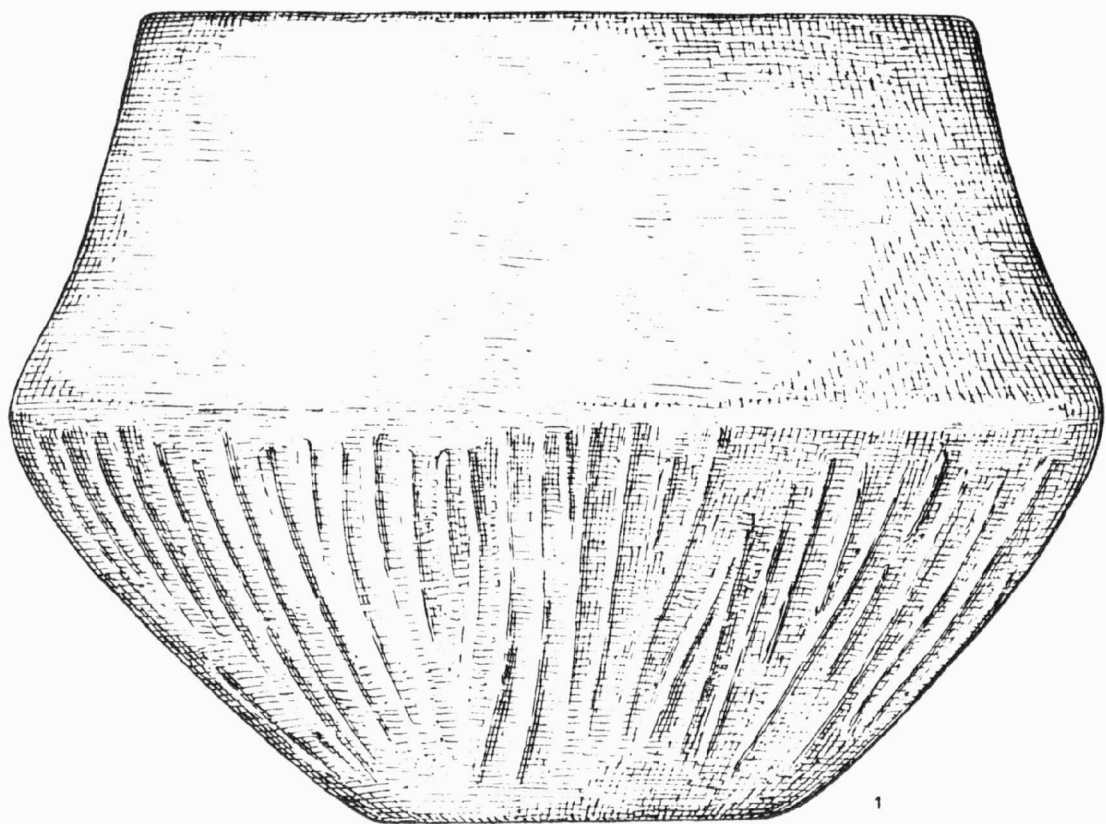
Obr. 10

Borotice /okr. Znojmo/. Výběr nálezu středodunajské mohylové kultury /2,3,6,7/ a z období stěhování národu /1,4,5,8/ z mohylníku. - Fundauswahl der mitteldonauländischen Hügelgräberkultur /2,3,6,7/ und aus der Völkerwanderungszeit /1,4,5,8/ von dem Hügelgräberfeld.

Obr. 11

Letkovice / obec Ivančice, okr. Brno-venkov/. Nálezy ze žárového hrobu velatické kultury. - Funde aus einem Brandgrab der Velaticher Kultur.

4

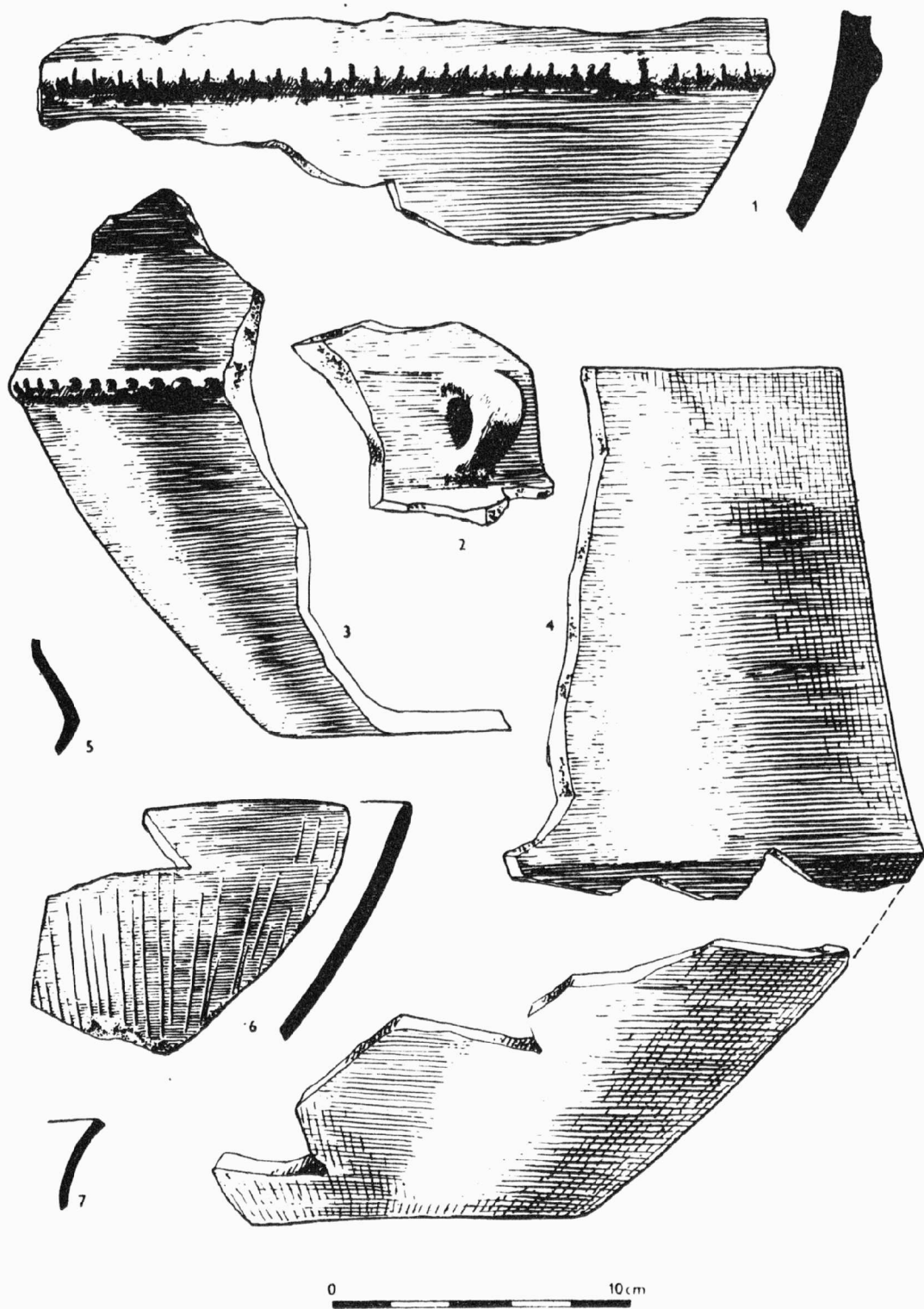

5

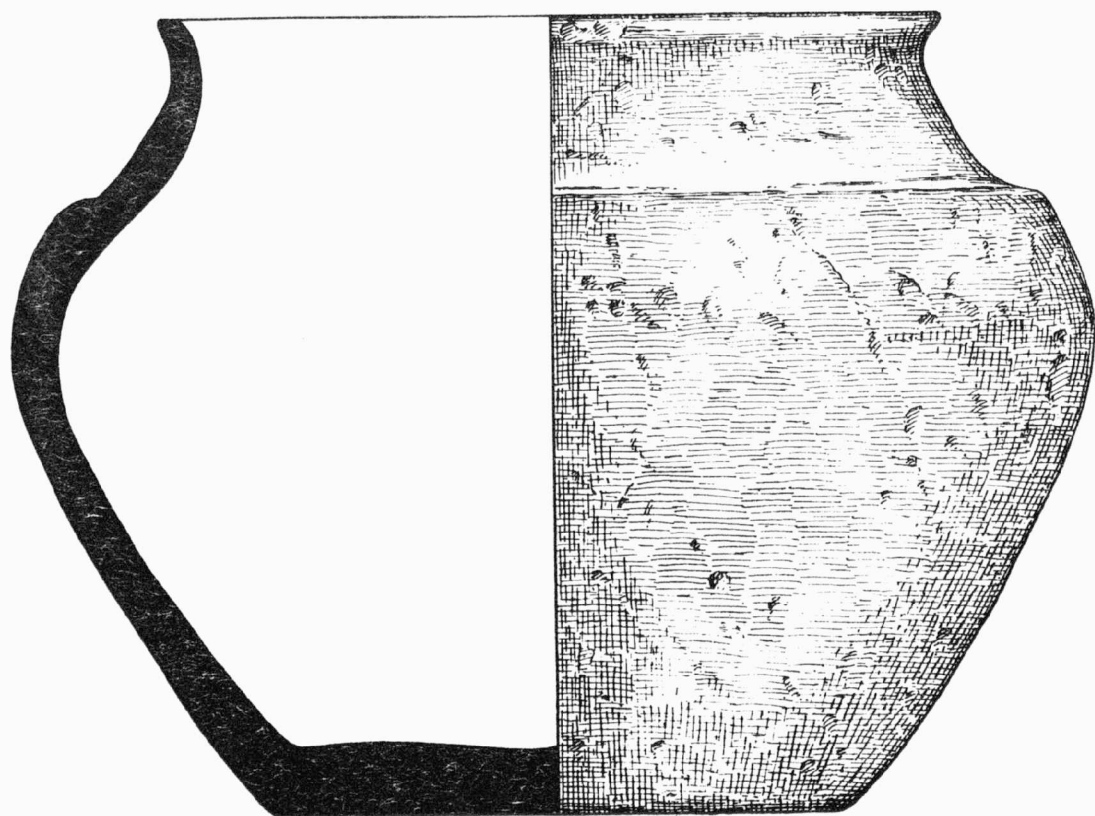

6

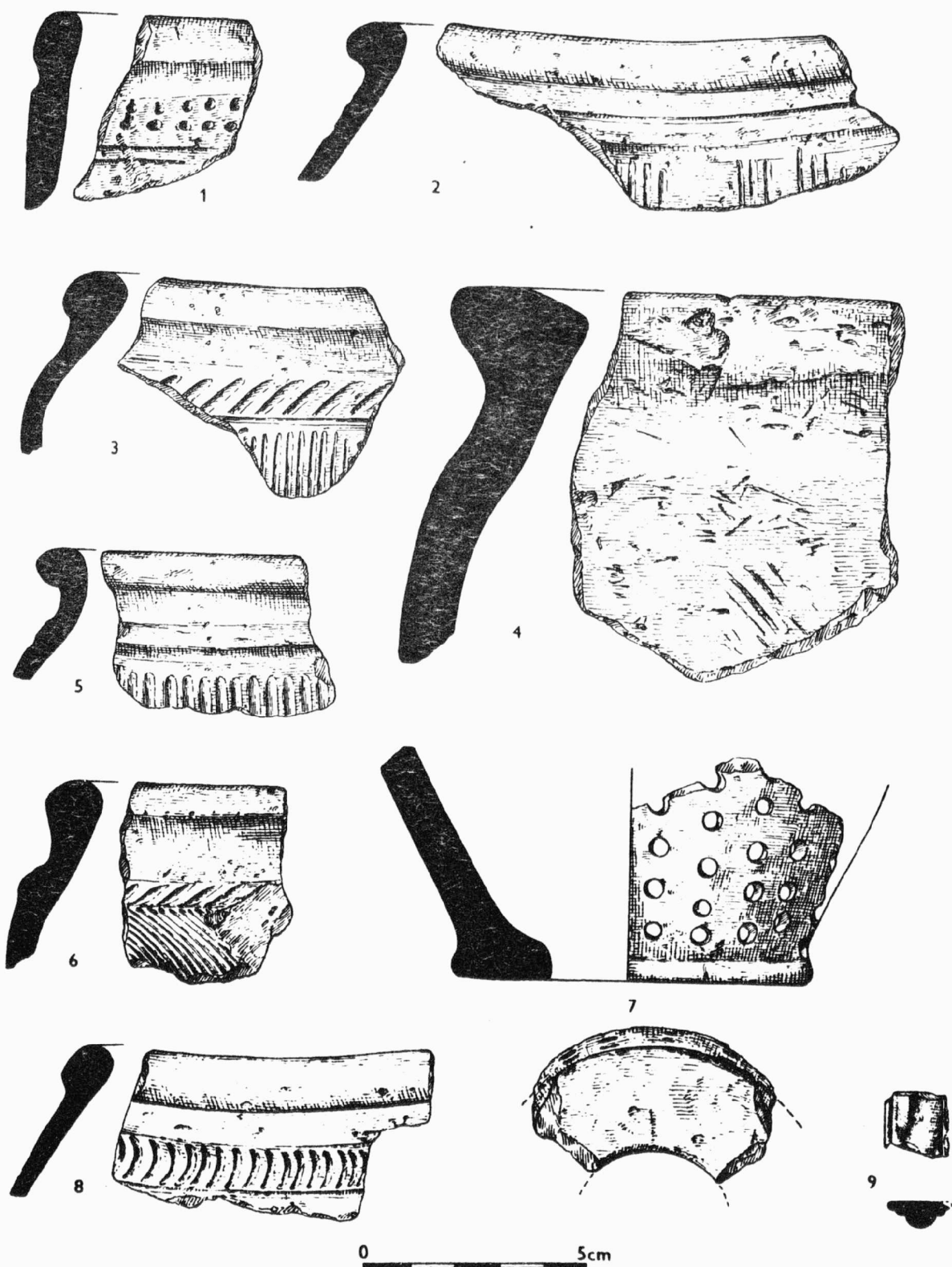

Obr. 13
 Olomouc-Neředín /okr. Olomouc/. 1-3 keramika z hrobu 2; 4-7 keramika z hrobu 3. - 1-3 Keramik aus Grab 2; 4-7 Keramik aus Grab 3.

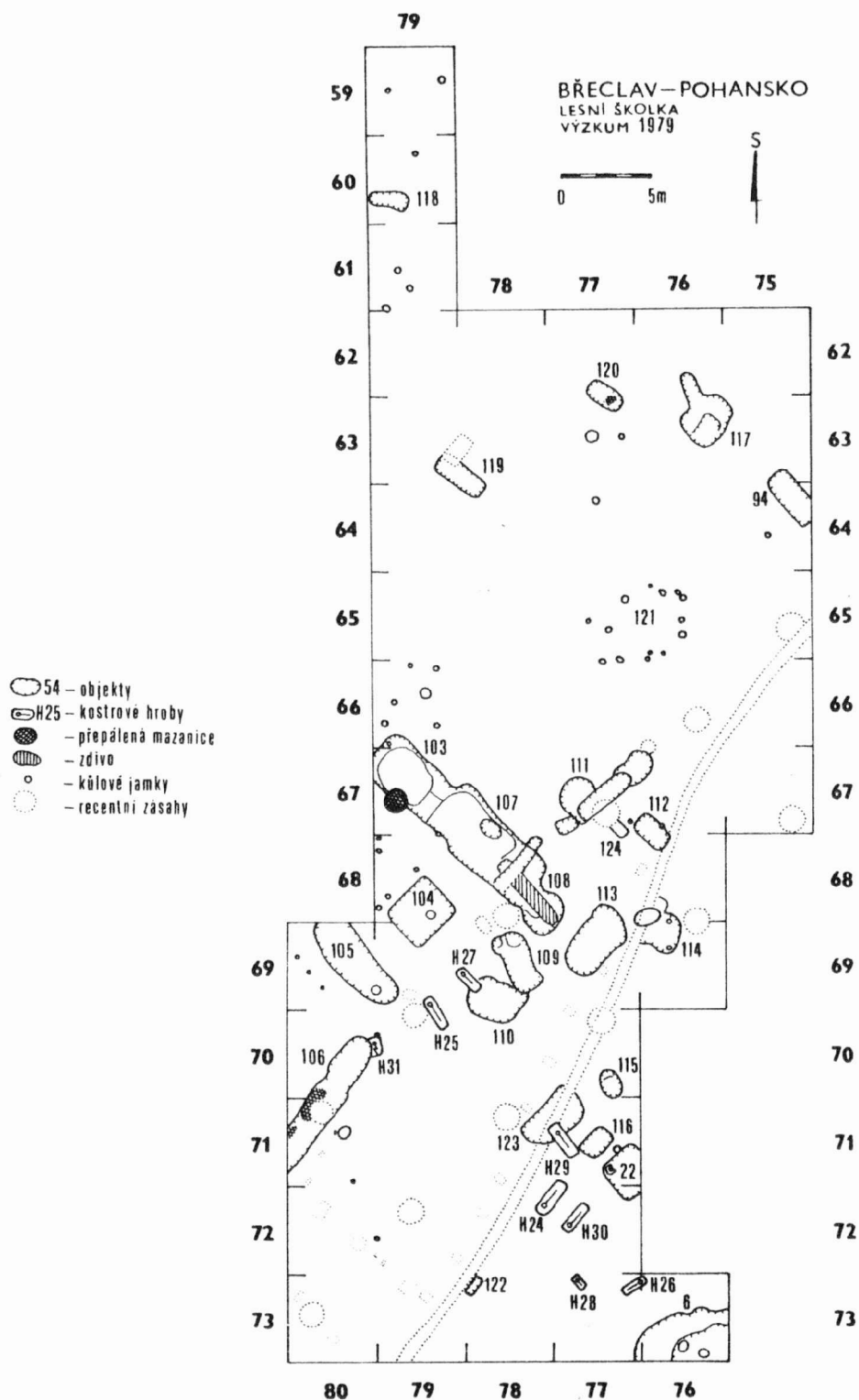
Obr. 14

Brno-Bohunice /okr. Brno-město/. Nádoba horákovské kultury. - Gefäß der Horákov-Kultur.

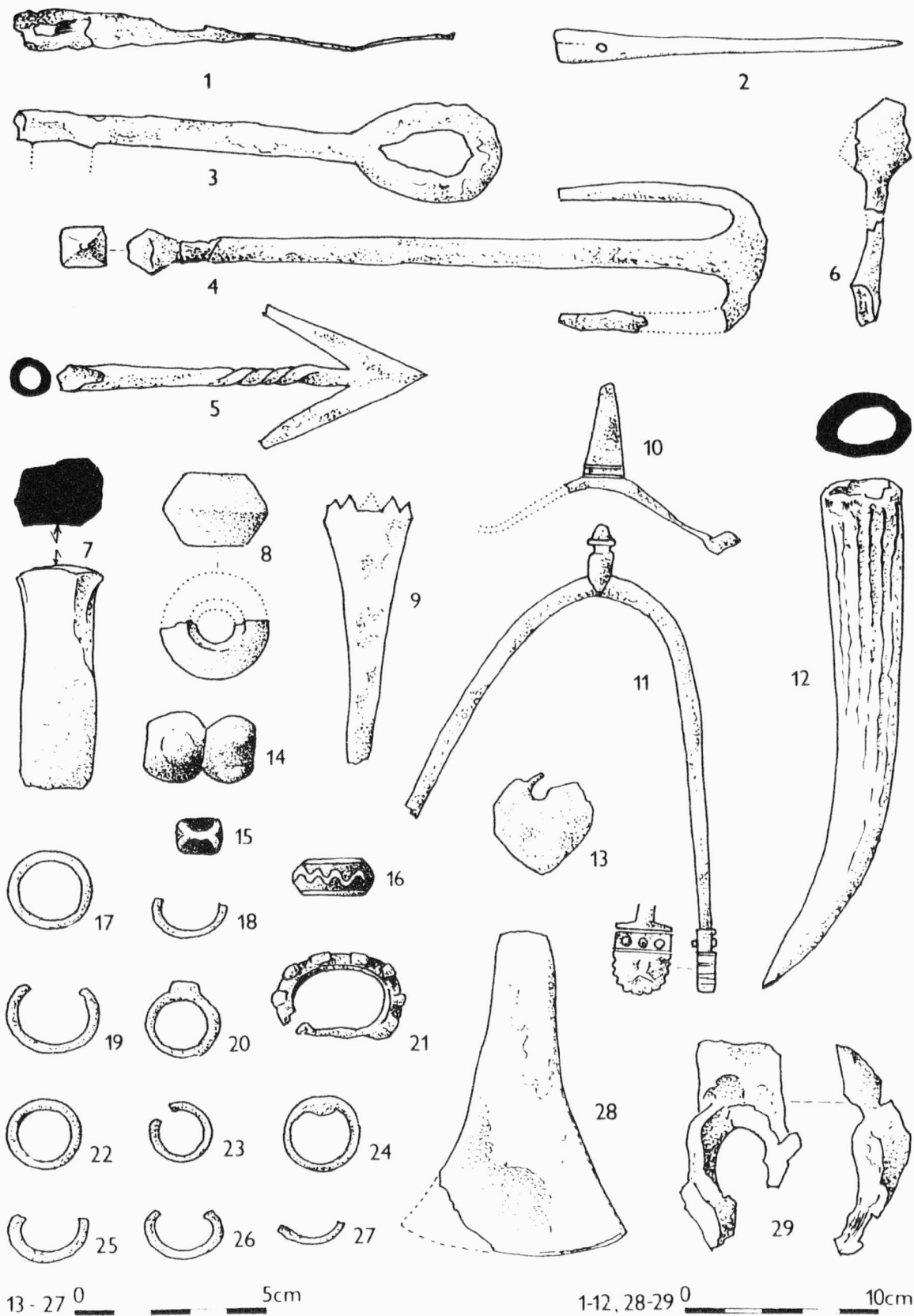
Obr. 15

Pravčice /okr. Kroměříž/, "Vrbičné". Výběr materiálu ze sběru na latěnském sídlišti. - Material -
auswahl von Lesefunden auf der latènezeitlichen Siedlung.

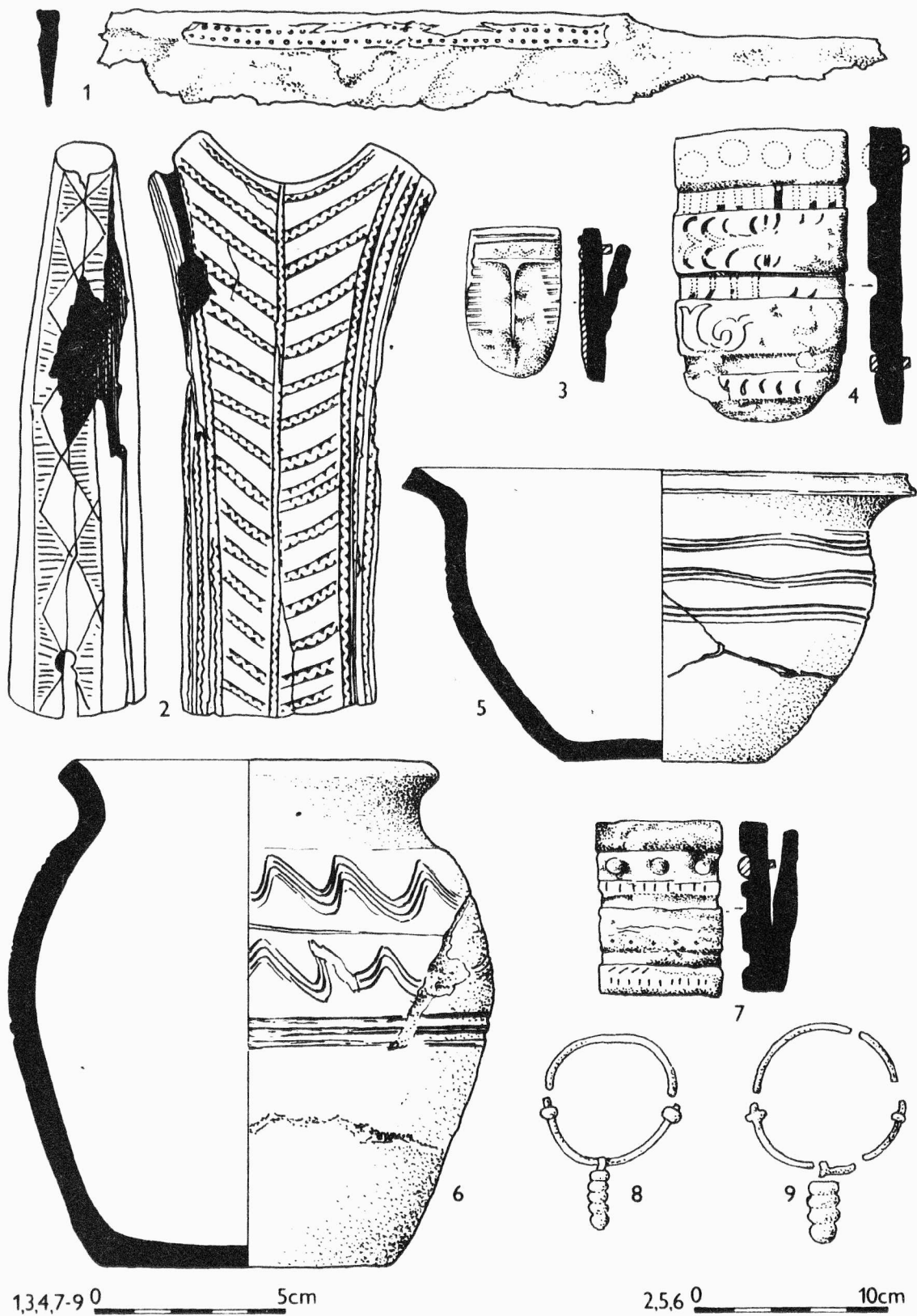
Obr. 16

Břeclav - "Pohansko" /okr. Břeclav/. Lesní školka. Plán výzkumu v roce 1979. - Waldbaumschule. Grabungsplan im Jahre 1979.

Obr. 17

Břeclav - "Pohansko" /okr. Břeclav/. Lesní školka 1979. Ukázka nálezů z obj. 105 /7,9,28/, 106 /4,6,10,21/, 107 /1-3, 29/, 108 /5,8,11,12/ a 110 /13-20/. Vše středohradištní, pouze ostruha č. 10 je z doby římské. - Waldbaumschule 1979. Fundauswahl aus Obj. 105 /7,9,28/, 106 /4,6,10,21/, 107 /1-3,29/, 108 /5,8,11,12/ und 110 /13-20/. Alles mittelburgwallzeitlich, bloss der Sporen Nr. 10 ist kaiserzeitlich.

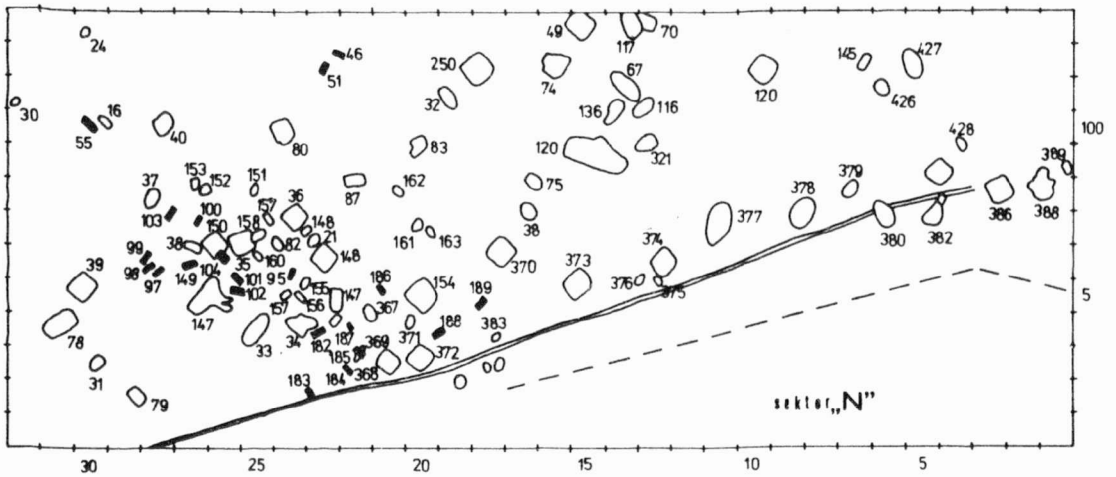
Obr. 18

Břeclav - "Pohansko" /okr. Břeclav/. Lesní školka 1979. Ukázky inventáře z hrobů /2-5, 7-9/ a ze sídlištního objektu 107 /1,6/. - Waldbaumschule 1979. Inventarerauswahl aus Gräbern /2-5, 7-9/ und aus dem Siedlungsobjekt 107 /1,6/.

BŘECLAV - POHANSKO
JIHOZÁPADNÍ PŘEHRADÍ
VÝZKUM 1979

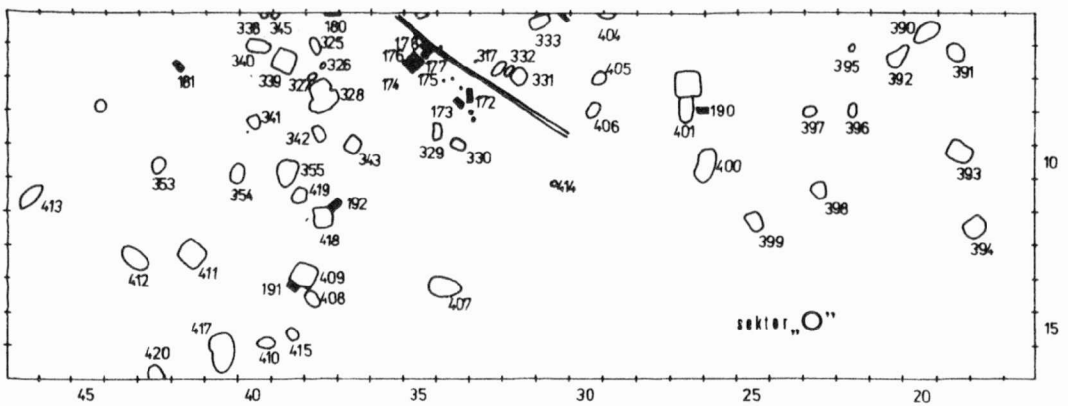
0 5 10 m

BŘECLAV - POHANSKO
JIHOZÁPADNÍ PŘEHRADÍ
VÝZKUM 1979

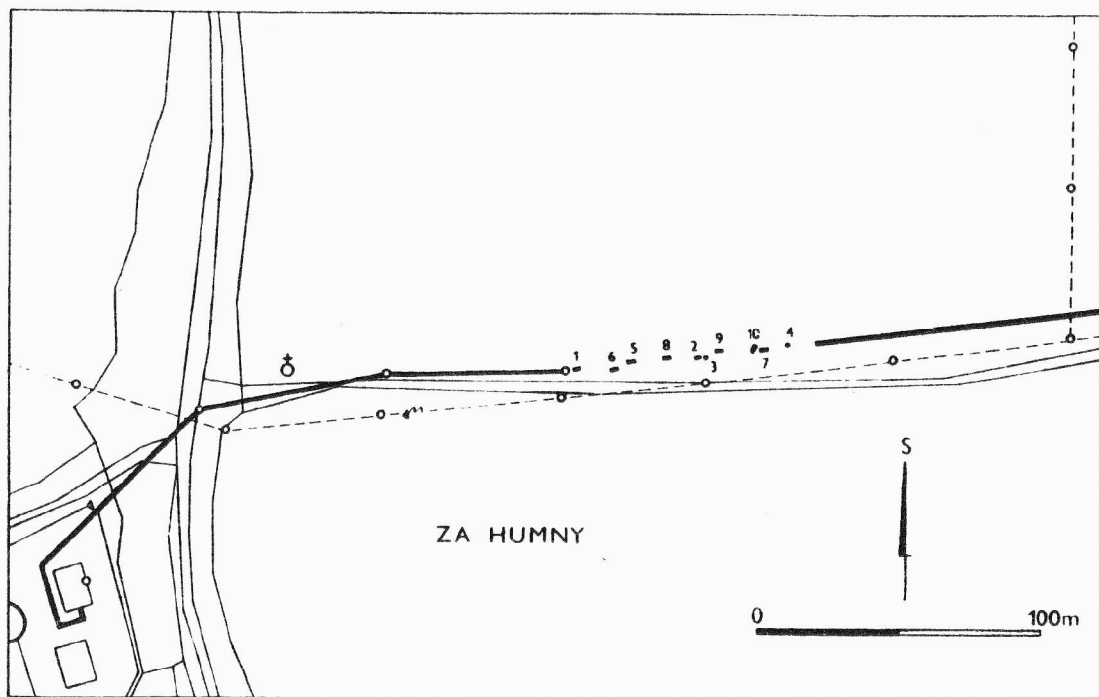

0 5 10 m

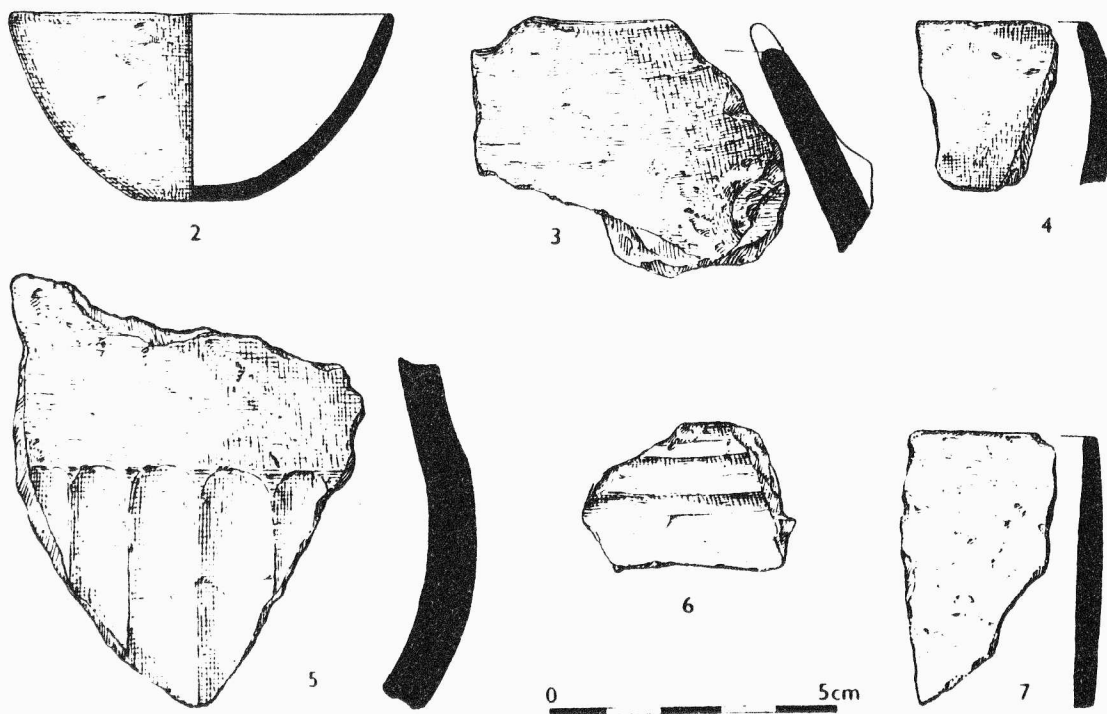

Obr. 19

Břeclav - "Pohansko" /okr. Břeclav/. Jižní přehradí. Jihozápadní část /sektor N - nahoře/ a východní část /sektor O - dole/ trasy kanálu s objekty prozkoumanými v roce 1979 /vysoká čísla/ v návaznosti na dříve prozkoumané objekty. Část objektů z roku 1979 není na těchto pláncích zachycena. - Südliche Vorbürg. Südwestlicher Teil /Sektor N - oben/ und östlicher Teil /Sektor O - unten/ der Trasse des Kanals mit Objekten, die im Jahre 1979 untersucht wurden /hohe Nummern/ in Anknüpfung an früher untersuchte Objekte. Ein Teil der Objekte aus dem Jahre 1979 ist auf diesen Plänen nicht erfasst.

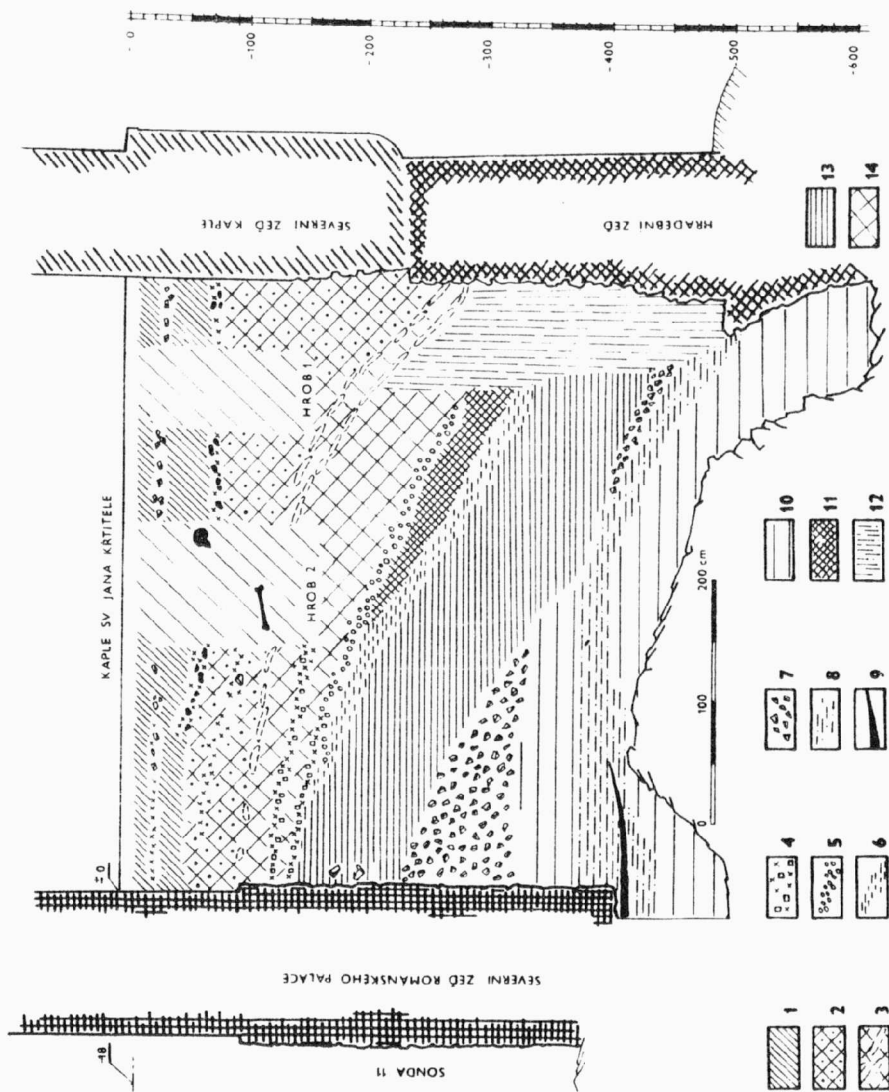

1

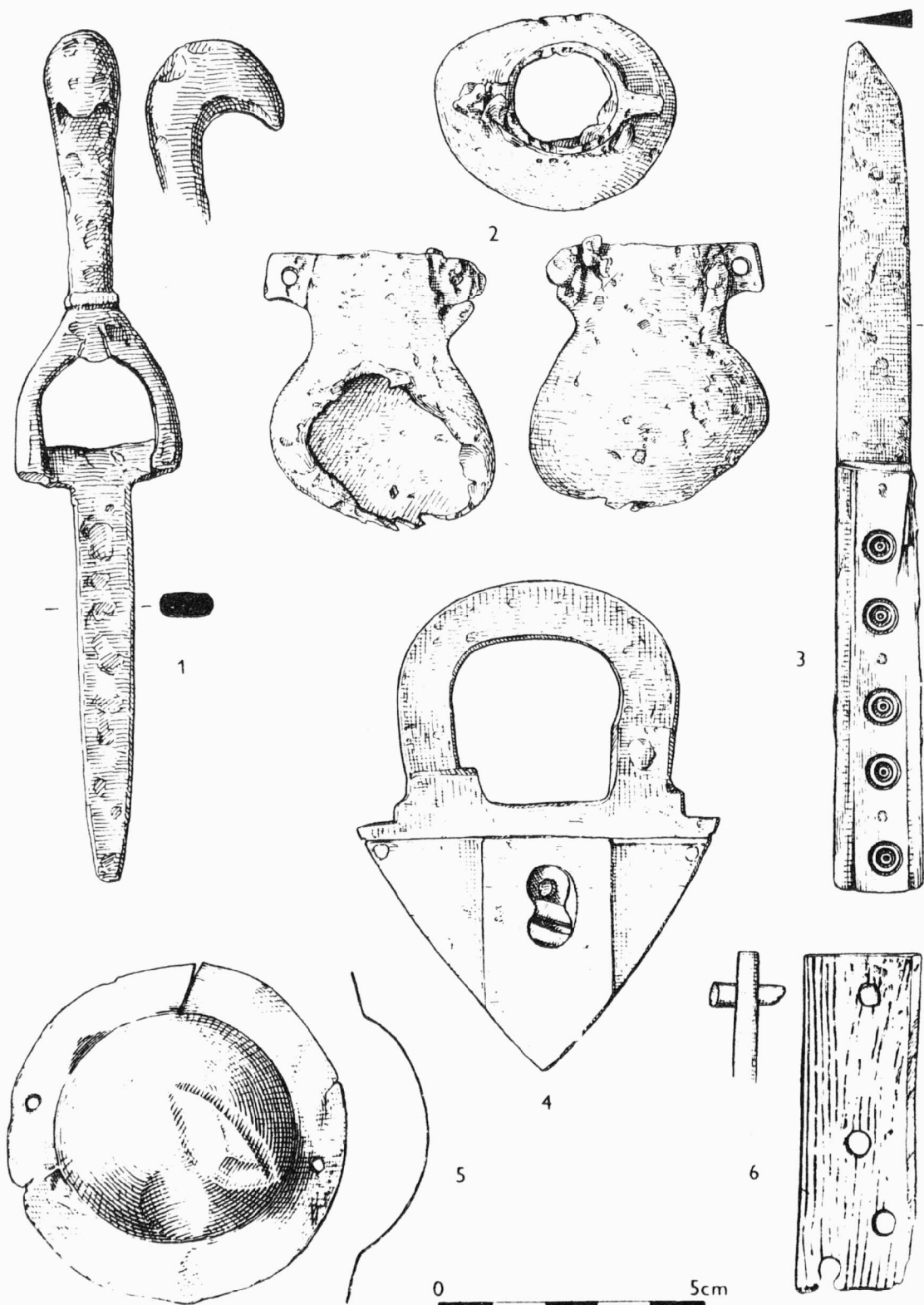
Obr. 20

Tvarožná /okr. Brno-venkov/. 1 situace naleziště; 2-7 výběr materiálu z objektů 3 a 4. - 1 Situation des Fundortes; 2-7 Materialauswahl aus den Objekten 3 und 4.

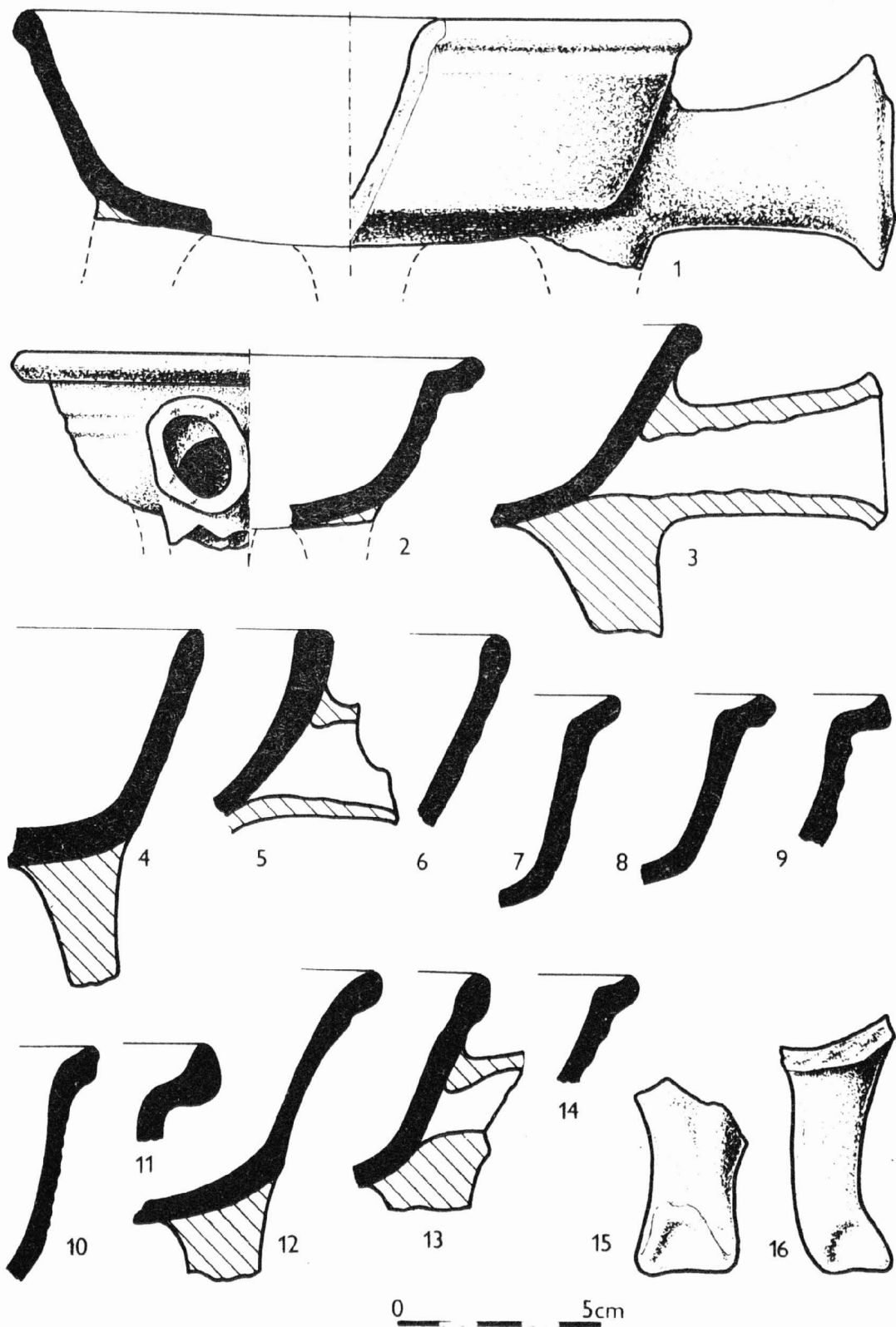
Obr. 21

Olomouc - dómské návrší /okr. Olomouc/. Západní profil zjišťovací sondy v kapli sv. Jana Křtitele. 1 syká světle hnědá hlína s množstvím stavební ssuti a se štěrkem; 2 ulehlejší hnědá hlína pod úrovní původní maltové podlahy kaple; 3 pruhy žluté spraše /počátek vyrovnávací navážky/; 4 hrudky rozpadlé malty s úlomky opuky /spongilitu/; 5 hrudky červeně vypálené hlíny; 6 hroudy žlutozeleného jílu; 7 světle hnědá jílovitá zemina se štěrkem; 8 červeně vypálená spraš; 9 jemná šedozelená hlína; 10 syká šedohnědá hlína s uhlíky a s eneolitickými střepy; 11 hnědá hlína s drobnými kaménky a s většinou slovanskými, slovanskými i středověkými střepy; 12 hnědá hlína s úlomky rozpadlé malty, s kamením i s kousky opuky a se středověkými a pravěkými střepy /druhotná výplň prostoru vzniklého při stavbě hradební zdi odkopáním svahu/; 13 tmavohnědá ulehlá hlína s většinou slovanskými a slovanskými střepy; 14 hnědá hlína se střepy ze 13.-14. století. - Domhügel. Westprofil der Feststellungs-sonde in der Kapelle des Hl. Johannes d. Täufers. 1 schütterer hellbraune Erde mit einer Menge von Bauschutt und mit Schotter; 2 gesetztere braune Erde unter dem Niveau des ursprünglichen Mörtelfussbodens der Kapelle; 3 Streifen gelben Lösses /Beginn der ausgleichenden Aufschüttung/; 4 Klümpchen zerfallenen Mörtels mit Pläuerkalksteinbruchstücken /Spongilit/; 5 Klümpchen rot ausgebrannten Tones; 6 Schollen gelbgrünen Mergels; 7 hellbraune mergelartige Erde mit Schotter; 8 rot ausgebrannter Löss; 9 feine graugrüne Erde; 10 schütterere graubraune Erde mit Holzkohlenstücken und äneolithischen Scherben; 11 braune Erde mit kleinen Steinen und mit Věteřov-, slawischen sowie mittelalterlichen Scherben; 12 braune Erde mit Bruchstücken zerfallenen Mörtels, mit Steinen sowie Stücken von Pläuerkalkstein und mit mittelalterlichen und prähistorischen Scherben /sekundäre Ausfüllung des beim Bau der Festungsmauer durch Abgraben des Hanges entstandenen Raumes/; 13 dunkelbraune gesetzte Erde mit Věteřov- und slawischen Scherben; 14 braune Erde mit Scherben aus dem 13.-14. Jahrhundert.

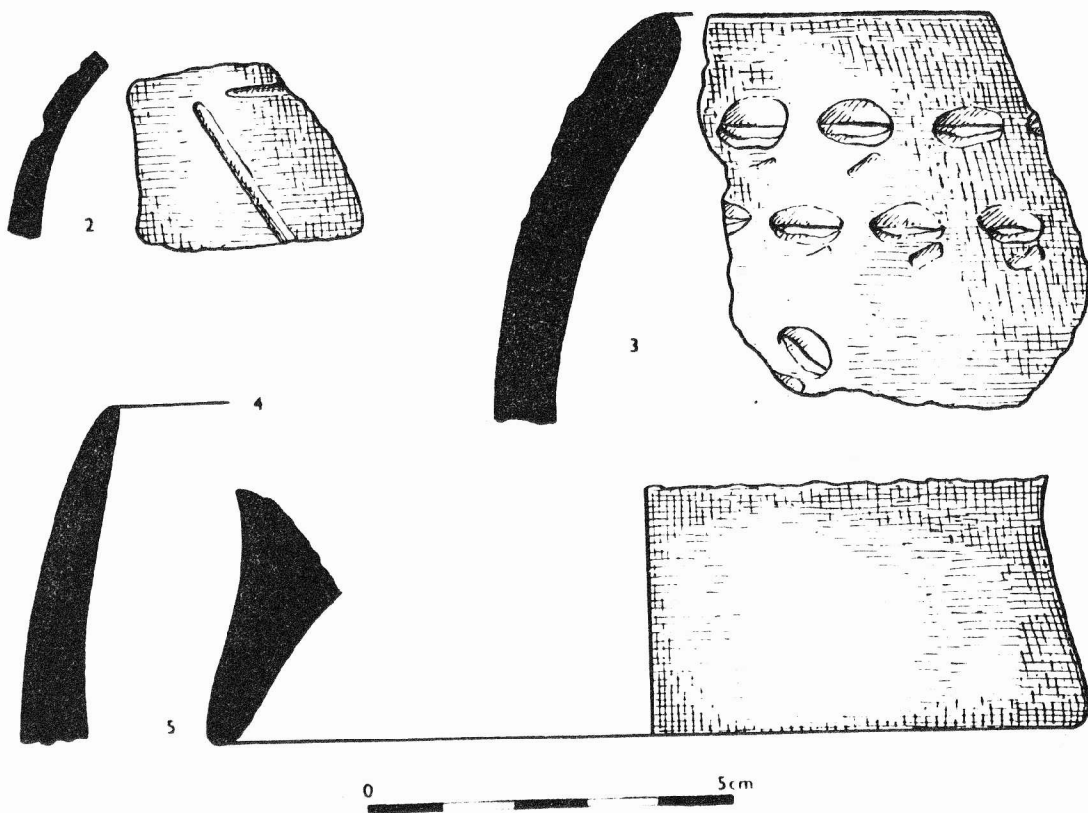
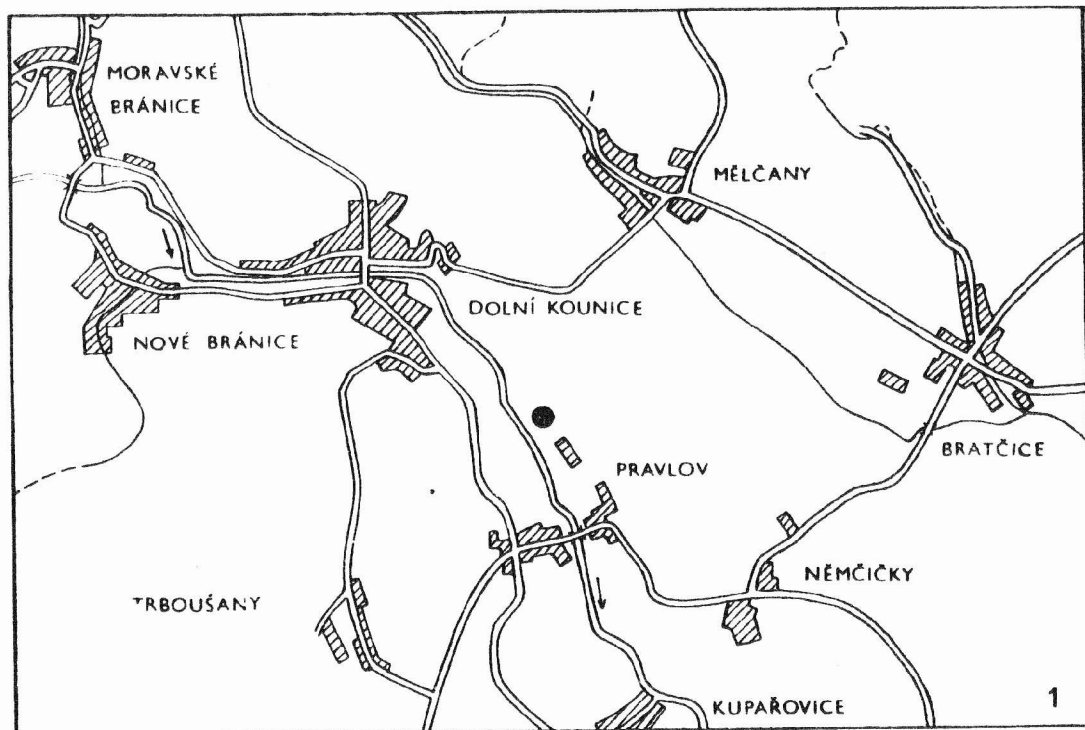
Obr. 22

Nížkovice - Heršpice /okr. Vyškov/. Hrádek "Kepkov". Výběr drobných nálezů z výzkumu v roce 1979.
 - Hausberg "Kepkov". Auswahl von Kleinfunden aus der Grabung im Jahre 1979.

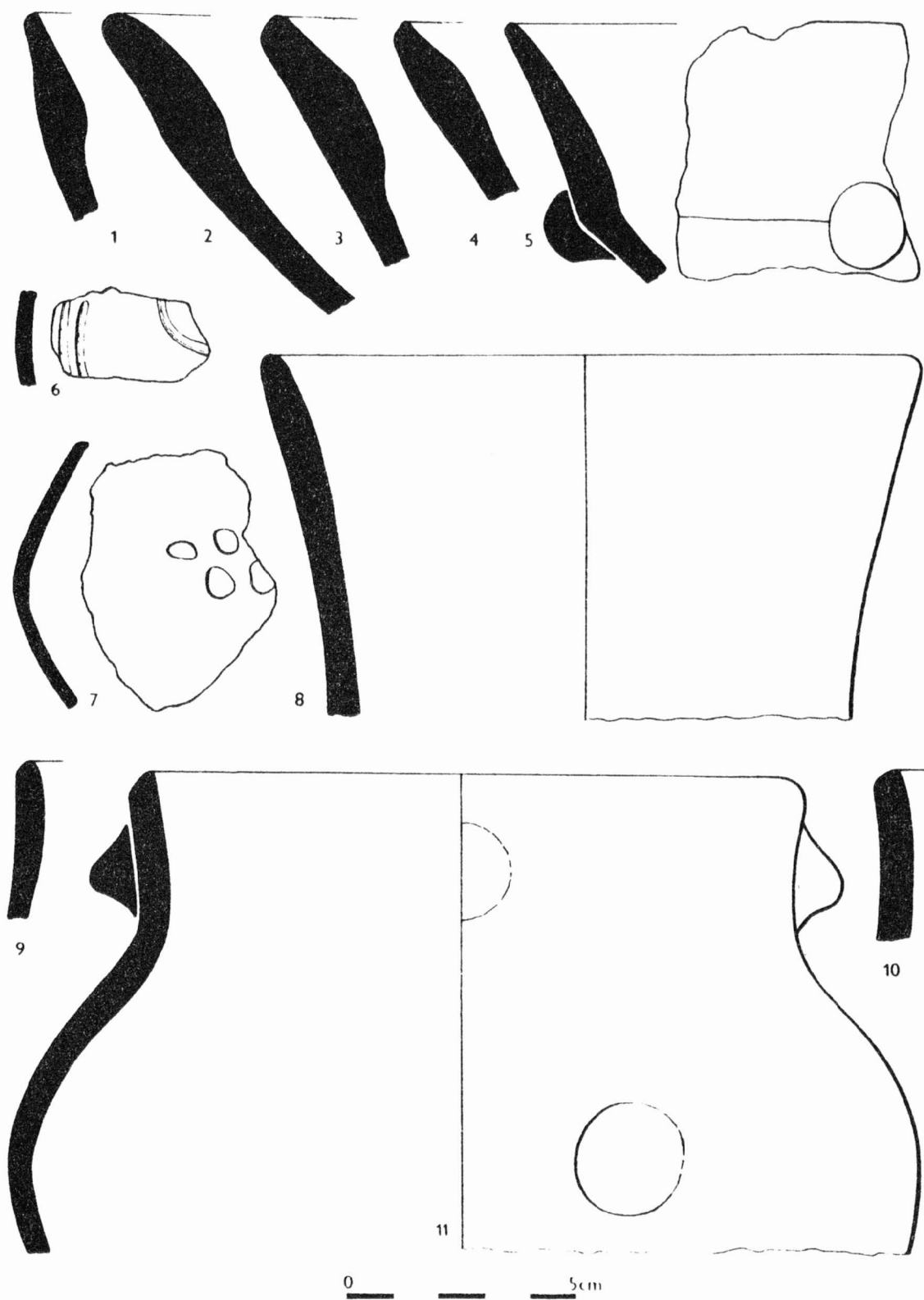

Obr. 23

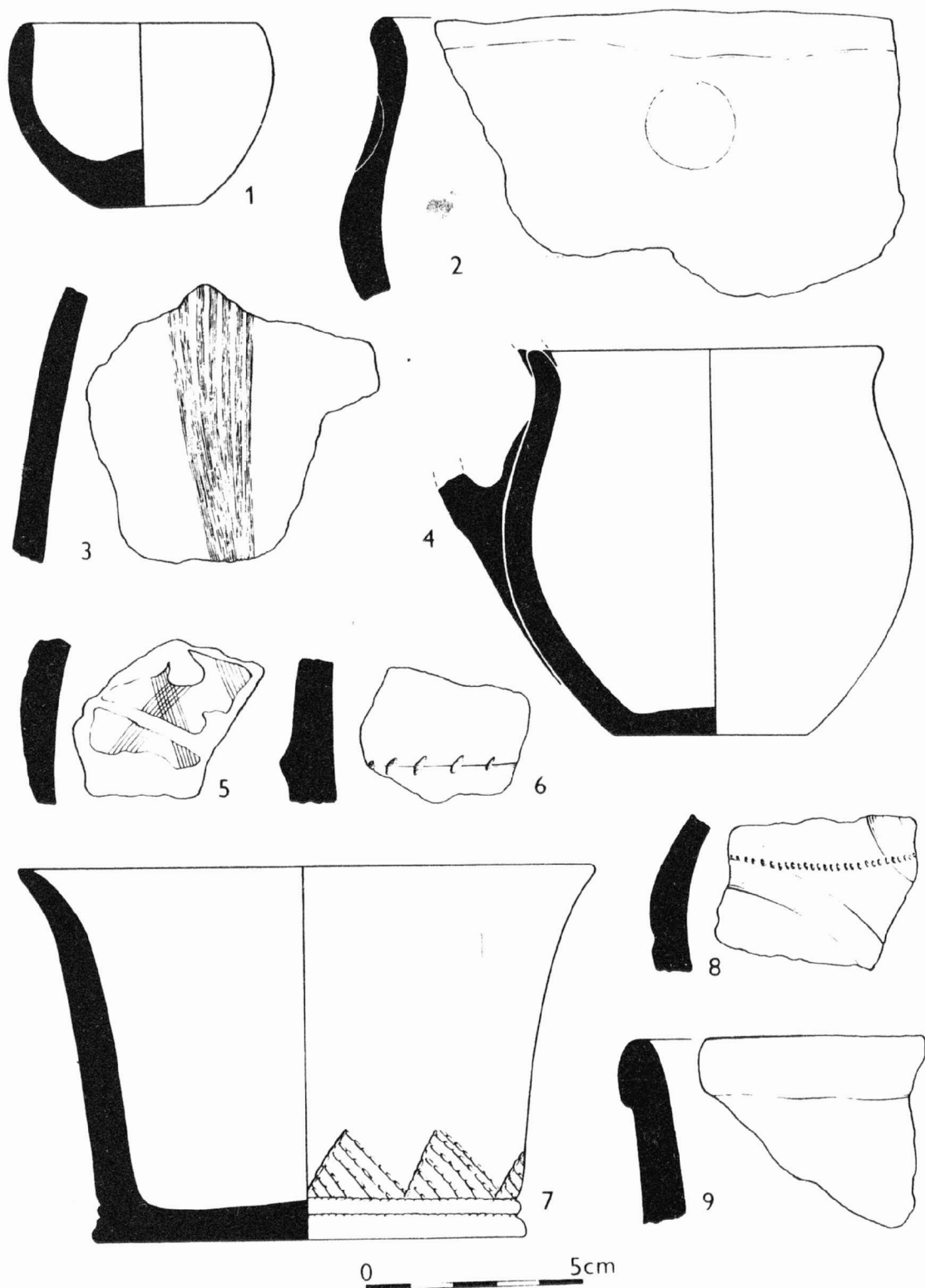
Rýmařov / okr. Bruntál/. Keramika z výzkumu středověkého hrádku v roce 1979. - Keramik aus der Grabung des mittelalterlichen Hausberges im Jahre 1979.

Obr. 24
 Pravlov /okr. Brno-venkov/, "Hájky". 1 situace naleziště; 2-5 výběr keramiky volutové kultury. - Flur
 "Hájky". 1 Situation des Fundortes; 2-5 Keramikauswahl der Volutenkultur.

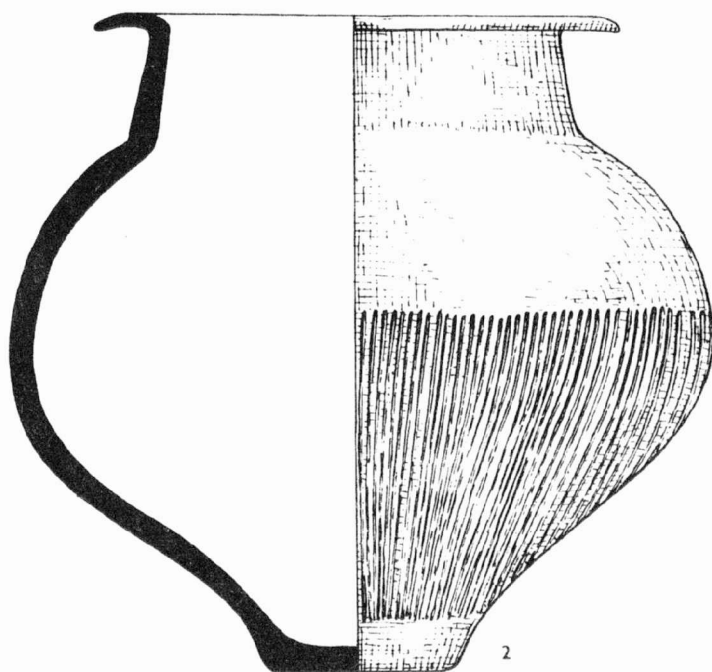
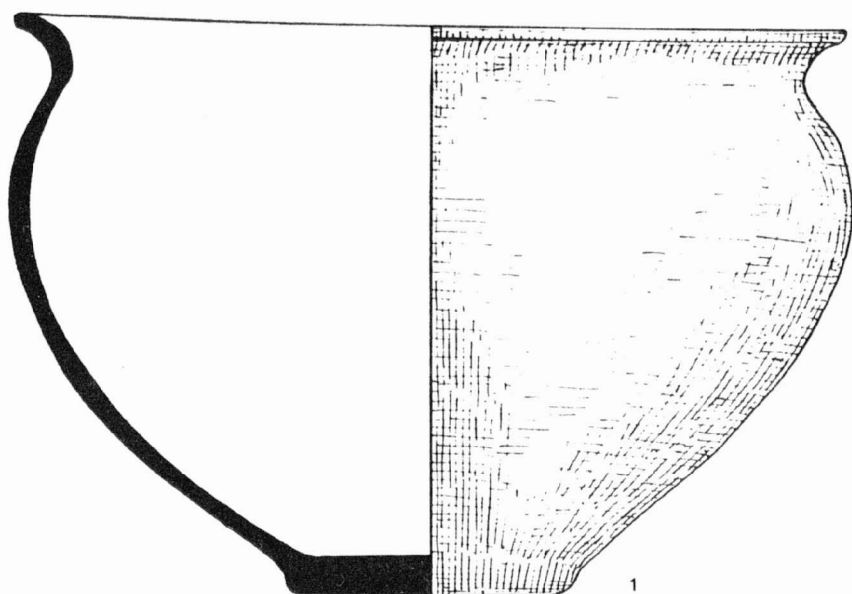

Obr. 25
 Pravlov /okr. Brno-venkov/, "Hájky". Výběr nálezů kultury s moravskou malovanou keramikou. - Flur
 "Hájky". Fundauswahl der mährischen bemalten Keramik.

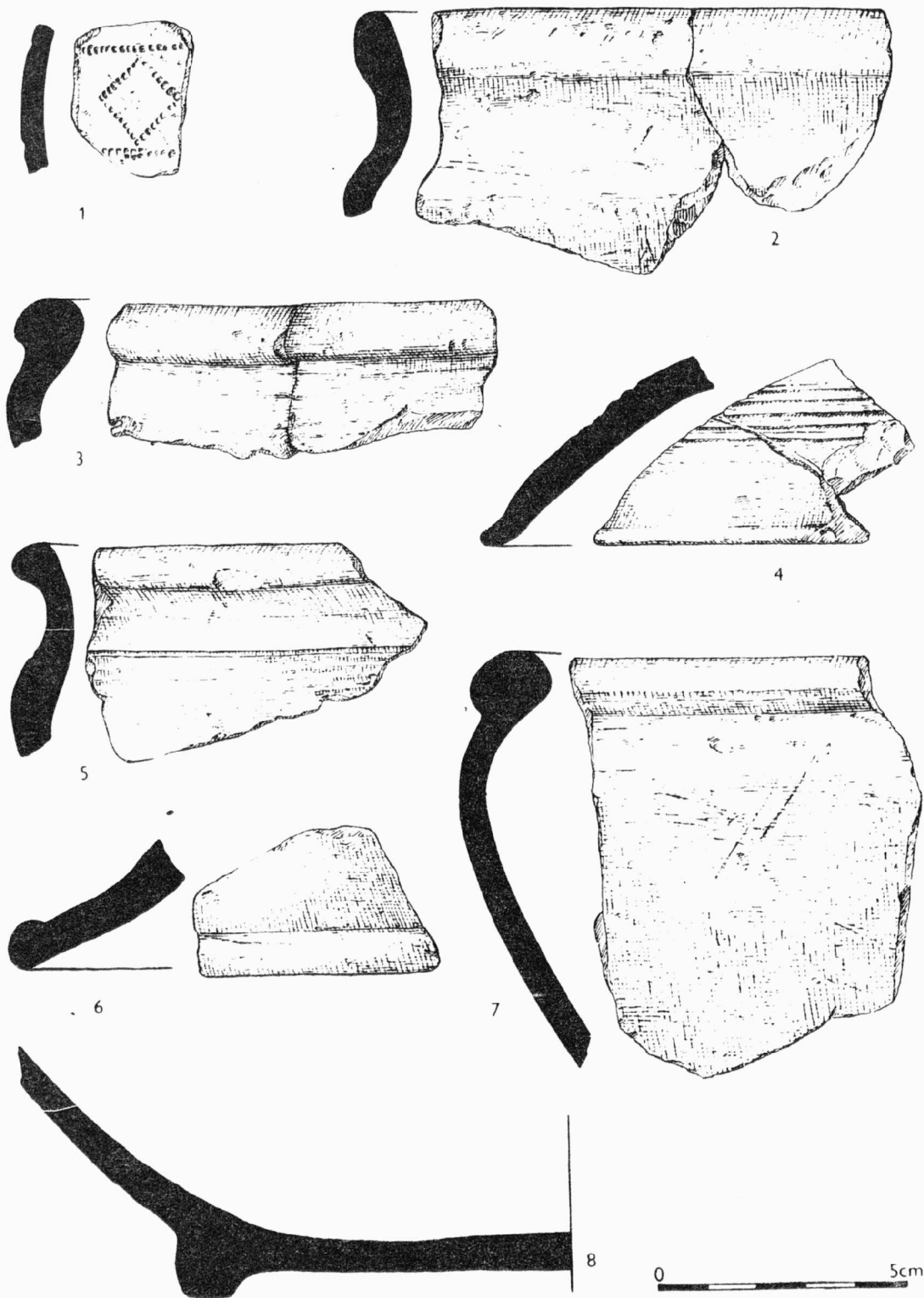
Obr. 26

Pravlov /okr. Brno-venkov/, "Hájky". Výběr keramiky kultury nálevkovitých pohárů /9/, jevišovické kultury /7/ a z období halštatského /1-6,8/. - Flur "Hájky". Keramikauswahl der Trichterbecherkultur /9/, der Jevišovice-Kultur /7/ und aus der Hallstattzeit /1-6, 8/.

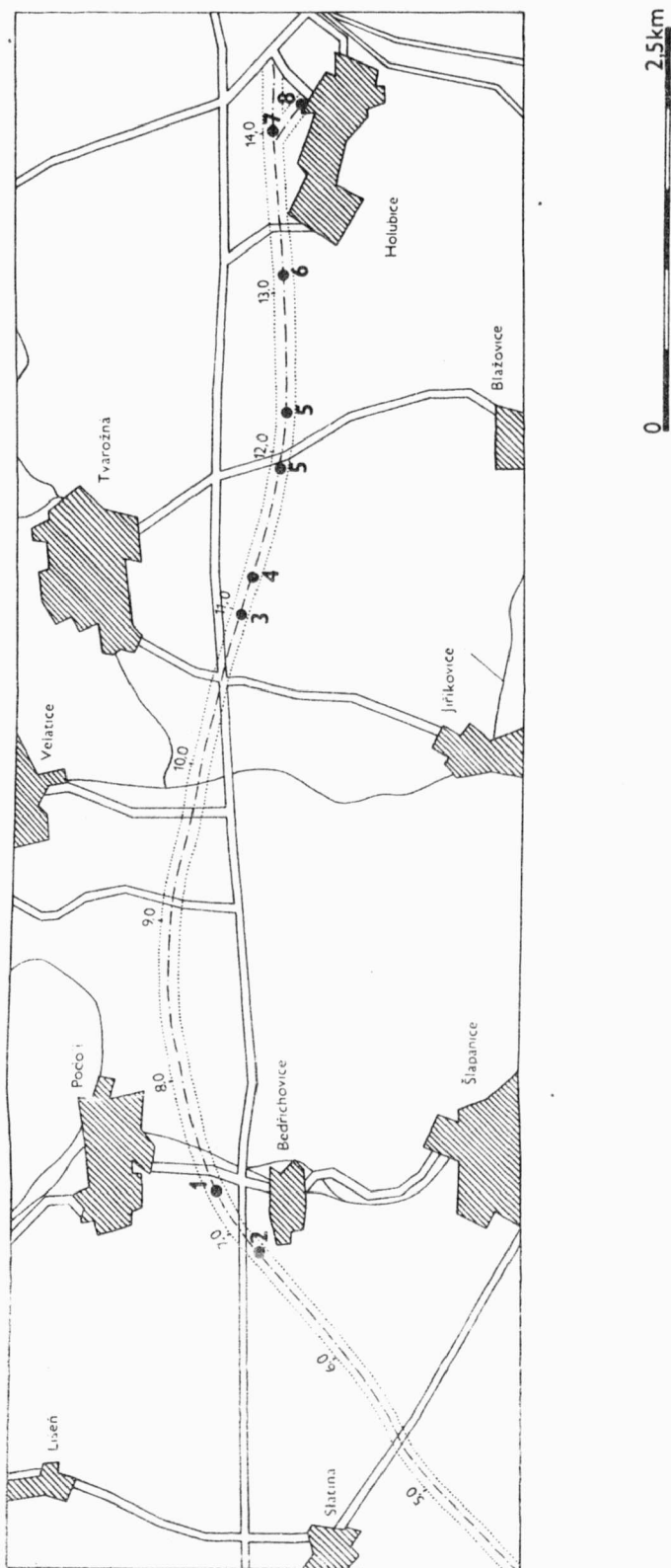

0 20cm

Obr. 27
Dolní Věstonice /okr. Břeclav/. V blízkosti nové štěrkovny, Materiál velatické kultury. - In der Nähe der neuen Schottergrube, Material der Velaticer Kultur.

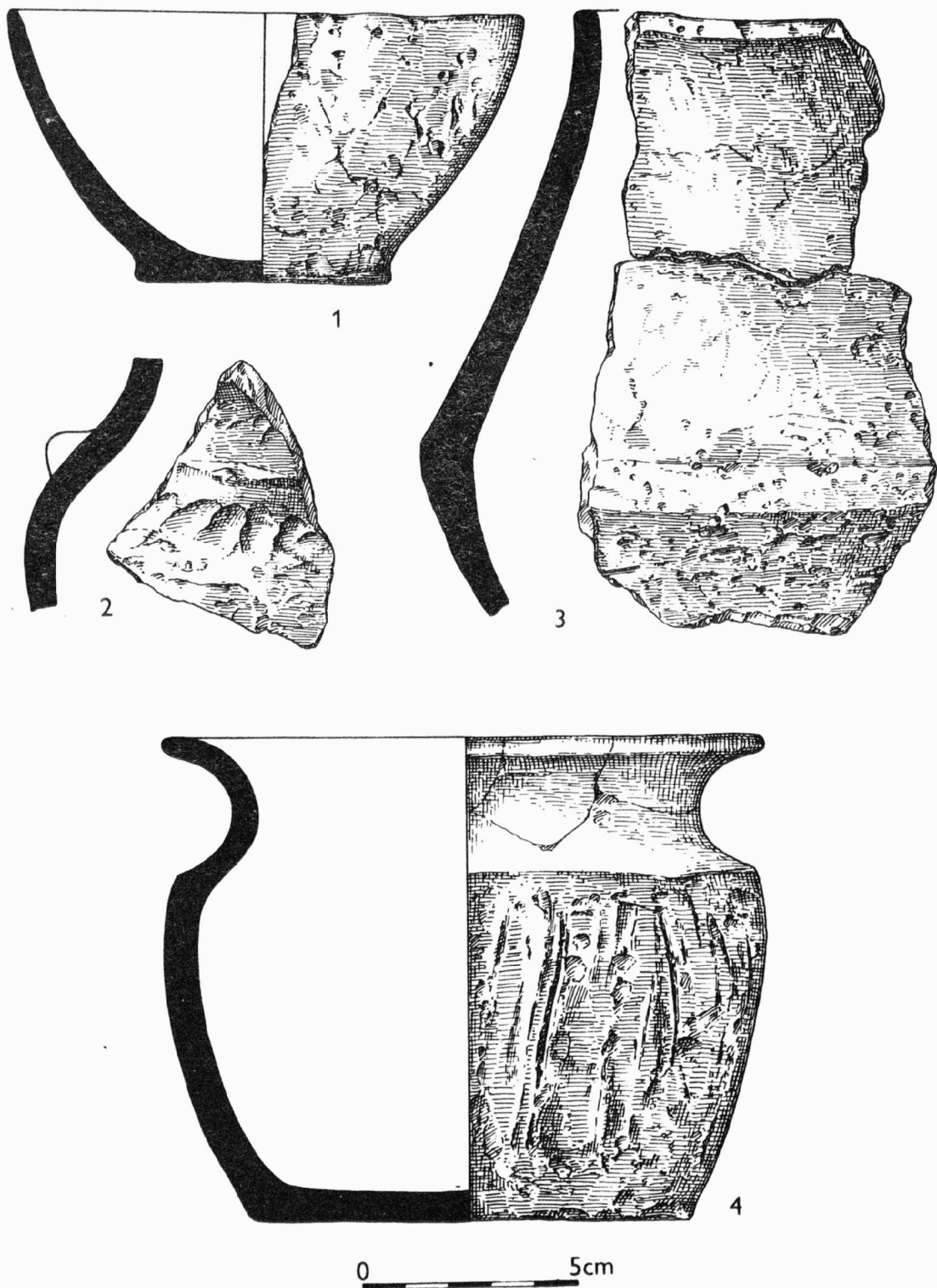

Obr. 28
 Zaječí /okr. Břeclav/. Výběr materiálu. - Materialauswahl.

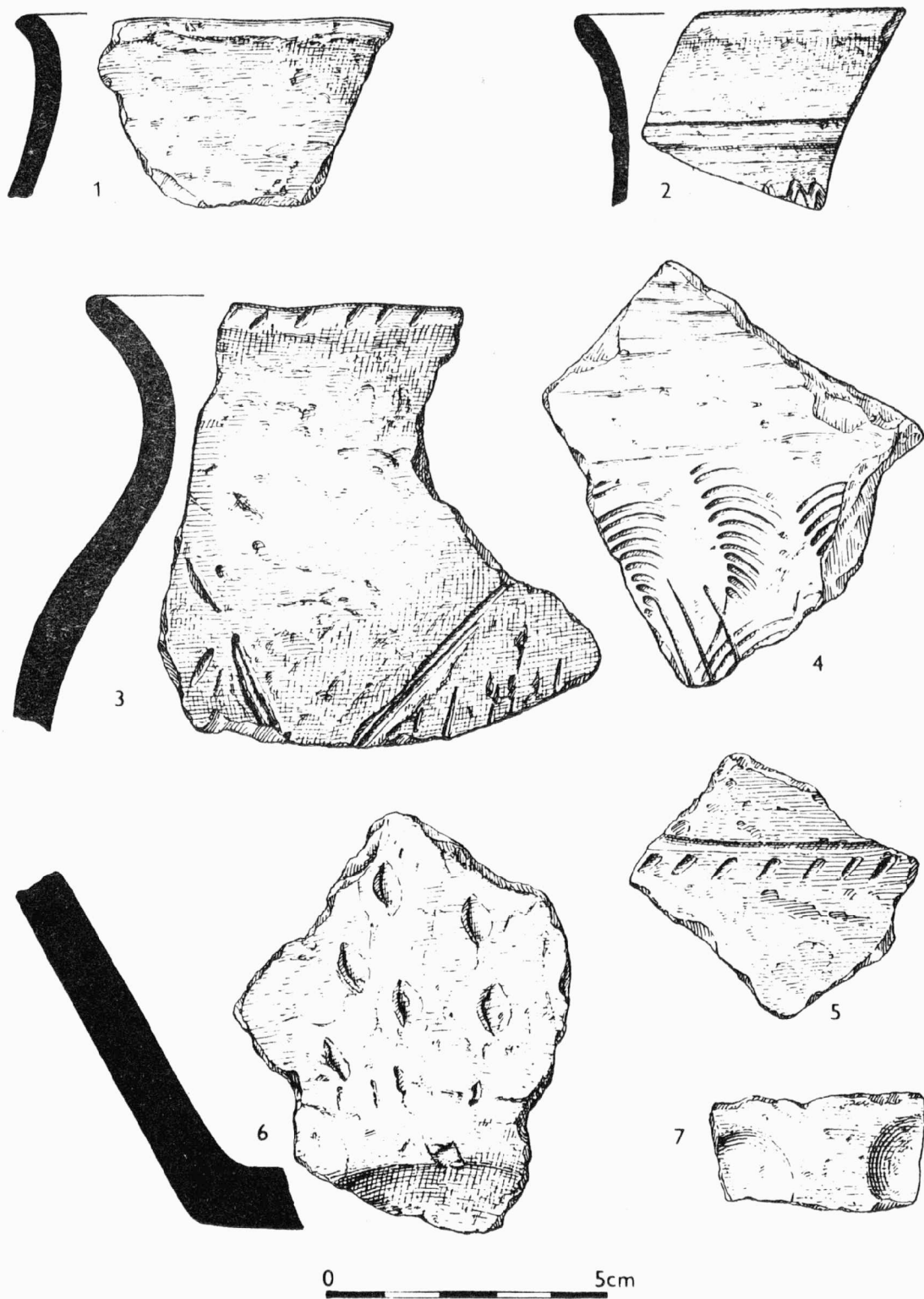

Obr. 29

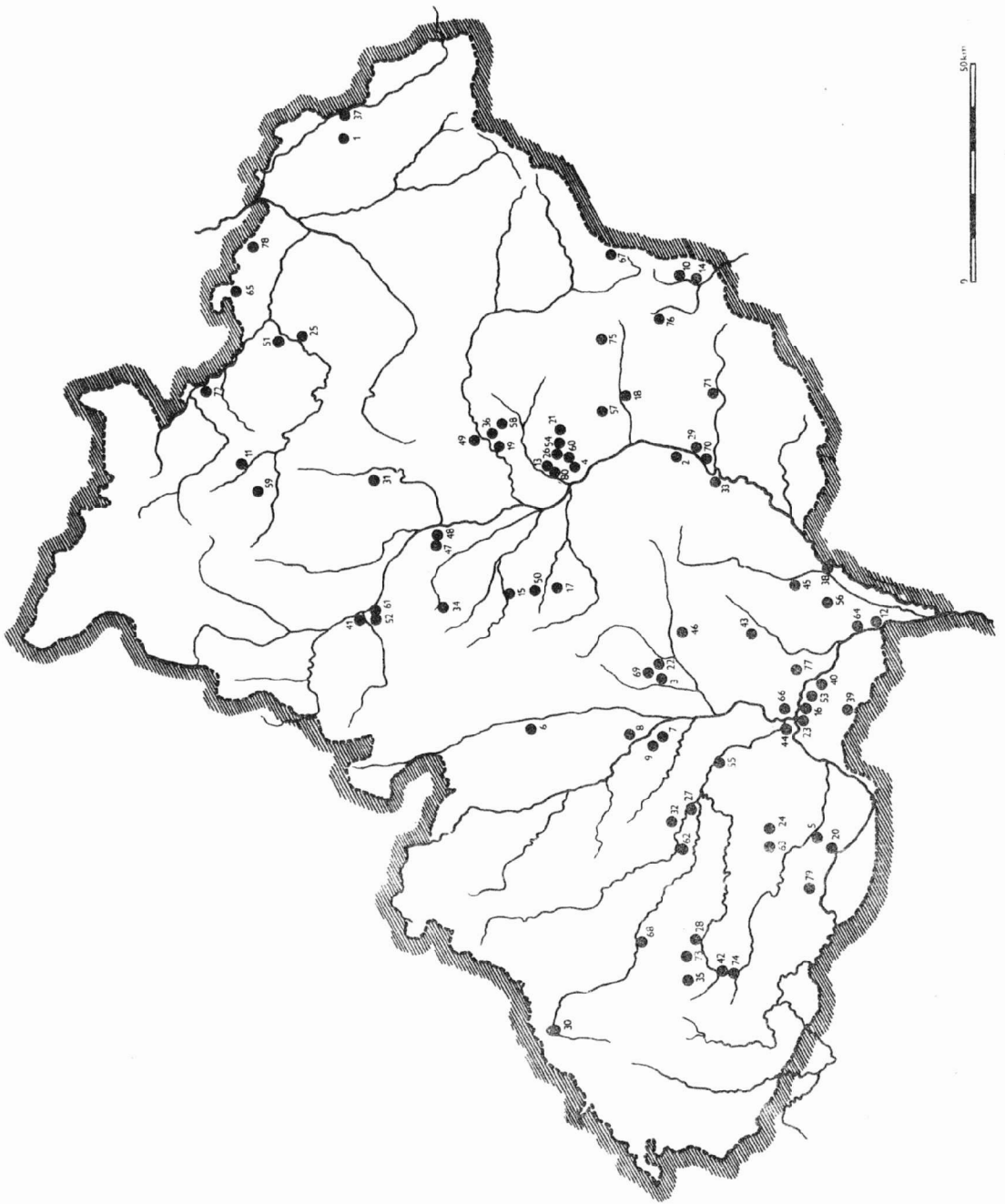
Trasa dálnice Brno-Holubice s vyznačením zkoumaných lokalit /číslování lokalit na mapce odpovídá číslování v textu článku/. -Trasse der Autobahn Brno-Holubice mit Markierung der untersuchten Lokalitäten /Nummerierung der Lokalitäten auf der Karte entspricht der Nummerierung im Text des Artikels/.

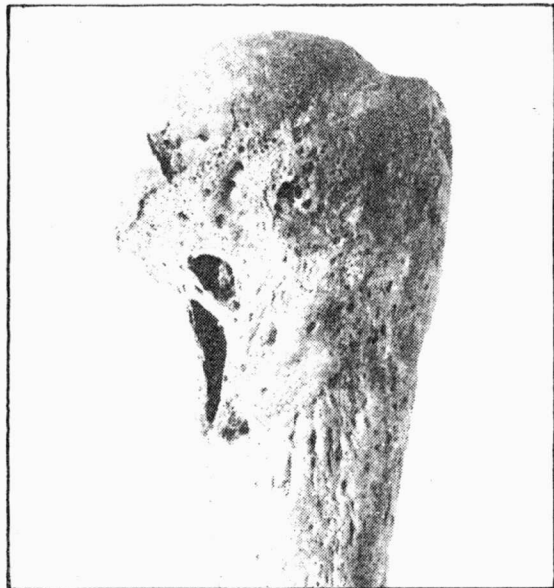
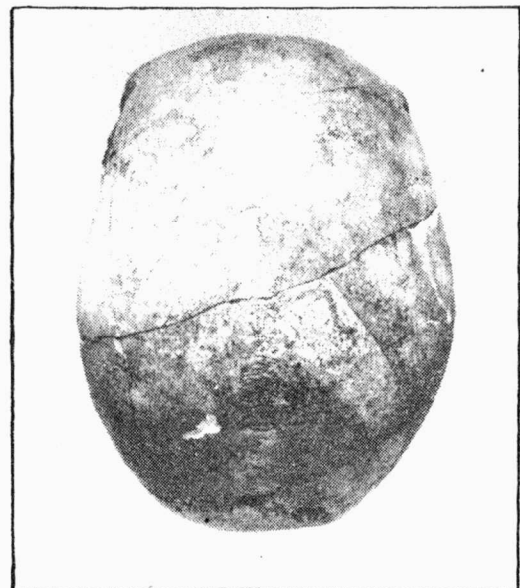
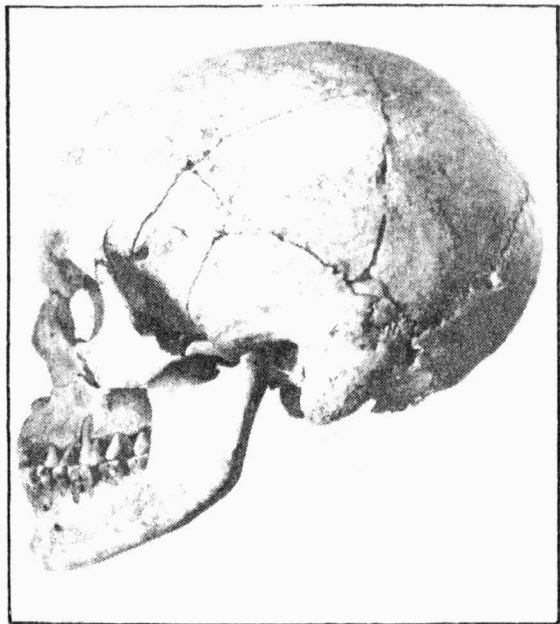
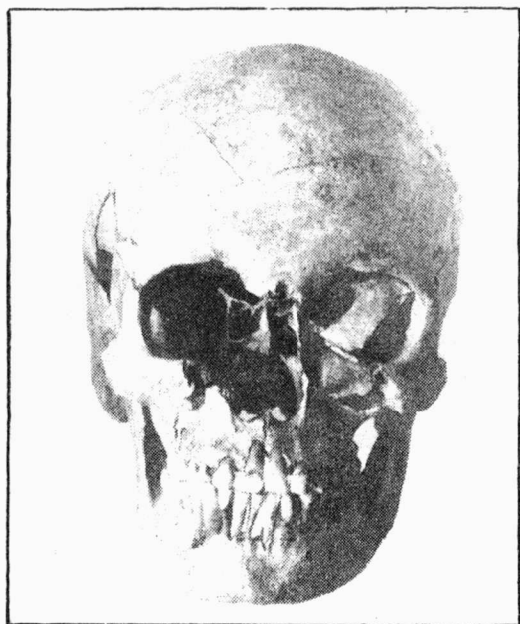
Obr. 30
Bedřichovice /okr. Brno-venkov/. Materiál z rozrušených objektů únětické kultury. - Material aus ge -
störten Objekten der Úněticer Kultur.

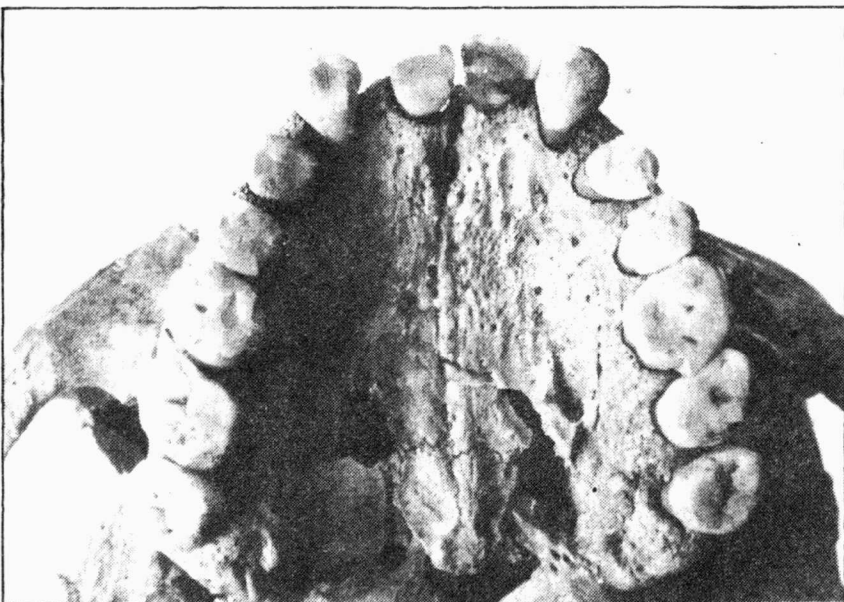
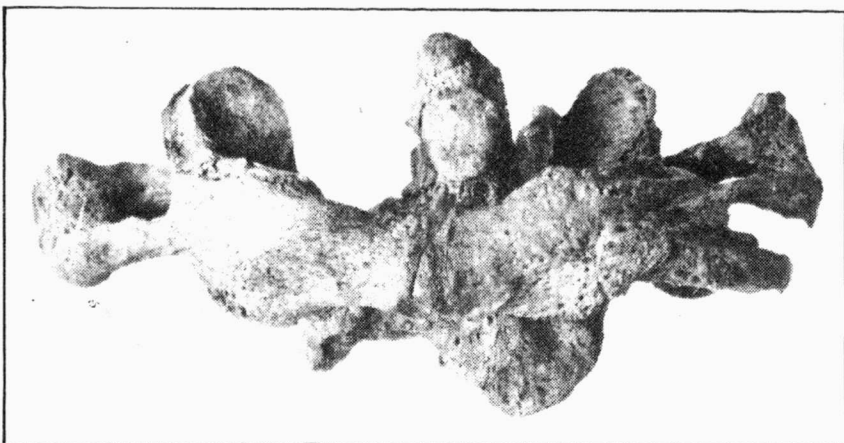
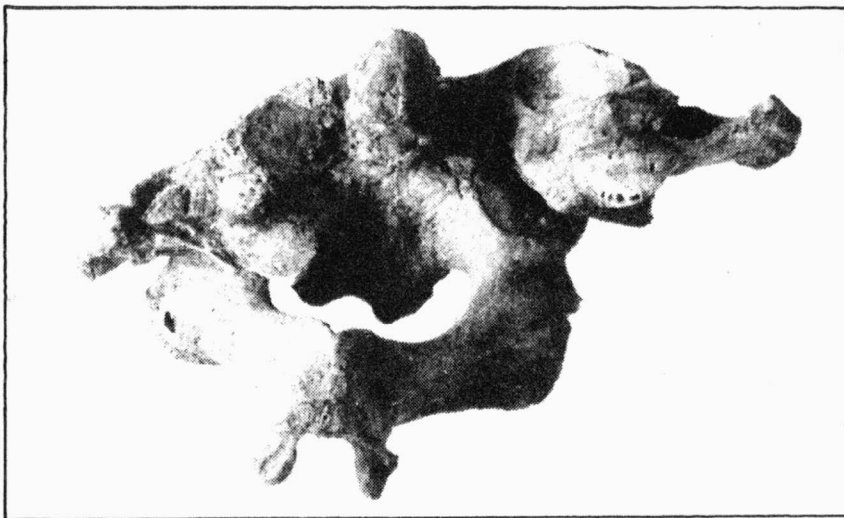
Obr. 31
 Bedřichovice I /okr. Brno-venkov/. Výběr materiálu z doby římské. - Materialauswahl aus der römischen Kaiserzeit.

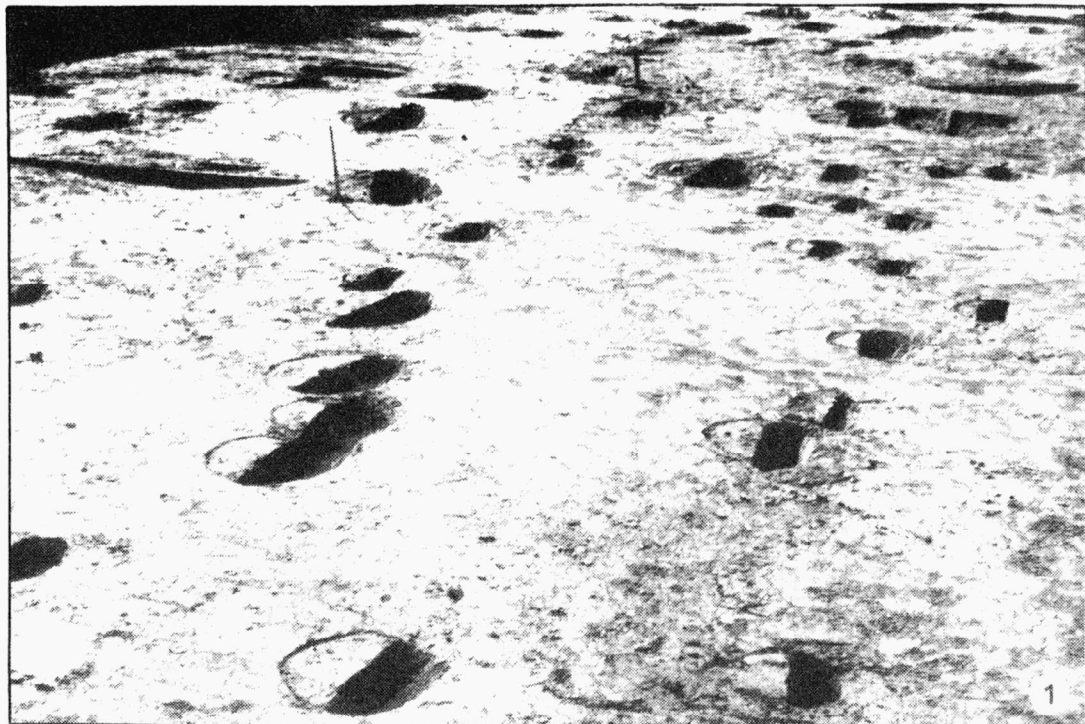
Obr. 32
 Výzkumy a záchranné akce na Moravě v roce 1979. - Grabungen und Rettungsaktionen in Mähren im Jahre 1979.

Tab. 1
Hlinsko /okr. Přerov/. Lebka s hrobu s kanelovanou keramikou ve třech normách a chronická osteomyelitis na horním konci pravostranné pažní kosti z téhož hrobu. - Schädel aus dem Grab mit kannelierter Keramik in drei Normen und chronische Osteomyelitis am unteren Ende des rechtseitigen Armknochens aus demselben Grab.

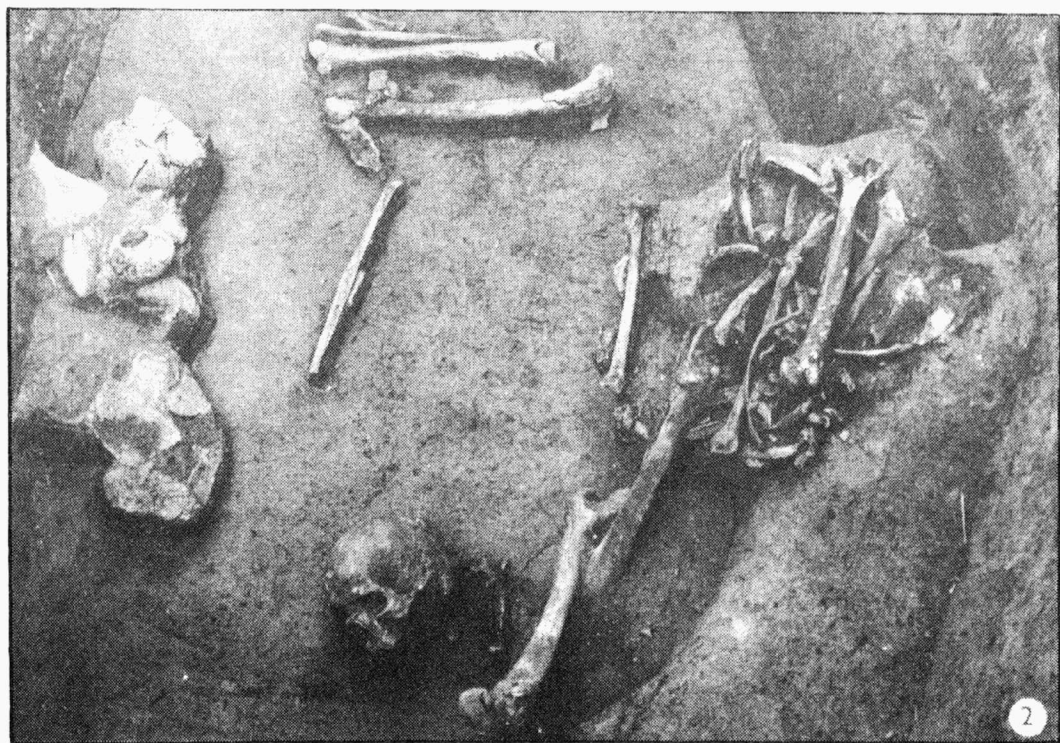
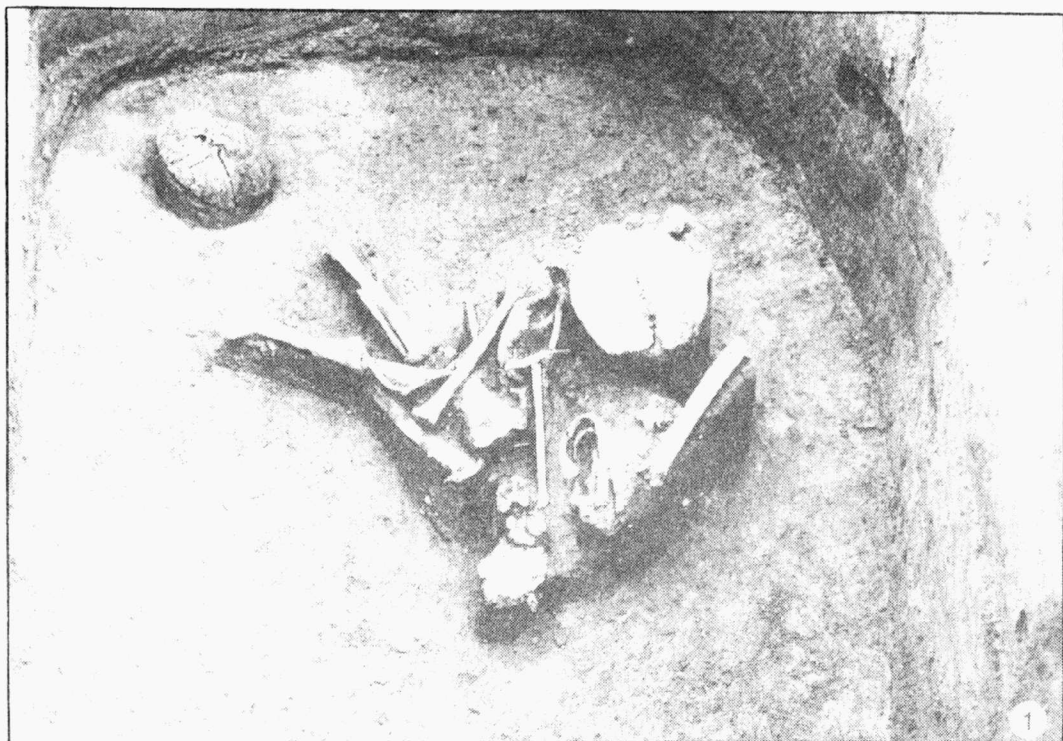
Tab. 2
 Hlinsko /okr. Přerov/. Kostra z hrobu s kanelovanou keramikou. Synostóza dvou prvních krčních obratlů při pohledu zezadu a zepředu; dole maxilla z téhož hrobu s anodontií obou druhých řezáků. - Skelett aus dem Grab mit kannelierter Keramik. Synostose von zwei ersten Halswirbeln in Rück- und Vorderansicht; unten Maxilla aus demselben Grab mit Anodontie der beiden zweiten Schneidezähne.

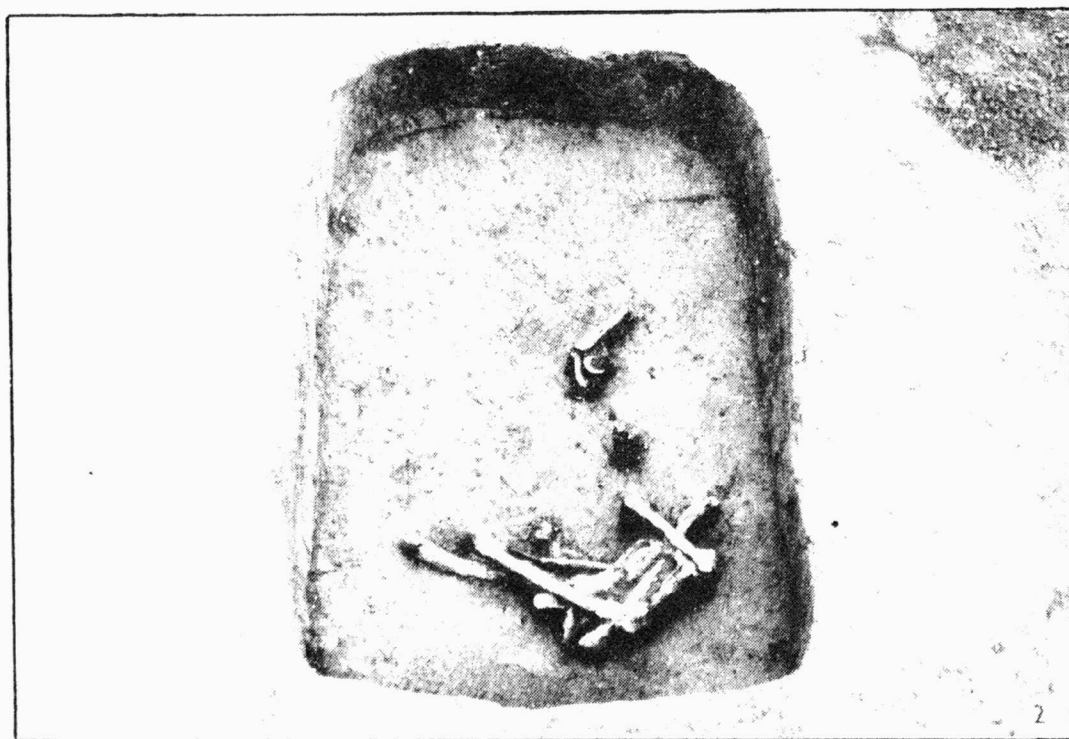
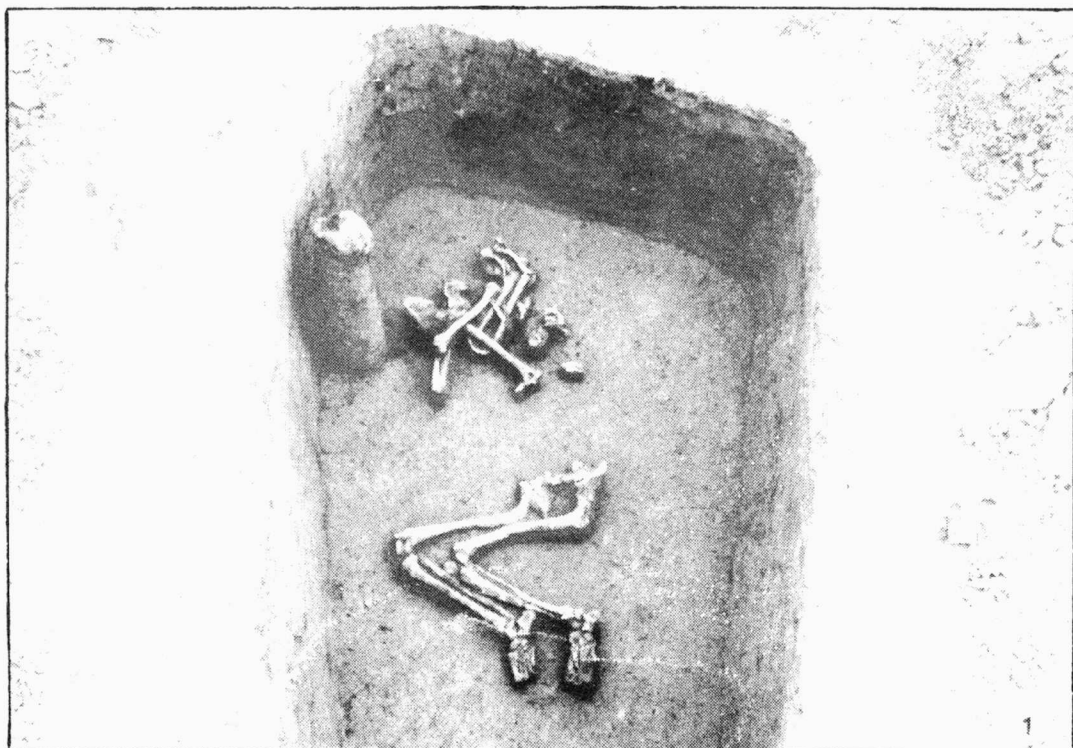
Tab. 3
 Palonín /okr. Šumperk/, Zachraňovací výzkum v roce 1979. 1 část plochy sídliště lužické kultury s kú -
 lovými jamkami; 2 slovanský objekt. - Rettungsgrabung im Jahre 1979. 1 Teil der Siedlungsfläche der
 Lausitzer Kultur mit Pfostengruben; 2 slawisches Objekt.

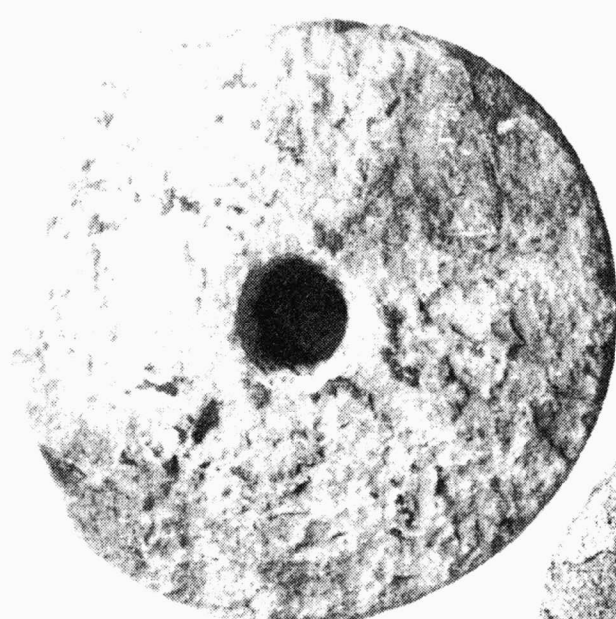
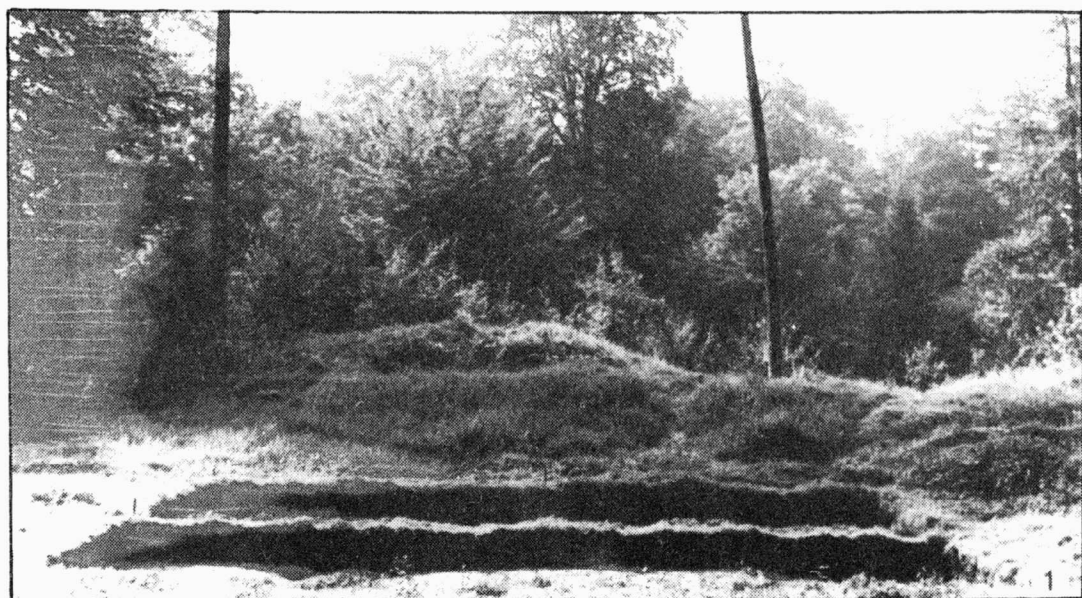
Tab. 4
Paloňín /okr. Šumperk/. Zachraňovací výzkum v roce 1979. 1 slovanský zemnicový objekt; 2 středověký hliník. - Rettungsgrabung im Jahre 1979. 1 slawisches Erdbauobjekt; 2 mittelalterliche Lehmgrube.

Tab. 5
Tvarožná II /okr. Brno-venkov/. Hroby únětické kultury. 1 objekt H 11; 2 objekt H 3. - Gräber der Úně-
ticer Kultur. 1 Objekt H 11; 2 Objekt H 3.

Tab. 6
Tvarožná II /okr. Brno-venkov/. Hroby únětické kultury. 1 objekt H 10; 2 objekt H 12. - Gräber der Úně-
ticer Kultur. 1 Objekt H 10; 2 Objekt H 12.

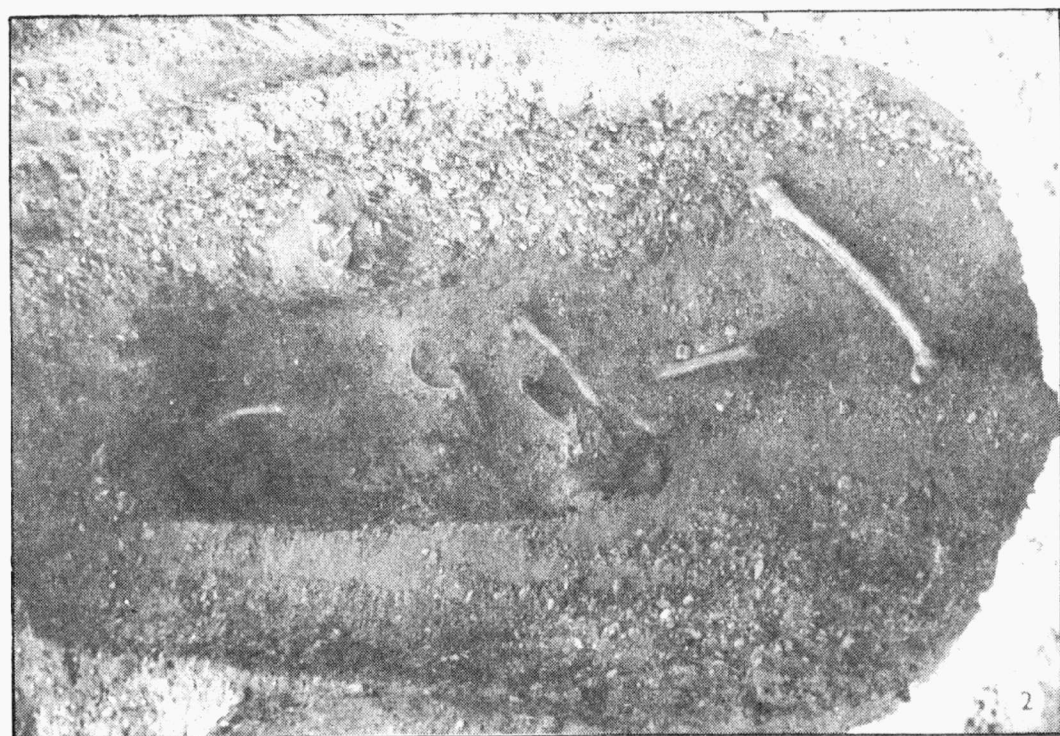
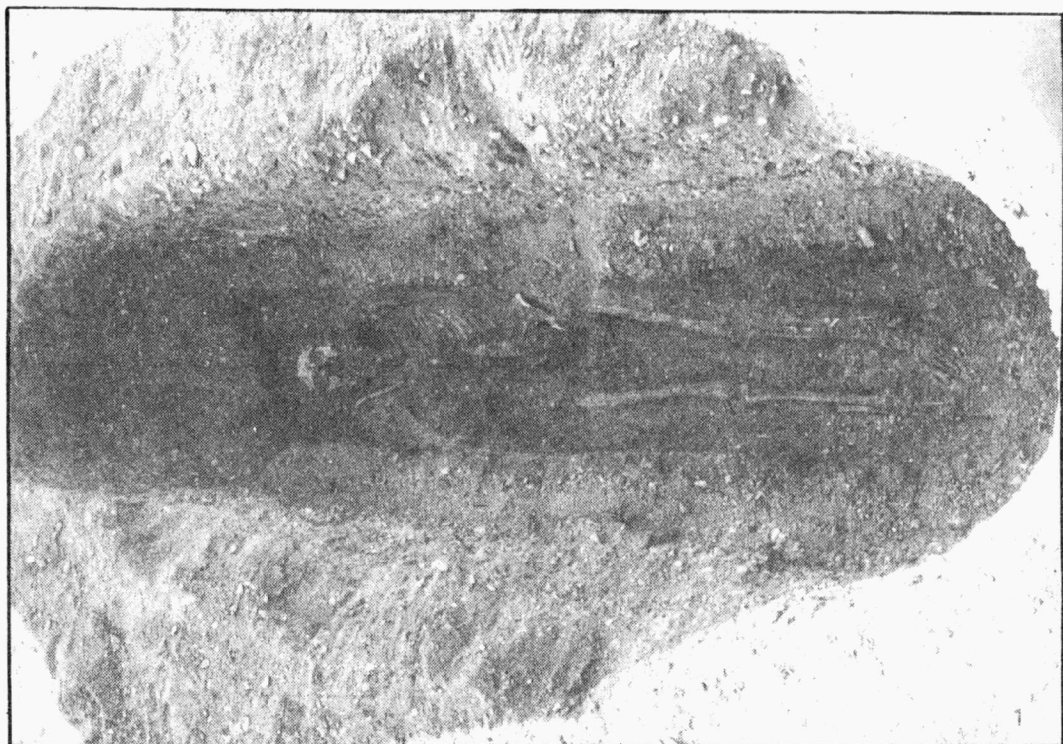
2

3

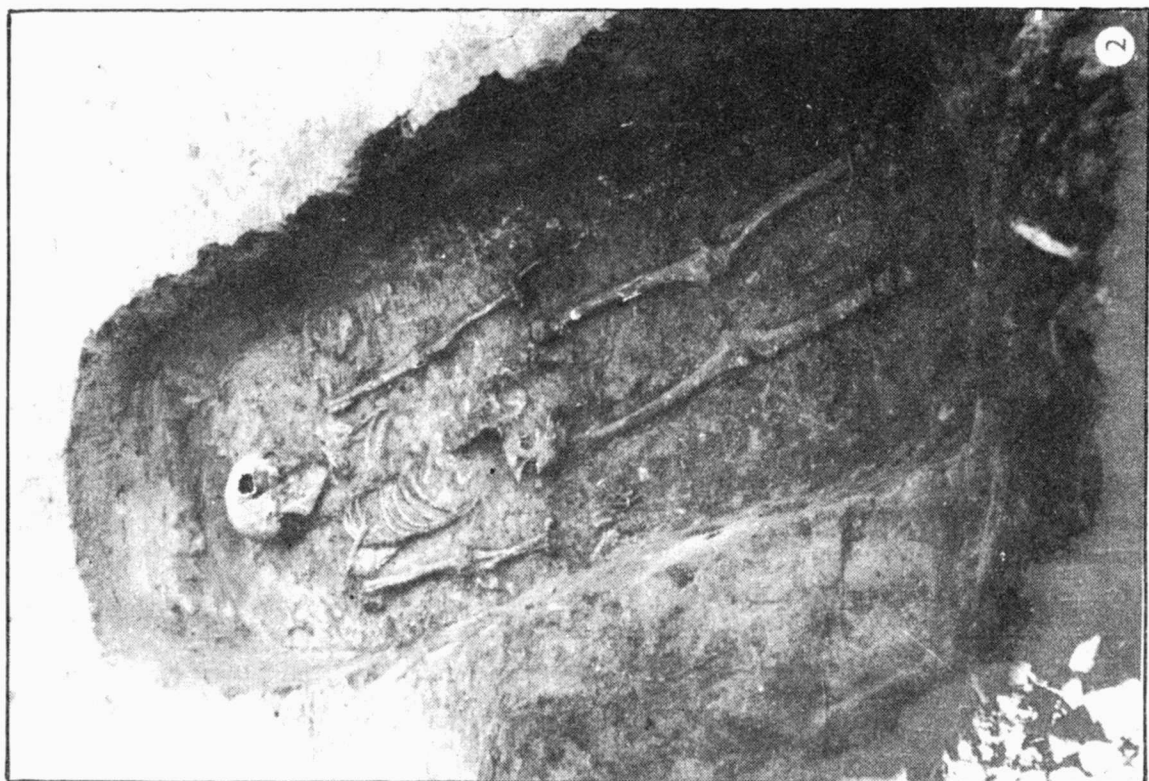
Tab. 7
Chotěbuz - "Podobora" /okr. Karviná/. Slovanské hradisko. 1 pohled na výzkum; 2-3 žernovy. - 1 Ansicht auf die untersuchte Fläche; 2-3 Mahlsteine.

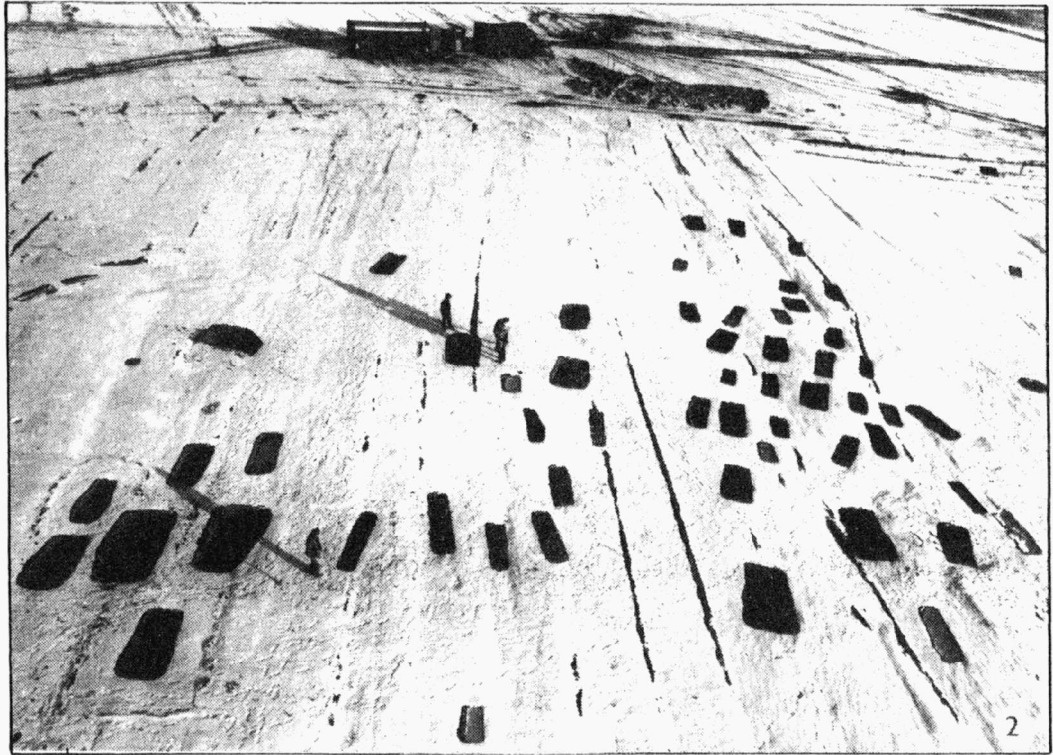
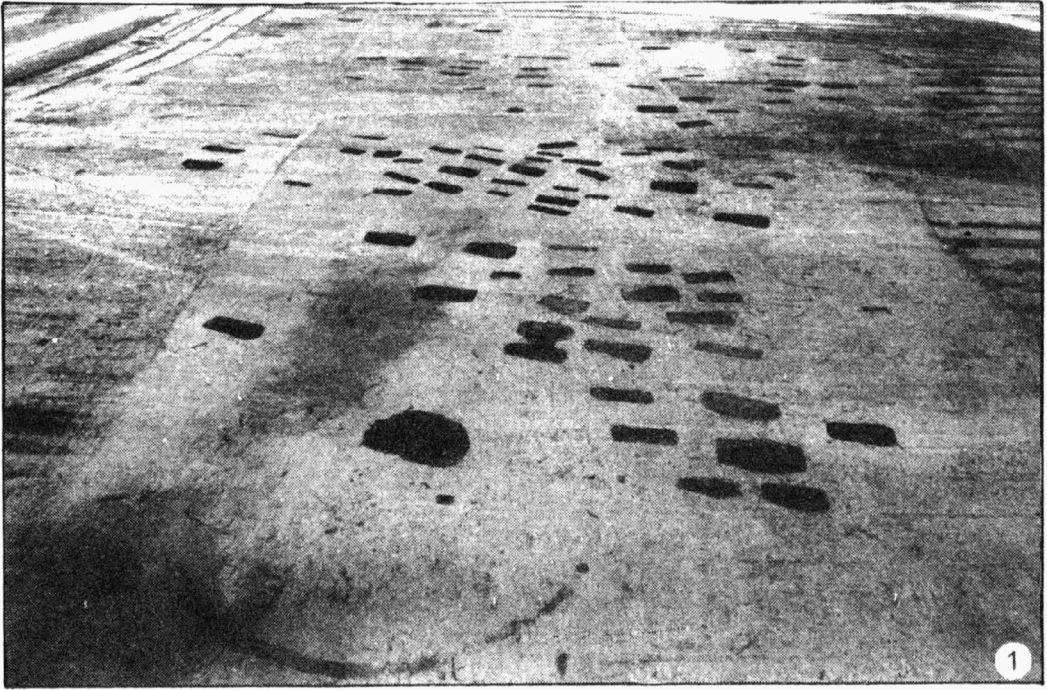
Tab. 8
Nížkovice - Heršpice /okr. Vyškov/. Hrádek "Kepkov" . Pohled na opevnění. - Hausberg "Kepkov".
Ansicht auf die Befestigung.

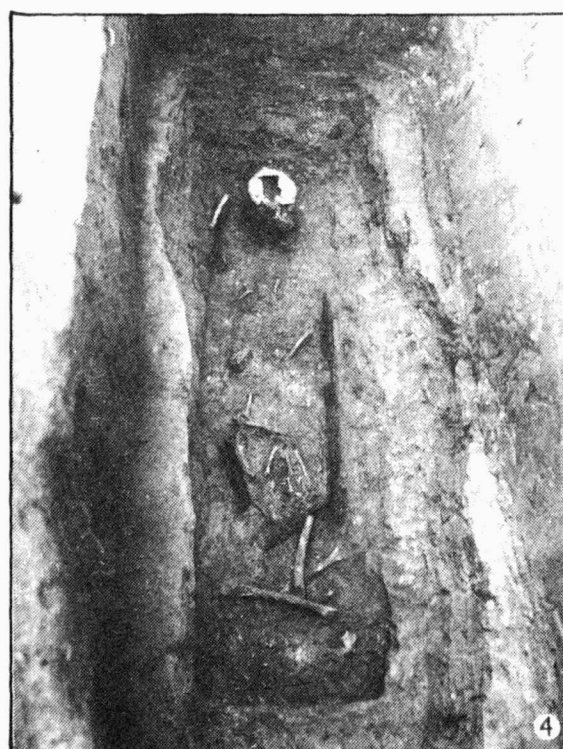
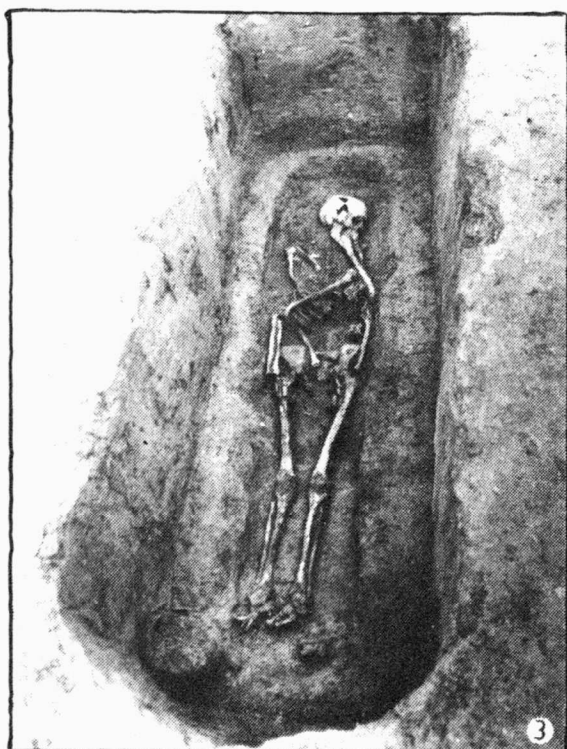
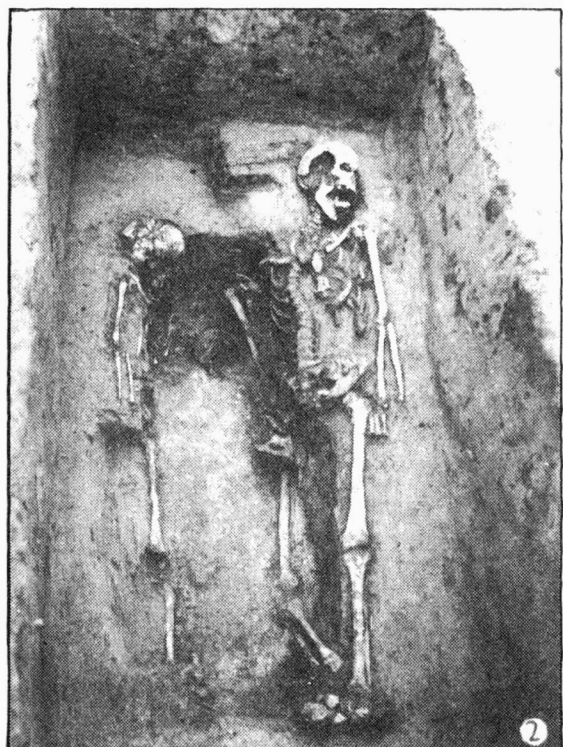
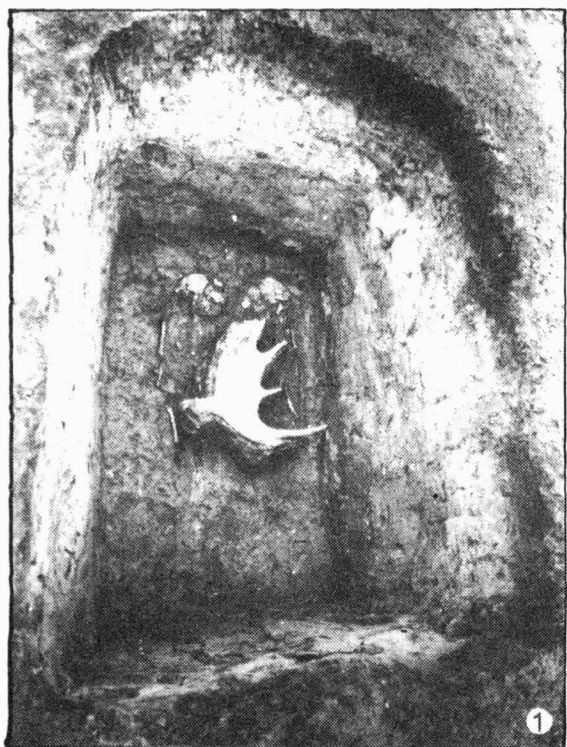
Tab. 9
Strachotín /okr. Břeclav/. Štěrkovna. Hroby z období stěhování národů. 1 objekt H 154; 2 objekt H 156. -
Schottergrube. Gräber aus der Völkerwanderungszeit. 1 Objekt H 154; 2 Objekt H 156.

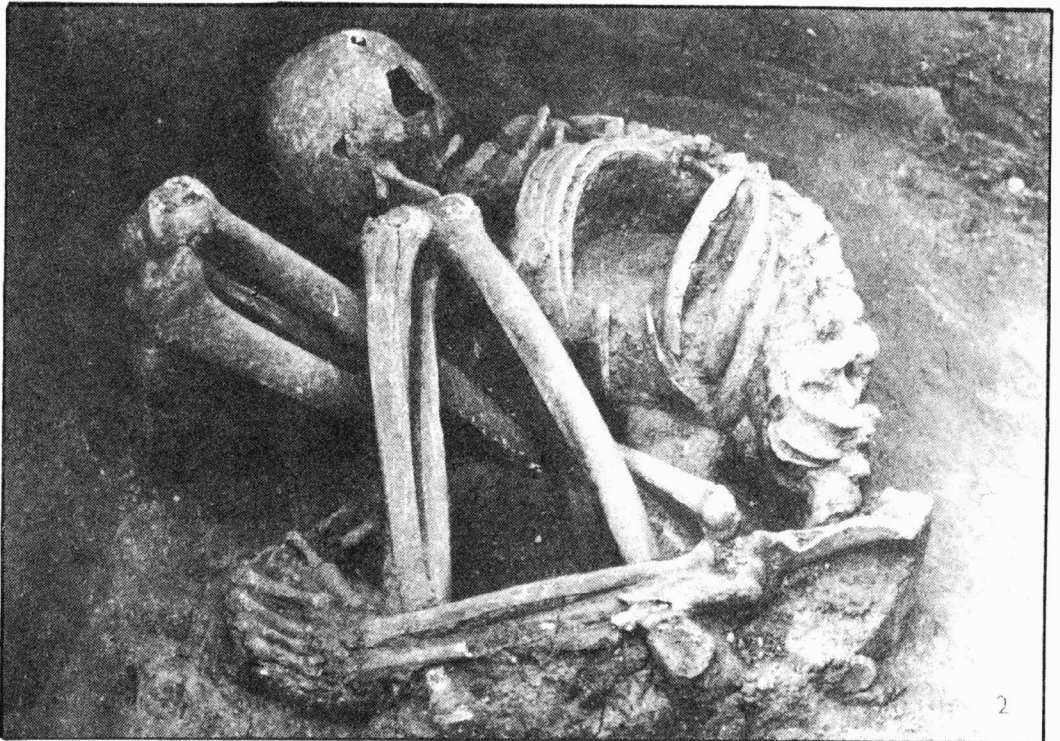
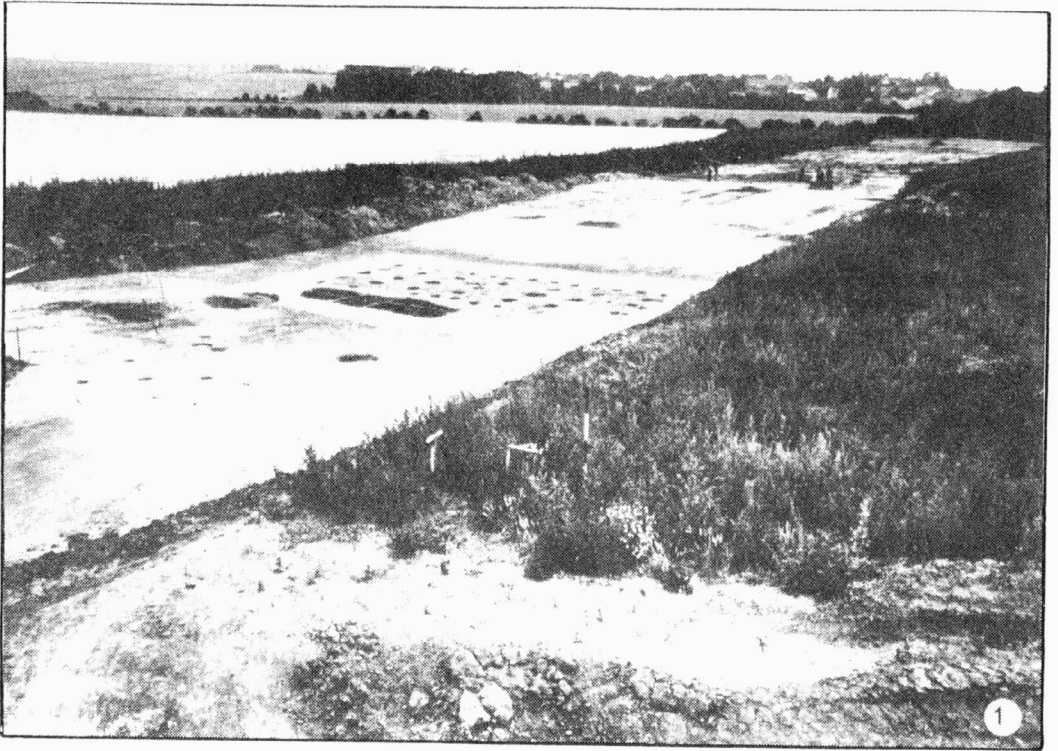
Tab. 10
 Zaječí / okr. Břeclav/. Štěrkovna. 1 výzkum laténských hrobů; 2 laténský hrob H 10. - Schottergrube.
 1 Grabung latènezeitlicher Gräber; 2 latènezeitliches Grab H 10.

Tab. 11
 Holubice I / obec Velešovice-Holubice, okr. Vyškov/. Pohřebiště z období stěhování národů. 1 pohled od severu; 2 pohled od západu. - Gräberfeld aus der Völkerwanderungszeit. 1 Ansicht von Norden; 2 Ansicht von Westen.

Tab. 12
 Holubice I / obec Velešovice-Holubice, okr. Vyškov/. 1-4 hroby z období stěhování národů. - 1-4 Gräber aus der Völkerwanderungszeit.

Tab. 13

Drysice /okr. Vyškov/, 1 pohled na zkoumanou plochu s půdorysem domu lidu s volutovou keramikou; 2 pohřeb v sídlištní jámě velatické kultury. -1 Ansicht auf die untersuchte Fläche mit dem Hausgrundriss der Träger der Volutenkeramik; 2 Bestattung in einer Siedlungsgrube der Velaticer Kultur.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1979

- Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: akademik Josef Poulík
Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Říhovský
Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby: doc. Dr. B. Klíma, A. Malinková, A. Šik
Na titulním listě: závěsný zámek ze středověkého hrádku Kepkova
Tisk: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjev
Evidenční číslo: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis: 450 kusů - neprodejné

PD 1520

1979. (1981).